

T.C
MELİKŞAH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**ÖNLEYİCİ KOLLUK HİZMETLERİ BAKIMINDAN
KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA
YETKİSİ, KOLLUĞUN GENEL SORUNLARI,
ÇÖZÜM VE ÖNERİLER**

Rıza KAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hayrettin EREN

HAZİRAN 2015

KAYSERİ

KABUL VE ONAY

Doç.Dr. Hayrettin EREN danışmanlığında **Rıza KAYA** tarafından hazırlanan “**Önleyici Kolluk Hizmetleri Bakımından Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, Kolluğun Genel Sorunları, Çözüm ve Önerileri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Melikşah Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

10.07.2015

JÜRİ:

Danışman : **Doç. Dr. Hayrettin EREN**

Üye : **Yrd. Doç. Dr. Gülden ŞİŞMAN**

Üye : **Yrd. Doç. Dr. Aynur CİDECİGİLLER**

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.../.../2015

.....

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**ÖNLEYİCİ KOLLUK HİZMETLERİ BAKIMINDAN KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİ, KOLLUĞUN GENEL SORUNLARI, ÇÖZÜM VE ÖNERİLER**” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlerden atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu beyan ve kabul ederim.

Tarih

29 /07/2015

Adı Soyadı

Rıza KAYA

ÖZET

Devlet insan topluluğu gibi canlı bir varlıktır. Devletin bünyesi içerisinde çeşitli organlar vardır. Bu organların farklı görevleri vardır. Bu organların görevlerinden birisi de kolluk görevidir. “ Önleyici Kolluk Hizmetleri Bakımından Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, Kolluğun Genel Sorunları, Çözüm ve Önerileri” isimli bu çalışma da devletin birincil görevi olan kolluğun zor ve silah kullanma yetkisi ele alınmıştır. Bu çalışmada, kolluk güçlerine gerek adli, gerek idari anlamda tanınmış bulunan “zor ve silah kullanma yetkisi” ile bu yetkinin kullanılması esnasında çıkan sorun ve problemlere genel bir inceleme yapılmıştır.

Tezimin kapsamı şu şekilde teşekkül etmiştir: Kolluk kavramı, kolluğun tarihi gelişimi ve görevleri açıklanmaya çalışılmıştır. İdari kolluğun özellikleri ve idari kolluk çeşitleri üzerinde durulmuştur. Türk hukukunda zor ve silah kullanma yetkisine ilişkin kanun maddeleri incelenmiştir. Daha sonra kolluk personelinin sorunları incelenerek çözüm ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kolluk, Kamu Düzeni, Polis, Jandarma.

ABSTRACT

The State is a live as humanity. There are various organs in the body of these organs. These organs have different kind of functions. One of them is Law Enforcement. The study named 'Using Force and Arms as Preventive Law Enforcement Service, General Problems of Law Enforcement and Solutions and Recommendations' explains state's authority to use force and arms which is the primary task of law enforcement.

The scope of my thesis formed as follows: The concept of law enforcement, the historical development of law enforcement and tasks. And also laws relating to the use of force and arms in Turkish legal substance have been investigated. Then the solution have been made in examining the issue of law enforcement personnel and suggestions.

Key Words: Law Enforcement , Public Order Police, the Gendarmerie .

ÖNSÖZ

‘ÖNLEYİCİ KOLLUK HİZMETLERİ BAKIMINDAN KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİ, KOLLUĞUN GENEL SORUNLARI, ÇÖZÜM VE ÖNERİLER’ konulu tezimi uzun ve yorucu bir çalışma sürecinden sonra tamamladım. Bu çalışmamın hukuk bilimine ışık tutmasını temenni ederim.

Yüksek lisansa başlamamda tavsiyeleri ile etkisi olan ve bu süreçte yön gösteren değerli hocalarım Doç.Dr. Hayrettin EREN’e teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince yoğun mesaisi içinde her zaman bana vakit ayıran, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, bu çalışmamı hazırlamamda çok büyük katkısı olan eşim Gülhan KAYA’ya, tez dönemi boyunca üzümlere ikinci planda bırakmak durumunda kaldığım biricik oğullarım Alperen KAYA ve Enes KAYA’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Rıza KAYA

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOLLUK KAVRAMI, KOLLUĞUN TARİHSEL GELİŞİMİ, KOLLUĞUN ÇEŞİTLERİ

I. KOLLUK KAVRAMI	3
II. ÜLKEMİZDE KOLLUĞUN TARİHİ GELİŞİMİ.....	5
A. Osmanlı Devletinde Kolluk Hizmetleri.....	5
1. Sadrazam	6
2. Yeniçeri Ağası.....	7
B. Cumhuriyet Dönemi Kolluk Hizmeti.....	9
III. KOLLUĞUN GÖREVLERİ	11
A. İdari Görevleri.....	11
B. Adli Görevleri	12
C. İdari Kolluk –Adli Kolluk Ayrımı.....	16
1. Mevzuatta İdari Kolluk-Adli Kolluk Ayrımı.....	16
2. Adli Kolluk–İdari Kolluk Ayrımının Dayandığı Esaslar	19
a. Görevin Niteliği ve Amacı Bakımından	19
b. Tabi Oldukları Hukuki Rejim Bakımından.....	19
D. Adli ve İdari Kolluğun Ülkemizdeki Durumu	20

IV. DEVLET VE KOLLUK.....	21
A. Devlet Kavramı Ve Tanımı	22
1. Ülke.....	23
2. Millet.....	24
3. Egemenlik	24
B. Devlet Yapısı İçinde Kolluğun Yeri Ve Önemi.....	26
C. Devletin Görevleri Bağlamında Kolluğun Yeri.....	27
1. Milli Güvenliği Korumak	28
2. Kamu Hizmetlerini Yürütmek	29
3. Kolluk Faaliyetlerini Yerine Getirmek	29
V. KOLLUĞUN AMACI OLARAK KAMU DÜZENİ KAVRAMI	30
A. Kamu Düzeninin Tanımı	30
1. Kamu Düzeninin Unsurları	31
a. Güvenlik.....	31
b. Dirlik ve Esenlik (Sükun)	32
c. Sağlık.....	33
d. Ahlak	34

İKİNCİ BÖLÜM

İDARİ KOLLUK ÇEŞİTLERİ, ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN YASAL ÇERÇEVELER, TÜRK HUKUKUNDA KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA ŞARTLARI

I. İDARİ KOLLUĞUN ÖZELLİKLERİ VE İDARİ KOLLUK ÇEŞİTLERİ.....	36
A. İdari Kolluğun Özellikleri	36
B. İdari Kolluğun Çeşitleri	38
1. Genel İdari Kolluk	39
a. Polis.....	39
a.a. Polisin Sınıflandırılması	40
a.a.a. Kolluk Açısından Sınıflandırma	42
a.a.a.a. Genel kolluk	42
a.a.a.b. Özel kolluk.....	43
a.a.b. Görev Türü Açısından Sınıflandırma	43
a.a.b.a. İdari polis.....	43

a.a.b.b. Adli Polis.....	45
a.a.b.c. Siyasi Polis.....	46
b. Jandarma	46
c. Sahil Güvenlik Komutanlığı.....	48
d. Çarşı ve Mahalle Bekçileri.....	49
e. Genel İdari Kolluk İçinde Yer Alan Özel Kolluk Kuruluşları.....	53
e.a Polis Çevik Kuvvet Birimleri.....	53
e.b. Özel Harekat Polisi.....	55
e.c. Jandarma Komando Birlikleri.....	55
e.d. Jandarma Koruma Birlikleri	55
e.e. Trafik Kolluğu.....	56
2. Özel İdari Kolluk	59
a. Özel İdari Kolluğun Anlamı	59
b. Özel İdari Kolluk Çeşitleri	60
b.a. Milli İstihbarat Teşkilatı	60
b.b. Özel Güvenlik Teşkilatı.....	61
b.c. Sınır Kolluğu.....	64
b.d. Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu	65
b.e. Kır Bekçileri.....	66
b.f. Gümrük Kolluğu	67
b.g. Köy Korucuları.....	68
b.ğ. Orman Kolluğu	71
b.h. Belediye Kolluğu.....	72
b.i. Ordu Kolluğu.....	74
b.i. Av Kolluğu.....	76

II. TÜRK HUKUKUNDA ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN YASAL ÇERÇEVE

A. TC 1982 Anayasası.....	78
B. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.....	80
1. Polis İle İlgili Yasal Çerçeve	82
2. Polis Vazife ve Salahiyetleri Tüzüğü	88
3. Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği.....	89
C. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu	90

Ç. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu	91
D. Jandarma İle İlgili Yasal Çerçeve	93
1. Jandarma Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	93
2. Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği	93
E. 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu	98
F. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu.....	99
G. 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu	100
Ğ. 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu.....	100
H. 1481 Sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun	101
İ. 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu	102
İ. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği.....	103
J. 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu	103
K. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği Ve Askerin Silah Kullanma Yetkileri.....	104
L. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu	107
M. Orman Kanunu.....	108
N. Köy Korucuları.....	109
Köy Korucularının Silah Kullanma Yetkisi	110
Köy Korucularının Zor Kullanma Yetkisi	111
O. Gümrük Muhafaza Memurları.....	112
Silah Taşıma ve Kullanma Yetkisi	112
Silah Kullanmanın Usul ve Esasları	112
Ö. 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu.....	112
III. TÜRK HUKUKUNDA KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA ŞARTLARI.....	113
A. Kanunlara Dayanması	115
B. Mecburiyet Olması.....	116
C. Orantılılık Olması	117
D. Kademeli Olması.....	120
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
KOLLUĞUN GENEL SORUNLARI, ÇÖZÜM VE ÖNERİLER	
I. GENEL OLARAK	125
II. KOLLUĞUN EĞİTİMİ.....	126

A. Eğitim Süresinin Yetersizliği ve Hizmet İçi Eğitimi.....	128
B. Kolluk ve İnsan Hakları Eğitimi.....	129
C. Toplumsal Olay Ve Provokasyonları Önleme Eğitimi.....	130
D. Kolluğun Profesyoneleşmesi	131
E. Kolluk Personelinin Üst ve Amirin Profesyonel Eğitimi.....	134
F. Polis ve Jandarmanın Personel Eğitimi ve Kullanılan Teçhizat Farkının Kaldırılması	135
III. KOLLUK PERSONELİNİN HAKLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ	136
A. Teşkilatlanmadaki Yetersizlik.....	136
B. Mesai Durumu ve Çalışma Ortamı.....	137
C. Kolluk Personelinin Maddi Sorunu.....	138
D. Motivasyon Eksikliği ve Psikolojik Sorunlar.....	139
IV. KOLLUK GÖREVLİLERİNİN MAĞDUR OLMA ENDİŞESİ	140
V. KOLLUK KUVVETLERİNİN BRANŞLAŞMASI	141
VI. KOLLUK TEŞKİLATININ GEREKSİZ ALT YAPI HARCAMALARI	145
VII. MAĞDURUN VE DEVLETE OLAN GÜVENİN KORUNMASI	145
VIII. KOLLUK KUVVETLERİNE SİYASİ MÜDAHALELER.....	148
IX. POLİS VE JANDARMANIN HALKLA İLİŞKİLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ	152
X. MEVCUT YASALARIN YENİDEN DÜZENLENMESİ VE KADEMELİLİK İLKESİNİN DÜZENLENMESİ.....	155
A. Genel Olarak Yasaların Yeniden Düzenlenmesi.....	155
B. Kademelilik İlkesinin Yenilenmesi Ve Hayata Geçirilmesi.....	156
SONUÇ	158
KAYNAKÇA.....	162
ÖZGEÇMİŞ.....	170

KISALTMALAR

- age.** : Adı Geçen Eser
- agm.** : Adı Geçen Makale
- AİHM:** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- AY** : Anayasa
- AYM** : Anayasa Mahkemesi
- AÖAY:** Adli Önleme Arama Yönetmeliği
- ASBDAHK** : Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun
- Bkz.** : Bakınız
- CMK** : Ceza Muhakemesi Kanunu
- a.** : Cilt
- DBB** : Danıştay Bilgi Bankası
- E** : Esas
- E.T** : Erişim Tarihi
- ETK** : Emniyet Teşkilatı Kanunu
- EGM** : Emniyet Genel Müdürlüğü
- HMK** : Hukuk Muhakemesi Kanunu
- J.Gn.K.** : Jandarma Genel Komutanlığı
- JİHİDEM** : Jandarma İnsan Hakları İhlallerini İnceleme ve Değerlendirme Mkz.
- JTGYHK** : Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun
- JTGY** : Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği
- K** : Karar
- m.** : Madde
- Mük.** : Mükerrer
- PVSK** : Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
- RG** : Resmi Gazete
- s.** : Sayfa
- SGKK:** Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
- SGK** : Sahil Güvenlik Komutanlığı

sy. : Sayı
TGYK: Toplumsal Gösteri Yürüyüş Kanunu
TCK : Türk Ceza Kanunu
TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve devamı
Y.C.D. : Yargıtay Ceza Dairesi
YCGK : Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturduğu yaşayan bir varlıktır. Bununla birlikte millet, ülke ve egemenlik unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşur. Millet, tek tek bireylerin bir bütün olarak aynı amaç ve gaye etrafında birleşmesiyle oluşur. Ülke ise milletin bir arada bulunmaktan haz aldığı, iş bölümü yaparak müştereken hayatta kaldığı, yaşadığı ve en önemlisi yaşattığı toprak parçasını ifade eder. Egemenlikse devletin aynı ortak yeryüzü üzerinde aynı emellerle bir araya gelmiş insan topluluğunu bir arada tutma yetkisi ve sorumluluğudur. Devlet bu sorumluluğu kimi zaman toplumsal normlardan çoğu zamansa bireylerin özgür iradeleri ile oluşturduğu toplumsal sözleşmeler olan Anayasalardan alır. Egemenlik yetkisi ise sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası bir anlamı ifade ederken yine milletin bağımsızlığından ve dolayısıyla söz söyleme hürriyetinin tezahürü olan yasalarından ileri gelir.

Toplum, en anlaşılır tabiriyle bireylerin anlamlı kavramlar içerisinde bir araya gelmesidir. Toplumun bir kalabalıktan ayıran en önemli ölçüt, müştereken hareket edebilmesidir. Bu müşterekliği sağlayan unsurların başında ortak gaye gelir. Pekiyi ama toplumların belirli bir kısmında bu müşterek gayede hareket etmekten imtina eden bireyler baş gösterdiğinde, toplumun bu bireyleri ihya edeceği dinamiği ne olacaktır? İşte bu noktada toplumdaki, bozulan disiplinin teminini sağlamak için bir takım sorumlulukları yerine getirmesi beklenir. Bunlar kuşkusuz kendisine yasa koyucuyu tarafından atfedilmiş ve yüzyıllar içerisinde bir gelenek haline geldiği aşikâr olan devletin zor kullanma yani cebr-i icra gücüdür. Devlet bu gücünü, dolaylı olarak toplumdaki alır. Zira devletin temel görevlerinden birisi de kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak ve korumaktır. Devlet bu görevi kolluk marifetiyle yerine getirir. Bu faaliyetleri yerine getiren kuruluşa ve bu kuruluştaki çalışan personele ise kolluk denir. Kolluk, çalışmalarını vatandaşın kendisini güvende hissedeceği ve suç korkusu yaşamayacağı bir ortam oluşturmak için yönlendirilmelidir.

Ülkemizde kamu düzeninin sağlanmasından ve korunmasından yürütme ve idare sorumludur. Kolluk görevi Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel

Komutanlığı vasıtasıyla yerine getirilir. Fakat gerektiğinde diğer kolluk kuruluşlarından ve hatta Türk Silahlı Kuvvetleri'nden de istifade edilebilir. Demokratik bir ortamın oluşabilmesi ve kamu düzeninin sağlanması güvenlik hizmetlerinin eksiksiz yapılmasına bağlıdır. Kamu düzenini sağlamak ve masum insanları tehlike arz eden şahıslardan korumak için zor ve gerektiğinde silah kullanmak bir ihtiyaçtır. Ancak bu yetkiler kanunda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde ve ölçülük ilkesine uygun olarak kullanılmakta mıdır? Kolluğa, birçok kanunda zor ve silah kullanma yetkisi verilmiş olup, kolluğun zor ve silah kullanması olayın durumuna göre hukuka uygunluk nedeni veya kusurluluğu kaldıran bir hal olarak düzenlenmiştir. Ancak bütün bu yasal düzenlemelerin sınırı nedir?

Devlet temel teorisini temel alarak, devletin toplum üzerinde kamu düzeninin tesisi amacıyla kullandığı kolluğun zor ve silah kullanma yetkisini incelediğimiz bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kolluk kavramı ve çeşitleri olan genel kolluk ve özel kolluğun hangi birimlerden oluştuğu; ikinci bölümde zor ve silah kullanma yetkilerinin ne olduğu, zor kullanmaya neden ihtiyaç duyulduğu ve zor ve silah kullanmanın şartları belirtilmiştir. Üçüncü bölümde ise kolluğun genel sorunları ve bu sorunlarla ilgili çözüm ve öneriler bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOLLUK KAVRAMI, KOLLUĞUN TARİHSEL GELİŞİMİ, KOLLUĞUN ÇEŞİTLERİ

I.KOLLUK KAVRAMI

İnsanların toplum halinde yaşaması, her şeyden önce o toplum içinde bir düzen ve güvenin sağlanmasına ve bu düzen ve güvenin sürdürülmesine bağlıdır. İnsanların güven ve düzen içinde yaşama ihtiyacı özgürlük ihtiyacından da eskidir¹. Devlet olarak örgütlenmiş toplumlarda toplum düzeninin ve güveninin sağlanması devletin en önemli görevidir². Diğer kamu hizmetleri nispeten yakın zamanlarda ortaya çıktığı halde, devletin bu ödevi, ulusal savunma ihtiyacı ile birlikte, devlet kadar eskidir.

Toplum halinde yaşamanın birinci kuralı, düzen ve asayiş ortamının devlet tarafından tesis edilmesidir. Kolluk faaliyetleri aracılığı ile kurulan bu düzen, kamu düzeni dediğimiz ve içerisinde genel güvenlik, genel sağlık ve kamu esenliği unsurlarının yer aldığı bir kavramı açıklamaktadır. Kanunda belirtilen görev ve yetki alanları içerisinde faaliyet yürüten kolluk personel ve makamları, temel hak ve özgürlükleri sınırlayabilecek nitelikte işlem ve eylemler gerçekleştirirler. Kamu düzeni kavramının tesis edilmesi ile bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin sınırlanması arasındaki denge açısından önem arz eden kolluk faaliyetleri, devletin diğer faaliyet alanlarından farklı olarak kamu gücü ayrıcalıklarının en üst seviyelerde kullanılabilirdiği bir yetki kullanımını içermektedir.

Kolluğun zor ve silah kullanma yetkisi açısından kolluk kavramının ne olduğunu ve hangi görevlilerin bu kavram içine dâhil olduğunu belirlemek önemlidir. Doktrinde üzerinde uzlaşmaya varılmış bir “kolluk” kavramı yoktur. Mevzuatta polis³,

¹ KIRATLI, Metin, Koruyucu İdari Hizmetler, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1973, s. 27.

² ŞÖNMEZ, Nevzat “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de İnsan Haklarının Korunması ve Türk Polisine Yansımaları”, s. 137.

³ 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, m. 8: Polis: İdari, siyasi ve adli kısımlara ayrılır. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, m. 4: Polis, silahlı icra ve inzibat kuvveti olup üniformalı ve sivil olmak üzere iki kısımdır. 2559 sayılı PVSK m. 1: Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, Can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatını temineder.

zabita⁴ ve kolluk⁵ terimleri aynı anlamlarda kullanılmaktadır. Çeşitli yazarlar tarafından yapılan kolluk tanımları mevcuttur.

Kolluk kavramı kollamak kelimesinden türetilmiştir. Kolluk, kollama, suçları önleme, suça el koyma, suçluyu ve suç aletini ele geçirme, suçlarla mücadele etmekle görevli birim anlamlarında da karşımıza çıkmaktadır⁶. Kolluk sözcüğü Kollamak kelimesinden türetilmiş olup zabita kavramına da denk gelmektedir. Zabita kavramı ise; inzibat kavramı ile köktaş olup, her iki kavramda düzeni sağlayan güvenlik ve emniyeti sağlayan anlamındadır. Kolluk; kamu düzenini ve güvenliğini koruma, kollama gibi önleyici tedbirler alırken, diğer taraftan da, kamu düzeninin bozulması halinde eski haline getiren, suçun faillerini yakalayıp delilleri ile birlikte adli makamlara gönderen, gerektiğinde meşru kuvvet kullanmaya yetkili, yönetsel faaliyetlere veya görevlere denir. Kolluk kavramı, Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik ve diğer kolluk kuruluşları ile personelinin de dâhil olduğu bir kavramdır⁷. Kolluk asayişin bozulmaması için gayret gösterir. Bozulduğunda ise bozanlar hakkında adaletin gerçekleştirilmesinde görev alır. İlk görevi üstlenen kolluğa İdari Kolluk, ikincisini üstlenen kolluğa Adli kolluk denir.

Hukuk devletinde kolluk kuvvetlerinin en başta gelen görevi, insanların toplum olarak yaşamalarından kaynaklanan ve hukuk düzeni açısından zorunlu olan, kamunun ve bireyin güvenliğinin sağlanmasıdır. Kolluk, bireyler için en önemli olan yaşam hakkı olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerin koruyucusu olacaktır. Güvenlik kuvvetleri özgürlükler içinde güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanmasına gayret gösteren ve sınırları içinde yetkilerini kullanan, yasal bir kuruluş olarak her zaman hukuk devletinde yerini alacaktır⁸.

⁴ 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu m. 1: Memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerinden İçişleri Bakanı sorumludur. İçişleri Bakanı bu işleri, kendi kanunları dairesinde hareket eden Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı ve icabında diğer bütün zabita teşkilatı vasıtasıyla ifa ve lüzum halinde Bakanlar Kurulu kararıyla ordu kuvvetlerinden istifade eder.

⁵ 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, m. 11: A) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir.

⁶ ŞAFAK Ali/Vahit Bıçak, *Ceza Muhakemesi Hukuku ve Polis*, Ankara 1999, s.75

⁷ GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref. *Yönetim Hukuku*. 24. Bası. Ankara, 2006, s. 302; SÖNMEZ, Nevzat. *Emniyet Teşkilatı ve Polis Meslek Hukuku ile Polisin Görev ve Yetkileri*. Ankara, 2005, s. 47, ŞAFAK Ali, *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Ankara 2002, s.276.

⁸ ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan. *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. 12. Baskı. Ankara, 2008, s. 165.

II. ÜLKEMİZDE KOLLUĞUN TARİHİ GELİŞİMİ

İnsanların bir araya gelerek topluluk halinde yaşamaya başlamalarından itibaren, huzur ve güven içinde yaşamak en büyük hedefleri haline gelmiştir. Düzenlerini önceleri kendileri sağlayan toplulukların, devlete dönüşmesiyle de düzeni sağlayıcı örgütlenmeler ortaya çıkmıştır.

Türkler, tarihin en eski çağlarında bile, kurdukları devletlerin iç güvenliklerine büyük önem vermişlerdir⁹. Türkler, güvenliğin sağlanması için askeri nitelikli güçlü bir teşkilat oluşturması ve bu teşkilatı gerektiğinde savaş dönemlerinde de kullanması mantıklı bir tecrübeye dayanmaktadır. Bu devlet geleneği, bu güne kadar çeşitli isimlerle devam etmiş ve dünyadaki diğer güvenlik kuvvetleri için bir model oluşturmuştur.

Dünya milletleri içerisinde Türkler binlerce yıllık devlet geleneğine sahip bir millettir. Yeryüzünden en çok devlet kuran milletlerden biri Türklerdir. Atalarımız, devletin devamlılığını sağlayacak yolları araştırmışlar ve bunları en iyi şekilde uygulamaya çalışmışlardır. Bu amaçla kamu güvenliğini sağlamak için özel kolluk teşkilatı oluşturmuşlardır. Ülkemizde kolluğun gelişimi iki ana başlık altında inceleyeceğiz: Osmanlılarda Kolluk, Cumhuriyet Döneminde Kolluk.

A. Osmanlı Devletinde Kolluk Hizmetleri

Osmanlı Devletinde diğer kurumlar gibi, kolluk teşkilatı da; devletin kuruluş, yükseliş, duraklama, gerileme ve yıkılış dönemlerindeki şartlar doğrultusunda gelişme ve değişme göstermiştir.

Osmanlı Devletinde Tanzimat dönemine kadar bugünkü anlamda bir polis teşkilatı bulunmadığından halk güvenliğin sağlanmasından ve suçun önlenmesinden kolektif olarak sorumlu tutulmuştur¹⁰. Bu bağlamda Osmanlı devletinde güvenliğin sağlanmasında en etkili kurumlardan birisi sosyal bir birim olarak taşıdığı önemden

⁹ İŞİK Hüseyin, “Cumhuriyetin 50’nci Yılında Jandarmamız”, Türk İdare Dergisi, Yıl: 44, sy.344, s. 103

¹⁰ BİLGİN Ahmet, “Osmanlı Devletinde Güvenlik Anlayışı”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3/2003, s. 34

dolayı “mahalle” olmuştur. Mahalle, güvenliğin sağlanması hususunda şu işlevleri yerine getirmiştir¹¹:

a) Mahalle sınırları içerisinde işlenen suçların faillerinin tespit edilememesi ve delillerin bulunamaması halinde, mahalle halkının suçlanan kişi hakkındaki görüşü belirleyici bir nitelik taşımakta idi.

b) Mahalle ile ilgili olarak mahkemeye intikal eden herhangi bir mesele hakkındaki karar, ancak aynı mahalleden “bir husumeti olmayan” kimselerin beyanları ile sonuca ulaşıyordu.

c) Mahalle halkı kendilerine zarar verme ihtimali gördükleri akıl hastalarının durumunu mahkemeye iletmekte ve bu konuda mahkemeden karar çıkartmaktaydı.

d) Mahalle sınırları içerisindeki fiziki doku ile ilgili düzenlemeler, mahalle sakinlerinin müracaat ve onayı ile gerçekleşiyordu.

Osmanlı Devletinin kuruluşundan 1826 yılında Yeniçeri Ocağının lağvedilmesine kadar geçen süre içerisinde şehrin muhtelif yerlerine yeteri kadar yeniçeri görevlendirilerek karakollar oluşturulmuş ve bu yeniçeriler önleyici kolluk hizmetleriyle görevlendirilmiştir¹². Osmanlı Devletinde kolluk hizmetlerinden sorumlu başlıca kolluk makamlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Sadrazam

Osmanlı İmparatorluğu'nun başında bulunan padişah mülki ve askeri en üst amirdir. Padişahlar mülki, askeri ve kamu düzen ve güvenliğinin sağlanması işlerini sadrazamları vasıtasıyla yürütmüşlerdir¹³. Bu yüzden sadrazamlar bütün kolluk teşkilatının da en yüksek amiri olmuşlardır. Osmanlı Devletinde sadrazam, devletin iç ve dış güvenliğini temin için görevli en yüksek makam olarak en yüksek kolluk amiridir. Sadrazam, güvenlik ve asayiş sağlamaya adına şehirde dolaşır, kanunlara ve

¹¹ ÇOMOĞLU A. Oğuz, Türk Polisinin Tarihi Gelişimi ve Kolluk Kuvvetleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985, s.16

¹² ÇOMOĞLU, age., s.16

¹³ ÇUFALI, Mustafa “Türk Polis Tarihi”, Türkiye’de Devlet Toplum ve Polis, Seçkin Yayınları, Ankara 2002, s.20.

nizamlara uygun görmediği her hareketi yerinde cezalandırırdı. Sadrazam seferde olduğu zamanlarda kolluk yetkisinin kullanılmasından Kethüda Bey sorumlu idi¹⁴.

2. Yeniçeri Ağası

Yeniçeri Osmanlı Devletinde askeri bir sınıftı. Yeniçeri Ağası gerek taşrada gerekse başkentte yeniçeri askerinin komutanıdır. Başkentte asayişini sağlamakla görevlidir. Yeniçeri ağaları sadrazamdan sonraki en büyük kolluk amiridir. Yeniçeri ocağının en büyük komutanıdır.

Yeniçeri Ağası İstanbul'un asayışı ile ilgilendikleri için yanında bulunan bir heyetle kol dolaşım güvenliği sağlardı¹⁵. Bu nedenle hükümdarlar yeniçeri ağalarının güvenilir ve sadık kimselerden olmasına dikkat ederlerdi. Yeniçeri ağası, yeniçeri ocağı ile acemi ocağından sorumlu idi.

Yeniçerilerin 1826 yılında lağvedilmesinden sonra teşkilat ve icraat sahasındaki anarşiyi ortadan kaldırmak için Abdülmecit zamanında 17 maddelik Polis Nizamı 20 Mart 1845 tarihinde çıkarılmıştır. Polis kelimesi resmi dile ilk kez bu nizamname ile girmiştir.

Polis Nizamnamesine göre polis teşkilatının görevleri ana hatlarıyla şöyledir: İç güvenlikle ilgili kanunları ve gerekli nizamları çıkarmak ve bunların uygulanmasının denetlemektir. Osmanlı Devleti uyruğu olan ya da olmayan konukların geçiş ve oturma tezkereleri ve pasaportlarıyla ilgili işlemlerden sorumlu olmak, işsiz kalıp memleketine dönmek isteyen yoksul kişilere ve bu kişilerin hastalarına yardım etmektir. Cezaevlerini gözetim altında bulundurmak, kamu düzenini bozan fitne ve fesat yuvalarını ortadan kaldırmak, gazino ve borsa gibi yerlerde iç düzeni sağlamaktır¹⁶.

Polis teşkilatının ciddi manada ıslahı 1880 yılında gerçekleştirilebilmişti. Bu sırada geniş kadrolu bir polis teşkilatı kurulmuş, şehirler mıntikalara ayrılmış ve her mıntıkaya bir polis bölüğü verilmişti.¹⁷

¹⁴ ÇOMOĞLU A. Oğuz, Türk Polisinin Tarihi Gelişimi ve Kolluk Kuvvetleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1985, s. 18.

¹⁵ ÇUFALI Mustafa, "Türk Polis Tarihi", Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis, Seçkin Yayınevi, Ankara 2002, s. 22.

¹⁶ ÇUFALI, age, s. 23.

¹⁷ KOÇER, Hasan Ali Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi(1773-1923), İstanbul, 1991, s. 162.

19 Nisan 1907’de polisin teşkilatını görev ve yetkilerini düzenleyen Polis Nizamnamesi yapılmıştır. Bu nizamnamenin en önemli özelliği, polis teşkilatını genel güvenlik hizmetlerinden sorumlu birim olarak görmekten ziyade rejimin ve hükümetin emniyet ve istikrarını korumakla yükümlü bir teşkilat olarak nitelendirmesidir¹⁸. Polis Nizamnamesi uyarınca polisin idari vazifelerini ilgilendiren hükümleri şöyle sıralayabiliriz¹⁹:

- a) Silah taşıma yasağı,
- b) Umumi ahlakın, din ve mezheplerin korunması
- c) Edebe aykırı hareketlerin önlenmesi,
- d) Polisin tetkiki hüviyet salahiyyeti vs.

23 Temmuz 1908’de İkinci Meşrutiyetin ilanı ile birlikte Zaptiye Nezaretinin etkinliği sona ererek 1909 yılında kaldırılmıştır. Kaldırılan Zaptiye Nezareti’nin yerine 22 Temmuz 1909 tarihli İstanbul Vilayeti ve Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanun’la Emniyeti Umumiye Müdürlüğü kurulmuştur. 9 Aralık 1913 tarihinde çıkarılan Dâhiliye Nezareti Teşkilat Nizamnamesiyle Emniyeti Umumiye Müdüriyeti, Dâhiliye Nezareti’ne bağlı olarak görev yapan bir teşkilat haline geldi. İstanbul’da kolluk hizmetlerini yürütmek Valinin emrinde olan İstanbul Polis Müdüriyeti’ ne verildi. Emniyeti Umumiye Müdüriyeti; Emniyet Şubesi, Memurin ve Levazım Şubesi, Muhasebe Şubesi ve Tahrirat Şubelerinden oluşmaktaydı. Bu şubelerden Emniyet Şubesi ülkenin genel güvenliğine ait işleri yürütüyordu²⁰.

Osmanlı Devleti’nde Tanzimat dönemine kadar birkaç elden idare edilen zabıta işleri Tanzimat’la sistemli hale gelmiştir. II. Meşrutiyetle birlikte ise ihtisaslaşmış, ilk önce İstanbul’da olmak üzere Anadolu ve Rumeli’de polis okulları açılmıştır. Buna paralel olarak polisin mesleki terbiyesine dair nizamname-talimatlar yapılmış yayınlanmıştır. Bunlarda birisi de 1912 tarihli ‘‘*Talimat-ı Mahsusa*’’dır.

¹⁸ Cumhuriyetin 50. yılında Türk Polisi, Ankara 1973, s. 8.

¹⁹ ÇOMOĞLU, age, s. 27.

²⁰ ŞAHİN, Eyüp, Polis Okulları, s. 8.

İkinci Meşrutiyet'in ilanından Cumhuriyet Hükümetinin kuruluşuna kadar geçen zaman içinde kolluk hizmetleri; Umum Jandarma Kumandanlığı, Emniyeti Umumiye Müdüriyeti ve İstanbul Polis Müdüriyeti tarafından yürütülmüştür.

B. Cumhuriyet Dönemi Kolluk Hizmeti

Cumhuriyet döneminde her alanda girişilen kalkınma hareketlerine paralel olarak memleket içinde güvenlik ve esenliğin tam anlamıyla sağlanabilmesi için kolluk teşkilatını modern devlet anlayışına uygun bir kuruluş haline getirmek üzere önemli çalışmalar yapılmıştır.

Türk polisi gerçek kişiliğini ve kimliğini hiç şüphesiz Cumhuriyet yönetimi ile kazanmıştır. Kolluk teşkilatı günümüzde, demokratik ve laik Türk devletinin en büyük güvencelerinden birisini oluşturmaktadır²¹.

Milli mücadelenin başladığı yıllarda Ankara'da çalışmaya başlayan Ulusal Hükümetin Emniyet Umumiyesi küçük bir kadro ile çalışarak Anadolu'nun kolluk hizmetlerini yürütmekteydi. İstanbul Hükümetine bağlı Emniyet Umumiye Müdüriyetinin çalışma alanı ise İstanbul şehri ile sınırlıydı²².

Cumhuriyetin ilanından sonra, Ankara'daki Ulusal Hükümet İstanbul'daki Emniyet Umumiye Müdüriyetini kaldırmıştır. Kurtuluş Savaşı boyunca merkez teşkilatı gibi il polis teşkilatları da küçük çaplı kadroları ile büyük fedakârlıklarla hizmet vermişlerdir. 1932 yılında Polis Teşkilat Kanunu çıkarılmıştır. 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu Polis Teşkilatının kadro ve derecelerini, atama, yükselme, mesleğe girme, cezalandırma gibi hususları düzenlemek üzere çıkarılmıştır.

Cumhuriyetin getirdiği yeniliklere; ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta meydana gelen değişikliklere, artan ve çeşitlenen hizmetlere paralel olarak polisin görev ve yetkilerini düzenleyen 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 4 Temmuz 1934 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. PVSİK' nun amacı, kamu hizmetlerinin ve güvenliğinin sağlanması, vatandaşın can, mal ve ırzının korunması,

---

²¹ Cumhuriyetin 50. yılında Türk Polisi, s. 14.

²² Cumhuriyetin 50. yılında Türk Polisi, s. 13.

devlet otoritesinin tesisi şeklinde sıralanabilir. 1937 yılında ise halen yürürlükte bulunan 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu çıkarılmıştır.

1965 yılında çıkarılan Toplum Zabıtası Kurulması Hakkında Kanun ile birlikte İl Emniyet örgütü içerisinde özel bir kuruluş olarak toplum zabıtası kurulmuştur. Toplumsal olaylarda görev almak üzere özel surette yetiştirilen gerekli silah, araç ve gereçlerle donatılmış olan toplum polisinin görevleri 5.7.1971 tarihli ve 1422 sayılı kanunla genişletilmiştir²³.

Bu arada polis eğitimine de büyük önem verilmiştir. Bu amaçla Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul dışında da polis okulları açılmıştır. Emniyet Teşkilatı Kanunu ile polis meslek personelinin nitelik yönünden geliştirilmesi amacıyla 1937 yılına kadar sadece polis memuru yetiştiren okulların yanısıra orta ve yüksek kademe amiri yetiştirmek amacıyla Ankara'da 1937 yılında Polis Enstitüsü kurulmuştur²⁴. Ayrıca Ankara'da 1938 yılında Polis Koleji açılmıştır.

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra devlet kuruluşlarında köklü bir değişiklik ve yapılanma çalışması içine girilmiştir. Bu çerçevede Jandarma Teşkilatı ile ilgili olarak önce mevzuat yönünden önemli değişiklikler yapılmıştır. 1930 yılında Jandarmanın görev ve sorumluluklarını, hukuki stratejisinin belirleyen 1706 sayılı Jandarma Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun ile bugünkü Jandarma Teşkilatı'nın teşkilat yapısı oluşturulmuştur. 1706 sayılı Kanun'la Jandarmayı ilgilendiren diğer kanun, tüzük, yönetmelik ve talimatlar yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca bu kanunun uygulanmasını göstermek üzere 25 Aralık 1937 tarihinde Jandarma Tüzüğü kabul edilmiştir.

1706 sayılı Jandarma Kanunu 50 yılı aşkın bir süre yürürlükte kaldıktan sonra 10 Mart 1983 tarihinde 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Kanun'un uygulanmasını göstermek üzere Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği çıkarılmıştır²⁵. Ülkemizde, bütün

---

²³ ÇOMOĞLU, age, s. 34.; ÇUFALI, agm, s. 27.

²⁴ ÇUFALI, age, s. 27.

²⁵ Bkz. Resmi Gazete, 17.12.1983, sy. 18254.

illerde bulunduğu ilin adıyla anılan İl Jandarma Komutanlığı, ilçelerde ise o ilçenin adıyla anılan İlçe Jandarma Komutanlığı mevcuttur.

III. KOLLUĞUN GÖREVLERİ

Tüm insan toplulukları, sosyolojik ve siyasal anlamda toplum olmak ve belirli bir düzen ile asgari bir disiplini sağlamak zorundadır. Bu bağlamda, siyasal toplumlarda idarenin en eski, en birincil ve yaygın amacı, bireylerin ve toplulukların güven ve huzur içerisinde yaşamasını sağlamaktır. İşte idarenin söz konusu amacı doğrultusunda kamu düzenini sağlamak ve korumak için giriştiği tüm faaliyetlere “*kolluk faaliyetleri*” adı verilmektedir²⁶.

Kolluğun görevleri idari ve adli olmak üzere ikiye ayrılır. İdari görevler idari kolluk, adli görevler ise adli kolluk tarafından yerine getirilir. Kolluğun idari görevi kamu düzenini sağlamak ve korumaktır. Adli görevi ise suç işlendiğinde suçu ortaya çıkarmak, suç işleyeni ve delilleri adli makamlara teslim etmektir²⁷.

İdari kolluğun amacı kamu düzeninin korunması ve sağlanması olduğu için “*önleyici kolluk*” ya da “*suç öncesi kolluk*” olarak da isimlendirilmektedir. Adli kolluğa ise bir suç işlendikten sonra o suçla ilgili her türlü faaliyeti yaptığı için “*suç kolluğu*” denilmektedir.

A. İdari Görevleri

Toplumun, kamunun düzene ihtiyacı vardır. Toplumda doğal olarak bütün bireyler düzenin devam etmesini arzular. Aksi halde yaşam çekilmez hale gelir. Bu yüzden her toplumda, bir yandan uyulması gereken, önceden belirlenmiş, objektif, genel kurallar konulur; diğer yandan da konulmuş olan bu kurallara uyulması sağlanır²⁸. İdari kolluğun görevi tüm ülkede kamu düzenini sağlamak ve korumaktır. İdari kolluk ise mevcut veya olası bir tehlikeyi önleme amacıyla yapılan yasal

²⁶ DURAN: İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul, 1982, s. 248; GÜNDAY: İdare Hukuku, Ankara, 2002, s. 245.

²⁷ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 345; ATAY, İdare Hukuku, s. 529; DURAN, s. 250; GÜNDAY, s. 263; YAYLA, İdare Hukuku, s. 56-57; GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s. 561; Halil KALABALIK, İdare Hukuku Dersleri, Değişim Yayınları, Sakarya 2004, s. 221.

²⁸ YAYLA, Yıldızhan, İdare Hukuku, s. 56.

faaliyetler olarak ortaya çıkar. İdari kolluğun amacı kamu düzenini korumak olup önleyici niteliktedir. Bir başka ifadeyle idari kolluk kamu düzenini koruyacak, toplum yaşamına yönelik tehdit ve tehlikeleri bertaraf edecek ve güvenliği sağlayacaktır. İdari kolluk, kamu düzenini suç işlenmeden önce alacağı tedbirlerle koruyacaktır²⁹. İdari kolluğun, görevlerinin gereğini tam olarak yerine getirebilmesi için kamu düzeni sarsacak nitelikteki eylemlerin yapılmasından önce harekete geçerek gerekli tedbirleri alması gerekir.

B. Adli Görevleri

Adli kolluk, suç işlenmesi halinde suçun ortaya çıkarılması, suçluların ve suç delillerinin bulunarak adli makamlara teslim edilmesine yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Adli kolluk, bir suç işlenmesi suretiyle kamu düzeni bozulduktan sonra harekete geçerek suçluları ve delilleri aramak, ortaya çıkarmak, yakalamak ve yargı organına teslim etmek görevini üstlenmektedir.

Kolluk, bütün önleyici zabıta tedbirleri ile suçun doğuşuna engel olamamış ve suç işlenmişse, şüpheli veya sanığın yakalanması, suçla ilgili delillerin tespiti, toplanması ve adli makamlara teslim edilmesi kolluğun adli görevlerindedir. Kolluğun adli görevi, suç işlendikten sonra başlar. Kolluk suç işlenmeden önce önleme göreviyle hareket ederken, suç işlendikten sonra adli kolluk sıfatıyla hareket eder³⁰. Mevzuatta kolluğa adli görev veren birçok yasa bulunmaktadır³¹. Ancak, kolluğa adli görev veren esas kaynak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'dur.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 164. maddesi “adli kolluk ve görevi” başlığını taşımaktadır. Bu maddenin 1. fıkrasında adli kolluk şöyle ifade edilmektedir: “*Adli kolluk, 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde*

²⁹ YAYLA, İdare Hukuku, s. 56; GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s. 5.

³⁰ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 345; GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s. 561.

³¹ 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 81 maddesinin birinci fıkrası buna örnek gösterilebilir.

Kararnamenin 8 inci maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini” ifade eder.

Bu hükümden hareketle denilebilir ki adli kolluk yetkisi veren temel yasalar, Emniyet Teşkilatı Kanunu, Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanundur. Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet Savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirirler³².

Adli kolluk bir suç işlendiği zaman ortaya çıkmakta ve suçluları yakalama ve suçluların cezalandırılmasını sağlama amacını gütmektedir. Bu nedenle yürütülen adli kolluk faaliyetleri idare hukukuna değil, ceza hukukuna tabidir. Soruşturma işlemleri Cumhuriyet Savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılmaktadır. Adli kolluk görevlileri Cumhuriyet Savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirmektedir. Burada hazırlık soruşturması konusunda asıl görev savcılarının olup, tüm kolluk makam ve memurları adliyeye ilişkin işlerde Cumhuriyet Savcılarının emirlerini yerine getirmekle yükümlüdürler³³.

Cumhuriyet savcısı bir suçun işlendiği görünümünü veren bir hali öğrenir öğrenmez hemen gerçeği saptamak üzere harekete geçecektir; hedefi kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermektir. Demek oluyor ki, ilk iş şüphe karşısında gerçeği belirlemeye çalışmaktır. Bu aşamada kolluk Cumhuriyet savcısının temel yardımcısıdır. Cumhuriyet savcısı, esaslı ihbar üzerine işin gerçeğini araştıracaktır. Fakat ihbarın, daha başlangıçtan esassız olduğu anlaşılıyorsa, araştırmaya yine de girişilmesi gerektiği söylenemez. Esasta madde, soruşturma evresinin açılmasını belirtmektedir. Özel kişiler ihbar yolu ile sadece soruşturma evresinin açılmasını tahrik edebileceklerdir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 160’a göre:

---

³² <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=33449&l=1>, (15.02.2008)

³³ KUBAT, Ferit, “Kolluk Hizmetleri”, İç Düzen Genel Rapor Kitap:1, T.C İçişleri Bakanlığı İç Düzen Yayınları: 4, s. 1.

(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür. Kolluğun rolü Cumhuriyet savcısına yardımcı olmaktan ibarettir.

Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca çıkarılmış olan Adli Kolluk Yönetmeliği'nde adli kolluğun çalışma esasları, adli kolluk görevlilerinin nitelikleri, adli işlemlerinin denetimi, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi, diğer hizmet birimleri ile ilişkileri, değerlendirme raporlarının düzenlenmesi, uzmanlık dallarına göre hangi bölümlerde çalıştırılacakları gibi hususlar düzenlenmiştir³⁴.

Adli kolluğun yetki ve sorumlulukları Adli Kolluk Yönetmeliği'nin "Görev ve Yetkiler" başlıklı 6. maddesinde belirtilmiştir. Anılan yönetmelikte adli kolluğa verilen görev ve yetkiler şunlardır:

1. Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin olarak verdiği emirleri gecikmeksizin yerine getirmek,

2. Kendilerine yapılan herhangi bir suça ilişkin ihbar ya da şikâyeti, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirmek ve Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerine başlamak,

3. Maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, sanığın ya da şüphelinin lehine veya aleyhine olan bütün delilleri, kanunda belirtilen koşullara uyarak toplamak, muhafaza altına almak ve bunları bir fezleke ile Cumhuriyet savcısına bildirmek,

---

³⁴ Bkz. Resmi Gazete, 01.06.2005, sy. 25832.

4. Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı veya ölünün kimliğinin belirlenememesi halinde durumu derhal Cumhuriyet savcılığına bildirmek ve gerekli soruşturma işlemlerine başlamak.

Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin "Adli Görevlerin Genel Esasları" başlıklı Yedinci Bölümünde jandarmanın adli görevleri düzenlenmiştir. Bu bölümdeki "Adli Görevlerin Esasları" başlıklı 81. maddeye göre jandarmanın adli görevleri şunlardır³⁵:

1. Suçları aramak, herhangi bir ihbar ya da şikâyet beklemeksizin, bütün istihbarat tekniklerini kullanarak suçları ve suç işlemiş olanları ortaya çıkarmak.

2. Olayın aydınlatılması ve adli makamlarca konunun iyice anlaşılması için gerekli acil önlemleri almak; suç ve suçun sanığı olabilecekleri, bunlarla ilgili delilleri aramak, belirlemek, toplayıp muhafaza altına almak, olay yerini aynen korumak ya da resim ve kroki gibi yöntemlerle belirlemek.

3. Düzenlenen belgeleri, elde edilen kanıtları, şüpheli ya da sanıkları ilgisine göre Cumhuriyet savcılığına ya da diğer yetkili makamlara göndermek.

4. Cumhuriyet savcısının veya diğer yetkili adli makamların mevzuat çerçevesindeki isteklerine uygun olarak, gerekli soruşturma işlemlerini yerine getirmek, bilgi vermek ve eğer yetki verilmişse soruşturmayı baştan sona yürütmek.

5. Zorla getirme kararı, tutuklama kararı ve yakalama emirleri ile hapsen tazyik kararlarını yerine getirmek.

6. Polis teşkilatı olmayan yerlerde, duruşmaların güvenlik ve disiplinini sağlamak veya diğer adli işlemlerin yürütülüşü sırasında gerekli önlemleri almak.

7. Zor kullanılması gereken durumlarda, görevi yerine getirirken engellenme ya da saldırıya uğrama tehlikesinin bulunduğu durumlarda icra memurları tarafından yapılan yazılı yardım isteklerinin gereğini yerine getirmek.

Polis ve jandarmayı düzenleyen iki temel kanunda da adli kolluk görevleri ele alınmıştır. PVSK' nın 2. maddesinin B bendine göre polis işlenmiş bir suç hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmakla görevlidir.

---

³⁵ Bkz. Resmi Gazete, 17.12.1983, sy. 18254.

JTGYHK'nın 7. maddesinin b bendinde de jandarmanın işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Özetlemek gerekirse suç kolluğu da denilen adli kolluk, bir suç işlendikten sonra o suçla ilgili her türlü araştırmayı yapmak, suçun faillerini ortaya çıkarmak, suçla ilgili bütün delileri toplamak ve bunları adli makamlara teslim etmekle görevli kolluktur³⁶.

C. İdari Kolluk –Adli Kolluk Ayrımı

İdari kolluk – adli kolluk ayrımı teorik ve pratik yönden önem taşımaktadır. İdari kolluk ve adli kolluk, nitelik ve amaçları bakımından birbirlerinden farklı oldukları gibi idari kolluk faaliyeti yapan personel ile adli kolluk faaliyeti yapan personelin tabi olduğu hukuki rejimde bazı yönlerden farklılıklar bulunmaktadır.

1. Mevzuatta İdari Kolluk-Adli Kolluk Ayrımı

Kolluk faaliyeti, “idari kolluk” ve “adli kolluk” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. İdari kolluk ile adli kolluk faaliyetleri arasındaki ayrım çok önemlidir. Mevzuatta idari kolluk-adli kolluk ayrımı vardır. Adli kolluk ile idari kolluk arasında yapılan bu ayrımın yasal dayanağı olarak 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 8, 9, 10 ve 12. maddeleri, 2559 sayılı PYSK'nın 2. maddesi ve 2803 sayılı JTGYHK'nın 7. maddesi gösterilebilir. 2559 sayılı Kanun'un 2. maddesinde polisin genel emniyetle ilgili görevlerinin iki kısma ayrılacağı belirtilmiş ve bu görevler şu şekilde sayılmıştır:

“A) Kanunlara tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

---

³⁶ŞAFAK, Ali /Ahmet Şükrü ŞAFAK, Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı, Polisin El Kitabı, Genişletilmiş İlaveli 8. Baskı, Selim Kitapevi, Ankara 2003 s.6.

B) *İşlenmiş bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı diğer görevleri yapmak*³⁷.

Bu ayırım da uygulama sırasında sayısız güçlüklerle karşılaşmaktadır. Uygulamada genellikle bu iki kavram birbirine karışmış durumdadır. Çünkü iki farklı kolluk etkinliği de, çoğu kez aynı makam ve personel tarafından yerine getirilmektedir³⁸. Görevleri ve amaçları yönünden farklılıklar arz eden idari kolluk ve adli kolluk, ülkemizde teşkilatı yönünden de birbirine karışmış durumdadır. Şöyle ki, her iki kolluk da İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde örgütlenmiştir.

İdari kolluk ile adli kolluk arasında yapılan ayırım genel olarak “*amaca göre*” yapılan bir ayırımdır. “*Adli kolluk*”, kamu düzenini bozan ve aynı zamanda suç sayılan eylemlerin ortaya çıkması halinde suç faillerini ve delilleri araştırıp bulmak ve adli mercilere teslim ve tevdi etmekle görevli kolluktur³⁹. Başka bir ifadeyle adli kolluk, suç kolluğudur ve bir suç işlendiği zaman ortaya çıkar. Buna karşılık “*idari kolluk*”, işlenmiş suçlardan bağımsız olarak kamu düzenini korumak amacına yöneliktir. İdari kolluğun amacı kamu düzeninin korunması ve sağlanması olduğu için “*önleyici kolluk*” ya da “*suç öncesi kolluk*” olarak da isimlendirilmektedir.

Tüm bu açıklamalar ışığında mevzuatımızda yapılan ayırma değinecek olursak;

a) *İdari polis, içtimai ve umumi intizamı temin etmekle mükellef olan kısımdır.*

b) *Siyasi polis, devletin umumi emniyetine taalluk eden işlerle mükellef olan kısımdır.*

c) *Adli polis; asgari tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde, adli işlerle uğraşmak üzere Emniyet Umum Müdürlüğüne kadrodan ayrılan bir kısımdır.*

³⁷ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Yürürlükten kaldırılmıştır.

³⁸ GİRİTLİ İsmet / BİLGEN Pertev / AKGÜNER, Tayfun, İdare Hukuku, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Der Yayınları, İstanbul 2006. s. 814.

³⁹ GÜNDAY, İdare Hukuku, Ankara, 2002.,s. 250.

Tam teşekküllü bir kadrodan daha az kuvvette olan polis teşekküllerinin tamamı veya bir kısmı adli polis olarak tefrik edilebilir.”⁴⁰

Aynı şekilde PVSK'nın 2. maddesinde polisin idari kolluk görevi;

“a) Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak”, şeklinde belirtilmişken, adli kolluk görevi;

“b) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak” şeklinde düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere, PVSK'nın 2. maddesinin a bendinde kolluk gücünün suç işlenmesini önleme yani idari kolluk görevi hükme bağlanmaktadır. Aynı şekilde bu maddenin b bendinde belirtilen “işlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak” ibaresi ile polisin adli kolluk görevi dile getirilmektedir⁴¹.

2803 sayılı JTGYHK'nın 7. maddesinde de jandarmanın görevleri sayılırken adli kolluk-idari kolluk ayrımı yapılmıştır. Adli kolluk ile idari kolluk kavramları uygulamada birbirine karışmış durumdadır. Çünkü her iki tür kolluk faaliyetleri aynı makam ve personel tarafından yürütülmektedir⁴².

Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. maddesinde, jandarmanın askeri ve diğer görevleri dışındaki görevleri “mülki görevleri” ve “adli görevleri” olarak belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca jandarmanın mülki (idari) görevleri; emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutuk evlerinin dış korunmalarını yapmaktır. Jandarmanın adli görevleri ise, işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmektir.

⁴⁰ 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, madde 9.

⁴¹ GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2005, s. 469.

⁴² GİRİTLİ/BİLGEN/AKGÜNER, s. 814; ATAY, İdare Hukuku, s. 533.

2. Adli Kolluk–İdari Kolluk Ayırımının Dayandığı Esaslar

a. Görevin Niteliği ve Amacı Bakımından

Adli kolluk, bireylerin kamu düzenine aykırı ve kanunlarca suç sayılan eylem ve durumlarının cezalandırılmasını sağlamak amacıyla, suç faillerini ve delillerini araştırıp bulmak ve adli makamlara teslim etmekte görevlidir. Başka bir deyişle, adli kolluk, bir suç işlendiği zaman ortaya çıkar. Adli kolluk, suçluların cezalandırılmasını sağlama, suça karışanları yakalama ve önceden belirlenmiş makamlara teslim etme amacı güder. İdari kolluğun amacı ise toplumda suç işlenmesini ve kamu düzeninin bozulmasını önlemektir. Başka bir ifadeyle idari kolluğun amacı kamu düzenini, suç işlenmeden önce alacağı tedbirlerle korumaktır⁴³.

O halde idari kolluk, kanunun suç saydığı eylemlerin işlenmesinden önce kamu düzenini tehdit eden ya da tehlikeye düşüren durumların ortaya çıkması halinde harekete geçerek önleyici ve durdurucu niteliği ağır basan bir görev ifa etmektedir. Adli kolluk ise, suç işlendikten sonra suçları kovuşturmak, suçluları ve suç delillerini tespit edip adli mercilere teslim etmek için harekete geçerek bastırıcı (tenkil edici) nitelikte faaliyet yürütmektedir⁴⁴.

b. Tabi Oldukları Hukuki Rejim Bakımından

Tabi oldukları hukuki rejim bakımından İdari kolluk – adli kolluk ayrımı önemlidir. Zira idari kolluk, idari makamların emri altındadır. İdari kolluk faaliyetlerinin yerine getirilmesi sırasında ortaya çıkacak uyuşmazlıklar idari yargı makamları tarafından çözümlenir. Buna karşın, adli kolluk, adli makamların emrindedir (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 164⁴⁵, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, m. 12⁴⁶). Adli kolluk faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar

⁴³ GİRİTLİ/BİLGEN/AKGÜNER, s. 814; DURAN, s. 250.

⁴⁴ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 346; ATAY, İdare Hukuku, s. 534 ve 536; GÜNDAY, s.

⁴⁵ 5271 sayılı CMK m. 164: (1) Adli kolluk; 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12'nci maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder. (2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir. (3) Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir.

⁴⁶ 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, m. 12: (1) Adli işlere müteallik tahkikat; salahiyetli adli otoritelerin direktifleri altında

ise adli yargıda çözümlenir. Adli kolluk ile idari kolluk görevlilerinin görevlerini yerine getirirken yani görevleri nedeniyle işleyecekleri suçlardan kovuşturulması da, adli kolluk idari kolluk ayrımına göre farklılık arz eder. İdari kolluk personeli, görevi nedeniyle bir suç işlerse hakkında yapılacak ceza kovuşturmalarında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Adli kolluk personelinin görevini yerine getirirken suç işlemesi halinde ise Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan doğruya soruşturma yapılarak kamu davası açılır⁴⁷. Bu husus 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 161. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Anılan maddenin beşinci bendine göre kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma ve ihmalleri görülen kolluk amir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır.

D. Adli ve İdari Kolluğun Ülkemizdeki Durumu

Ülkemizde idari kolluk ile adli kolluk fonksiyonel olarak birbirinden ayrılabilirlerse de organik bakımdan birbirinden ayrılmamıştır. İdari kolluk faaliyeti ve adli kolluk faaliyeti ülkemizde aynı teşkilat ve personel tarafından yürütülmektedir.

Adli kolluk faaliyeti ülkemizde polis ve jandarma tarafından yürütülmektedir. Her iki kolluk Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde örgütlenmiştir. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 9. maddesinin C bendinde tam teşekküllü polis karakollarında adli kolluk kadrolarının bulunacağı hükme bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 12. maddesinde de Cumhuriyet savcısının gerektiğinde

---

ve kanunlarına tevfikân yalnız adli zabıtaya yaptırılır. Polis teşkilatı yapılmayan yerlerde teşkilat yapılmıyaca kadar adli polis vazifeleri diğer zabıta tarafından yapılır. İdari zabıta adli zabıtaya icabında veya Cumhuriyet Müddeiumumisinin talebi üzerine yardımla mükelleftir. (2) İdari polis adli zabıta vazifesini tahrik eden herhangi bir hal karşısında kaldığı takdirde bir taraftan adli zabıta vazifesini ifa etmekle beraber, diğer taraftan adli zabıtayı haberdar eder ve adli zabıta gelince işi ona devreder. Adli zabıta vazifesini gerek aslen ve gerek yardım suretile gören zabıta memurları hakkında bu vazifeden mütevellit suçlardan dolayı Ceza Mahkemeleri Usulü Kanununa göre takibat yapılır.

⁴⁷ "Açıklanan bu düzenlemeye göre, memurların memuriyet görevlerinden doğan veya memuriyet görevlerinin yerine getirilmesi sırasında, 4483 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 4.12.1999 tarihinden önce işledikleri ileri sürülen suçlardan dolayı MMHKM hükümlerine göre işleme başlanmışsa, artık bu Yasada öngörülen hükümler gereğince soruşturma yapılacaktır, aksi halde 4483 sayılı Yasanın hükümlerine gereğince memurlar ile diğer kamu görevlilerinin 'görevleri nedeniyle' işledikleri suçlarla sınırlı olarak soruşturma yapılacaktır. GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s.561.

idari kolluktan yardım isteyebileceği belirtilmektedir. 2559 sayılı PVSŞ'ya 3233 sayılı Yasa ile eklenen Ek 4. maddeye göre polis, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tespit edip muhafaza altına almak ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir.

Jandarma teşkilatı, 2803 sayılı kanun ile düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 3. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti Jandarması emniyet, asayiş ve kamu düzeninin korunmasını sağlamakla görevli silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir. 2803 sayılı Kanununun 7. maddesine göre jandarma mülki (idari), adli, askeri ve diğer görevleri olmak üzere dört türlü görev ifa etmektedir. Bir kolluk kuvveti olarak, polis gibi, İçişleri Bakanlığı'na bağı olan Jandarma aynı zamanda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin de bir parçasıdır. Jandarma Genel Komutanlığı, Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğretim bakımından Genelkurmay Başkanlığı'na; emniyet ve asayiş işleriyle diğer görevler bakımından İçişleri Bakanlığı'na bağıdır. Jandarmanın görev ve sorumluluk alanı 2803 sayılı Kanun'un 10. maddesinde belirtilmiştir. Anılan maddeye göre jandarma belediye sınırları dışında veya belediye sınırları içinde olup da polis teşkilatı kurulmamış olan yerlerde görevli ve yetkilidir. Bu yasa hükümlerinden de anlaşılacağı üzere ülkemizde adli ve idari kolluk arasında personel açısından bir ayırım yapılmamıştır. Her iki kolluk faaliyeti genellikle aynı personel ve aynı makamlar tarafından yürütölmektedir.

IV. DEVLET VE KOLLUK

İnsanlar toplumlar halinde yaşarlar. Nitekim toplumlar binlerce yıl özgürlükleri olmadan yaşayabilmişler; ancak düzensiz ve güvensiz yaşayamamışlardır. İnsanların toplum içinde yaşarken sosyal hayatlarını düzenlemek için koydukları kuralları ve yaptırım gücünü uygulama noktasında devlet kavramı ortaya çıkmıştır.

Devlet kavramının temelinde, toplum içerisinde yaşayan bireylerin güvenlik ve huzur ihtiyacı yatmaktadır. Devlet kavramının ortaya çıkış noktası, toplum içerisindeki bireylerin belli bir düzen ve güvenliğe ihtiyaç duymaları ve tam bu noktada devleti düzen ve güvenlik sağlayıcı bir araç olarak ortaya çıkarmalarıdır.

Devletin en ilkel ve birincil görevi, ülke içerisindeki güvenliğin sağlanmasıdır. Güvenlik, toplum içerisindeki bireylerin canlarının, mallarının, ırz ve namuslarının her türlü tehdit, saldırı ve kazalara karşı korunmasıdır. Güvenlik hizmeti, büyük önem arz eden birincil kamu hizmetidir. Çünkü toplumsal yaşamda diğer ihtiyaçların ortaya çıkabilmesi için öncelikle insanların can ve mal güvenliklerinin sağlanması gerekmektedir. Güvenlik hizmetlerinin kendisine özgü bazı özellikleri vardır. Bu özellikleri Devlet olarak teşkilatlanmış toplumlarda kolluk faaliyetlerinin yerine getirilmesi devletin görevlerinin başında yer alır. Kolluk kavramı incelenirken devlet kavramı ve tanımı, devletin gelişim aşamaları, devlet yapısı içinde kolluğun yeri ve önemi de irdelenmelidir.

A. Devlet Kavramı Ve Tanımı

Devlet çeşitli anlamlarda kullanılan bir kelimedir. Genel bir tanımla Devlet, belirli bir ülkede yaşayan ve üstün bir otoriteye tabi örgütlenmiş insan topluluğunun meydana getirdiği sürekli ve hukukun kendisine kişilik tanıdığı siyasal bir varlıktır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde devlet “*toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık; devletin yönetim organları; büyüklük; mevki; mutluluk; talih*” olarak tanımlanmıştır⁴⁸.

Devleti soyut olarak tanımlamak bir hayli zordur. Bundan dolayı üzerinde uzlaşmaya varılmış bir tanım yoktur. Faşizmde devlet “*her şey*”, Marksizm’de ise burjuvanın çıkarlarını koruyan bir icra komitesi olarak görülmüştür. Bu konuda belki de en çarpıcı tanımı XIV. Louis, “*devlet benim*” diyerek yapmıştır.

Bir başka tanımlamada ise “*üstün otorite*” vurgulanmış ve belirli bir toprak parçası üzerinde yerleşmiş olan insanların bir arada yaşamalarını sağlayan üstün otorite sahibi siyasal düzene devlet denmiştir⁴⁹. Devletin en kısa ve en özlü tanımı şu şekilde yapılmıştır: “*Devlet, milletin siyasal olarak teşkilatlanmış şeklidir*”⁵⁰.

⁴⁸ TÜRK DİL KURUMU, Büyük Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara, 2005, s. 514.

⁴⁹ ATAY, E. Ethem, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s. 5.

⁵⁰ ÖZER, Attila, Anayasa Hukuku, Geliştirilmiş 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 44.

Devlet çeşitli unsurlardan oluşmaktadır. Tarihin her döneminde devletin hangi unsurlardan meydana geldiği incelenmiştir. Konfüçyüs devletin halk, ülke ve hükümet gibi unsurlardan meydana geldiğini belirtmiştir. Aristo ise devletin unsurlarını halk, ülke ve siyasi mekanizma olarak sıralamıştır⁵¹. Günümüzde genel kabul gören anlayışa göre devletin unsurları şunlardır⁵²:

1. Ülke

Devletin birinci unsuru ülkedir⁵³. Devlet, sınırları belirli bir alan üzerinde yerleşik topluluktur. Bu bakımdan ülke devletin önemli bir unsurudur. Günümüzdeki anlamıyla ülke kavramı, 16. yüzyılda ortaya çıkmıştır⁵⁴.Günümüzde ülke, sınırları belli olan bir kavram olarak değerlendirilmektedir⁵⁵.

Ülke, devletin üzerinde hâkimiyet sürdüğü alandır. Bir başka ifadeyle devletin fonksiyonları (yasama, yürütme, yargı) ancak ülkenin sınırları içinde geçerlidir⁵⁶.

Ülke belli bir toprak parçası üzerine kurulmuştur. Bu toprak parçasının sınırları bellidir. Buna ülkenin kara parçası denir. Eğer ülkenin kara parçasının etrafı denizlerle çevriliyse, karadan denizin belirli bir uzaklığına kadar olan kısmı da ülkenin kara parçası kabul edilir. Buna kıta sahanlığı denir. Kıta sahanlığı da ülkenin kara parçası kabul edilir. Ayrıca devlet teknolojik imkânlarıyla gökyüzünü nereye kadar kontrol edebiliyorsa, oraya kadar olan kısım o devletin ülkesi kabul edilir. Buna da hava sahası denir⁵⁷.

2. Millet

Devletin ikinci unsuru millettir⁵⁸.Sosyal bir kurum olan devletin, doğması ve gelişmesi bir insan topluluğunun varlığına bağlıdır. Milleti meydana getiren insan

⁵¹ OKANDAN, Recai Galip, Umumi Amme Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1173, İstanbul 1966, s. 674.

⁵² ÖZER, Attila, Anayasa Hukuku, Geliştirilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 44.

⁵³ ÖZER, Anayasa Hukuku, s. 44.

⁵⁴ ERDOĞAN, Mustafa, Anayasal Demokrasi, İkinci Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997,s.96.

⁵⁵ ÖZER, Anayasa Hukuku, s. 44.

⁵⁶ ERDOĞAN, Anayasal Demokrasi, s. 97.

⁵⁷ ÖZER, Anayasa Hukuku, s. 44-45.

⁵⁸ OKANDAN, Umumi Amme Hukuku, s.32-33.

topluluğunun belli başlı özellikleri vardır. Milletin temelinde birlikte yaşamak iradesi, dayanışma duygusu vardır⁵⁹. Şüphesiz bu duyguyu oluşturan unsurlardan hiç biri, tek başına milleti yaratmaz⁶⁰. Eskiden bir insan topluluğunun millet vasfını kazanabilmesi için soy, dil, din ve kültür birliğine sahip olması gerektiğine inanılırdı. Ancak, çağımızda bu düşüncenin yanlış olduğu anlaşılmıştır. Mesela Amerika Birleşik Devletleri çok farklı soy ve kültürden gelen insanlar tarafından kurulmuştur. Yine Hindistan da 274 dilin konuşulduğu, birbirinden çok farklı dini inanç ve kültürlerin olduğu bir devlettir. Günümüzde ayrı ırk, oy, dil, din ve kültüre sahip topluluklar bir araya gelerek devlet kurabildiği gibi aynı ırk, soy, dil, din ve kültüre sahip toplulukların farklı devletler kurdukları da gözlemlenmektedir.

Milleti yaratan, milli varlığın, milletin bir parçası olmasının sonucu olarak o toplumdaki insanların belli bir hayat tarzına kendilerini adayabilmeleri, gerektiğinde şahsi çıkarlarında fedakârlık yapabilmeleri ve geçmişe dayanarak ortak gelecek hayal edebilmeleridir. Bir başka ifadeyle birlikte yaşama iradesine sahip olmalarıdır⁶¹.

O halde millet, tarihi süreç içinde acı ve tatlı hatıraları birlikte yaşamış, şu anda bir arada yaşama ve dayanışma duygusunu taşıyan, gelecekte de ortak hedefleri olan topluluktur.

3. Egemenlik

Devletin üçüncü unsuru egemenliktir⁶². Her toplulukta mutlaka bir otorite vardır⁶³. Ancak bu otorite, belirli bir toplulukta kendine mahsus bazı özelliklere sahip olursa, zorlama tekeline sahip olursa, kamu hizmetinde kamu yararı için çalışırsa ve ülke içinde herkese emir verebilme yetkisine sahip olursa o zaman devlet iktidarı ya da egemenlik adını alır⁶⁴.

Egemenliğin birçok tanımı vardır. Egemenlik kavramını ilk defa Jean Bodin sistemleştirerek tarif etmiştir. Jean Bodin' e göre egemenlik, ülkede yaşayan bütün

---

⁵⁹ GÜRİZ, Adnan, Hukuk Başlangıcı, 9. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2003, s.31.

⁶⁰ YAYLA, a.g.e., s. 23.

⁶¹ YAYLA, a.g.e., s. 23.

⁶² ÖZER, Anayasa Hukuku, s. 51.

⁶³ ÖZÇELİK, Selçuk A., Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, Birinci Cilt, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1974, s. 65.

⁶⁴ ÖZÇELİK, Esas Teşkilat Hukuku, s. 65.

insanlar üzerinde kanunla kısıtlanamayan en üstün iktidardır. Bodin'e göre egemenlik sınırsız, tek, bölünmez, devredilmez ve mutlak bir iktidardır⁶⁵. Egemenlik, devleti, toplum içindeki diğer güçlerden ayıran, ona devlet olma vasfını kazandıran üstün buyurma kudretidir⁶⁶. "Kamu gücü" diye isimlendirilen egemenlik, devletin siyasi unsurudur. Devletin egemenliği, ülke sınırları içinde bulunan her türlü makam, grup ve kişi egemenliğini de içine alan üstün bir kuvvettir. Devletin egemenliği, onun kendi bünyesinden kaynaklanan asli ve meşru bir güçtür. Devlet bu gücünü bir başka otoriteden almaz. Devlet egemenliğini bir başkası adına kullanmaz. Egemenlik yetkisinin mahiyeti ve sınırları hukuk kurallarıyla belirlenmiştir. Devletin egemenlik yetkisini kullanan kişi ya da makamlar egemenlik yetkisini sınırlayan hukuk kurallarına uymak zorundadırlar. Aksi takdirde egemenlik meşruiyetini kaybeder ve kanun dışı kuvvete dönüşür⁶⁷.

Devletin egemenliği, iç egemenlik ve dış egemenlik olmak üzere iki çeşittir. Dış egemenlik bir devletin başka devletlerle olan ilişkilerinde bağımsız, serbestçe karar vermesi ve diğer devletler tarafından eşit bir süje olarak kabul edilmesidir. İç egemenlik ise, devletin kendi ülkesinin sınırları içerisinde kullandığı en üstün kuvvettir⁶⁸.

İç egemenlik bakımından en üstün ve rakipsiz olan devlet gücü mutlak ve sınırsız değildir. Günümüz hukuk devleti anlayışında devlet egemenliği, kişilerin temel hak ve özgürlükleri ile sınırlıdır. Artık, temel hak ve özgürlüklerin korunması devletin en başta gelen ödevlerindedir. Kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin başladığı yerde, devlet egemenliğinin sona ereceği genel olarak kabul edilmektedir.

Devlet en gelişmiş teşkilatlanma biçimidir. Bu yönüyle toplum yaşamında var olan diğer teşkilatlanmalardan ayrılır. Birinci olarak, devlet, toplumdaki tüm öteki sosyal kurumları içine alan, teşkilatlanma kapasitesi itibariyle onlardan çok daha geniş olan bir sosyal kurumdur. İkinci olarak devlet, toplumdaki en üstün otoriteye sahiptir. Devlet kendi gücünü azaltacak ya da kendi gücüne denk olacak bir yapılanmaya asla izin vermez. Aksi halde kendisi yok olur. Devlet egemenliğini ihlal edecek olanlara

---

⁶⁵ ÖZER, Anayasa Hukuku, s.51.

⁶⁶ FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Hukuk Tarihimizde Temel Haklar, Mimoza Yayınları, Konya 2004, s. 79.

⁶⁷ DEMİR Fevzi / KARATEPE Şükrü, Anayasa Hukukuna Giriş, 2. Basım, Evrim Basım Yayın-Dağıtım, İstanbul 1989. s. 38.

⁶⁸ ÖZER, Anayasa Hukuku, Geliştirilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 52.

karşı kuvvet kullanma hakkına sahiptir. Üçüncü olarak devlet yapısı içinde eksiksiz işleyen bir işbölümü vardır. Yasama, Yürütme ve Yargı organlarının görev ve yetkileri kesin olarak belirlenmiştir. Bu organlar arasındaki işbölümü, diğer topluluklardan farklı olarak düzenli ve eksiksiz olarak işler⁶⁹.

B. Devlet Yapısı İçinde Kolluğun Yeri Ve Önemi

Devletin temel görevlerinden birisi de şüphesiz kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak ve korumaktır. Demokratik bir ortamın oluşabilmesi ve kamu düzeninin sağlanması güvenlik hizmetlerinin eksiksiz yapılmasına bağlıdır. Devletin en yaygın ve en eski görevi kamu düzenini sağlamak ve korumaktır. Devlet de yaşayan bir varlık olması itibariyle bu varlığın yegâne sebebi olan birey ve toplumun huzur ve güvenliğini sağlamak ve korumak zorundadır⁷⁰. İnsanlar gibi, devletin yaşamını sürdürebilmesi için güvenliğin sağlanması, her türlü olumsuz duruma karşı kendisini koruyabilecek kuvvete ve ehliyete sahip olması zorunludur.

Devlet, güvenliğini, ülke dışından ya da içinden gelebilecek her türlü saldırıları, yıkıcı ve bölücü faaliyetleri def ederek sağlar. Bunun için devletin en önemli görevi güvenliği sağlamaktır.

Kolluk faaliyetleri kamu düzeninin korunması ve sağlanması, kamu düzeni bozulduğunda eski halin yeniden tesis edilmesi için yürütülen faaliyetlerin tümü olarak tanımlanabilir. Bu faaliyetleri yerine getiren kuruluşa da kolluk teşkilatı adı verilir. Bir devlette kolluk hizmetleri yeterli kalitede yerine getirilmedikçe bir başka ifadeyle kamu düzeni ve güvenliği sağlanmadıkça diğer kamu hizmetlerinden tatmin edici verimin alınması oldukça zorlaşacaktır. Bu husus göz önünde bulundurulduğunda kolluk hizmetlerinin, diğer hizmetler arasındaki yerinin ne derece önemli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmış olacaktır.

---

⁶⁹ ÖZER, Attila, age, s. 41.

⁷⁰ SÖNMEZ, Nevzat, “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de İnsan Haklarının Korunması ve Türk Polisine Yansımaları”, Polis Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 2003, Yıl: 9, sy. 36, s. 137.

C. Devletin Görevleri Bağlamında Kolluğun Yeri

Devletin en yaygın ve en eski görevi kamu düzenini sağlamak ve korumaktır. Bu görev kolluk marifetiyle yerine getirilir. Kamu düzeninin korunması ve sağlanması için yürütülen faaliyetlere, bu faaliyetleri yerine getiren kuruluşa ve bu kuruluştaki çalışan personele kolluk denir. Ülkemizde kamu düzeninin sağlanmasından ve korunmasından İçişleri Bakanı sorumludur. İçişleri Bakanı bu görevini Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı vasıtasıyla yerine getirir.

1982 Anayasası'nın Başlangıç bölümünde de belirtildiği üzere her Türk vatandaşı temel hak ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanma; insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürme hak ve yetkisine sahiptir. Bu bağlamda devlete çeşitli görevler verilmiştir.

1982 Anayasası'nın 5. maddesinde devletin temel amaç ve görevlerinin neler olduğu belirtilmektedir. Anılan maddede *“Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır”* hükmü yer almaktadır.

Devletin görevleri 5. maddede sayılanlardan ibaret değildir. Anayasamızın daha birçok maddesinde devlete çeşitli görevler yüklenmiştir⁷¹. Anayasa'da yer alan düzenlemeler göz önünde bulundurularak Türkiye Cumhuriyeti devletin görevleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Milli güvenliği korumak,
2. Kamu hizmetlerini yürütmek,
3. Özendirme ve destekleme faaliyetlerinde bulunmak,
4. Kalkınmayı planlamak,

⁷¹ Bu maddelerden bazıları şunlardır: m. 5, m. 28, m. 41, m. 42, m. 44, m. 45, m. 46, m. 47, m. 48, m. 49, m. 50, m. 55, m. 56, m. 57, m. 58, m. 59, m. 60, m. 61, m. 62, m. 63, m. 64, m. m. 166, m. 167, m. 168, m. 169, m. 170, m. 171, m. 172 ve m. 173.

5. Kolluk faaliyetlerini yerine getirmek.

Türkiye Cumhuriyeti İdaresinin yukarıda sayılan görevleri Milli güvenliği korumak, Kamu hizmetlerini yürütmek, Kolluk faaliyetlerini yerine getirmek şimdi ayrı başlıklar halinde ele alınacaktır.

1. Milli Güvenliği Korumak

Türkiye Cumhuriyeti idaresinin temel görevi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin egemenliğini korumaktır. Devletin temel amaç ve görevlerinin sayıldığı Anayasa'nın 5. maddesinde, Türk milletinin bağımsızlığı ve bütünlüğü ile ülkenin bölünmezliğini korumak en başta yer almıştır. Devletin varlığını sürdürebilmesi için bağımsızlığını ve egemenliğini koruması ve toprak bütünlüğünün devamını sağlaması şarttır⁷². Devletler daha önceki devirlerde dış tehditlere karşı güvenliklerini silahlı kuvvetler aracılığı ile korumuşlardır. Fakat çağımızda, bir devletin bağımsızlığının ve bütünlüğünün sadece silahlı kuvvetlerin geleneksel faaliyetleri ile sağlanamayacağı anlaşılmış ve devletin bağımsızlık ve bütünlüğüne yönelik iç ve dış tehditlerinden korunması anlamına gelen "milli güvenlik" kavramına yer verilmeye başlanmıştır⁷³.

Milli güvenlik, kısaca, devletin ve ülkenin savaşta ve barışta, iç ve dış her türlü tehlikeden korunması olarak tanımlanabilir⁷⁴. Milli güvenliğin sağlanması ve silahlı kuvvetlerin ülke savunmasına hazırlanması görevi Anayasamızın 117. maddesine göre Bakanlar Kurulu'nun görevidir. Bakanlar Kurulu'nun bu konuda olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilan etme, silahlı kuvvetlerin bütün ihtiyaçlarını karşılama gibi görevleri vardır.

2. Kamu Hizmetlerini Yürütmek

Bazı alanlarda, özel kişilerin çalışma ve faaliyetleri o alanlarda, kamu yararının gerçekleşmesi için, bir başka deyişle kamunun ihtiyaçlarının giderilmesi için yeterli

---

⁷² ATAY, İdare Hukuku, s. 27.

⁷³ BUCAKTEPE, Adil, Gazi Üniversitesi, Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri, Doktora Tezi, Ankara 2008, s.19.

⁷⁴ YAYLA, Yıldızhan, İdare Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1986, s. 41 vd.

gelmeyebilir. Ya da bazı alanlarda kamu hizmetini yürütme görevi mevzuatla doğrudan idareye verilmiş olabilir. Kamu yararının sağlanamayacağı ya da sağlanmasının şüpheli olduğu durumlarda idare inisiyatif alır. Böyle durumlarda bu alanlara doğrudan doğruya müdahale eder, birey ve toplulukların yapmaktan kaçındığı (az kar ve benzeri sebeplerle) ya da yapamadığı (maliyet fazlalığı gibi nedenlerle) faaliyetleri kendisi üstlenerek yürütür. Bazen de bireylere faaliyetlerinde yardımcı olur.

Bazı faaliyetleri ise bireyler ve topluluklarla yan yana ya da ortaklaşa yapar. İdare özel kişilerce yürütülemeyen veya mevzuatla kendisine yüklenen hizmetleri yerine getirmek zorundadır⁷⁵.

3. Kolluk Faaliyetlerini Yerine Getirmek

Türkiye Cumhuriyeti idaresinin önemli görevlerinden biri de kolluk hizmetlerini yürütmektir. İdare, milli güvenliği sağlamanın yanında, toplum hayatındaki gündelik kamu düzenini de korur. İnsanların ve insan topluluklarının toplum içinde huzurlu, rahat ve güvenli bir biçimde yaşamalarını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. İdare, insanların rahat, huzurlu ve güvenli bir biçimde yaşamalarını sağlama görevini yerine getirirken birey ve toplulukların çalışma ve faaliyet alanlarına müdahale etmemelidir. İdare bu alanlarda sadece toplumun maddi düzenini korumak için tedbirler alır ve ancak toplumun gündelik düzeninin bozulması tehlikesi söz konusu olduğunda bu alanlara müdahale eder⁷⁶.

Devletin görevleri yukarıdaki başlıklar altında ele alınmıştır. Devlete yani idareye verilmiş olan bu görevler “*kolluk*” ve “*kamu hizmeti*” olmak üzere iki başlık altında toplanabilir. “*Kolluk*” da bir “*kamu hizmeti*” dir.

⁷⁵ ATAY, E. Ethem, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s. 27.

⁷⁶ AKYILMAZ, Bahtiyar, İdare Hukuku, Sayram Yayınları, Konya 2003, s. 53; ATAY, İdare Hukuku, s. 27.

V. Kolluğun Amacı Olarak Kamu Düzeni Kavramı

Devletin temel görevlerinden birisi de şüphesiz kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak ve korumaktır. Demokratik bir ortamın oluşabilmesi ve kamu düzeninin sağlanması güvenlik hizmetlerinin eksiksiz yapılmasına bağlıdır. Genel olarak milletin güvenlik ihtiyacı ile özel olarak birey ve toplulukların düzen içinde yaşama ihtiyaçları birbirinin tamamlayıcısıdır.

Kolluk, toplumdaki barış, huzur ve güvenliği sağlamak ve korumak için yeri geldiğinde, idare edilenlere karşı zor kullanarak onların temel hak ve özgürlüklerini sınırlayabilir. Fakat hukuk devletinde, temel hak ve özgürlüklerin korunması esastır ve sınırlama geçicidir. Kolluk kuvvetleri kamu düzeninin gerektirdiği hallerde temel hak ve özgürlükleri geçici olarak kısıtlayabilirler, fakat kaldıramazlar. Kolluk faaliyetinin nihai amacı diğer idari faaliyetlerde olduğu gibi kamu yararının gerçekleştirilmesidir⁷⁷.

A. Kamu Düzeninin Tanımı

Toplumda insanların birlikte yaşamaları için uyulması gereken, fakat yazılı olmayan kuralların tümüne “kamu düzeni” denilir. “Kamu düzeni” toplumdaki insanların bir arada yaşamalarını sağlamak açısından uyulması zorunlu olan ve toplumda geçerli olan sosyal ve etik değerlere göre belirlenen normların tümünü ifade eder⁷⁸.

Kamu düzeni; insanlar açısından her zaman, her yerde önemli olmuştur. Bir yerde düzen yoksa orada özgürlük de yoktur. Özgürlük ancak düzenin olduğu yerde bir anlam ifade eder⁷⁹. Buradaki “düzen”, “kamu düzeni” dir.

Kamu düzenini korumak ve bozulduğunda eski haline getirmek kolluk hizmetlerinin konusu ve amacıdır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse toplumun

---

⁷⁷ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 342.

⁷⁸ YENİSEY, Feridun, Kolluk Hukuku, Beta İstanbul Aralık 2009, s.9.

⁷⁹ Özgürlüklerin sınırlanması ve düzenlenmesi konusunda ayrıntılı bilgiler için bakınız: Münci KAPANI, Kamu Hürriyetleri, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara 1993, s.217.

ve bireylerin barış, huzur ve güven içinde yaşamalarını sağlamak kolluk hizmetlerinin görevidir.

İdarenin kolluk faaliyetlerinin amacı kamu düzeninin sağlanması ve korunmasıdır. Başka bir ifadeyle, kolluk makamlarının ve personelinin eylemleri ya da işlemleri ancak kamu düzenini sağlamak veya korumak amacını taşıyorsa hukuka uygundur⁸⁰. Dolayısıyla, kolluk faaliyetlerinin amacını teşkil eden ve bu faaliyetlere meşruiyet kazandıran kamu düzeni kavramının yazılı olmayan kapsamının belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Maurice Haurice tarafından 1990'ların ilk çeyreğinde savunulmuş olan klasik anlayışa göre kamu düzeni, toplumun "maddi ve dış düzeni" olarak tanımlanmaktadır⁸¹. Klasik anlayışa göre, toplumun maddi ve dış düzeni olan kamu düzeni; kamu güvenliği, kamu huzuru, kamu sağlığı ve ahlak unsurlarından oluşmaktadır⁸².

1.Kamu Düzeninin Unsurları

a. Güvenlik

Kamu düzenini oluşturan öğelerden biri olan güvenlik; kişilere, topluluğa ya da eşyaya zarar verecek kazaların ve tehlikelerin önlenmesi ile bireylerin bu tehlikelerin önleneceği yönünde bir inanç ve kanaat sahibi olmalarını ifade etmektedir⁸³. Bir başka deyişle, emniyet ve asayiş olarak da adlandırılan güvenlik, toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin kişilik haklarının, insanlık onurlarının, kamusal ve kişisel malların her türlü tehlike ve kazalardan korunmuş olması manasına gelmektedir. Toplumda güvenliğin sağlanması, aynı zamanda bireylerde kamu düzeninin varlığı konusunda yeterli inancın sağlanmasında etkili olacaktır⁸⁴. Kamu güvenliğinin sağlanması, toplumsal düzensizliğin ortadan kaldırılması sonucunu doğuracaktır. Nitekim trafik düzeninin sağlanmasına, iş kazalarının ya da binaların

⁸⁰ DURAN, İdare Hukuku Ders Notları, s. 418.

⁸¹ GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2005, s. 466.

⁸² CİN, Emine, Türk Hukukunda Kolluk Yetkisinin Kullanılması ve Sınırlanması, Yüksek Lisans Tezi, Kırkkale 2008, s.5.

⁸³ YAYLA, İdare Hukuku, İstanbul, 1985, s. 55.

⁸⁴ AKMAN, Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma, Ankara, 1991, s. 20.

yanmasının/yıkılmasının önlenmesine yönelik olarak alınan tedbirler kamu düzeni kavramının güvenlik ögesi ile ilgilidir⁸⁵.

b. Dirlik ve Esenlik (Sükun)

Esenlik kelimesinin sözlük manası “esen olma durumu, sağlık, afiyet, sıhhat, selamet, hastalık karşıtı”dır⁸⁶. Dirlik ise “yaşayış, hayat, sağlık, varlık, geçim; huzur” manalarına gelmektedir⁸⁷.

Kamu düzeninin huzur (dirlik ve esenlik) ögesi, yaşamın olağan seyrini olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü düzensizlik, karışıklık ve rahatsızlığın önlenmesi olarak ifade edilebilir⁸⁸. Kamu huzurunun sağlanması halinde, toplum hayatı olağan akışı içerisinde devam edecektir. Bu kavram ile kastedilen, tesadüfen sağlanmış bir huzur ortamı değil, bireylerin her yerde ve her saatte, herhangi bir dış etken nedeniyle rahatsız ya da huzursuz kılınmalarının önlenmesidir⁸⁹. Bireylerin olağan hayat akışını olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü unsur, örneğin toz, gürültü, pislik vb. kamu düzeninin huzur ögesi ile ilişkilendirilebilir⁹⁰.

Kolluk, toplumun manevi düzeniyle meşgul olmaz, yalnız maddi karışıklıklara engel olmakla görevlidir ve kolluk kuvveti ancak bu alanda kullanılır. Bu nedenle dirlik ve esenliğin sağlanmasında kolluğun görev alanı, toplumun maddi düzeni ile sınırlıdır. Kolluk bakımından esenlik, sadece maddi düzeni ihtiva eder. Manevi ve ahlaki sükûn (esenlik) kolluk fonksiyonunun ve yetkisinin tamamen dışında kalır⁹¹.

c. Sağlık

Kamu düzeninin sağlık ögesi, genel sağlık ya da sıhhat; toplulukların bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunması ve toplumun sağlıklı bir ortamda yaşamını sürdürmesini ifade eder⁹². Toplumun bulaşıcı ve salgın hastalıklardan uzak

---

⁸⁵ GÜNDAY, age, s. 248

⁸⁶ Türk Dil Kurumu, s. 649.

⁸⁷ Türk Dil Kurumu, s. 538.

⁸⁸ GÜNDAY, İdare Hukuku, Ankara, 2002, s. 248.

⁸⁹ TERZİOĞLU, Alaeddin, İdari Kolluk Faaliyetleri, Jandarma Okullar Komutanlığı Yayınları, Ankara, s.801

⁹⁰ GÜNDAY, Metin, İdare Hukuku, 6. Bası, İmaj Yayıncılık, Ankara 2002, s. 248.

⁹¹ ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, c. III, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966, s. 1480.

⁹² AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 343

tutulmasının temin edilmesi suretiyle, toplumun sağlıklı bir biçimde yaşamını devam ettirmesinin sağlanmasına ilişkindir. Bu kavram ile ifade edilmek istenen, toplumun bir bütün olarak bulaşıcı ve salgın hastalıklar ile bu gibi hastalık tehlikelerinden uzak tutulmasıdır⁹³. Başka bir ifade ile kolluk faaliyetlerinin konusu oluşturan sağlık, genel sağlık olup, idari kolluk genel sağlığın sağlanması amacıyla gerekli önlemleri almakla mükelleftir⁹⁴. Öte yandan, söz konusu önlemler sadece insanlara yönelik değildir. İdare hayvanlar ile taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde de gerekli önlemleri almakla da yükümlüdür⁹⁵.

Sağlık ya da genel sağlık, her bir bireyin teker teker hastalıklardan korunması ve sağlıklarına kavuşturulması anlamına gelmemektedir⁹⁶. Tek tek bireylerin hastalıklarıyla özel olarak ilgilenmek ve onları hastalıktan kurtarmak, kolluk faaliyetlerinin değil, sağlık kamu hizmetinin konusu ve amacıdır. Kamu düzeninin bir unsuru, bir parçası olan sağlık (genel sağlık, kamu sağlığı) ile hastalıkların önlenmesi amaçlanır. Bireylerden çok halkın bütününe koruma amacı güdülür. Mesela bir salgın hastalığın yayılmasını önlemek için, belli bir bölgede yaşayanların başka yerlere gidiş gelişleri yasaklanabilir, o bölgeye giriş çıkış engellenebilir. Genel sağlığın korunmasına yönelik önlemler insanlar ve hayvanlar ile taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde uygulanabilir⁹⁷.

d. Ahlak

Bir toplumda çoğunluğun kendilerini uymakla yükümlü saydıkları kurallara ahlak kuralı denmektedir⁹⁸. Ahlak kuralları yazılı olmayan kurallardır ve ahlak kurallarına aykırı davranışın yaptırımını manevidir⁹⁹. Genel ahlak ise, belli bir yerde ve belli bir zamanda toplumu oluşturan bireylerin uyması gereken ve yaptırımını manevi olan kurallardır.

⁹³ DURAN, İdare Hukuku, 1982, s. 255.

⁹⁴ YAYLA, İdare Hukuku, İstanbul, 1985, s. 56.

⁹⁵ KIRATLI, Koruyucu İdari Hizmetler, Ankara, 1973, s. 33.

⁹⁶ ATAY, İdare Hukuku, s. 523.

⁹⁷ GÜNDAY, a.g.e., s. 262.

⁹⁸ ŞENER, Esat, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 31.

⁹⁹ ÖZTAN, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, Turhan Kitabevi, 8. Bası, Ankara 2002, s. 6.

Kolluğun genel ahlakın korunması ile ilgili görev ve yetkileri, kişilerin düşünce, inanç, duygu ve ülkü alanlarını düzenlemeyi ve denetlemeyi içermeyip, sadece bunların kamu düzenini bozacak şekilde dışa yansımaları ile ortaya çıkan eylem ve durumları önlemek, engellemek ve kaldırmaktan ibarettir¹⁰⁰.

Toplumda, ahlaksal alanda bir düzensizlik, tutum ya da davranış, ancak kamu düzenini ciddi bir şekilde tehdit eden veya gerçekten tehlikeye sokan eylem ve girişimlere dönüştüğünde, kolluk yetkilerinin kapsamına girer. Bu halde de, esasen kişilerin fikir ve düşüncelerinin düzenlenmesi ya da denetlenmesi değil, yerine göre bazen güvenliğin, bazen esenliğin bazen de sağlığın korunması amaçlanır¹⁰¹. Genel ahlak, belli bir yerde ve belli bir zamanda, toplumu oluşturan kişilerin çoğunluğu tarafından paylaşılan ve herkesin uymasının istendiği davranış kurallarıdır.

Bu davranış kurallarına aykırı davranıldığında kamunun dirlik ve esenliği bozulma tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır¹⁰². Genel ahlakın korunması sadece kamu düzenini tehlikeye sokan, aleni dış düzeni tehlikeye atan kısmı ile sınırlı olmalıdır.

Görüldüğü üzere geniş ve soyut bir kavram olan kamu düzeni, bozulduğunda kamu yararını olumsuz olarak etkileyen ve bozulmasının önlenmesiyle de kamu yararı gerçekleşen bir düzendir¹⁰³. Güvenlik, sağlık ile dirlik ve esenlik öğelerinden oluşan kamu düzeni, kişilerin anılan öğeler bakımından herhangi bir korku ve endişeye kapılmaksızın günün her saatinde diledikleri gibi hareket etmeleri ile sağlanacaktır.

---

¹⁰⁰ BUCAKTEPE, Adil, age. .s.55.

¹⁰¹ DURAN, Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982, s. 256.

¹⁰² GİRİTLİ İsmet / BILGEN Pertev / AKGÜNER, Tayfun, İdare Hukuku, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Der Yayınları, İstanbul 2006.s. 820.

¹⁰³ GÜNDAY, a.g.e., s. 246.

İKİNCİ BÖLÜM

İDARİ KOLLUK ÇEŞİTLERİ, ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN YASAL ÇERÇEVELER, TÜRK HUKUKUNDA KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA ŞARTLARI

I. İDARİ KOLLUĞUN ÖZELLİKLERİ VE İDARİ KOLLUK ÇEŞİTLERİ

İdari kolluk faaliyetleri önleyici ve koruyucu niteliktedir. Bu faaliyetler tek taraflı işlemlerle yürütülür. Bazı durumlarda kolluk faaliyetlerinin yerine getirilmesi sırasında zor kullanma yoluna gidilebilir.

A. İdari Kolluğun Özellikleri

İdari kolluk, maddi nizamı bozacak hareketleri önlemek, cemiyet içerisinde intizam ve nizamı sağlamak gayesini gütmektedir. İdari kolluk, yasaların suç saydığı eylemlerin işlenmesinden önce kamu düzenini tehdit eden eylemlerin ortaya çıkması halinde harekete geçerek etkili önlemler almaktadır. Buna göre, idari kolluğun özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

İdari kolluğun en belirleyici özellikleri, önleyici, caydırıcı, düzenleyici ve koruyucu nitelikte olmasıdır¹⁰⁴. Bu hükümden hareketle idari kolluğun en önemli özelliği, önleyici nitelikte olmasıdır¹⁰⁵. Yani idari kolluk, kamu düzeni için tehlike teşkil eden eylemlerin varlığı halinde harekete geçmektedir. Bu sebeple idari kolluğa, önleyici kolluk ismi de verilmektedir.

İdari kolluk faaliyetinin diğer bir özelliği kamu düzeninin bozulmasını koruyucu nitelikte olmasıdır. Bu özellik idari kolluğu, adli kolluktan ayıran temel farktır. Kolluk, kamu düzeni için tehlike teşkil eden eylemlerin varlığı halinde harekete

---

¹⁰⁴ PYSK, Ek madde 9.

¹⁰⁵ AKYILMAZ, age, s. 346.

geçerek kamu düzenini korur, suç işlenmesini önler ve toplum hayatını tehdit eden tehlikeleri ortadan kaldırır. Suç işlenmiş ya da toplumu tehdit eden tehlike gerçekleşmiş ise, artık kamu düzeni kısmen bozulmuş, idari kolluğun görevi sona ermiş demektir. Bu aşamadan sonra yapılan faaliyetler adli kolluğun görev alanına girer¹⁰⁶.

İdari kolluk işlemleri, daima tek yanlı işlemlerdir. İdari kolluk düzenlemeleri ve tedbirleri konurken, bu düzenlemelerin ve tedbirlerin muhatabı olan kişilerin iradeleri hiçbir rol oynamaz. Bu durum, kolluk yetkilerinin niteliğinden ve kamu gücüne dayanmasından kaynaklanmaktadır¹⁰⁷.

İdare, kolluk faaliyetleri sırasında, bireylerin bazı davranışlarını yasaklayabilir ya da kısıtlayabilir. Bu nedenle idari kolluk kamu düzenini korumak ve güvenliği sağlamak için, gerekli şartlar oluştuğunda, yasaların belirlediği sınırlar içinde zor kullanma, zorlayıcı tedbirler alabilme ve nihayet silah kullanma yetkilerine sahiptir¹⁰⁸. Diğer taraftan idari kolluk faaliyetleri, bireylerin suç teşkil etmeyen davranışlarını kısıtladığından hak ve özgürlüklerle yakından ilgilidir. Bu nedenle kanunda açıkça öngörülmedikçe hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı önlem alınması mümkün değildir¹⁰⁹.

İdari kolluk işlemleri hiçbir zaman hak doğurucu nitelikte değildir. Kolluk işlemleri kişiler lehine kazanılmış hak yaratmaz. Bunun sonucu olarak idari kolluk işlemleri her zaman geri alınabilir veya değiştirilebilir¹¹⁰. İdari kolluk işlemlerinin hak doğurucu nitelikte olmamasının bir diğer sonucu da, bu işlemlerin savunma hakkı ilkesine tabi olmamasıdır. Bir başka ifadeyle, kolluk kamu düzenini korumak ve kollamak için gerekli tedbirleri alırken ilgililerin savunmasını almak yükümlülüğü altında değildir. Ancak kolluk müeyyidelerinin uygulanmasında savunma hakkı ilkesine uymak gereklidir¹¹¹. İdari kolluk yetkisi ancak kanunda açıkça yetki verildiği hallerde kullanılabilir. İdari kolluk yetkisi devredilemez nitelikte bir yetkidir. İdari

---

¹⁰⁶ GİRİTLİ/BİLGEN/AKGÜNER, AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 346.

¹⁰⁷ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 347.

¹⁰⁸ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 347; ATAY, İdare Hukuku, s. 536.

¹⁰⁹ AKYILMAZ, age, s. 347.

¹¹⁰ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 347; GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s. 564.

¹¹¹ KIRATLI, age., s. 35.

kolluk kamu gücüne dayandığı için kolluk yetkilerinin özel kişi ve kurumlara devredilmesi söz konusu olamaz¹¹².

Ancak 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. 5188 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette özel güvenlik hizmetleri yerine getirilebilecektir¹¹³. Aynı Kanun'un 3. Maddesinin birinci fıkrasına göre ise özel güvenlik komisyonunun¹¹⁴ kararı üzerine valinin izniyle, kişiler silahlı personel tarafından korunabilir, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulabilir veya güvenlik hizmetleri şirketlere gördürülebilecektir.

İdare, ayrıca, idare hukuku kurallarına göre idari kolluk faaliyetlerinin neden olduğu zararlardan da sorumludur. Sorumluluk hafif kusurdan kaynaklanabileceği gibi ağır kusurdan da kaynaklanabilir¹¹⁵. İdari kolluğun bir başka özelliği de idari kolluk görevlilerinin, görevlerini yerine getirirken suç işlemleri halinde, haklarında yapılacak ceza soruşturmasının 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılacak olmasıdır¹¹⁶.

B. İdari Kolluğun Çeşitleri

İdari kolluk, kamu düzenini korumak, kollamak, toplum yaşamına yönelik tehlikeleri önlemek ve güvenliği sağlamak için kurulan, gerekli şartlar oluştuğunda da zor kullanma yetkisine sahip devlet kuruluşudur¹¹⁷. Devlet, idari kolluk faaliyetlerini, kurmuş olduğu genel ve özel kolluk kuvvetleri aracılığıyla yerine getirmektedir. İdari

¹¹² AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 347; ATAY, İdare Hukuku, s. 536; GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s. 564.

¹¹³ 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun m. 1: Bu Kanunun amacı, kamu güvenliğini tamamlayıcı Mahiyetteki özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir. 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun m. 2: Bu Kanun, özel güvenlik izninin verilmesine, bu hizmeti yerine getirecek kişi ve kuruluşların Ruhsatlandırılmasına ve denetlenmesine ilişkin hususları kapsar.

¹¹⁴ Özel güvenlik komisyonu, valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında, il emniyet müdürlüğü, il jandarma Komutanlığı, ticaret odası başkanlığı ve sanayi odası başkanlığı temsilcisinden oluşur. Sanayi odasının bulunmadığı illerde komisyona ticaret ve sanayi odası başkanlığının temsilcisi katılır. Özel güvenlik izni verilmesi ya da bu uygulamanın kaldırılması için başvuran kişi ya da kuruluşun temsilcisi de komisyon toplantısına üye olarak katılır.

¹¹⁵ ATAY, E. Ethem /Hasan ODABAŞI/Hasan Tahsin GÖKCAN, İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, s. 94. Gözler bu konuda farklı görüş beyan etmektedir. Anılan görüşe göre idare, kolluk Faaliyetlerinden doğacak zararlardan ancak "ağır kusur" u varsa sorumlu olur. Bu konuda bakınız: GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, s. 565.

¹¹⁶ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 347.

¹¹⁷ DURAN, Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982, s. 34.

kolluk kendi içinde “genel idari kolluk” ve “özel idari kolluk” olmak üzere ikiye ayrılır.

Genel idari kolluk, toplumda güvenliğin, genel ahlakın, genel sağlığın ve dirlik ve esenliğin bozulmasını önlemeye, bozulduğunda da geri getirmeye yönelik etkinliklere denilir. Özel İdari kolluk ise güvenlik, genel ahlak, genel sağlık, dirlik ve esenliğin korunması dışında ya da bunlarla beraber kanunda özel olarak düzenlenmiş bir faaliyet alanında, genel idari kolluktan farklı örgüt, personel ve usullerle yürütölen etkinliklere denir¹¹⁸. Özel idari kolluk hizmet kolluğu diye de anılır.

1. Genel İdari Kolluk

Genel idari kolluk, kamu düzenini sağlamak amacıyla belirli bir toprak üzerinde bulunan her birey, her grup ve her çeşit faaliyet hakkında yetkili olan kolluktur. Başka bir ifadeyle genel idari kolluk, öлке çapında kamu düzenini sağlamak amacıyla yurttaşların her türlü etkinlikleri üzerinde yürütölen kolluk önlemleridir. Emniyet Teşkilatı Kanununun 3. maddesine göre genel idari kolluk, silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmadan oluşmaktadır. Bu itibarla devletin genel idari kolluğu, teşkilat ve personel bakımından “ *polis* ” ve “ *jandarma* ” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a. Polis

Dünyanın en eski mesleklerinden biri polisliktir¹¹⁹. İlk toplumlarda, kamu düzenini korumak ve suçlarla çeşitli şekillerde mücadele etmek toplumun tüm üyelerinin görevini oluşturmaktaydı. Ancak, daha sonraki dönemlerde bu durum değişmiştir. Bu görev toplum tarafından görevlendirilen kişiler aracılığıyla sağlanmaya başlamıştır. Örneğin Eski Çin medeniyeti verilebilir. Söz konusu medeniyette suçlu, suçtan zarar gören veya akrabaları tarafından yakalanırdı. Daha sonraları, bu devletin görevi haline gelmiřtir¹²⁰. Benzer şekilde Eski Yunan’da Atina sitesinde “ *Polemark*

¹¹⁸ ÖZAY, İlhan, Günişiğinde Yönetim, Alfa Yayınları, İstanbul 1994,s.571.

¹¹⁹ FİNDIKLI Remzi, Polislik Mesleğinin Özellikleri ve Mesleki Kimlik Olgusu, Polis Bilimleri Dergisi, Yıl:2000,Sayı5-6,s.2.

¹²⁰ AKINCI, Füsün Sokullu, Polis Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi Polis Alt-Költürü ve İnsan Hakları, İstanbul

” adlı görevliler halkın güvenliğinden sorumlu olmuşlardır¹²¹. Polis kavramı köken olarak Yunancada “*Politeia*” ve Latince “*Politia*” kelimelerinden türemiştir¹²². Bu kelimeler etimolojik olarak sitenin ve kentin idaresi anlamının yanında, siyasi yönetim anlamına da gelmektedir¹²³.

Meşru güç kullanma tekeli elinde bulunduran devletin, kamu düzeninin içine girdiği veya gireceği tehlikelere, maddi ve manevi zararlara karşı koyacağı, iç güvenlikle ilgili silahlı kuvvete geniş anlamda *polis* denir¹²⁴. Polisin farklı tanımlarına günümüzde rastlamak mümkündür. Polis kavramına, daha çok polise atfedilen görevler üzerinden anlam verilmektedir. Kamu düzeni ve güvenliğini koruma, suça engel olma ve suç işlediğinde ortaya çıkarma görevi olan kişi polis olarak tanımlanmaktadır¹²⁵.

Toplumda tehlikeleri önlemek ve güvenliği sağlamakla görevli organı ifade etmek için polis, zabıta, jandarma kolluk gibi terimler kullanılmaktadır. Polis kelimesi, günümüzde kullanılan kolluk kelimesine denk gelmektedir¹²⁶.

Polise atfedilen temel görevler arasında güvenliği sağlamak yer almaktadır. Bu durum, polisin en temel ve öncelikli görevidir¹²⁷. Ancak bu görev dışındaki bazı idari işlerin de polis tarafından yerine getirildiği görülmektedir. Örneğin, yardıma muhtaç olanlara, sakatlara, güçsüzlere ve küçüklere yardım etmekte polisin görevidir¹²⁸. Başka bir ifadeyle, polis her ne kadar güvenliği sağlamasıyla vasıflandırılrsa da, polisin topluma yardımcı hizmet yönünün de olduğu gözden kaçmamalıdır.

Polislik mesleği niteliği itibarıyla, diğer mesleklerden farklı özellikler arz etmektedir. Polislik, meslek olarak insanların eylemleriyle uğraşmaktır¹²⁹. Hiç şüphesiz, insan haklarının gerçekleştirilmesi için sosyal düzenin sağlanması bir polis fonksiyonu olduğundan, insan haklarının korunmasında polisin büyük bir rolü olduğu söylenebilir. Başka bir açıdan değerlendirildiğinde, insan haklarının korunması

1990,s.23.

¹²¹ AKINCI, Füsün Sokullu, a.g.e. s.24.

¹²² DURSUN, Serdar Kurban, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı Çerçevesinde Polisin Zor Kullanma Yetkisi, Yüksek, Lisans Tezi, Ankara 2006, s.3.

¹²³ HAFIZOĞULLARI Zeki, İnsan Hakları/Polis Görev ve Yetkisi, Ankara Hukuk Dergisi, Cilt 44,Yıl:1995,Sayı 1-4,s.566

¹²⁴ VURAL Mehmet Zeki, Polis Görev ve Yetkileri, İstanbul, 1973.s. 7.

¹²⁵ AKINCI, Füsün Sokullu, a.g.e., s.22.

¹²⁶ KOÇ, Cihan, Kolluğun (Jandarma ve Polisin) Adli Görevleri, Ankara 2002,s.9.

¹²⁷ GÖKSU, Turgut; BİLGİÇ Veysel K., Polislik Mesleği ve Etik Kuralları, Polis Meslek Etiği, Ankara 2002,s.87.

¹²⁸ GENÇ, Turan, Polis Meslek Etiği, 21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, Ankara 2000,s.469.

¹²⁹ AYDIN, İneyet Pehlivan, Polis Meslek Etiği İlkeleri, Polis Meslek Etiği, Ankara 2002,s.106.

güvenliğin sağlanması sonucunda ortaya çıkar. Güvenliğin sağlanmasında ise polise büyük bir görev düşmektedir. Bu nedenle polis kanunları uygulanır ve kanunların uygulanmasına hizmet eder.

Polis kavramı, Türk hukukunda farklı kanunlarda tanımlanmıştır. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK) 27 m.4 f.1’de polisi silahlı güce sahip birim anlamında kullanılmıştır. Polisin tanımlandığı bir diğer kanun 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) 28 m.1’e göre polis, kamu düzenini, kamu emniyeti ve halkın can ve mal güvenliğini sağlayan, kanunların kendisine verdiği yetkiyi kullanan kişiler olarak kabul edilir.

Polis, İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde teşkilatlanmıştır. Polis, devlet içinde Türk Silahlı Kuvvetleri’nden sonra en önemli silahlı güçtür. Emniyet Genel Müdürlüğü merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatlarından oluşur. Taşra teşkilatı, illerde il emniyet müdürlükleri, ilçelerde ilçe emniyet müdürlükleri veya ilçe emniyet amirlikleri ile güvenlik hizmetlerine ilişkin diğer birimlerden oluşur. İl emniyet müdürlüğü, ilçe emniyet müdürü ya da amirleri illerde valilerin ilçelerde kaymakamların emri altında görev yaparlar¹³⁰. İl emniyet müdürlüğü ile ilçe emniyet müdürü ya da ilçe emniyet amiri il veya ilçe şube başkanı konumundadırlar.

a.a. Polisin Sınıflandırılması

Kolluk alanını düzenleyen temel kanunlar PVSK ve ETK’dir. Bu Kanunlarda, kolluk faaliyetlerinin alanı ve kolluğun yetkileri düzenlenmiştir. Belirlenen kanunlar kapsamında kolluk farklı özelliklere göre sınıflanmaktadır.

a.a.a. Kolluk Açısından Sınıflandırma

Kolluk, kollama görevi yapan tüm kuruluşları ifade etmek için kullanılmaktadır. Devlet kolluk gücüyle, bireylerin toplumda sergiledikleri tutum ve davranışları denetleyerek kamu düzenini sağlamaya çalışır¹³¹. Kolluğun temel amacı

¹³⁰ BUCAKTEPE, Adil, age. , s.77.

¹³¹ AKINCI, Füsün Sokullu, Polis Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi Polis Alt-Kültürü ve İnsan Hakları, İstanbul 1990,

kamu düzenini sağlamaktır. Bu amaç kapsamında, kolluk, düzen bozulduğunda onu yeniden temin etmeye çalışır¹³².Toplum düzeni sağlandığında bireylerin ve toplulukların güvenlik ve huzur içinde yaşamaları elde edilmiş olacaktır. İdarenin kamu düzenini korumak ve sağlamak için giriştiği bu çabalar kolluk faaliyetlerini oluşturmaktadır.

Kolluk, kendisine kanunlarda verilen görev ve yetkileri kullanacaktır. Belirlenen amaçlara ulaşmak için, kanunlarla verilen yetkiler çerçevesinde faaliyette bulunacaktır.

Kolluk, ETK m 3'e göre kolluk “*genel*” ve “*özel*” olmak üzere iki kısma ayrılır.

a.a.a.a.Genel kolluk

Genel kolluk, polis ve jandarma kuvvetlerinden oluşmaktadır¹³³.Jandarma, genel kolluğun ikinci asil unsurudur. Genel kanı kolluğun bu temel iki birimden teşekkül ettiğiidir. Ancak, doktrinde üçüncü bir birim olarak sahil güvenlik birimleri ya da çarşı mahalle bekçileri de genel kolluk birimi olarak kabul edilmiştir.

Genel kolluğun görevi, güvenlik ve asayiş, kamu düzenini, genel ahlakı, huzur ve sükûnu sağlamak ve korumaktır. Genel kolluk kuvvetleri aynı zamanda silah kullanan güçlerdir¹³⁴. Ayrıca, suç ve suçluları tespit etme yakalama ve bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlara yardımcı olma, genel kolluğun görevleri arasında sayılabilir.

Bu çalışma da; her bir birim aynı hizmeti sunuyor olmakla birlikte genel kolluk çeşitlerinden polisle ve jandarma ile ilgili kısımlar dikkate alınarak incelenecektir. Bu yüzden, tezimde kolluk kavramının kullanıldığı yerlerde, kolluk birimi olan polis ve jandarma kastedilmektedir.

---

s.20.

¹³² AYCI, Emrullah, Kolluğun Güç Kullanma Yetkisi ve İşkence Yasağı, Yargıtay Dergisi, Cilt:33Yıl 2007,Sayı 1-2.s.187.

¹³³ AKINCI, Füsun Sokullu, s.17.

¹³⁴ KOÇ, Cihan, Kolluğun (Jandarma ve Polisin) Adli Görevleri, Ankara 2002, s.8.

a.a.a.b. Özel kolluk

Özel kolluk, sınıflandırma ve çeşit itibariyle bir hayli fazla ve karmaşıktır. ETK m f. 1'e göre, genel kolluk birimi olan polis ve jandarmanın dışında kalan her kolluk birimi özel kolluk güçleri olarak kabul edilir¹³⁵. Özel kolluk, kendi kanunlara göre kurulur ve kanunda kendisine verilen görevleri yerine getirir.

Genel kolluk ve özel kolluk arasında yetki bakımından farklar mevcuttur. Özel kolluğun görevi hizmet alanıyla sınırlıdır. Bu yönüyle, özel kolluk türleri hizmet alanlarına göre değişmektedirler. Bunlara hizmet kolluğu da denir¹³⁶. Genel kolluğun zor kullanma, ifade alma, yakalama, men etme, parmak izi alma gibi yetkileri vardır. Özel kolluğa bu yetkilerden bir kısmı verilmemiştir.

Özel kolluğa verilen görev, iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi, genel kolluğun görev alanı dışında kalan vazifelerdir, ikincisi ise genel kolluğun bir kısım görevleri özel kolluğa aktarılmasıdır.

a.a.b. Görev Türü Açısından Sınıflandırma

Kolluğun öncelikli görevi toplumun güvenliği ve kamu dirlik ve düzenini korumaktır. Kolluğun görevleri adli ve idari olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır¹³⁷. Kolluğun vazifeleri, suçun işlenmesinden önce ve sonra olarak da ayrılabilir. Suç öncesi görev koruma, önleme ve yardım, suç sonrası görevi ise suç ve suçluları araştırmaktan ibarettir.

İdari ve adli kolluk hizmetleri, aynı kolluk birimi tarafından yürütülmektedir. Polis adli hizmetleri "*adli kolluk*", idari görevleri ise "*idari kolluk*" sıfatıyla yerine getirir¹³⁸. Bu farklılık, iş bölümü açısından yapılan bir ayrımdır. Olaya müdahale eden idari polisin adli işlemleri yürütmesinde kanuni bir engel bulunmamaktadır. Örneğin, polis önleyici görev yaparken, bir suç işlendiğinde suça ilişkin soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yapmak durumunda kaldığında görevi doğrudan "*adli nitelikli*

¹³⁵ DERDİMAN, Ramazan Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku: Görev ve Yetkiler, Tokat 1997, s.33.

¹³⁶ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Yönetim Hukuku, 17. Baskı, Ankara 2002, s.272.

¹³⁷ AYCI, Emrullah, Kolluğun Güç Kullanma Yetkisi ve İşkence Yasağı, Yargıtay Dergisi, Cilt:33 Yıl 2007, Sayı 1-2, s.188.

¹³⁸ KOÇ, Cihan, Kolluğun (Jandarma ve Polisin)Adli Görevleri, Ankara 2002, s.3.

görev'' haline gelmektedir. Bu yüzden, polisin karşılaştığı olaylarda bu ayrıma dayanarak müdahale etmemesi söz konusu olmayacaktır. Bu görevleri yerine getiren polisin çeşitli hizmet türlerinden söz edilmektedir. Hizmetin durumuna göre polis idari, adli ve siyasi polis olarak üç kısma ayrılmaktadır¹³⁹.

a.a.b.a. İdari polis

İdari polis, genel kamu düzenini sağlamakla görevlidir ve "*idari zabıta*" manasında da kullanılmaktadır¹⁴⁰. Polisin suçun önlenmesine ilişkin görevi ise idari vazifedir. Kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin sağlanması için gerekli olan tedbirlerin alınması ve suç işlenmeden evvel suç işlemek için yapılan hazırlıkların önlenmesi, polisin idari görevlerini oluşturmaktadır. Devletin, suçların önlenmesine yönelik olarak aldığı ve bu amaçla yaptığı söz konusu faaliyetlere "*idari kolluk faaliyeti*" denir¹⁴¹. Başka bir ifadeyle aslında polisin idari görevleri, idari polis tarafından yerine getirilmektedir.

İdari polis hizmetleri önleyici görev olarak değerlendirilmektedir. Bu görev, kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere ve kamu düzenine uygun olmayan davranışların önüne geçilmesini amaçlar. Burada önemli bir nokta, idari polisin, söz konusu hareketlerin işlenmesinden önce kanunlarca tanınan yetkiler kapsamında önlem almasıdır¹⁴². Bu yönüyle, önleme görevinin esas amacı caydırıcılıktır.

İnsan haklarının istenen şekilde korunup geliştirilmesi için kamu düzeninin sağlanmış olması gerekir. Bu amaca ulaşmak için polisin fonksiyonu önem arz etmektedir. Kamu düzenini sağlamak bozulan düzenin tekrar eski haline getirmek de polisin temel amacını teşkil eder. Polis bu maksatla bozulan kamu düzenini tekrar sağlayabilmek için tüm yetkilerini kullanmalıdır¹⁴³. Bu durum bir nevi polisin varlık nedenini oluşturmaktadır.

¹³⁹ DİRDİMAN, Ramazan Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku: Görev ve Yetkiler, Tokat 1997. s.60.

¹⁴⁰ ŞAFAK, Ali, Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Ankara 2002, s.197.

¹⁴¹ KOÇ, Cihan, Kolluğun (Jandarma ve Polisin)Adli Görevleri, Ankara 2002, s.3.

¹⁴² DİRDİMAN, Ramazan Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku: Görev ve Yetkiler, Tokat 1997,s.61.

¹⁴³ ŞAFAK, Ali, Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Ankara 2002, s.10.

İdari polisin görevi yapılan tanımlamalara benzer şekilde ETK ve PVSK' da düzenlenmiştir. ETK m. 9'a göre idari polisin görevi ve amacı kamu düzeninin bozulmasını önlemektir. Ayrıca, söz konusu kanunun 8. Maddesinde idari polisin görevleri belirtilmiştir. İdari polisin görevi, toplumda düzeni ve güvenliğini sağlamaktır.

PSVK m. 2. F. 1 b. (a) idari polisin görevi düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre, kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce PSVK' nın hükümleri dairesinde önlem alınmasını sağlamak idari polisin görevi kabul edilmiştir.

Polisin önleyici faaliyeti, gereği gibi ve etkin bir biçimde uygulaması şartı önem taşır. Böylece, kişiler suçun mağduru olma ihtimallerine karşı korunmuş olacaklardır. Sonuç olarak, bireyler muhtemel insan hakları ihlallerinden de korunmuş olacaklardır.

a.a.b.b. Adli Polis

Adli polis, adli zabıta, suç kolluğu, adli kolluk manalarında kullanılmaktadır. Kolluğun suçun işlenmesinden sonra yaptığı işlemlere “ *adli faaliyetler*” denir. Adli görevler suç işlendiğinin önlenmesiyle başlar; şüpheli ya da sanığın yakalanması suçla ilgili delillerin toplanması sanığın yargılanarak hakkında hüküm verilmesiyle son bulur¹⁴⁴.

Adli polis ETK m. 9 f. 1 b. (c)'de tanımlanmıştır. Adli polis: “ *asgari tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde, adli işlerle uğraşmak üzere Emniyet Umum Müdürlüğüne kadrodan ayrılan bir kısımdır. Tam teşekküllü bir kadrodan daha az kuvvette olan polis teşekküllerinin tamamı veya bir kısmı adli polis olarak tefrik edilebilir.*” Olarak belirtilmiştir. Burada adli polisin Emniyet Genel Müdürlüğü'nde adli işlerle uğraşması için görevlendirilen birim olduğu ifade edilmektedir.

---

¹⁴⁴ KOÇ, Cihan, Kolluğun (Jandarma ve Polisin)Adli Görevleri, Ankara 2002, s.3.

ETK m. 8’de adli polis, polis karakolunun bulunduğu yerlerde suç işlendiği şüphesinin ortaya çıkmasından sonra yapılması gereken işlerle ilgileneceği ifade edilmiştir.

PVSK m 2 f. 1 b. (b)’de adli polisin görevi belirtilmiştir. İlgili hükme göre; *“işlenmiş olan bir suç hakkında Ceza mahkemeleri kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak”*, adli polisin görevi olarak tanımlanmıştır.

Adli polis, suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabul edilmesine kadar geçen sürede görev yapan polislerden oluşur. Polisin adli görevi suç işlendikten sonraki aşama için geçerlidir. Suçun ve suçluların araştırılması, delillerin toplanıp korunması şüphelilerin yakalanması ve diğer soruşturma işlemlerinin yapılmasını kapsamaktadır. Bu bağlamda adli polis 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun ¹⁴⁵ m. 164 f. 2’de belirtildiği gibi adli polis, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirmekle yükümlü olacaktır.

Adli polisin temel görevi, suçluları aramak, faillerini bulmak amacıyla araştırma yapmaktır. Adli polis bastırıcı, idari polis ise önleyici nitelik taşımaktadır¹⁴⁶. Adli polisin, suçun işlenmesinden sonra failler hakkında bir ceza dava açılmasına imkân verebilmek maksadıyla failleri teşhis etmek ve yakalamak, delilleri toplamak ve failleri adli makama teslim etmek amacı vardır.

a.a.b.c. Siyasi Polis

Siyasi polis, devletin güvenliğini sağlamak maksadıyla görev yapmaktadır. Genel güvenlikten kasıt, ülkenin milli bütünlük ve beraberliğini anayasal düzen içinde sağlamaktır. Bu amacın elde edilmesi için önleyici ve koruyucu görevlerin yerine getirilmesi, siyasi polisin görev anlamına girer.

Devletin genel güvenliği deyimi, devletin bağımsızlığına ve bütünlüğüne, ülkenin ve ulusun bölünmezliğine cumhuriyet ve demokrasiye karşı dıştan ve içten gelebilecek tehlikelere karşı korumayı ifade etmektedir. Siyasi polisin görevi, devlet

¹⁴⁵ Kanun No:5271,Kabul T.04.12.2004,RG 25673

¹⁴⁶ AKINCI, Füsun Sokullu, a.g.e. s.21.

ve ulusun en üst düzeyde varlık ve birliğini korumaktır. Bu tür etkiler, Başbakana bağlı Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından yürütülmektedir¹⁴⁷.

Hizmetin yürütülmesi bakımından siyasi polisin görevleri ETK’da düzenlenmiştir. İlgili Kanunu’nun m. 9 f. 1. B. (b)’e göre siyasi polis, devletin, ülkesi, milleti ve siyasi bütünlüğüne Anayasal düzenine, genel güvenliğe ilişkin önleyici ve adli nitelikli görevleri yerine getirmektedir.

b. Jandarma

Jandarma, kendisine has kurumsal özellikleri ve değerler sistemi ile eşsiz bir disiplin anlayışı içerisinde, kolluk ve askerî kabiliyetleri birleştirerek her türlü iç ve dış tehdit ortamında göreve hazır olma yeteneği ile kendisini ülkesine hizmete adanmış, askerî statülü bir kolluk teşkilâtıdır.

Jandarma kelimesi, eski Fransızcada kullanılan “*gens d’armes = silâhlı adamlar*” kelimesinden gelmektedir. Avrupa’da Jandarma kavramının ortaya çıkışı, Fransız Jandarmasının 16 Şubat 1791’de kurulması ile başlamıştır. Müteakiben, İtalya ve Hollanda 1814, Türkiye 1839, İspanya 1844, Romanya 1850 ve Portekiz 1911 yılında Jandarma kuvvetlerini kurmuşlardır¹⁴⁸.

Jandarma, 2803 sayılı JTGYHK ile düzenlenmiştir. Bu Kanun’un 3. Maddesinde jandarma, emniyet, asayiş ve kamu düzeninin korunmasını sağlayan, mevzuatta kendisine verilen görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvveti olarak tanımlanmıştır. 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu’na göre, Jandarma Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) bir parçası olup, eğitim ve öğretim yönüyle Genel Kurmay Başkanlığı’na; emniyet asayiş görev ve hizmetlerin yürütülmesi yönüyle ise İçişleri Bakanlığı’na bağlıdır. Jandarma Genel Komutanı ise doğrudan İçişleri Bakanına bağlı olduğunu belirtmektedir. Jandarmanın sorumluluk bölgesi, il ve ilçe belediye sınırları dışında kalan ve polis teşkilatı olmayan yerleri kapsar. Bu da günümüzde ülke genelinin %90 sine tekabül eden bir sorumluluk

¹⁴⁷ GÖZÜBÜYÜK Şeref, Yönetim Hukuku, Ankara 2002, s.272.

¹⁴⁸ JANDARMA OKULLAR KOMUTANLIĞI, Jandarma Dergisi, Haziran 2014, Sy. 139, s.61.

bölgesidir. Ancak bu bölge genel olarak şehirlerin dışındaki yerleşim alanı olduğundan dolayı, ülke nüfusunun% 24-25'i civarına hizmet verdikleri anlaşılmaktadır¹⁴⁹. Jandarma askeri statülü bir kolluk olarak güvenlik hizmetinde çeşitlilik sağlamaktadır. Bu bakımdan polisin rakibi değil, kolluk hizmetlerinde bir bütünün tamamlayıcı diğer parçasıdır.

Jandarmanın görevlerinin; mülki, adli, askeri ve diğer görevleri olmak üzere dörde ayrıldığını görmekteyiz. *Mülki görev*, idari önleyici kolluk görevidir. Sorumlu olduğu bölgelerde emniyet ve asayiş sağlama, suç işlenmesi ve kaçakçılık faaliyetlerini önlemek ve bunların dışında ayrıca ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış koruma görevlerini yapmaktan ibarettir. *Adli görevine* gelince, önleyici kolluk hizmetlerine rağmen suç işlenmesi durumunda suç ve suçun failerini delilleri ile birlikte araştırarak, adli makamlara teslim etmek ve kanunlarla verilen diğer adli görevleri yürütmektir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 164.Maddesinde de; jandarmanın adli kolluk görevi açıkça belirtilmiştir. Jandarma; CMK' da belirtilen adli kolluk ile ilgili bütün görevleri yapacak ve adli görevlerle ilgili konularda Cumhuriyet savcısının talimatlarına göre hareket edecektir.

Jandarma Teşkilatı, askeri görevleri açısından ise Genel Kurmay Başkanlığına bağlıdır. Kendilerine askeri mevzuata göre verilen askeri hizmetleri yapmakla mükelleftir. Diğer Görevler ise, adli, idari ve askeri görevlerinin dışında kalan yürürlükteki mevzuatımıza ve bu mevzuata bağlı olarak verilecek emir ve talimatları yerine getirmek olarak nitelendirilebilir. 2803 sayılı Kanunu'nun Hizmet sınırı başlıklı 9. maddesinde ise, Kanunlar ile bu kanunlara istinaden çıkarılan mevzuatımıza ve bunlara istinaden verilen emir talimatlar dışında jandarmaya başka bir görev verilemeyeceğini belirterek diğer görevlerinin nerede bittiğine dair sınırlamayı da yaptığını görmekteyiz. Diğer görevler kapsamında, çevre koruma faaliyetlerini, arama kurtarma faaliyeti ve trafik hizmetlerini sayabiliriz.

---

¹⁴⁹ JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI. «Jandarma Genel Komutanlığı'nın Tarihçesi.» 2011. <http://www.jandarma.gov.tr/> (Erişim tarihi 01 Ocak 2014)

Jandarma Teşkilatı, emniyet ve asayiş hizmetlerinin yanı sıra bölücü ve yıkıcı terör faaliyetlerine karşı büyük bir özveri ile mücadele etmektedir. Ülkemizde 1984 yılında başlayan bölücü terör faaliyetlerine karşı mücadelede, devletin en önemli birimleri arasında başlarda gelmektedir. Jandarma Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'deki terörle mücadele faaliyetlerinde pek çok şehit ve gazi vermiştir. Yaptığı bu mücadele ile kazanmış olduğu tecrübe ve birikimi, dünyadaki diğer jandarma teşkilatlarına örnek olmuştur.

c. Sahil Güvenlik Komutanlığı

2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu (SGKK) ile kurulan bu birim Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşu içerisinde olup, barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığına, savaş zamanında ise Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak görev yapar. SGK'nın Yetkiler başlığı altında düzenlenen 5. Maddesinin 1.bendine göre Sahil Güvenlik Komutanlığı görevlilerinin kendilerine verilen görevlerin yapılmasında; silah kullanma yetkisi dâhil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler.

Sahil Güvenlik Komutanlığına 2692 sayılı SGKK m. 4 ile verilen görevler şunlardır: Sahil ve karasularımızı korumak, güvenliğini sağlamak; denizlerimizde can ve mal emniyetini sağlamak; deniz ve kıyılarda görülecek başıboş mayın, patlayıcı madde ve şüpheli cisimler için gerekli tedbirleri alarak, ilgili makamlara iletmek; deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemine mani olmak; gemi ve deniz araçlarının telsiz, sağlık, pasaport, demirleme, bağlama, avlanma, dalgıçlık ve bayrak çekme ile ilgili kanunlarda belirtilen hükümlere aykırı eylemlerini önlemek; deniz seyir yardımcılarının çalışma durumlarını izlemek, görülen aksaklıkları ilgili makamlara iletmek; karasularımıza giren mültecileri, yanlarında bulunabilecek silah, mühimmat ve sair harp malzemelerinden arındırmak ve bunları ilgili makamlara teslim etmek; su ürünleri avcılığını denetlemek; deniz kirliliğini önlemek amacıyla denetimler yapmak; su altı dalışlarını denetleyerek, eski eser kaçakçılığına engel olmak; Türk arama kurtarma sahasında, uluslararası arama ve kurtarma sözleşmesi ile ulusal arama kurtarma yönetmeliğinde belirtilen esaslar dahilinde de arama kurtarma görevlerini

yerine getirmek; yat turizmi faaliyetlerini denetlemek; emredildiğinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde ülke savunmasına katkıda bulunmaktır¹⁵⁰.

d.Çarşı ve Mahalle Bekçileri

Osmanlı İmparatorluğunun genel güvenlik ve asayiş hizmetleri için görevlendirilmiş çeşitli birimlerin altında, bekçi adında bir yardımcı zabıta kuvvetinin de olduğunu görmekteyiz. Mahallelerin çeşitli güvenlik ihtiyaçlarını görmek üzere zamanla kendiliğinden çıkmış bir kurumdur. Bekçiler mahallelerden toplanan para ile tutulurdu. Bu dönem içinde belirli bir hukuki dayanağı olmayan mahallenin parası ile tutulan kişilerden oluşmaktaydı. Bundan ötürü bekçilerin ücretleri, kıyafetleri, görev ve yetkilerini düzenleyen herhangi bir hukuki metne rastlanılmamaktadır. Örf, adet ve geleneklere göre görev yapan bekçilerle ilgili ilk Kanun 29 Nisan 1330 (1914) tarihinde çıkarılmıştır. Böylece kentlerde, kasabalar da çarşı ve mahalle bekçisi kullanılması zorunlu bir durum haline getirilmiştir. Bekçiler, polis ve jandarmaya yardımcı görevli olup, görevlerini yaparken de doğal olarak onların bütün hak yetkilerine de sahip oldukları anlaşılmaktadır¹⁵¹.

Çarşı ve mahalle bekçileri, 14 Temmuz 1966 tarihli 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'na göre, belediye hudutları içinde mahallin en büyük mülki şehir ve kasabalarda, polis örgütünün yardımcı elemanı olmak üzere, mahalle ve çarşı bekçileri de kolluk personeli arasında yer alır¹⁵². 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nun 1. ve 2. maddelerine göre çarşı ve mahalle bekçileri teşkilatı belediye sınırları içinde görev yapan, en büyük mülki idari amirinin emrinde, genel kolluğa yardımcı silahlı bir kuruluştur.

Emniyet teşkilatı bulunan yerlerde en büyük polis amiri bekçi teşkilatının mesleki amiridir. Jandarmanın görev alanı içinde bulunan yerlerde bekçi teşkilatının mesleki amiri ise ilçe jandarma komutanıdır.

772 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince çarşı ve mahalle bekçileri genel olarak güneşin batma saatinden doğuş saatine kadar görev yaparlar. Kamu düzeni veya

---

¹⁵⁰ GÖKSU, Turgut-Çevik, Hasan Hüseyin-Filiz, Orhan - Gül, Serdar Kenan, "Güvenlik Yönetimi", 1. Baskı, Ankara 2009, s.30.

¹⁵¹ ALYOT, Halim, Türkiye'de Zabıta, Kanaat Basımevi, Ankara, 1947., s. 235-236.

¹⁵² DURAN, Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982, s. 289.

güvenlik bakımından gecikmesinde sakınca bulunan olağanüstü hallerde vali ya da kaymakamın vereceği emirle gündüz de çalışabilirler. Bunun dışında her ne suretle olursa olsun, gündüz çalıştırılmazlar. Gündüz çalıştırılan bekçilere Çarşı Ve Mahalle Bekçilerinin Çalışma Şekli Ve Zamanı İle Fevkalade Hallerde Ödenecek Fazla Mesai Ücreti Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesi gereğince fazla mesai ücreti verilir¹⁵³. Görevlerini yapmaları sırasında bekçilere karşı suç işleyenler genel kolluk kuvvetlerine karşı suç işlemiş gibi cezalandırılırlar.

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nun 3. maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin görevleri üç grup altında düzenlenmiştir. Bu görevler şunlardır:

d.a. Genel kolluk kuvvetlerinin derhal müdahalesine imkân bulunmayan acele ve zaruri hallerdeki görevleri:

1. Bir kimsenin can, mal ve ırzına saldırma ve tehditleri önlemek, saldıranları yakalamak,

2. Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken sanıkları yakalamak

3. Kamu düzen ve güvenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların yapılmasına karşı, genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,

4. Adli kolluk işleriyle ilgili olaylarda, delillerin kaybolmaması için gerekli tedbirlerini almak.

d.b. Genel kolluk kuvvetlerine yardım yönünden görevleri:

1. Uyuşturucu maddeler yapılan, satılan veya kullanılan yerleri, kumar oynanan genel ve herkese açık yerleri, bölgesi dahilinde gizli fuhuş yapanları, bölgesine gelen misafir ve yabancıları, halkın sükun ve istirahatini bozanları, saldırgan delileri, rezalet çıkaracak derecede sarhoş olup başkalarını rahatsız edenleri, mevzuat ve yetkili makamlarca tayin edilen saatlerden sonra her ne şekilde olursa olsun, halkın rahat ve huzurunu bozacak surette açık ve kapalı yerlerde gürültü yapanları, sokak, geçit ve meydanları tıkayarak trafiğin düzenli akışına engel olan

¹⁵³ Bkz. Resmi Gazete, Tarih: 19.10.1966, Sayı: 12430.

taşıtları ve diğer engelleri, yangın, deprem, su baskını gibi afet ve tehlikelerle ilgili önbilgileri en kısa zamanda polis ve jandarma ve itfaiye teşkilatına haber vermek ve önlenmesi gerekenleri önlemek,

2. Bölgeleri içinde bulunan dükkân, mağaza, ev, motorlu araç gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak,

3. Görev saatleri içinde haberdar oldukları şüpheli her türlü olayı ya da şahsı bağlı bulunduğu en yakın kolluk kuruluşuna bildirmek,

4. Görev saatleri içinde kendi bölgesini sürekli olarak dolaşmak,

d.c. Mahalle sakinlerinin istirahat, sağlık ve selametini sağlamak bakımından görevleri:

1. Yolda hastalanan, kazaya uğrayan, düşen ve genel durumu itibariyle yardıma muhtaç olanlara yardım etmek,

2. Yollarda dolaşan kimsesizleri, sakatları, acizleri ve çocukları bizzat yerlerine veya veli veya vasilerine teslim edilmek üzere en yakın kolluk kuruluşuna götürmek,

3. Adres soranlara gerekli bilgiyi vermek,

4. Doğum, ölüm, hastalık, kaza, yangın veya afet gibi önemli ve acele haller sebebiyle, yapılacak yardım isteklerinden gücü dahilinde olanları öncelikle yerine getirmek,

5. Büyük tehlike arz eden yangın ve su baskını gibi afetlerde mahalle sakinlerine derhal bilgi vermek, görevli ekipler gelinceye kadar yerinde ve gerekli önleyici tedbirleri almak,

6. Kuduz hayvana rastlandığında mümkün ise bunları tecrit ederek zararlarını ortadan kaldırmakla beraber belediyeyi haberdar etmek, bu suretle zararını ortadan kaldıramadığı takdirde itlaf etmek,

7. Bulaşıcı ve salgın insan ve hayvan hastalıklarını en yakın kolluk kuruluşuna haber vermek,

8. Elektrik, su, doğalgaz, kanalizasyon gibi kamu tesislerinde meydana gelen arızaları, sokaklara süprüntü atanları, pis su dökenleri, inşaat ve tamirat yapanları, en yakın kolluk kuruluşuna bildirmek.

Bekçiler bu görevlere ek olarak diğer kanunlarla genel kolluğa verilen görevlerde kolluğa yardımcı olmakla da yükümlüdürler. Çarşı ve mahalle bekçileri 772 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre il ve ilçe merkezlerindeki en büyük mesleki amirinin inhası ile vali ve kaymakamlarca aday olarak atanırlar. Aynı Kanun'un 9. maddesine göre adaylık süresi iki yıldır. Bu süre içinde açılacak kursu başarı ile bitirenlerden bir hizmet yılını tamamlamış olanlar valilikçe asaleten atanırlar. Kursta başarı gösteremeyenlerin ilişkileri kesilir. İl sınırları içinde her beldede çalıştırılacak çarşı ve mahalle bekçilerinin adedi valinin teklifi ve il genel meclisinin kararı ile belirlenir.

e. Genel İdari Kolluk İçinde Yer Alan Özel Kolluk Kuruluşları

Genel idari kolluk olarak sayılan polis ve jandarma içinde özel görevleri olan birimler de bulunmaktadır. Bunlar, polis çevik kuvvet birimleri, polis özel timleri, jandarma komando birlikleri, jandarma koruma birlikleri ve trafik polisi ile trafik jandarmasından oluşan trafik kolluğudur.

e.a Polis Çevik Kuvvet Birimler

Türkiye'de toplumsal olaylarda görev yapmakta olan güvenlik birimleri kısaca "Çevik Kuvvet" olarak isimlendirilmektedir¹⁵⁴. Çevik kuvvet birimleri ve bunların uygulamaları sadece polis teşkilatının değil aynı zamanda devlet ve milletin vitrini konumundadır. Çevik kuvvet polisliğinin en temel esaslarından birisi, "Herhangi bir sistem ve yönetime karşı eylem yapmakta olan kitleleri kontrol altında tutmaktır"¹⁵⁵. Çevik Kuvvet birimlerinin temel amacı, kalabalıkların kontrolüdür. Kalabalıkların kontrolü, zaman zaman güç kullanımını gerektirmektedir.

¹⁵⁴ CERRAH, İbrahim, "Toplumsal Olaylar ve Çevik Kuvvet Eğitimi", Amme İdaresi Dergisi, C. 30, S. 3, Eylül 1997, s. 136.

¹⁵⁵ CERRAH, a.g.m., s. 138.

Mevzuatımızdaki düzenleme uyarınca Polis Çevik Kuvvet Birimleri, Emniyet Teşkilatı Kanununun Ek 13. maddesine göre kurulmuş ve çalışma usul ve esasları ise Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Polis çevik kuvvet birimleri tamamen idari kolluk görevi yapmak amacıyla tesis edilmişlerdir. Çevik kuvvet kamu düzenini bozabilecek nitelikte toplumsal hareketlerin meydana gelebileceği yerlerde önleyici tedbirler alacak ve bu yerlerde devriye hizmetlerini yerine getirecektir¹⁵⁶.Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun Ek 13. maddesinde çevik kuvvet birimlerinin görevleri şu şekilde sayılmıştır:

1. Kanuna uygun toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin düzenini ve güvenliğini sağlamak.

2. Kamu düzenini bozabilecek nitelikteki toplumsal hareketlerin meydana gelmesi ihtimali olan yerlerde önleyici tedbirler almak ve bu yerlerde devriye hizmetlerini yürütmek.

3. Grev ya da lokavt yapılan yerlerde işyerlerinin tahrip ve işgal edilmesini önlemek.

4. Kanunlara aykırı sokak ve meydan hareketlerini önlemek.

5. Toplumsal olaylar, grevler, lokavtlar ve kanuna aykırı sokak ve meydan hareketlerinde toplumun ve kişilerin maddi ve manevi varlıklarını her türlü tecavülden korumak.

6. Emniyet teşkilatının diğer kuvvetlerinin yetersizliği halinde, her türlü tören ya da gösterilerde gerekli güvenlik önlemlerini almak ve düzen sağlamak.

Görüldüğü gibi çevik kuvvet birimlerine verilen görevler tamamen idari kolluk görevidir. Çevik kuvvet yukarıda sayılan görevlerini yerine getirirken gerekli durumlarda zor kullanma yetkisine sahiptir. Polis çevik kuvvet birimleri esasen idari kolluk görevi yaparlar. Fakat Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği'nin¹⁵⁷ 27. maddesinin son fıkrası uyarınca bu birimler, suç işleyenleri yakalamak ve olay yerinde bulunan suç delillerini tespit ederek tahkikatı yürütecek birime teslim etmekle de görevlidirler.

---

¹⁵⁶ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 351.

¹⁵⁷ Bkz. Resmi Gazete, Tarih: 30.12.1982, Sayı: 17914.

Emniyet ve asayişin gerektirdiği hallerde ilgili valinin talebi halinde Emniyet Genel Müdürü'nün önerisi ve İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile polis çevik kuvvet birimleri geçici olarak başka illerde görevlendirilebilir. İlgili valilik talebinde, kuvvet sevkini gerektiren olayın içeriği, istenilen kuvvetin miktarı ve o ilde kalacağı süre açık olarak belirtilir. Takviye olarak görevlendirilen kuvvetin, sevkini gerektiren olaya ilişkin hizmetlerde görevlendirilmesi gerekir¹⁵⁸.

Aynı il merkezi ve ilçelerinde polis çevik kuvvet birimlerinin il içindeki merkezlerde görevlendirme yetkisi o ilin valisine aittir.

Geçici görevlendirmeyi gerektiren şartların ortadan kalkması halinde polis çevik kuvvet birimleri, görevlendirme süresine bakılmaksızın emrine girdiği vali tarafından derhal asıl görev yerlerine gönderilirler. Geçici görevlendirme süresi bitmesine rağmen, kuvvet takviyesini gerektiren hususlar devam ediyorsa, takviye çevik kuvvetin o ildeki kalış süresi gönderilişindeki usul takip edilerek uzatılabilir.

e.b. Özel Harekat Polisi

Özel harekât polisi 1983 yılında Asayiş Dairesi Başkanlığı bünyesinde, merkezde "Özel Hareket Şube Müdürlüğü" İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde ise "Özel Harekât Grup Amirlikleri" şeklinde teşkilatlandırılmıştır. Yasadışı terör örgütlerinin şehirlerde veya kırsal alanlardaki silahlı faaliyetlerini engellemek, gerçekleştirilen eylemlerin faillerini etkisiz hale getirmek veya yakalamak, araç, bina ve uçak gibi kapalı alanlarda rehin alınan kişi veya kişileri kurtarmak gibi görevleri vardır¹⁵⁹.

Polis özel timleri, İçişleri Bakanlığı'nca gerekli görülen il merkezlerinde il emniyet müdürlüklerine, ilçe merkezlerinde ilçe emniyet müdürlüklerine ya da amirliklerine bağlı olarak emniyet teşkilatı bünyesindeki polis çevik kuvvet birimleri kadrosuna mensup personelden kurulur. Bu timler özel statülü il şube müdürlüklerinde iki ekipten, diğer il şube müdürlükleri ile il ve ilçe grup amirliklerinde bir ekipten

¹⁵⁸ BUCAKTEPE, Adil, Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara 2008,s.85.

¹⁵⁹ <http://www.egm.gov.tr/daire.ozelharekat.asp>, EGM, Özel Harekât Dairesi Başkanlığı, (29 Ağustos 2010).

oluşur. Bu sayı Emniyet Genel Müdürü'nün önerisi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile arttırılabilir.

e.c. darma Komando Birlikleri

Teröristle mücadele harekâtında, öncelikle özel eğitilmiş komando birlikleri görev yapmaktadır. J.Gn.K.lığı bünyesinde, iç güvenlik birliklerinin imkân ve kabiliyetini aşan önemli asayiş olayları ile teröristle mücadele harekâtında kullanılmak maksadıyla, ihtiyaç duyulan Jandarma Bölge, İl ve İlçe Jandarma Komutanlıkları kuruluşlarında, Jandarma Komando ve Jandarma Komando Özel Harekât Birlikleri teşkil edilmiştir.

JTGYY'nin¹⁶⁰ 5. maddesinde Jandarma Komando Birlikleri, mülki teşkilata tabi olan ve mülki teşkilata tabi olmayan şekilde ikiye ayrılmıştır. Mülki teşkilata tabi olmayan Jandarma Komando Birlikleri, Jandarma Genel Komutanlığı'nın ihtiyatını oluşturmak üzere gerektiğinde mülki teşkilata tabi iç güvenlik birliklerinin gücü dışına çıkan toplumsal olaylara müdahale etmek, kuruluş ve kadrosunda gösterilen diğer askeri görevleri yerine getirmek amacıyla Jandarma Genel Komutanlığı'nca gerekli görülen yerlerde konuşlandırılan birliklerdir. Bu birlikler, gerektiğinde mahalli jandarma birliklerine emniyet ve asayiş koruma görevlerinde destek olurlar. Bu birlikler takviye ettikleri ilin jandarma komutanlığı emri altına girerler. Mahalli kolluk ile ilişkilerini il jandarma komutanı düzenler¹⁶¹.

e.d. . Jandarma Koruma Birlikleri

Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 5. maddesinin f bendine göre mülki teşkilata tabi olarak teşkil edilmişlerdir.

Bu maddeye göre jandarmanın cezaevleri ile ilgili görevleri, ceza infaz kurumu ve tutukevlerinin dış emniyet ve koruma tedbirlerini almak, tutuklu ve hükümlülerin adliye sağlık kuruluşlarına ya da bir başka cezaevine sevk veya naklini yapmak,

¹⁶⁰ Bkz. Resmi Gazete, 17.12.1983, sy. 18254.

¹⁶¹ JANDARMA OKULLAR KOMUTANLIĞI, Jandarma Meslek I. Ders Kitabı, Ankara 1999, s.26.

muhafazasından sorumlu olduğu tutuklu ve hükümlülerin kaçmalarını önlemek, ceza infaz kurumlarına girmesi yasak olan silâh, âlet ve eşyanın sokulmasına engel olmaktır.

Ulusal ekonomiye önemli ölçüde katkısı bulunan bazı hava meydanları, TRT verici istasyonları, barajlar, petrol üretim ve dolun tesisleri ile petrol ve doğal gaz boru hatları gibi bazı kritik tesislerin güvenliği, özel koruma tedbirleri alınarak, bu maksatla teşkil edilmiş Jandarma koruma birlikleri tarafından sağlanmaktadır. Bu birlikler, konuşlandırıldıkları yerin il jandarma komutanlığının emri altında görev yaparlar.

e.e. rafik Kolluğu

Genel ve asli görevi trafik ile ilgili olsa da, trafik polisi genel polisin tüm yetkilerine sahiptir. Trafik polisinin bulunmadığı yerlerde genel polis trafik hizmetini yürütebilir. Bir yerde genel polis de yoksa jandarma aynı hizmeti görür¹⁶². Trafik kolluğu trafik polisi ve trafik jandarması olmak üzere ikiye ayrılır.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 6. maddesine göre trafik kolluğunun asli görevi trafik hizmetlerinin yürütülmesidir. Ancak, trafik kolluğu, görevi sırasında karşılaştığı acil ve zorunlu hallerde genel zabıta görevi yapmakla da yetkilidir¹⁶³. Trafik zabıtasının bulunmadığı veya yeterli olmadığı yerlerde polis; polisin ve trafik teşkilatının görev alanı dışında kalan yerlerde de jandarma, trafik eğitimi almış subay, astsubay ve uzman jandarmalar eliyle trafiği düzenlemeye ve trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkilidir.

2918 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre Emniyet Genel Müdürlüğü'ne verilen trafik düzen ve güvenliğini sağlama görevi Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulan Trafik Hizmetleri Başkanlığı'nca yürütülür. Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki trafik kolluğu merkez, bölge, il ve ilçe birimleri şeklinde kurulmuştur.

¹⁶² AYDIN, A. Hamdi, "Polis Meslek Hukuku" Doğu Matbaacılık, Ankara-1996 s. 60.

¹⁶³ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 6. maddesinde mülki idare amirlerinin, bazı istisnai haller dışında, trafik kolluğuna genel kolluk görevi vermesi yasaklanmıştır. Anılan hükme göre "mülki idare amirlerince, emniyet ve asayiş bakımından zorunlu görülen haller dışında, trafik zabıtasına genel zabıta görevi verilemez, araç, gereç ve özel teçhizatı trafik hizmetleri dışında kullanılamaz".

Bu birimler, Trafik Hizmetleri Başkanlığına bağlı olarak çalışırlar. 5. maddeye göre trafik kolluğunun görev ve yetkileri şunlardır:

1. Araçları, araçlarda bulundurulması gereken belge ve gereçleri, sürücülerin ve karayolunu kullanan diğer kişilerin kurallara uyup uymadığını, trafik düzenlemelerinin ve çeşitli tesislerin Karayolları Trafik Kanunu'na uygun olup olmadığını denetlemek.

2. Duran ve akan trafiği düzenlemek ve yönetmek.

3. Trafik suçu işleyenler hakkında gerekli işlemleri yapmak.

4. Trafik kazası neticesinde hastalananların ve yaralananların bakımlarını sağlayacak tedbirlerin süratle alınmasına yardımcı olmak ve yakınlarına haber vermek.

5. Araçların tescil işlemlerini yaparak belge ve plakalarını vermek.

6. Sürücü belgelerini vermek.

7. Trafik kazalarının oluş nedenleriyle ilgili tüm unsurları kapsayan istatistiki verileri ve bilgileri toplamak, değerlendirmek ve sonuçlarına göre gereken önlemlerin alınmasını sağlamak ve ilgili kuruluşlara teklifte bulunmak.

Jandarmanın trafik kolluğu ile ilgili görev ve yetkileri Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 8. ve 9. maddelerinde düzenlenmiştir¹⁶⁴. Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk alanında, trafiğin denetlenmesi, düzenlenmesi ve trafik suçlarına el konulması görevleri Jandarma Trafik Timleri tarafından 24 saat esasına göre yerine getirilmektedir. Buna göre jandarma, trafik eğitimi almış subay, astsubay ve uzman jandarmalar eliyle trafiği düzenlemeye, trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkilidir. Jandarma teşkilatının trafik hizmetlerine ilişkin çalışma şekli, çalışma şartları, görevlendirilecek personelin nitelikleri, seçimi, çalışma usul ve sorumluluklarına ait hususlar Jandarma Genel Komutanlığı'na belirlenir. Jandarmanın trafik hizmetlerinde görevli personeli, Karayolları Trafik

¹⁶⁴ Karayolları Trafik Yönetmeliği m. 8/1: Trafik zabıtasının bulunmadığı veya yeterli olmadığı yerlerde polis; polisin ve trafik teşkilatının görev alanı dışında kalan yerlerde de jandarma, trafik eğitimi almış subay, astsubay ve uzman jandarmalar eliyle yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak trafiği düzenlemeye ve trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkilidir.

Yönetmeliği'nin 9. maddesi uyarınca trafiğin düzenlenmesi ve trafik suçlarına el konulması ile ilgili olarak aşağıda gösterilen hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli ve yetkilidir:

1. Kontrolünden sorumlu olduğu karayolları üzerinde araçlar ve bu araçlarda bulundurulması gereken belge ve gereçleri, sürücüleri ve bunlara ait belgeleri, sürücülerin ve karayolunu kullanan diğer kişilerin kuraldışı hareketlerini denetlemek. Karayolları Trafik Yönetmeliği m. 8/1: Trafik zabıtasının bulunmadığı veya yeterli olmadığı yerlerde polis; polisin ve trafik teşkilatının görev alanı dışında kalan yerlerde de jandarma, trafik eğitimi almış subay, astsubay ve uzman jandarmalar eliyle yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak trafiği düzenlemeye ve trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkilidir.

2. Duran veya akan trafiği düzenlemek ve yönetmek.

3. Meydana gelen kazalara el koymak, kazanın oluş nedenlerini incelemek, iz ve delilleri tespit etmek, kaza tutanağı düzenlemek veya düzenletmek.

4. Ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan trafik kazalarında kazazedelere ilk ve acil yardımın yapılmasını ve en yakın sağlık kuruluşuna götürülmelerini, götürülmeleri sağlık yönünden sakıncalı olan yaralılar için de olay yerine sağlık personelinin getirilmesini sağlamak.

5. Şehirlerarası karayolları üzerindeki akaryakıt istasyonu ve tesislerde ilk yardım ve taşıtlar için bulundurulması mecburi olan malzemelerin bulundurulup bulundurulmadığını denetlemek ve bu konuda eksiklikleri olanlar hakkında yasal işlem yapmak.

6. Meydana gelen trafik kazalarını oluş nedenlerine göre incelemek, tüm kusurlu unsurlara göre değerlendirmek ve sonuçlarına göre gereken tedbirleri almak ve gerektiğinde ilgili kuruluşlara bilgi vermek.

7. Sorumluluk sahasındaki tüm yollarda rutin kontroller yapmak.

8. Sorumluluk alanlarının kesin hatları ile belirlenmesini sağlamak, gerektiğinde trafik polisi ile müşterek çalışmak için mülki amire öneri ve teklifte bulunmak, bu konuda mülki amir tarafından verilecek görevleri yapmak.

9. Çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlara, karayolu yapısında yapılacak çalışmalar sırasında ve çalışma mahallinde trafik akımı ve güvenliği yönünden Karayolları Trafik Kanunu ve Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde belirlenen tedbirlerin alınması, yeterli ve uygun olmaması veya yolun yapım ve bakımından sorumlu kuruluşun talebi halinde gerekli tedbirleri aldırarak bu çalışmalar sırasında meydana getirilen tehlikeli durum ve engelleri ortadan kaldırmak ve yapılan masrafların sorumlulara ödettirilmesine ait işlemleri yürütmek.

10. Karayolları Genel Müdürlüğü yol ağı dışındaki yollarda trafik düzenlemede kullanılan işaret levhaları, ışıklı ve sesli işaretler, yer işaretlemeleri ile benzeri trafik işaretlerinin görülen eksikliklerini ilgili kuruluşlara bildirmek.

Trafik polisi ile paralel görev ve yetkilere sahip olan jandarma trafik personeli yukarıda başlıca sayılan görev ve yetkilerinin yanında ayrıca Karayolları Trafik Kanunu ve Karayolları Trafik Kanun'a dayanılarak çıkarılmış olan yönetmeliklerle jandarmaya verilen diğer görevleri de yapmakla yükümlüdür¹⁶⁵.

Jandarma teşkilatında, trafiği düzenleme ve trafik suçlarına el koyma yetkisi, 2918 sayılı Kanun'un 6. maddesinde sadece trafik eğitim almış subay, astsubay ve uzman çavuşlara verilmiştir. Bir başka ifadeyle jandarma teşkilatında trafik hizmetleri sadece rütbeli personel tarafından verilmektedir.

2. Özel İdari Kolluk

a. Özel İdari Kolluğun Anlamı

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 3. maddesine göre özel kolluk, genel kolluk dışında kalan ve özel kanunlarına göre kurulup belirli görevleri yapan kolluk kuvvetleridir. Özel kolluğun görev alanı sınırlıdır. Özel kolluk toplumun belirli gereksinimlerini karşılamak üzere özel amaçlarla belirli faaliyetlere uygulanmaktadır¹⁶⁶.

¹⁶⁵ 2918 sayılı Kanun'un 6. maddesi gereğince jandarma trafik personeli görevi sırasında karşılaştığı acil durumlarda genel kolluk görevi yapmakla yetkilidir.

¹⁶⁶ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 352.

b. Özel İdari Kolluk Çeşitleri

Özel idari kolluk çeşitleri Milli İstihbarat Teşkilatı, özel güvenlik teşkilatı, sınır kolluğu, çiftçi mallarını koruma kolluğu, kır bekçileri, gümrük kolluğu, köy korucuları, orman kolluğu, belediye kolluğu, ordu kolluğu ve av kolluğudur.

b.a. Milli İstihbarat Teşkilatı

Siyasi polis faaliyetleri, 1983 yılında çıkarılan 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu ile düzenlenmektedir. Milli İstihbarat Teşkilatı, gerçek anlamda bir kolluk kuruluşu değildir. Bu teşkilat, kolluk görevine benzer ve onu tamamlayıcı görev yapan ve personelinin bir kısmına genel kolluk hak ve yetkileri tanınmış olan bir kuruluştur¹⁶⁷. 2937 sayılı Kanun'la siyasi polis teşkilatı olarak Başbakanlığa bağlı Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı kurulmuştur. Milli İstihbarat Teşkilatı'nın görevleri bu Kanun'un 4. maddesinde sayılmıştır. Bu görevler şunlardır:

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında askeri, siyasi, ticari, mali, iktisadi, ilmi, sınai, teknik, biyografik, psikolojik istihbarat toplamak; milli güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak;

2. Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planlarının hazırlanması ve yürütülmesinde yukarıda sayılan makamlar ile ilgili bakanlıkların istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.

3. Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Milli Güvenlik Kurulu ve Başbakana tekliflerde bulunmak.

---

¹⁶⁷ KIRATLI, Metin, Koruyucu İdari Hizmetler, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1973, s. 49.

4. Kamu kurum ve kuruluşlarına istihbarat konusunda teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.

5. Türk Silahlı Kuvvetleri için gerekli görülecek haber ve istihbarat konusunda Genelkurmay Başkanlığı'na yardımcı olmak.

6. Her türlü istihbarata karşı koymak ve Milli Güvenlik Kurulu tarafından belirlenecek diğer görevleri yapmaktır.

2937 sayılı Kanun'un 6. maddesi gereğince bu Kanun'da yazılı görevlerin yerine getirilmesi sırasında, genel kolluğa tanınmış hak ve yetkiler yönetmelikte belirlenecek Milli İstihbarat Teşkilatı personeli tarafından da kullanılabilir. Bir başka ifadeyle, genel kolluğa tanınan hak ve yetkilerin, Milli İstihbarat Teşkilatı mensuplarınca nasıl kullanılacağı ve bu yetkilerin kimlere tanınacağı Başbakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Milli İstihbarat Teşkilatı sadece haber toplamak ve ilgili devlet organlarının değerlendirmesine sunmakla görevlidir. Milli İstihbarat Teşkilatı'nın verdiği bilgiler ve topladığı istihbarat çerçevesinde, eğer ortada müdahale edilmesi gereken bir durum varsa bu müdahale devletin diğer organları yani kolluk tarafından yapılacaktır.

b.b. Özel Güvenlik Teşkilatı

Özel güvenlik teşkilatı, bağlı olduğu kuruluşu korumak ve güvenliğini sağlamakla görevli ve yetkileri kanunla sınırlı özel bir kolluk kuvvetidir¹⁶⁸. Özel güvenlik görevlileri, özel kolluk olarak kabul edilmesi nedeniyle genel kolluğun tüm yetkilerini kullanamazlar ve genel kolluktan farklı bir şekilde görev yaparlar. Kendisine verilen yetkileri, görevli oldukları süre içerisinde ve görevli oldukları alanlarda yaparlar. Bu nedenle yetkiler, tamamen görev yerleriyle ve görev süreleriyle kısıtlanmıştır. 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanununun 9. maddesinde, görev süresi ve görev alanları genel olarak belirtilmiştir¹⁶⁹.

¹⁶⁸ AKYILMAZ, İdare Hukuku, s. 357.

¹⁶⁹ YENİSAY, Feridun- Nuhoglu, Ayşe- Güzel, İdris, "Kolluk Yetkileri Güvenlik ve Hukuk", Nergiz Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2004, s. 84.

Özel güvenlik görevlileri kendilerine sadece görev sırasında kullanılmak üzere ilgili kurum veya kuruluş tarafından verilen ve ruhsata bağlanmış olan silahlarını ancak görev alanı içerisinde taşırlar. Görev alanı olmayan yerlerde bu silahları taşıyamazlar.

Demek ki görev silahlı bir görev ise ve kendisi de silah eğitimi almış bir personel ise, görev yerine geldiği sırada kurumundan silahını teslim alarak koruma ve güvenlik hizmetini yapacak, görevi bittikten sonra da silahı görev yerinde bırakacaktır. Kabul etmek gerekir ki koruma ve güvenlik görevlilerinin, görev sırasında karşılaştıkları tehlike ve tehditlerin görev yeri dışında da devam edebilir. Görev alanı dışında da kendisini koruma ihtiyacını hissedebilir. Bu tehdit ve tehlikelerin olması durumunda, bulunduğu Mülki Amire başvurmak koşulu ile ruhsatlı silah alabilir. Kanun, bu hususun dışında görev silahının görev alanı dışına çıkarılmasını uygun görmemiş ve cezai yaptırımlar getirmiştir¹⁷⁰.

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 3. Maddesine göre kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetlerinin şirketlere gördürülmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır. Toplantı ve konser gibi etkinliklerde, para ve benzeri eşya nakli gibi geçici ve acil durumlarda özel güvenlik komisyonunun kararı aranmaksızın valilik tarafından özel güvenlik izni verilebilir. 5188 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre güvenlik hizmetleri üç şekilde gördürülebilir:

1. *Güvenlik amacıyla istihdam edilecek personel kullanılır.*
2. *Kurum ve kuruluşlar kendi bünyelerinde özel güvenlik birimleri kurarlar.*
3. *Güvenlik hizmeti vermek amacıyla kurulmuş güvenlik şirketlerinden faydalanılır.*

Özel güvenlik görevlilerinin yetkisi silah kullanma ile sınırlı değildir. Bu görevlilerin, kuruluşa giriş çıkışta kimlik denetimi yapabilmelerinin yanında, görevin niteliği ile hal ve şartlara göre, yakalama, gözaltına alma, bağ altına alma, muhafaza amacıyla delillere el koyma gibi zor kullanmaya bağlı bir takım yetkileri de

---

¹⁷⁰ YENİSEY, Feridun- Nuhuğlu, Ayşe- Güzel, İdris, "Kolluk Yetkileri Güvenlik ve Hukuk", Nergiz Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2004, s. 84.

bulunmakla birlikte genel kolluğun tüm yetkilerine sahip değildir. Ayrıca kullandığı bu yetkiler genel kolluğun devreye girmesi ile sona ermektedir¹⁷¹.

Özel güvenlik görevlileri, suç araştırması, olay yeri ve delil korunması ile özgürlük kısıtlamaları bakımından Cumhuriyet Savcılarına ve onların yardımcılara sıfatındaki adli görevi yapan genel kolluğa bağlıdırlar, herhangi bir olay olduğunda onlara yardımcı olmak zorundadırlar¹⁷².

Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik de 7 Ekim 2004 gün ve 25606 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Özel güvenlik şirketi, Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan ve üçüncü kişilere koruma ve güvenlik hizmeti veren şirketleri ifade eder. Şirketlerin özel güvenlik alanında faaliyette bulunması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir. Mütakabiliyet (karşılıklılık) esas çerçevesinde yabancı kişiler özel güvenlik şirketi kurabilir ve yabancı şirketler Türkiye'de özel güvenlik hizmeti verebilir. Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri 5188 sayılı Kanun'un 7 maddesinde ayrıntılı olarak sayılmıştır. Özel güvenlik görevlerinin yetkileri şunlardır:

1. Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenlerin üstlerini detektörle aramak, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirmek.

2. Toplantı, konser, spor müsabakası ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün gibi törenlerde kimlik sormak, duyarlı kapıdan geçirmek, detektörle üst araması yapmak.

3. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90. Maddesine göre ilgili kişileri yakalamak.

4. Görev alanında, haklarında yakalama emri, tutuklama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalamak ve aramak.

5. Yangın, deprem gibi tabii afetlerde ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girmek.

---

¹⁷¹ KOCASAKAL, Ümit, "Özel Güvenlik Görevlilerinin Silah Kullanma ve Bazı Zorlayıcı Önlemlere Başvurma Yetkisi", GS Üniversitesi, Yıldızhan Yayla' ya Armağan, GS Üniversitesi Yayınları, Armağan Serisi No:4, İstanbul 2003, s. 368.

¹⁷² YENİSEY-NUHOĞLU-GÜZEL, a.g.e., s. 85.

6. Havaalanı, liman, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde girip çıkanları kontrolden geçirmek.

7. Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmese bile tehlike doğrulanabilecek eşyayı emanete almak.

8. Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete almak.

Özel güvenlik görevlileri görev alanları içerisinde genel güvenliğin ve kamu düzeninin bozulduğu hallerde durumu derhal genel kolluğa bildirmekle yükümlüdürler. Özel güvenlik personeline korunan ve güvenliği sağlanan yerlerde can ve mal güvenliğinin ciddi şekilde tehlikeye düştüğü veya düşme ihtimali olduğunda mülki idare amirleri genel kolluğu görevlendirir. Bu takdirde özel güvenlik görevlileri mülki idare amiri ve genel kolluk amirinin emrine girer. Özel güvenlik görevlileri yetkilerini sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.

b.c. Sınır Kolluğu

1956 yılında çıkarılan, 6815 sayılı Sınır, Kıyı ve Kara Sularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men ve Takibi İşlerinin Dâhiliye Vekâletine Devri Hakkında Kanunu'na¹⁷³ göre sınır, kıyı ve karasularımızın korunması görevinin Jandarma Genel Komutanlığına verildiği görülmektedir. Daha sonra 1982 yılında çıkarılan 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile kıyı ve karasularımızın güvenliğinin sağlanması Sahil Güvenlik Komutanlığına devredildiği görülmektedir.

1988 yılında çıkarılan 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun¹⁷⁴ ile kara sınırlarının korunması ve güvenliğini sağlama görevi, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na verilmiştir. Yapılan bu hizmetin askeri bir hizmet sayıldığı da hüküm altına alınmış olmasına rağmen, görevlerin yapılması esnasında

¹⁷³ Bkz. Resmi Gazete, 24.07.1956. S.9363.

¹⁷⁴ Bkz. Resmi Gazete, 22.11.1988. S.19997.

güvenlik kuvvetlerine diğer kanunlarla verilen silah kullanma yetkisi dâhil bütün hak ve yetkilerin tanındığı belirtilmektedir.

3497 sayılı Kanun'a göre; kara sınırlarımızın (Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin sınırlarının) koruması görevi Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na (aşamalı olarak) devredilmiştir. Sınır birliklerinin devri 08 Nisan 2013 tarihinde tamamlanmıştır¹⁷⁵.

Sonuç olarak, kara sınırlarımızı koruyan kara kuvvetlerine bağlı birlikler, yaptıkları görev nedeniyle kolluk kuvvetlerinin sahip olduğu bütün hak ve yetkilere sahiptirler. 3497 sayılı Kanun'un 2. maddesi 2. fıkrasındaki "*Gümrük hattındaki giriş ve çıkış kaçakçılığı ile kara sınırları boyunca tesis edilen birinci derece askeri yasak bölge içerisinde suç teşkil eden eylemleri önlemek, suçluları yakalamak, bu bölgede işlenen meşhurat suç faillerini ikinci derece askeri yasak bölgede de takip etmek ve yakalamak, failler hakkında zorunlu yasal işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç delillerini ilgisine göre mahalli güvenlik kuvvetlerine teslim etmek,*" görevinin niteliği itibariyle tipik bir kolluk görevi olduğundan Kara Kuvvetleri'nin 3497 sayılı Kanun'a göre görev yapan birliklerini özel kolluk olarak kabul etmek gerekir.

b.d. Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu

4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun hükümlerine göre, belediye hudutları içinde veya dışında olsun, çiftçi mallarını korumak amacıyla koruma veya ihtiyar heyeti yeteri kadar çiftçi malları koruma bekçisini belirler. Seçtikleri çiftçi mallarını koruma bekçilerini ilçede kaymakamın, merkez ilçede ise valinin onayına sunarlar. Vali veya kaymakamın uygun görmesi ile bekçiler göreve başlarlar. Bu bekçiler, Kanunun 33. maddesine göre silahlıdır. Köy Kanununun 77. maddesine göre de silah kullanmaya yetkilidirler. Yargıtay'ın aldığı pek çok kararında da çiftçi mallarını koruma bekçilerinin zor kullanmaya yetkili görevliler olduğu belirtilmektedir¹⁷⁶.

¹⁷⁵ JANDARMA OKULLAR KOMUTANLIĞI, Jandarma Dergisi, Haziran 2014, Sy. 139, s.42.

¹⁷⁶ Y4.CD. 27.11.2007-6186/9953, "Çiftçi malları koruma bekçisi olan sanıkların bahçeden hırsızlık yaparken yakaladıkları iki yakınına basit biçimde yaralamaları suçuna ilişkin olarak 765 sayılı TCK'nın 245. Maddesinde düzenlenen eylemin, 5237 sayılı TCY'nin 256. Madde aracılığı ile 86/2-3 maddesinde öngörülen yaralama suçuna uyduğu, 86/2..."GÜNDEL, Yeni

b.e. Kır Bekçileri

Kır bekçilerinin görev ve yetkileri 20 Temmuz 1330 tarihli Kır Bekçileri Hakkında Kanun'la düzenlenmiştir. Bu Kanun'un 1. maddesine göre köyler ve kasabalar dışındaki yerlerde düzenin temini ve ekinlerin korunması için bekçi tutulması zorunludur. Kır bekçileri jandarmanın gözetimindedirler¹⁷⁷.

Bu Kanun'a göre jandarma gözetim ve denetimi altında kurulan kır bekçisi teşkilatının, jandarma erleri gibi önleyici ve adli kolluk görevleri mevcuttur. Kaymakam veya valilerin tasdiki ile göreve başlarlar. Kır bekçilerinin bu güne kadar daima, özel kolluk görevlisi olarak tasnif edildiği incelenmektedir. Kanımca kır bekçilerinin tasnifi özel kolluk görevlisi yerine aynen çarşı ve mahalle bekçilerinde olduğu gibi, genel kolluğa yardımcı bir konumdadır. Çarşı ve mahalle bekçilerinden görev açısından tek farkı köyler ve kasabalar dışında asayişini sağlamakla görevli olmalarıdır.

Kır bekçileri, jandarma eri statüsünde olup önleyici ve adli kolluk görevi yaparlar. Görev yaptıkları bölgenin güvenlik ve asayişini sağlamak kır bekçilerine aittir. Kır bekçileri, ihtiyar kurulları tarafından illerde valinin, ilçede kaymakamın onayıyla atanırlar.

Kır Bekçileri Kanunu'nun çok sayıda hükmü 442 sayılı Köy Kanunu ve 4081 sayılı çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenmiş ve 4081 sayılı Kanun'un 36. maddesinde Kır Bekçileri Kanunu'nun, Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun hükümlerine aykırı olan hükümlerinin yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir. Kır Bekçileri Kanunu günümüzde işlevini yitirmiş durumdadır.

TCK C.IV. s. 4884, 4885.
¹⁷⁷ AKMAN, a.g.e., s. 61.

b.f. Gümrük Kolluğu

Gümrük Müsteşarlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin¹⁷⁸ 2. maddesi ile Gümrük Müsteşarlığına; gümrük kontrolüne tabi kişi, eşya ve araçların muayene ve kontrolünü yapmak, bu işlemlerin etkin ve süratli yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak; gümrük denetimine tabi eşya ve araçların muhafazasını sağlamak, gümrükte giriş çıkış işlemlerine tabi eşyaların saptanmış olan norm ve standartlara uygunluğunu denetlemek; kara sınırlarındaki gümrük kapıları ile pasavan¹⁷⁹ kapılarında, gümrük teşkilatı bulunan hava ve deniz limanlarında, serbest bölge ve çeşitli antrepo ve iç gümrük sahalarında ve gümrük bölgelerinde gümrük muhafaza görevleri ile kaçakçılığın men, takip ve tahkik görevlerini yerine getirmektir. Diğer yer ve sahalarda da gerektiğinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek görevi verilmiştir. Bu görevler özel bir kolluk kuvveti olan gümrük kolluğu vasıtasıyla yerine getirilir.

Gümrük Muhafaza Görev Yönetmeliği'nde¹⁸⁰ gümrük kolluğuna arama, yakalama, gözaltına alma, el koyma, ifade alma ve kaçakçılık olaylarında suç dosyası düzenleme gibi genel kolluğa benzer birçok yetki ve görev verilmiştir.

4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 16. maddesine göre de bütün gümrük muhafaza amir ve memurları mülki amirler, Emniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik komutanlığı personeli gibi kaçakçılık suçu sayılan fiilleri önlemek, izlemek ve soruşturmakla yükümlüdür.

2003 yılında çıkarılan Gümrük Muhafaza Görev Yönetmeliğini¹⁸¹ inceleyecek olursak, Tanımlar başlıklı 3. maddesinde, CMK 164. maddesi aynı şekilde Adli Kolluk görevinden söz etmektedir. Yönetmeliğin 6. maddesinde, 2005 yılında yapılan değişiklik ile Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne görev ve yetki veren kanunları ve görevlerini teker teker sıraladığı görülmektedir. Yönetmeliğin 8. maddesinde muhafaza memurları görevleri sırasında ve dışında silah bulundurma ve taşıma

¹⁷⁸ Bkz. Resmi Gazete, 13.07.1993, sy. 21636 (mük.).

¹⁷⁹ Pasavan, sınırdış olan ülkelerin sınır bölgeleri içinde oturan kendi vatandaşlarına komşu bölge sınırları içinde kısa süreli dolaşmalarını sağlamak üzere verdiği belgeyi ifade eder.

¹⁸⁰ Bkz. Resmi Gazete, 07.11.2003, sy. 25282.

¹⁸¹ Bkz. Resmi Gazete, 07.11.2003. S. 25282.

yetkileri bulunmaktadır. 9. maddesinde ise silah kullanma esas ve usulleri açıklanmaktadır.

b.g. Köy Korucuları

Köy korucuları, 442 sayılı Köy Kanunu'nun 68 ve 82 maddeleri arasında atanmaları, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenen silahlı bir özel kolluk kuvvetidir¹⁸². Kanuna göre köy sınırları içinde yaşayan insanların canını, malını ve ırzını korumak için ihtiyar meclisi tarafından görevlendirilerek, kaymakamın onayı ile göreve atanmış kabul edilirler. Bu formalite önemlidir. Çünkü usulüne göre atanmayan köy korucusunun işlediği suçlar veya korucuya karşı işlenen suçlarda olay buna göre değerlendirilecektir. Korucular köy muhtarının emrinde silahlı olarak görev yaparlar. Koruculara karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi işlem görürler. 5237 sayılı TCK 'da 265. maddeye göre işlem yapılır. Korucular suç işlerse kamu görevlisi gibi cezalandırılırlar. 2000 yılında çıkarılan Köy Korucuları Yönetmeliğinin 10. maddesinde silah ve zor kullanma yetkilerinin açıkça yazıldığını görmekteyiz¹⁸³. Yargıtay da aldığı kararlarda köy bekçilerinin zor kullanmaya yetkili olduklarını belirtmektedir¹⁸⁴.

Köy korucularının hem adli hem idari kolluk görevleri vardır. Bu görevler Köy Korucuları Yönetmeliği'nin 9. maddesinde şu şekilde sayılmıştır:

1. Köy halkının canına, ırzına ve malına saldıranları belirlemek, bunları takip etmek, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya en hızlı şekilde bildirmek, kaçmalarını, saklanmalarını önlemek, köy halkının da yardımıyla yakalamak,

2. Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri kaybolmadan sanıkları yakalamak,

3. Adli kolluk işleri ile ilgili olaylarda, delillerin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak,

¹⁸² Bkz. Resmi Gazete, 07.04.1924. S. 68.

¹⁸³ Bkz. Resmi Gazete, 01.07.2000. S. 24096.

¹⁸⁴ Y4.CD. 04.02.1992-8084/635, "Zor kullanma yetkisi bulunan köy bekçisi olan sanığın, mağdura kötü muamelede bulunduğu oluşa uygun şekilde kabul edildiği halde TCK'nın 245. maddesi ile mahkumiyeti yerine yasal olmayan gerekçeye dayanılarak beraat kararı verilmesi" GÜNDEL, Yeni TCK... C. IV. s. 4887.

4. Yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ gibi tabii afetleri bilgi edindiğinde, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya haber vermek,

5. Köyde bulunan eski hükümlülerin, sabıkalı ya da şüphelilerin iş ve ilişkilerini araştırmak, asker ve yoklama kaçaklarını takip etmek, bunlar hakkında elde ettiği bilgileri muhtara veya jandarmaya bildirmek,

6. Bağ, bahçe ve yolları, içme suyu tesisleri ile trafo ve köy orta malları, su kuyuları, su setleri ve kanallarına ve benzeri köy tesislerine yönelik her türlü tecavüzleri önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak.

Her köyde en az bir korucu bulunur. Nüfus 1000'den yukarı olan köylerde her beş yüz kişi için bir korucu daha istihdam edilir¹⁸⁵. Korucular, ihtiyar meclisince belirlenir ve muhtar tarafından kaymakamlığa bildirilir. Kaymakamlıkça yapılacak soruşturmadan sonra korucular göreve başlar. Korucular 22 yaşından küçük, 60 yaşından büyük olamaz.

Ayrıca korucuların herhangi bir suçtan dolayı cezalandırılmamış olmaları ve toplumda huzursuzluk yaratan kişilerden olmamaları şarttır¹⁸⁶. Köy korucuları muhtarın emri altında görev yapar. Koruculara karşı çıkanlar jandarmaya karşı çıkmış gibi cezalandırılırlar.

Korucular silahlıdır. Korucular kendilerine verilen silah ve cephaneleri başkalarına veremezler. Bu silah ve cephaneler bizzat korucular tarafından kullanılır. Korucuların hangi hallerde silah kullanmaya yetkili oldukları Köy Kanunu'nun 77. maddesinde sayılmıştır. Bu maddede belirtilen durumların dışında silah kullanan korucular cezalandırılır. Anılan hükme göre korucular şu hallerde silah kullanabilir:

¹⁸⁵ 442 sayılı Köy Kanunu m. 69: Her köyde en aşağı bir korucu bulunur. Nüfus binden yukarı olan köylerde her beş yüz kişiye bir korucu daha tutulur.

¹⁸⁶ 442 sayılı Köy Kanunu m. 71: "Korucuların 22 yaşından küçük ve 60 yaşından büyük olmaması ve bir cürüm ile cezalandırılmamış ve iyi huylu tanınmış bulunması ve herkesle kavga çıkarmak, sarhoşluk gibi huysuzlukları olmaması şarttır."

Bura da bir hususu belirtmekte fayda vardır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan önce yürürlükte olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 1. maddesinde suçlar "cürüm" ve "kabahat" olmak üzere ikiye ayrılmıştı. Fakat yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda böyle bir ayrıma gidilmemiş ve sadece "suç" ifadesine yer verilmiştir. Kabahatler ise ayrı bir kanun olarak 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bundan dolayı 442 sayılı Köy Kanunu'nun 71. maddesindeki "cürüm" teriminden 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş olan suçlar anlaşılmalıdır.

1. Görevini ifa ederken kendisine saldıranlara karşı hayatını korumak için silah kullanabilir.

2. Vatandaşların hayatını ve ırzını korumak için başka çaresi kalmamışsa silah kullanabilir.

3. Suçüstü halinde cinayet failini ya da zanlısını yakalamak istediği halde fail ya da zanlı silahla karşı koyarsa silah kullanabilir.

4. Cinayet işleyen biri yakalandıktan sonra kaçarsa tekrar yakalamak için silah kullanabilir.

5. Eşkiya takibi sırasında eşkiyaların gizlendikleri ya da yattıkları yerden çıkan şüpheli kişiler “dur” emrine itaat etmeyip kaçarlarsa silah kullanabilir.

442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesine göre, köy muhtarı ve ihtiyar meclisi, hasat zamanı köylünün ürününü eşkiyalardan ve yağmadan korumak için, köylünün eli silah tutanlarından, gerektiği kadar gönüllü korucu çıkararak Kaymakamlık Makamına onaya sunarlar. Kaymakam uygun görürse, atanan bu gönüllü köy korucuları asıl korucularla birlikte yağmacılara ve eşkiyaya karşı köylerini birlikte korurlar. Gönüllü köy korucuları, asıl korucuların görevle ilgili bütün yetkilerine sahiptirler.

Bunlar hasat zamanı ortaya çıkan eşkiya ve yağmacılara karşı köy halkını ve köyü asıl korucularla beraber korurlar. Aynı maddeye göre Bakanlar Kurulunca tespit edilecek illerde;

Olağan üstü hal ilanını gerektiren sebeplere ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması veya her ne sebeple olursa olsun köylünün canına ve mallarına tecavüz hareketlerinin artması hallerinde de valinin teklifi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile yeteri kadar “geçici köy korucusu” görevlendirilebilir.

Geçici köy korucularının görevlendirilme işlemleri, görevleri ve görev alanları, silah kullanma yetkileri, özlük hakları ve eğitimleri ile ilgili hususlar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Geçici Köy Korucuları Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Geçici köy korucularının adli ve idari kolluk görevleri vardır. Bunlar idari bakımdan muhtara bağlıdır. Mesleki bakımdan görev yaptıkları köyün bağlı bulunduğu jandarma karakol komutanının emri altındadırlar. Geçici köy korucuları da asıl köy korucuları gibi 442 sayılı Köy Kanunu'nun 77. maddesinde belirtilen hallerde silah kullanmaya yetkilidir.

b.ğ. Orman Kolluğu

6831 sayılı Orman Kanunu'nda¹⁸⁷ 2008 yılında 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁸⁸ ile bazı değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Buna göre, 77. maddesinde, orman memurları, orman suçlarının işlenmesinin önlenmesinde veya suç işlendikten sonra başlatılan soruşturma kapsamında, kolluk görevlisi sıfatını taşıdıklarını belirtmektedir. Kolluk görevi yapan memurlar resmi kıyafet giyerek, orman idaresinin demirbaşına kayıtlı silahları genel hükümlere göre taşımakla yetkili oldukları anlaşılmaktadır. Kanununun 78.maddesinde de hangi şartlar altında silah kullanabilecekleri belirtilmiştir¹⁸⁹.

Orman Kanunu'nun 77. maddesine göre orman teşkilatında her sınıf, derece ve görevde çalışan memurlardan, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğüne lüzum görülecek olanlar silahla donatılır. Silah taşıma yetkisine sahip orman kolluğu olarak görev yapan orman memurları, bu Kanun'un 78. maddesinde belirtilen hallerde silah kullanabilirler. Buna göre orman kolluğu görevini ifa ederken;

1. Silahlı saldırıya uğrarsa ve bu saldırıyı başka şekilde def edemezse,

¹⁸⁷ Bkz. R.G. 08.09.1956. S. 9402.

¹⁸⁸ Bkz. R.G. 08.02.2008. S. 26781.

¹⁸⁹ "6831 sayılı Kanun'un, 'ORMAN MEMURLARININ SİLAH TAŞIMA VE KULLANMA HAK VE SALAHİYETLERİ' başlıklı 77. maddesinde; (Değişik madde: 23 /01/2008-5728S.K./191.mad) Orman memurları, bu Kanunda tanımlanan suçların işlenmesinin önlenmesi veya işlenen suçlarla ilgili olarak başlatılan soruşturmadaki görevleri kapsamında kolluk görevlisi sıfatını taşırlar. Orman teşkilatında her sınıf, derece ve vazifede çalışan memurlardan, Çevre ve Orman Bakanlığınca ve Orman Genel Müdürlüğüne lüzum görülecek olanlar, Bakanlar Kurulunca seçilecek silahla teçhiz olunurlar. Bu silahlar memurlara orman idaresince demirbaş olarak verilir. Ayrıca, kolluk görevi yapan orman memurları İdarece verilecek özel kıyafetle donatılır. Devlet ormanlarından gayri ormanlarda çalışan orman bekçilerine de umumi hükümler dairesinde silah taşıma izni verilebilir." şeklinde belirtilmiştir.

2. *El konulan silah, nakil vasıtası ile orman emvali veya memurun silahını almak veya orman bölge ve muhafaza binalarına zorla girmek için saldırıda bulunulursa,*

3. *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinde düzenlenen meşru savunma ve zorunluluk halinde silah kullanmaya yetkilidir.*

Orman kolluğunun hem adli hem idari görevleri vardır. Orman kolluğunun temel görevleri şunlardır:

1. *İzin almadığı veya orman içinde bir her hangi bir görevi olmadığı halde ağaç kesmeye ya da nakletmeye yarayan vasıtalarla orman içinde görülen veya halinden şüphe edilen kişileri orman sınırları dışına çıkarmak.*

2. *Orman Kanunu'na aykırı hareket eden kişilerin kimlik tespitini yapmak.*

3. *Orman yangınlarının söndürülmesine yardımcı olmak.*

4. *Orman suçundan dolayı arama yapılması gereken hallerde ilgili kanun hükümlerine uygun olarak arama yapmak.*

5. *Orman suçlarına ilişkin delilleri bir tutanak ile tespit etmek, suça karışanları yakalamak, suç aletlerine ve nakil vasıtalarına el koymak.*

Gereken hallerde orman kolluğu polis, jandarma, köy muhtarı ve bekçisinden yardım isteyebilir. Kendisinden yardım istenen kolluk personeli orman kolluğuna yardım etmekle yükümlüdür.

b.h. Belediye Kolluğu

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 51. maddesinde belediye kolluğunun görevleri daha önce yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 104. maddesine benzer şekilde düzenlenmiştir¹⁹⁰.

¹⁹⁰ 1580 sayılı Belediye Kanunu, m. 104: Belediye zabıtası belediye sınırları içinde beldenin intizam, sıhhat ve hududunun temin ve muhafazası ile mükellef olup bu sıfatla belediye kanununun ve nizam ve yasaklarının ve bunlara müsteniden verilen emirlerin ve mahkûmunbih cezaların 16 Nisan 1340 tarih ve 486 numaralı umuru belediyeye ait ahkamı cezaiye hakkındaki kanuna ve zeyillere tevfiқан infazı, on beş ve on dokuzuncu maddelerinde muharrer vazifelerin ifası ve ceraimi belediyenin takip ve taharrisi ile mükelleftir. 5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 104/1: Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 51. maddesine göre¹⁹¹, Belediye Zabıtası, çalıştığı yerleşim yerindeki halkın huzur, esenlik ve sağlık düzeninin korunması maksadıyla görevlendirilmiş bir özel kolluk kuvvetidir. Belediye Meclisince alınan ve zabıta tarafından gereği yapılması istenen emir ve yasakları uygular. Emir ve yasaklara uymayanlar hakkında yasal olarak öngörülen ceza ve yaptırımları uygulamakla görevlidir. Zabıta görevlerini yerine getirirken birileri, onun yaptığı görevi vazifesini engellemeye çalışırsa, fail kolluk kuvvetlerine karşı gelmiş gibi cezalandırılır. Belediye zabıtası zor kullanma yetkisine sahiptir. Ancak silah taşıma yetkisi bulunmamaktadır. Belediye zabıtasının sadece idari kolluk görevi vardır. Adli görevi ise yoktur.

Bu yönetmeliğin 10.maddesinde görevleri uzun uzun sayıldıktan sonra, 11. maddesinde ise yetkileri belirtilmiştir. Bu maddede kullanılan fiilleri inceleyecek olursak, “*men eder, tecavüzleri önler, işgalleri önler, toplayarak yetkili makamlara teslim eder, yaptırım uygular*” gibi kavramlar kuvvet kullanmayı gerektiren fiillerdir. Yine yönetmeliğin 45. maddesinde görevini yapılırken karşılaşılan direniş ve fiili saldırıyı etkisiz kılmak için göz yaşartıcı sprey, kask kalkan gibi savunma amaçlı teçhizat verilebileceğinden söz edilmektedir. Dolayısı ile belediye zabıtasının zor kullanma yetkisi mevcuttur. Ancak silah kullanma yetkisinden söz edilmediğinden silah kullanma yetkisi mevcut değildir.

Yargıtay'ın son dönemlerde aldığı bir kararda; sanık zor kullanma yetkisine sahip belediye zabıta görevlisi, önceden cadde üzerinde satış yapmaması için uyardığı mağduru, daha sonra çıkan tartışma ve kavga sonucu basit yaralaması sonucu, TCK' nın 256. maddesindeki ve mülga TCK' nın 245. maddesindeki suçu oluşturduğunu belirtmektedir¹⁹².

Belediye zabıta teşkilatının çalışma usul ve esasları, çalışanların görev ve yetkileri, memurluğa alınması için taşınmaları gereken nitelikler, alacakları meslek içi eğitim, görevde yükselme, meslekten çıkarılma, giyecekleri kıyafet ve savunma amaçlı olarak kullanacakları aletler ile zabıta teşkilatında hizmet gereklerine göre

¹⁹¹ Bkz. Resmi Gazete, 13.07.2005. S. 25874.

¹⁹² Y4.CD. 26.02.2008-8735/2020; PARLAR-HATİPOĞLU, Sulh Ceza... s. 725.

oluşturulacak birimler İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Belediye Zabıta Yönetmeliği'nde¹⁹³ düzenlenmiştir.

Belediyeler, İçişleri Bakanlığının çıkardığı yönetmeliğe aykırı olmamak üzere ek düzenlemeler yapabilir. Belediye zabıtası belediye başkanına bağlıdır ve hizmetin özelliğine göre sabit, gezici veya toplu olarak görev yapar.

b.1. Ordu Kolluğu

İçinde veya çevresinde askeri birliklerin bulunduğu yerlerde yani garnizonlarda idari ve adli kolluk görevleri genel kolluğa değil ordu kolluğuna verilmiştir. Askeri inzibat (As. İz.) olarak günlük hayatta karşılaştığımız ordu kolluğu, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun¹⁹⁴ 91. maddesi garnizonlarda askeri disiplinin muhafazası, önleyici kolluk ve adliye vazifeleri ile askeri trafik vazifelerinin garnizon komutanına ait olduğu ve bu vazifelerin merkez komutanlıkları (*askeri inzibat-ordu kolluğu*) vasıtasıyla yürütüldüğünü belirtmektedir. Askeri inzibat kuvvetleri, silahlı kuvvetler kıyafet kararnamesinde belirtilen özel işaret (kırmızı As.İz kolluğu) taşırlar.

Merkez komutanlıkları büyük garnizonlarda kadrolarla tespit ve teşkil edilir. Diğer garnizonlarda garnizon komutanları rütbe olarak kendisinden alt derecede bir subayı merkez komutanı olarak tayin edebilir. Merkez komutanlığı kurulmasına gerek görülmeyen küçük garnizonlarda bu görevler, garnizon komutanı tarafından tayin edilecek bir inzibat subayı ya da astsubayı tarafından yürütülür.

Kanun'un 92. maddesinde ise, inzibat er ve erbaşların vazife esnasında diğer er ve erbaşlara karşı karakol sıfatına ve karakolların kanuni salahiyet ve mesuliyet ve yasal yetkisine sahiptirler. Karakol ve karakol hizmetleri Kanun'un 78 ve müteakip maddelerinde gösterilmiştir. Buna göre geçici yakalama yetkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

Askeri inzibatlara verilmiş olan askeri disiplini sağlama, önleyici kolluk, adli kolluk ve askeri trafiği düzenleme görevleri talimatnameler ve talimatlarla gösterilir.

¹⁹³ Bkz. Resmi Gazete, 11.04.2007, sy. 26490.

¹⁹⁴ Bkz. Resmi Gazete, 10.01.1961. S.10703.

Askeri inzibatlar görevlerini yaparken Kanun'un 96.¹⁹⁵ maddesi gereğince silah kullanma yetkisine sahiptirler.

Herhangi bir olayda askeri inzibatların kuvveti yetersiz kaldığı takdirde en yakın askeri birlikten yardım istenir. Acele ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde en yakın polis ve jandarma kuvvetlerine de başvurulabilir. Lüzumu halinde polis ve jandarma da askeri inzibattan yardım talebinde bulunabilir. Bu kuruluşlar birbirlerinin yardım talebine cevap vermek zorundadır.

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 96: Askeri inzibatlar vazifeli buldukları zamanda bu kanunun 87, 88 ve 89 uncu maddelerinde (Ve her türlü ahvalde de 90. maddesinde) zikredilen silah kullanma yetkilerini haizdirler. 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 87/1: Askerler karakol, karakol nöbetçisi, devriye, nakliyat muhafazası hizmetlerinde veya asayişini temin için görevlendirildiklerinde aşağıda gösterilen hallerde silah kullanmaya yetkilidirler.

a) Bu hizmetlerden birini yaparken müessir bir fiil ile taarruza uğranıldığı veya müessir bir fiil veya tehlikeli bir tehdit ile bu hizmetlerle yapılmasına mukavemet edildiği takdirde bu taarruz ve mukavemetleri gidermek için,

b) Bir taarruz veya mukavemete hazırlanan ve silahını veya mukavemete elverişli bir aleti bırakmaya davet edildiği halde, bu davete derhal itaat etmeyen veyahut bıraktığı silahı veya aleti tekrar eline almaya davranan veya alan kimseyi itaate zorlamak için,

c) Bu kanunun 80 ve 81 inci maddeleri gereğince muvakkaten yakalanan bir şahsın veyahut muhafaza ve sevki kendisine tevdi edilmiş olan bir tutuklunun veya hükümlünün kaçması veya kaçmaya teşebbüs etmesi ve verilecek dur emrini dinlemediği görüldüğünde başka türlü ele geçirilmesi kabil olmadığı takdirde yakalanması için,

d) Kendi muhafazasına tevdi edilmiş olan insan ve her türlü eşyaya karşı vuku bulan taarruzu defetmek için,

---

¹⁹⁵ 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 96.

e) Bu maddede sayılan görevleri yapan askerlere karşı, sözle yapılan sataşma veya hareketlerin bertaraf edilmesi sırasında mukavemet, taarruz, müessir fiil veya tehlikeli bir tehditle karşılaşıldığında bu halleri gidermek için.

b.i. Av Kolluğu

Avcılığı düzenlemek, av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını ve av kaynaklarının milli ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesini sağlamak amacı ile 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çıkarılmıştır. 2003 yılında çıkarılan 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'na göre bir av kolluğunun ihdas edildiği görülmektedir¹⁹⁶. Kanun'un tanımlar başlıklı 2. maddesinin 31 ve 32 numaralı bentlerinde Av koruma memurları ve saha bekçilerinin tanımının yapıldığı görülmektedir¹⁹⁷.

Avcılığın kontrolü, av hayvanlarının korunması, av suçlarının takibi, av ve yaban hayvanlarının üretimi ve ithalatını yapan yerlerin denetimi, 2559 sayılı PVSK ile 2803 sayılı JTGYHK hükümleri saklı kalmak üzere, Çevre ve Orman Bakanlığı ile Orman Genel Müdürlüğü'nce yapılır. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 20. maddesine göre av yasaklarının takibi ile görevli olan av koruma memurları ve saha bekçileri 4915 sayılı Kanun'da belirtilen yasalara aykırı hareket edenleri avlanmadan menetmeye, haklarında suç zabıt düzenlemeye, silah ve diğer avcılık ekipmanları ile canlı ya da cansız av hayvanlarına el koymaya ve bu amaçla yakalamaya görevli ve yetkilidir. Av suçu işleyenler olay yerinde gerekli tutanaklar düzenlendikten sonra derhal serbest bırakılır. Kimlik beyan edemeyen suçlular vakit geçirilmeksizin hüviyeti tespit edilebilecek en yakın köy muhtarı veya ihtiyar heyetine ve bunlarla da tespiti mümkün olmazsa en yakın kolluk merkezine götürülürler. Görevli memurun bulunmadığı yerlerde kır ve köy bekçileri ile köy muhtarları da aynı yetkiye sahiptir.

¹⁹⁶ Bkz. Resmi Gazete, 11.07.2003. S. 25165.

¹⁹⁷ "Kanun'un 2. maddesinin, *Av koruma memurları* başlıklı 31. numaralı bendinde; Bu Kanun kapsamındaki suçların takibi, av ve yaban hayatı yaşama ortamlarının ve avcılarının kontrolü, av ve yaban hayvanlarının bakımı, korunması, geliştirilmesi, gözlenmesi ve sayımı ile bu konularda gerekli tespitleri yapmak üzere eğitilen ve görevlendirilen, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğünde her sınıf, derece ve vazifede çalışan memurları, 32) *Saha bekçisi*: Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalari ile avlaklarda koruma görevi verilen memur ve işçi statüsünde çalışan personeli, ifade eder." Şeklinde belirtilmektedir.

Avcılar, talep edilmesi halinde av koruma memurlarına, saha bekçilerine, polise, jandarmaya, köy bekçilerine, kır bekçilerine, köy muhtarı ve ihtiyar heyeti üyelerine avlanma belge ve izinleri ile avladıkları hayvanları göstermek zorundadırlar. Suçların ihbarında ve talep halinde köy ve kır bekçileri, köy muhtarı ve ihtiyar heyeti üyeleri av koruma memurlarına ve saha bekçilerine yardım etmeye mecburdur. 20. maddenin son fıkrasına göre av koruma memurları ve saha bekçileri silah taşıma yetkisine sahiptirler. Bunlar, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 78. Maddesinde belirtilen durumlarda silah kullanmaya yetkilidirler.

Av kolluğunun olmadığı yerlerde bu yetkilerin kır bekçileri, köy bekçileri ve muhtarlara da verildiği anlaşılmaktadır. Kabahatler Kanunu'na göre işlem yapılacağı bunun dışında el konulan silahların bulundurulması suç ise, evrakı ile birlikte Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirileceği belirtilmektedir. Yönetmeliğin 11. maddesi 3. Fıkrasına göre de, 6136 sayılı Kanun kapsamına giren tüfek ve silahlara av kolluğu tarafından el konularak, soruşturma evrakı ile birlikte Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirileceğinden söz edilmektedir. Böylece av kolluğunun önleyici (idari) görevinin yanında, adli görevinin de olduğunu görmekteyiz.

II.TÜRK HUKUKUNDA ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN YASAL ÇERÇEVE

Kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacıyla kurulan kolluk teşkilatı, yaptığı hizmetlerin gereği olarak birtakım zorlayıcı yetkilere sahiptir. Zor kullanma, kolluk güçlerinin diğer kamu görevlilerinden farklı olarak sahip olduğu temel yetkisidir. Yasada sayılan hallerin dışında zor kullanılamaz¹⁹⁸. Bu maddenin genişletilerek yorumlanması mümkün değildir.

Kolluğun en çok güce başvurmak zorunda olduğu haller, toplumsal olaylardır. Toplumsal olaylar, kolluk ile vatandaşın karşı karşıya kalabildiği yakın ve sıcak bir şekilde temasa geçebildiği durumlardır. Toplumsal olaylar aynı zamanda, kolluğun orantısız güç kullanması durumunda, “*kötü muamele*” suçunun ortaya çıkmasına

¹⁹⁸ PVSK'nın 16. maddesinde düzenlenen zor kullanma yetkisi 5681 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 4. maddesi ile değiştirilmiş bulunmaktadır.

neden olabilmektedir. Bu durumlarda zor kullanmak için mecbur kalınması halinde güç kullanmanın niteliği ve derecesi, duruma göre ve saldırının şiddeti ile orantılı olmalıdır. Bu bağlamda zor kullanma, kademeli bir şekilde artan güç artışını ortaya çıkarır¹⁹⁹. Şüphesiz ki her olaya göre bir kural belirlemek mümkün değildir. Ancak bir hukuk devletinde ve özellikle demokratik toplumlarda kolluğun zor kullanabilme yetkisinin koşulları ile birlikte hukuk tarafından düzenlenmesi temel şarttır²⁰⁰.

Bireylerin gereğinden fazla bir güce maruz kalmamaları, herkesin arzu ettiği bir durum olup, özellikle AİHS' nin bireyin maddi ve manevi varlığının korunmasını düzenleyen 2. ve 3. maddelerinde yer almıştır. İç hukukumuzda da, Anayasamızın 17. maddesi ve polisin zor ve silah kullanma yetkisini düzenleyen temel kanun maddesi olan PYSK' nun 16. maddesi zor kullanmayla ilgili düzenlemeler olarak dikkati çekmektedir. Bu düzenlemeler dikkate alındığında; kuvvete başvurmak için söz konusu olayda kuvvet kullanma gerekli olmalı, zor kullanma sırasında saldırıyla savunma arasında orantı olmalı, saldırıyı defetmek için kademeli bir şekilde artan güç kullanılmalı ve amaca ulaşıldığında ise, kuvvet kullanımı sona erdirilmelidir²⁰¹.

6136 sayılı ASBDAHK'nun 7/B bendinin c fıkrasında: “*Ateşli Silahları ancak; Emniyet Hizmeti sınıfına dâhil kadrolarda çalışan personelden olanlar taşıyabilirler veya mesken ya da işyerlerinde bulundurabilirler.*” şeklindeki ifade ile polise silah taşıma ve bulundurma yetkisi verilirken; zor ve silah kullanma yetkisi ise iç hukukumuzda çeşitli kanunlarda düzenlenmiştir. Zor ve silah kullanma yetkisinin şartlarını incelerken bu şartların birinin kanunilik olduğunu ve yetkinin kanundan kaynaklanması gerekmektedir. Gücünü Türk halkının içten desteğinden alan polis ve jandarmamız görevini aşağıda incelenen kanun maddelerinden almaktadır. Bu kanun maddeleri tek tek inceleyelim.

¹⁹⁹ KARAKUŞ, Osman, “Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, Ord. Prof. Sulhi Dönmezer Armağanı, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ve Türk Ceza Hukuku Derneği, 2. Cilt Ankara 2008, s. 934.

²⁰⁰ DÖNMEZER, Sulhi- Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi ve İnsan Hakları, Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları No:6, İstanbul 2005, s.10.

²⁰¹ KARAKUŞ, Osman, s. 934.

A. TC 1982 Anayasası

Kolluğun zor ve silah kullanımı açısından 1982 Anayasamızın 17.maddesi önemlidir. Anayasanın 17.maddesinin 1. fıkrasında; herkes yaşama, maddi ve manevi olarak varlığını koruma, geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. 2004 yılında, söz konusu maddenin son fıkrasında değişiklik yapılarak, bu hakkın istisnaları sayılmıştır. Bu istisnalar; yasal savunma, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, tutuklu veya hükümlünün kaçmasını önlemek amacıyla, ayrıca bir isyan ve ayaklanmanın bastırılması hallerinde meydana gelen öldürme olaylarının istisna olarak sayıldığı görülmektedir. Anayasa'nın 17. maddesi; olağanüstü hal veya sıkıyönetim yetkililerinin verdiği emirlerin uygulanması sırasında meydana gelen öldürme olaylarını da istisna olarak kabul etmiştir²⁰².

Anayasamızın 17. maddesinin son fıkrasında “ *Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.*” şeklinde bir düzenleme ile gerektiğinde silah kullanılmasına izin verilmiştir.

Anayasamızın 17. maddesinin 1. fıkrasında ‘yaşama hakkı’ yla ‘vücut dokunulmazlığı’ nı teminat altına alınmış ve aynı maddenin 4. fıkrasında da bu hakkın ve dokunulmazlığın istisnaları düzenlenmiştir. Yani maddenin son fıkrasında zikredilen hallerde kişi yaşama hakkının veya vücut dokunulmazlığının varlığından bahsedemeyecektir. Söz konusu 4. fıkraya göre “...yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi... Sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri” hayat (yaşama) hakkının ihlali olarak telakki edilemez. Bu

²⁰² AY m. 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz. Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

hüküm tutuklu veya hükümlünün kaçmasını önlemek için silah kullanılmasına izin veren bir kanuni düzenlemeye imkân tanımaktadır. Verilen izin sadece soyut silah kullanmaya ilişkin olmayıp, halin gerektirdiği duruma göre kaçan tutuklu veya hükümlünün silah kullanmak suretiyle öldürülebilmesini de kapsamına almaktadır²⁰³.

Anayasamızın 17. maddesinin son fıkrası bu maddeye ilişkin istisnaları getirirken, Temel Hak ve Hürriyetlerin sınırlanmasına ilişkin kıstasları ise 13.madde getirmektedir. Anayasamızın 13. maddesi “ *temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülük ilkesine aykırı olamaz* ”.

Kolluk güçlerinin zor ve silah kullanımı özgürlük hakkını, bireyin yaşam hakkını, toplantı ve gösteri yürüyüş hakkını, vücut dokunulmazlığı hakkını vb. haklarını engellemektedir. Anayasamızın bu 13. maddesi bu hakların sınırlanmasının özüne dokunulmaksızın, kanunla, ölçülük ilkesi uyarınca yapılabileceğini belirtmektedir.

Anayasamızın 13. maddesindeki ölçülük kriteri çok önemlidir. Kamu görevi yapan herkes gibi kolluk görevlilerinin de bu anayasal emre uyma zorunluluğu vardır. Kolluk görevlileri yasal ve anayasal yetkilerini kullanarak temel hak ve özgürlükleri kısıtlarken ölçülü davranmak zorundadır.

Kolluğun zor ve silah kullanma yetkisi hukuka uygun olmayabilir. Bu durumda Anayasanın 125. maddesinde bulunan “*İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.*” maddesi devreye girmektedir. Kolluğun eylem ve işlemleri bağımsız yargı tarafından denetleneceği belirtilmektedir.

---

²⁰³ ÖZGENÇ, İzzet, “Emniyet Görevlilerinin Silah Kullanma Yetkisi Üzerine Düşünceler”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 68, Sayı: 1-12, İstanbul 1994, s. 93.

B. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Devlet adına zor ve silah kullanan kolluk güçlerinin hukuki korumadan nasıl yararlandıklarını inceleyelim.

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) “ *Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler*” başlıklı İkinci Bölümünde yer alan 24. maddesi, kanunun hükmünü yerine getiren kişiye ceza verilemeyeceğini belirtmektedir. Örneğin 2559 sayılı PVSK' nın 16. maddesindeki şartlar oluştuğunda silah kullanılması sonucu kişinin yaralanması veya ölmesine neden olan polis memuruna ceza verilmeyecektir.

5237 sayılı Kanun'un 24. maddenin 2. fıkrasında ise; amirin emrini görev gereği olarak yerine getiren memurun işlediği fiilden sorumlu tutulamayacağını belirtilmektedir. Örneğin Türk Ceza Yasasına göre bir kişinin izinsiz olarak başkasının konutuna girmesi konut dokunulmazlığını ihlal suçunu oluşturur. Ancak aynı eylemi kolluk güçlerinin Cumhuriyet Savcısının yazılı arama kararı ile yapmaları hukuka uygunluk nedenidir. Emrin gereğini yerine getirdikleri için de TCK 24. maddedeki korumadan yararlanır.

Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinin 1.fıkrası; *meşru savunma*; bir kimsenin, kendisine veya başkasına yöneltilen ağır ve haksız maddi bir saldırıyı uzaklaştırmak için gösterdiği zorunlu tepkidir. Yapılan bir saldırı cana, mala ve ırzına karşı yasal savunma kapsamına alınmıştır. Burada şartlar oluşmuşsa faile ceza verilmeyecektir. Yasal savunmaya (meşru müdafaa) bir örnek vermek gerekirse konserde seyircilerin arasında üzerindeki bombayı patlatmak üzere olan bir teröristi yasal koşullar içinde silah kullanarak öldüren kişinin eylemi bir görevdir. Başka bir yöntem kullanılması mümkün olmayan ve yüzlerce kişinin olduğu yerde bombayı ateşlemek isteyen kişinin yaşam hakkı korunmaz. Eylemi gerçekleştiren kolluk görevlisi ceza sorumluluğu 25.maddedeki meşru savunmadan yararlanır.

Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinin 2. fıkrası ise *zorunluluk halinden* bahsetmektedir. Zorunluluk halinde;

a) *Kişinin kendisinin veya başkasının sahip olduğu bir hakka yönelik olarak kendisinin sebep olmadığı bir tehlike bulunmalı,*

b) Bu tehlikeden başka türlü korunmak olanağı bulunmamalı,

c) Bu tehlike ağır ve muhakkak olmalı,

d) Tehlikenin ağırlığı ile zorunluluk haline konu yapılan durum ile kullanılan vasıta oranlı olmalıdır. Burada da şartlar oluşmuşsa faile ceza verilmeyecektir.

Kanun'un 27. maddesinde ise; *ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran nedenlerde sınırın kast olmadan aşılması halinde, yapılan eylem taksirle cezalandırılabilirse, taksirli şekilden cezalandırılacak ve cezadan indirim uygulanacaktır.* Aynı maddenin 2. fıkrasına göre de; suç, meşru savunma esnasında korku, panik veya telaştan ötürü işlenmişse, faile yine ceza verilmeyecektir.

Türk Ceza Kanunu'nda yukarıda sayılan durumlarda, kolluk kuvvetlerinin zor ve silah kullanması durumunda kişi ölmüşse, faile ceza verilmeyecek veya hukuka uygunluk veya kusurluluk hallerinde sınırı taksirle aşmışsa, taksirle öldürmeden dolayı faile ceza verilecek ve cezada indirim uygulanacaktır.

1. Polis İle İlgili Yasal Çerçeve

Zor ve silah kullanma ile ilgili en önemli ve ayrıntılı düzenleme ise 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda bulunmaktadır.

5681 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanunun 4. maddesiyle PVSK' nun 16 maddesi değiştirilmiş ve daha önce iki ayrı maddede (PVSK m. 16 ve Ek m. 6) düzenlenen polisin zor ve silah kullanma yetkisi tek madde de toplanmıştır²⁰⁴.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun (PVSK) "Zor ve Silah Kullanma" başlıklı, 02.06.2007 tarih ve 5681 sayılı Kanun'un 4.maddesi ile değişik 16. maddesine göre; zor ve silah kullanma yetkisi, çok açık ve net bir şekilde, detaylı olarak düzenlenmiştir;

- "Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Buna göre; Polisin, görevini

²⁰⁴ Bkz. Resmi Gazete, 14.07.1934.S. 2751. PVSK, 02.06.2007, 5681 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değişik 16.maddesi.

yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırma amacıyla ve direniş kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkili olduğu belirtilmiştir²⁰⁵.

- Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.”

Başka bir ifade ile zor kullanma; saldırı veya direnmeyi ortadan kaldırmak, defetmek ya da etkisiz hale getirmek amacı ile saldırı ve direnmenin şiddet ve derecesine göre kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartlar gerçekleştiğinde silah kullanılması halidir.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 16. maddesine göre;

Bedeni kuvvet; Polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı gücü;

Maddi güç; ise direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni gücün dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını ifade eder, şeklinde tarif edilmiştir.

Yine aynı maddede “Zor kullanmadan önce ilgililere, direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir. Polis direnmeyi etkisiz kılmak amacı ile kullanacağı araç ve gereç ile zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

²⁰⁵ Yargıtay'ın bu konu ile ilgili vermiş olduğu bir kararında polisin görevini yaparken direnişle karşılaştığında ve elindeki silahı almaya çalışan birine karşı silah kullanabileceğini belirtmiştir. “ Polis memuru olan sanık Sezai Şengül'ün, başka şahıslar arasında cereyan eden kavgayı önlemek için araya girip iki el uyarı ateşi yaptığı, polis olduğunun öğrenilmesine rağmen ölenin, sanığın üzerine gelip resmi tabancasını elinden almak için polisle boğuşmaya başladığı, bu boğuşma esnasında hedef seçme imkânı bulunduğu kesinlikle belirlenemeyen sanığın bir el ateş ederek maktulün ölümüne neden olduğunun açıklıkla anlaşılması karşısında; sanığın maktulü öldürme kastıyla hareket ettiği hususunda kanaat verici delil elde edilememesi, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 16. maddesinin “ elindeki silaha taarruzun” polise silah kullanma yetkisi verdiğinin göz önünde tutularak karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E: 1996/2322, K:1996/2759, Karakuş, s.937.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,

b) Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,

c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde, Silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "dur" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir.” denilmek suretiyle bedeni kuvvet, maddi gücün ne anlama geldiği belirtilmiş, zor ve silah kullanma yetkilerinin çerçevesi çizilmiş ve ne olduğunun tanımı yapılmış ve hangi hallerde zor ve silah kullanma yetkisine başvurulacağı açıkça düzenlenmiştir. Ancak uygulamada silah kullanma yetkisinin sınırları kanunun belirlemiş olduğu çerçevenin dışına çıkmamak kaydıyla, silah kullanma şartının doğup doğmadığının belirlenmesini kolluğun kendi takdirine bırakıldığı gözlemlenmektedir.

Kanunun madde metni incelendiğinde TCK'nın 24 ve 25. maddelerindeki hukuka uygunluk nedenleri burada da sayılmıştır. Meşru müdafaa ve yasanın emrini yerine getirmek burada da tekrarlanmıştır. Ayrıca madde metni çok geniş olmakla birlikte eksik olduğu da görülecektir. İlk kısımda zor kullanma düzenlenmiştir.

Kolluğun zor kullanması için ön koşul direnişle karşılaşmasıdır. Bu direnişi kıracak ölçüde kullanacağı zor bedeni güç ya da maddi güç olacaktır. Bedeni güç bedensel olarak kullanılan gücü ifade eder. Birden fazla güvenlik görevlisinin bedensel güçlerini birleştirerek müdahaleleri de söz konusu olabilmektedir. Yeter ki direnci kıracak ölçüde olsun.

Direnişle karşılaşan kolluğun kullanabileceği maddi güç ise çok çeşitlidir. Tazyikli su, gaz, kelepçe, cop, polis köpeği gibi bir kısmı sayılmış ucunun açık olduğu da diğer hizmet araçları diyerek belirtilmiştir. Polisin maddi ve fiziksel güçten önce hangisini kullanacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun takdiri polis görevlisine aittir. Ancak toplu kuvvet olarak yapılan müdahaleler de kullanılacak gücün ne olacağına kolluk amiri karar verecektir. Buna göre bir sıralama yapar isek;

a. Polis bir direnişle karşılaştığında güç kullanacağına ilişkin ihtar yapacak. Bunun bir istisnası ihtar yapılmasının mümkün olmadığı ya da direncin yoğunluğu sebebi ile bu ihtara zaman olmadığı durumudur. Bunun takdirde polise ve toplu olaylarda polis amirine aittir.

b. Fiziki ya da maddi güç başlayacak, direnci kıracak oranda kademeli olarak arttırılacak, bu direnç kırıldığında da son verilecektir.

c. Polise karşı diren yerine saldırı var ise Polis Vazife Salahiyetleri Yasası 16. maddenin yerini Türk Ceza Kanununun 25. Maddesindeki meşru savunma alacaktır. Meşru savunma hükümleri doğrultusunda kendini savunacaktır. Bu esnada kullanacağı gücün orantısız olması halinde ise Türk kanunundaki sınırın aşılması ilkesi devreye girecektir. Kendisine yapılan saldırıya bertaraf etmesi esnasında sınırın aşılması taksirli ise bu taksirli hareket yürürlükteki yasaya göre suç teşkil ediyor ise bu suçtan yargılanacak ve TCK 27/1'deki indirim uygulanacaktır. Eğer kendisine yapılan saldırıyı defederken kasten hareket etmiş ise eylemi hangi suçu oluşturuyor ise o eylemden sorumlu olacaktır. Kasten yaralama eylemlerine ilişkin özel hüküm ise Ceza yasasının 265. maddesidir.

PVSK' nun 17. maddesinde de zor kullanmaya ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu maddeye göre “*Polisin:*

1) Kanun ve usul dairesinde verdiği emre itaatsizlik ve ittihaz eylediği tedbirlere riayetsizlik edenler;

2) Vazife yaparken polise mukavemette bulunan veya vazifesinden alıkoymak maksadıyla polise zorla karşı koyan ve yakalanmadıkları takdirde hareketlerinde devam etmeleri melhuz bulunan şahıslar; Karakola götürülüp haklarında tanzim olunacak evrakla beraber adliyeye verilirler". Bu madde hükümlerinden de anlaşılacağı gibi polisın kamu düzenini sağlama ve koruma görevi gereği aldığı önlemlere uymayanları, verdiği emirlere itaatsizlik gösterip karşı gelenleri ve görevini yaparken kendisine mukavemette bulunanları zor kullanarak onları engelleme, men etme, yakalama ve karakola götürme yetkisi bulunmaktadır.

Kolluk görevlileri, yapmış olduğu görevlerin hususiyetinden dolayı zorunlu olarak silahla donatılmıştır. Kolluk görevlileri, sahip buldukları zor ve silah kullanma yetkisinin gereği olarak da, bir saldırıyla ya da direnişle karşılaşmalarını önleme bakımından caydırıcı etki doğurması itibarıyla görünür bir şekilde silahla donatılmışlardır. Kolluk görevlileri, kendilerine veya başkalarına karşı gerçekleşen saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve kıracak ölçüde silah kullanabilirler. Bu durumda herkesin sahip bulunduğu bir hukuka uygunluk sebebi olan meşru savunmanın varlığı söz konusudur. Meşru savunmanın varlığı ve şartları açısından kolluk görevlisi ile herhangi bir insan arasında her hangi fark yoktur²⁰⁶.

2559 Sayılı polis Vazife ve Salahiyet kanununun 16.maddesinde ikinci kısmında zor kullanmada olduğu gibi, kolluk kuvveti olarak polisın ayırt edici yetkilerinden birisi olan silah kullanma yetkisi, bu maddede yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile polisın üç halde silah kullanmaya yetkilidir.

a) Meşru savunma halinde,

b) Güç kullanmanın sonuçsuz kalması, direncin güç kullanılarak çözülememesi hali,

²⁰⁶ ÖZGENÇ, İzzet, "Kolluk Görevlilerinin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi" Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları Eğitim projesi (MUYEP) Tebliğleri, II, EGM Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008, s. 195.

c) Tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme, yakalama kararları bulunan şüphelilerin yakalanması ile suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlayacak ölçüde silah kullanabilirler. Yalnız bu halde silah kullanırken;

1) Kişiye duyabileceği şekilde dur çağrısında bulunacak,

2) Kişi kaçmayı sürdürür ise uyarı ateşi yapabilecek,

3) Kaçmayı sürdürmesi halinde ise yakalanmasını sağlamak amacı ile ve bu ölçüde kişiye silahla ateş edebilecektir.

Bu düzenleme kanaatimce yetersizdir. Çünkü silah kullanmanın en son tercih olduğu polisin diğer yolların tamamını denedikten sonra başka çıkar yol bulamaz ise silah kullanma yolunu tercih edebileceği, bu tercihte orantılı davranmak zorunluluğunun olduğu, aksinin sorumluluk doğuracağı, madde metninde muhakkak bulunmalıdır²⁰⁷. Yine çocuklara karşı ayırık hükümlerin bulunması, onlara ilişkin zorunluluk unsurunun daha da katı olarak gözetilmesi gerektiği de madde metninde bulunmalıdır.

Silah kullanma konusunda polis vazife ve yetkileri yasasında bu eksiklikler bulunmasına karşın birde bulunmaması gereken bir hüküm bulunmaktadır. Yasanın son fıkrasında polise karşı silah kullanılması durumunda, yani direncin silahlı olması durumunda polisinde duraksamadan ateş edebileceğini belirtmiştir.

Gerek ulusal mevzuatımızda, gerekse de uluslararası mevzuatta da; kaçan kişilerin yakalanması için silah kullanabileceği hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm çok tehlikeli bir hükümdür. Uygulamasının çok iyi yapılması gerekir. Bu tür bir olayda silah kullanmaya kalkışan kolluk görevlisi kaçan bir kişinin bozduğu kamu düzeni ile silah kullanması durumunda bozulacak olan kamu düzeni arasında çok iyi oranlama yapıp, hareket noktasını buna göre tayin etmelidir. Konunun önemini bir örnekle anlatmak gerekir ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 43. maddesine göre tutuklu işlerde mahkeme posta ile çağrı kâğıdı çıkarmadan zorla getirme kararı

²⁰⁷ AİHM Erdoğan ve diğerleri kararında polis vazife ve yetkileri yasasını şu şekilde eleştirmiştir. “Bununla beraber, operasyonun düzenlenmesine ilişkin ciddi sorular ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, söz konusu olayların olduğu dönemde, uygulanan kanun, 1934 yılında yürürlüğe girmiş olan 2559 sayılı Kanun’dur. Bu kanun, bir polis memurunun sonuçlarından sorumlu olmadan ateşli silah kullanabileceği çok çeşitli durumlara yer vermiştir. Bu yasal çerçeve günümüz Avrupa demokratik toplumlarında gerek görülen yaşama hakkını kanunen koruma düzeyi sağlamak konusunda yeterli gözükmemektedir.” (Erdoğan ve Diğerleri 19807/92 25/0472006 tarihli karar.)

verebilecektir. Bu hükümdeki amaç tutuklu yargılamayı hızlandırmak ve özgürlüğü kısıtlı olan şüpheli hakkında maddi hakikati bir an evvel ortaya çıkartmaktır.

Bu amaçla mahkemenin zorla getirme kararını alan kolluk görevlileri, bu kararı uygulamak için olaydan ve karardan habersiz olan tanığın adresine giderler, ancak bilinmeyen nedenle tanık kaçmaya başlar, PVSK 16. maddesinin 7. fıkrasının c bendi uyarınca bu aşamada kolluğun silah kullanma yetkisi doğmuştur. Kolluk bu yetkisini kullanır ve tanığın ayaklarından vurarak yaralar. Yaralı tanık aylarca mahkemeye gidemez, tutuklu dosya sürüncemede kalır.

Olayımızda amaç tutukluyu yargılamayı hızlandırmak iken silah kullanılarak tam tersi bir amaca hizmet edilmiştir. Bu nedenle silah kullanma yetkisine haiz kolluk görevlisinin bunları da değerlendirmesi gerekir.

Ayrıca yasa da güç kullanma iki kısma ayrılmış fiziki güç ve maddi güç olarak belirtilmiştir. Fiziki gücün içerisinde kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları mevcuttur. Bu sayılanlar sınırlı sayıda olmayıp çeşitlendirilebilir.

Bir muhakeme hukuku içerisinde bir kimsenin zor kullanılarak yakalanması, davet etmenin zor şekli olarak değerlendirilmektedir. Zorla getirme belirli ölçüde zor kullanmayı gerektirebileceğinden ve kişi özgürlüğü ile ilgili bir işlem olduğundan özgürlüklerin korunması yönünden çok önemlidir ve bazı kurallara bağlanmıştır.

Bu kurallar:

- *Zor kullanılması kaçınılmaz olmalıdır.*
- *Zor kullanırken insanın insan olma onuru zedelenmemelidir.*
- *Orantılılık kuralı ihlal edilmemelidir.*
- *Toplumda gelenek ve görenekler göz ardı edilmemelidir.*
- *Yapılmaması gereken muhakeme hukuku derhal yapılmalı, gereksiz gecikmelere yer verilmemelidir.*
- *On sekiz yaşından küçüklere kelepçe takılmamalıdır.*

- *Yakalanan kişinin kaçma ihtimali yoksa direnmiyorsa veya saldırmıyorsa kelepçe takılmamalıdır*²⁰⁸.

2. Polis Vazife ve Salahiyetleri Tüzüğü

Polis ile ilgili bir diğer düzenleme ise 1938 tarihli Polis Vazife ve Salahiyet nizamnamesidir. Polisin silah kullanma yetkisine ilişkin hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm PVST' nün 17. maddesine göre; *“Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 16. maddesi mucibince polis için silah kullanmak salahiyetinin kabul edildiği hallerde silah kullanılması, silah kullanmaktan başka çare bulunmadığı hallere münhasırdır. Bu takdirde mümkün olduğu kadar suçlunun öldürülmekten ziyade yaralı olarak yakalanmasına dikkat edilmesi ve kalabalık yerlerde silah kullanmaktan imkân nispetinde sakınılması icap eder.”*²⁰⁹

Polis bu kanun maddesine göre, silah kullanmaya yetkili kılındığı hallerde bile, silah kullanırken başka çare kalmaması halinde bu yetki geçerlidir. Tehlikenin veya direnmenin başka yollarla defî mümkünse polis silah kullanılmayacaktır. Silah kullanmak zorunlu olduğu hallerde, daha çok kişileri öldürmek yerine, yaralı olarak yakalanmasına dikkat edilecektir. Polis, kalabalık yerlerde silah kullanmaktan mümkün merteye kaçınmalıdır. Çünkü kazaen başka birini yaralama veya öldürme riski yüksektir.

3. Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği

Toplumsal olaylara müdahale eden ve bu konuda eleştirilen, Çevik Kuvvet Polisi ile ilgili olarak ta polis çevik kuvvet yönetmeliğinde toplumsal olaylar da çevik kuvvet polisinin müdahale ve güç kullanımını düzenleyen hükümler bulunmaktadır.

Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliğinin 25. maddesinde²¹⁰ *“Olayların izlenmesi, kontrolü ve müdahale esasları”* başlığı altında, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri nedeniyle toplumsal olaylara müdahale gerektiğinde, bir amir tarafından

²⁰⁸ YENİSEY, Feridun, “İnsan Hakları Açısından Arama, El Koyma, Yakalama ve İfade Alma”, AÜSBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları No: 12, Ankara 1995, s.116.

²⁰⁹ Bkz. Resmi Gazete, 25.04.1938. S. 3890.

²¹⁰ Bkz. Resmi Gazete, 30.12.1982. S. 17914.

kanuna uyarak dağılmaları ve dağılmamaları halinde zor kullanılacağı ihtar yapılacağı, yapılan ihtara rağmen topluluğun dağılmaması halinde yeteri kadar zor kullanılarak öncelikle, topluluğun bulunduğu yerde kalmaları temin edileceği ve olayın herhangi bir şekilde gelişmesine ve tahripkar bir nitelik almasına mani olunacağı, topluluğun belli bir yerde zararsız halde kalması sağlanamadığı taktir de; topluluğun diğer gruplara katılarak büyümelerini önlemek gayesiyle, olayın cereyan şekline ve şartlarına göre uygun yerlere barikatlar kurarak birleşmeye mani olunur ve dağıtmaya parça parça topluluklardan başlanacağı belirtilmiştir.

Polis çevik kuvvet yönetmeliğindeki düzenleme çok geniştir. Yasa dışı bir gösteri olduğu anda kolluk amirinin dağılma yönündeki ihtarına rağmen dağılmayan kimselerin eylemi en azından 2911 sayılı yasaya muhalefet suçunu oluşturur. Bunun yanında yasa dışı bir örgüt adına bir eylem var ise bu konu ayrıca değerlendirilir. Çevik Kuvvet Polisinin yapmış olduğu eylem idari olmaktan çıkar ve adli kolluk kapsamında değerlendirilir. Bu sebeple Adli Kolluk ve onun amiri de Cumhuriyet Savcısının emri altındadır. Artık sorun suç işleyeni yakalamaktır.

Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliğinin 27. maddesinde “*Yakalamalar ve olay yerindeki delillerin toplanması*” başlığı altında, tespit eldin zanlıların yakalanmasında gereği ölçüde zor kullanılacağı, yakalanmış zanlılara karşı topluluğun tansiyonunu yükseltici hareketlerden kaçınılacağı, yakalamaların yeterli sayıda personelle yapılacağı, sanığın kaçmasına kesinlikle imkân verilmeyeceği, olay yerindeki amir ve memurların olay sahasındaki delillerin tespiti ve korunması için her türlü tedbiri alacağı, suç sahasına yetkisiz kimselerin girmelerinin önleneyeceği belirtilmiştir.

C. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

Terörle mücadele kanununda ise kolluk görevlilerinin silah kullanma yetkilerine ilişkin olarak daha sonra değinilecek olan bir karar ile Anayasa Mahkemesinin duraksamadan terör örgütü mensuplarına ateş edilmesi hükmünü iptal ettiği, görülecektir. Terörle mücadele kanununda 2006 yılında konulan hüküm konulmuştur. Terörist örgütlere karşı icra edilen operasyonlarda ki kolluğun silah kullanma yetkisi hüküm altına alınmıştır.

3713 sayılı Kanun'a, 28.09.1996 tarih ve 4178 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile eklenen Ek-2.maddesi Anayasa Mahkemesinin (AYM) 06.01.1999 tarih ve E. 1999/68, K. 1999/1 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu madde, 29.06.2006 tarih ve 5532 sayılı Kanun'un 16. maddesi ile yeniden düzenlenmiştir²¹¹. Kanun'un Ek-2. maddesine göre de; terör örgütlerine karşı yapılacak operasyonlarda “*teslim ol*” emrine itaat edilmemesi veya silah kullanmaya teşebbüs edilmesi durumunda, *güvenlik kuvvetleri tehlikeyi etkisiz kılacak ölçüde ve orantıda doğrudan ve duraksamadan*, hedefe karşı silah kullanmaya yetkili olduklarını belirtmektedir. İptal edilen maddede ise, faileri etkisiz kılmak amacıyla doğrudan ve duraksamadan hedefe karşı silah kullanmaya yetkili olduklarını belirtilmekteydi.

Terörle Mücadele Kanunu Ek 2 maddedeki silah kullanma yetkisinin kullanımı bakımından da her düzenlemede belirtildiği gibi ölçülülük kuralı getirilmiş, tehlikeyi veya fiili saldırıyı defetmeye yetecek ölçüde silah kullanımının amaçlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıdan kolluğa verilen yetkinin bir öldürme yetkisi olmadığı, ancak şartlar oluştuğunda da ölçülülük ilkesine uyularak yapılan silah kullanımının sonucunda ölümün meydana gelmesi durumunda da kolluğun eyleminin hukuka uygun olduğu bilinmelidir²¹².

Ç. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) “Çağrıya Uymayan Tanıklar” başlıklı 44. maddesinde; usulüne uygun davetiye ile çağrılıp da mazeret bildirmeksizin gelmeyen tanıkların zorla getirilmesine karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır. Fiilen askerlik hizmeti altında bulunanlar için zorla getirme kararı, askeri makamlarca uygulanacaktır.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 60. maddesinde “*tanıklıktan ve yeminden sebepsiz yere çekinme*” düzenlenmiştir²¹³. Bu madde hükmüne göre,

²¹¹ Bkz. Resmi Gazete, 18.07.2006. S. 26232.

²¹² YAŞAR, Osman- GÖKCAN, Hasan Tahsin- ARTUÇ, Mustafa, “Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu” Cilt 1 ve 5, (Madde 1-44 ve Madde 205-256), Adalet Yayınevi, Ankara 2010. s. 593.

²¹³ CMK, Madde 60 - (1) Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yeminin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılır.

sebepsiz yere tanıklıktan veya yemininden çekinen tanık hakkında yeminin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verinceye kadar ve her halde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Burada kolluğun, bir disiplin yaptırımını uygulanmasını sağlama, muamelenin sonuna kadar bundan men etme ve zor kullanarak görevini yerine getirme yetkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu husus tanık dinleme ve yemin verme yetkisine sahip bulunan Cumhuriyet Savcıları ve mahkemeler huzurunda vuku bulması halinde uygulanacaktır. Kolluğun ifade alma sırasında zorlayıcı yetkisi ve yemin verme yetkisi bulunmadığından (PVSK, m. 15) haliyle kolluk aşamasındaki işlemlerde bu madde uygulanmayacaktır.

5271 sayılı Kanun'un "*Zorla Getirme*" başlıklı 146. maddesi, şüpheli veya sanığın zorla getirilmesini açıklamaktadır. 2006 yılında eklenen 7. fıkra ile de sanık ve şüphelilerin yanı sıra, çağrıya rağmen gelmeyen tanık, bilirkişi, mağdur ve şikâyetçinin de zorla getirilebileceği hüküm altına alınmıştır²¹⁴. Tanıkların zorla getirilmesi ile ilgili 44. madde mevcutken, bu defa tanıkların tekrar 146. maddenin 7. fıkrasına dâhil edilmesi yerinde olmamıştır. Eğer tanıkların bu fıkraya dâhil edilmesi uygun görülmüş ise, 44. maddenin yürürlükten kaldırılmaması nedeniyle aynı konu mükerrer olarak düzenlenmiş olacak bu da yerinde bir düzenleme olmayacaktır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 193. maddesi; genel prensip olarak, sanıklar olmadan duruşma yapılmamasını emretmekte ve geçerli mazereti olmadan sanığın duruşmada bulunmaması halinde, zorla getirileceğinden söz etmektedir. Kanun'un 199. maddesinde ise; mahkemenin, sanığın hazır bulunmasına, zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine her zaman karar verebileceğini belirtilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, zorla getirme bir kural olmayıp istisnai bir durumdur. Zorla getirme kararı verildikten sonra, haklı kabul edilecek bir zamandan başlayarak, hâkim veya savcının sorguya çekmesi, ifadeyi almasına kadar geçen sürede zorla getirme kararı sürmektedir.

---

(2) Bu tedbirleri almaya naip hâkim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi yetkilidir.

(3) Davanın görüldüğü sırada bu tedbirler alındıktan ve yukarıdaki süreler suçun türüne göre tümtüyle uygulandıktan sonra o dava veya aynı işe ilişkin diğer davada tekrar edilmez.

(4) Disiplin hapsi kararına itiraz edilebilir.

²¹⁴ "Kanun 165. maddesinin Ek-7. fıkrasında; (Ek fıkra: 06/12/2006 -5560 S.K.20.md) Çağrıya rağmen gelmeyen tanık, bilirkişi, mağdur ve şikâyetçi ile ilgili olarak da zorla getirme kararı verilebilir." şeklinde belirtilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 168. Maddesinde ise, adli kolluğun olay mahallinde aldığı tedbirlere uymayan, engel olan kişilere karşı, işlemler sonuçlandırılıncaya kadar, zor kullanarak men etme yetkisi verilmiştir.

D. Jandarma İle İlgili Yasal Çerçeve

1. Jandarma Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

2803 sayılı Jandarma teşkilat ve görevleri hakkında kanunda, Jandarma teşkilatı ile ilgili olarak ise yasa da zor kullanmaya ilişkin ayrıntılı bir düzenlemenin bulunmadığı, sadece silah kullanma yetkisine ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Jandarmanın mevzuata uygun olarak görevini yaparken, vazife gereği, kanunlarda öngörülen şartlarda silah kullanmaya yetkili olduğunu genel bir ifade ile belirtilmiştir.

Üçüncü Bölüm: Silah Kullanma Yetkisi

Madde 11- Jandarma, kendisine verilen görevlerin ifası sırasında hizmet özelliğine uygun ve görevin gereği olarak kanunlarda öngörülen silah kullanma yetkisine sahiptir.

2. Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği

Ayrıntı düzenleme ise 2803 sayılı yasa ya dayanılarak çıkartılan” Jandarma teşkilatı görev ve yetkileri” yönetmeliğinde düzenlenmiştir²¹⁵. Yönetmeliğin 38. maddesinde; jandarmanın kanunlara uygun olarak yapacağı yakalama, toplulukları dağıtma, karşılaştığı dirençleri kırma, saldırıya yeltenenleri veya saldırıda bulunanları etkisiz getirmek için, haiz olduğu zor kullanma yetkisini açıklanmaktadır. Yönetmelik deki ilgili hükümler aşağıdadır.

3. Yönetmelikte Zor Kullanma Yetkisi

²¹⁵ Bkz. Resmi Gazete, 17.12.1983. S. 18254.

Madde 38 – Jandarma kanun ve nizamlara uygun olarak kişileri yakalama veya toplulukları dağıtma sırasında karşılaştığı direnmeleri, kırmak, saldırı ya yeltenen veya saldırıda bulunanları etkisiz duruma getirmek için zor kullanabilir.

Zor kullanmanın niteliği ve derecesi karşılaşılan direnme veya saldırı ya göre değişmek üzere; yeterli biçimde ve nitelikte bedeni kuvvet, maddi güç ve şartları gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanmayı kapsar.

Yakalanan kişinin kaçmasını önlemede, gözaltında bulundurulurken ciddi bir tehlike oluşturması ve özellikle birlikte bulundurulduğu kimseler ve personelin güvenliği için zorunlu görüldüğünde veya intihara kalkıştığı ve bu yolda hazırlıkta bulunduğu, bu davranışlarına engel olmak için; yakalanan kimsenin sağlığına zarar vermeyecek şekilde gerekli önlemler alınır. Bu maddede çok çağdaş bir hüküm bulunmaktadır. Kişinin kendisinin yaşam hakkını korumak için Jandarma görevlisinin kuvvet kullanabileceği belirtilmiştir. 3. fıkrafta intihara kalkışması durumunda bunu önlemek için zor kullanabileceği belirtilmiştir.

Toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda; zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gerecin seçimi öncelikle, kuvvetin başındaki komutana aittir. Bu konuda mülki amirin yetkileri saklıdır.

Silah Kullanma Yetkisi Ve Bu Yetkinin Kullanılacağı Durumlar

Madde 39 – Jandarma, aşağıda yazılı hallerde silah kullanmaya yetkilidir.

a. Nefsini müdafaa etmek için,

b. Başkalarının ırz ve canına vuku bulan ve başka suretle men'i mümkün olmayan bir saldırıyı savmak için;

c. Ağır cezayı gerektiren bir suçtan sanık olarak yakalanıp nezaret altında bulunan veya herhangi bir suçtan hükümlü veya tutuklu olupta tutulması veya nakil ve sevki jandarmaya verilmiş olunan kişilerin kaçmaları veya bu maksatla jandarmaya saldırıları halinde yapılacak “ dur ” ihtarına itaat edilmemiş ve kaçmaya ve saldırıya engel olmak için başka çare bulunmamışsa,

d. Korumakla memur oldukları yer, tesis ve diğer yapılar ile karakol ve silah deposu gibi yerlere, elindeki silaha veya kendisine teslim edilmiş kişilere karşı vuku bulacak saldırıya başka türlü savuşturma imkanı olmamışsa,

e. Ağır cezayı gerektiren ve meşhut cürüm halinde bulunan suçlarda suçlunun veya infaz kurumu ve tutukevinden kaçan hükümlü veya tutuklunun saklı olduğu yerin aranması sırasında, o yerden şüpheli bir şahıs çakarak kaçtığı ve dur emrine kulak asmadığı görülerek başka türlü ele geçirilmesi mümkün olmazsa,

f. Görevi sırasında jandarmaya tecavüze veya karşı koymaya elverişli silahların ve aletlerin teslimi emredildiği halde, emrin derhal yerine getirilmeyerek karşı gelinmesi veya teslim edilmiş silah ve aletlerin zorla tekrar alınmasına kalkışılmışsa,

g. Jandarmanın görevini yapmasına yalnız veya toplu olarak fiili mukavemette bulunmuş veya fiili saldırı ile karşı gelinmişse,

h. Devlet nüfuz ve icraatına silahlı olarak karşı gelinmişse.

i. Ülke içinde rastlanan kaçakçılar “dur” emrini dinlemez ve havaya ateş açılarak yapılan uyarıya da aldırılmaz ise kaçakçıları ele geçirmek için,

j. Ceza infaz kurumlarıyla tutukevlerinden kaçma girişiminde bulunan, tutuklu ve hükümlüler tekrarlanan “dur” emrine itaat etmeyerek girişimlerini sürdürürlerse kaçmalarını önlemek için; topluca fiili saldırıya kalkışılırsa, saldıranları savuşturup ele geçirmek için,

k. Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinde, iç yönetimce bastırılmayan isyan, kargaşa, direnme ve kavga çıkması durumunda; cezaevi müdürü ile gardiyanların başvurusu üzerine kuruma girilmesi halinde, (a) ve (b) bentlerinde gösterilen silah kullanma yetkileri çerçevesinde,

Ayrıca 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun, 1481 sayılı Asayişe Müessir bazı fiillerin önlenmesi hakkında Kanun ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununda öngörülen, silah kullanmaya ilişkin özel hükümlerde göz önünde bulundurulur.

Silah Kullanmanın Kapsamı Ve Uyulması: Gereken Esaslar

Madde 40- Silah kullanmak deyiminden, mutlaka ateş etmek anlaşılmaz. Ateş etmek, silah kullanmada en son çaredir. Buna bağlı olarak:

a. Bu yönetmeliğin uygulanmasında silah deyimi; ateşli silahları, kesici ve dürtücü silahları, önleyici, etkisiz duruma getirici ve savunmaya ilişkin aletleri cop, sis ve gaz bombalarını; gaz boyalı ve boyasız basınçlı su püskürten, personel ve malzeme taşıyabilir zırhlı ve zırhsız araçları, helikopter ve uçakları kapsar.

b. Silah kullanma yetkisine sahip bulunan amir ve görevliler, kanun ve nizamların belirlediği yetkilerini zamanında kullanmaz yada silahlarından yeterince yararlanmazsa, davranış ve tutumunun niteliğine göre cezalandırılır.

“Din ve vicdana göre lazım sayılan hareketler” ile “şahsi tehlike korkusu” yüzünden silah kullanmaktan kaçınmış olmak cezayı kaldırmaz ve hafifletmez.

c. Silah kullanmada, olayın ve durumun özellikleri göz önünde bulundurularak; savunmaya ilişkin aletlerle önleyici ve etkisiz duruma getirici aletleri kullanılmasına öncelik verilir. Daha sonra, kesici ve dürtücü silahlarla, ateşli silahların hedefe yöneltilmesi safhasına geçilir. Etkili olunmadığında, dipçik ve kabzalar kullanılır. Buna rağmen amaç sağlanamamışsa, kesici ve dürtücü silahlarla, ateşli silahlar kullanılır. Ateşli silahların kullanılmasında sırayla; önce havaya ihtar atışı yapılır, sonra ayağa doğru ateş edilir. Buna rağmen silah kullanmaya yol açan olay ve durum bastırılmamışsa hedef gözetilmeden ateş edilir.

Bu sıranın her olayda aynen izlenmesi zorunlu değildir. Olayın özelliğine göre, sıra atlanabileceği gibi, şartları varsa doğrudan doğruya hedefe de ateş edilebilir.

Bu gibi durumlarda, neden bu şekilde hareket edildiği olay tutanağında açıkça ve özellikle belirtilir.

d. Ateşli Silahlarla Ateş edilmesi;

(1)Öncelikle bu konuda emir verilmiş olmasına bağlıdır.

(2)Ateş emri verilmemiş olsa bile 39’uncu maddede sayılan, durum ve özelliklerin ortaya çıkması nedeniyle, silahın kullanma zamanını, ölçü ve tarzını, her alandaki özel şartları göz önünde tutarak; her görevli kendisi değerlendirir ve saptar.

Diğer silahların kullanılması, emirle ve emirde belirtildiği şekilde olur.

Yetkilerin Kullanılması

Madde 41- Zor ve silah kullanma yetkileri dışında:

Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda öngörülen ve yönetmeliğin bu bölümünde ayrıntıları gösterilen görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması; İl Jandarma alay, ilçe jandarma bölük, bucak jandarma takım ve jandarma karakol komutanlarına aittir.

Jandarma iç güvenlik birimlerinin diğer makam ve memurları; geçerli bir yetki devri olmadıkça ya da yetkili amirlik makamlarının emri olarak verilmedikçe, bu konudaki görevleri yapamaz ve yetkileri kullanamazlar. Ancak bu konulara ilişkin bir ihlalle karşılaştıklarında durumu bir tutanakla belgeler ve silsile yoluyla ilgili makama gönderirler.

Suçların kovuşturulması yönünden Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun öngördüğü yetkiler göz önünde tutulur.

Yönetmeliğin teknik açıdan karmaşık olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü yönetmeliğin 39. maddesinde; silah kullanma yetkisi ve bu yetkinin kullanılacağı durumlar maddeler halinde açıklanırken, yönetmeliğin 40. maddesinde ise, silah kullanmanın kapsamı ve uyulması gereken kurallara açıklanmıştır. Buna göre, silah kullanmadan kasıt, mutlaka ateş etmek şeklinde yorumlanmamalıdır. Ateş etmek, silah kullanmanın en son aşaması olduğu belirtilerek, 40. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde: zırhlı ve zırhsız araçlar ile helikopterin silah kavramı içerisinde değerlendirildiği görülmüştür. Yönetmelikte; “*silah deyimi: ateşli silahları, kesici ve dürtücü silahları, önleyici, etkisiz duruma getirici ve savunmaya ilişkin aletleri cop, sis ve gaz bombalarını; gaz, boyalı ve boyasız basınçlı su püskürten, personel ve malzeme taşıyabilir zırhlı ve zırhsız araçları, helikopter ve uçakları kapsar.*” şeklinde farklı bir tanım yapıldığı görülmektedir. Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği’nde aynı tür silah ve araçlar sayılmış olduğu ve bunlara yerinde bir ifade olarak “*silah ve araç*” başlığı altında toplandığı görülmektedir. 2559 sayılı PVSK’ da yukarıda silah olarak sayılanların bir kısmı, “*maddi güç*” tanımı adı altında ifade edildiği anlaşılmaktadır. 2007 yılında, 2559 sayılı Kanun’da yeniden yapılan zor ve silah kullanmanın tanımları ile jandarmanın bu yönetmeliği çelişmektedir.

Yine yönetmeliğin 40. maddesi 1. fıkrası (b) bendinde ise; yetkisi olduğu halde, silah hiç kullanmayan veya zamanında kullanmayanlar ile silahlardan yeteri derecede yararlanmayan personelin cezalandırılacağından söz edilmektedir. Hatta din ve vicdana göre lazım gelen hareketler ile şahsi tehlike korkusu yüzünden silah kullanmaktan kaçınan personelin bu cezasını kaldırmayacağı gibi hatta hafifletmeyeceğini de belirtmektedir. Madde metni günümüz koşullarında tekrar değerlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

Çelişen diğer bir husus ise hükümlü ve tutukluların yattığı ceza evlerinde asayiş bozan olaylarda cezaevi yönetiminin talebi üzerine jandarmanın hükümlü ve tutuklulara karşı silah kullanma yetkisidir. Bu yetki yönetmeliğin 39. maddesindeki k bendinde tanımlanmıştır. Kapalı kapılar ardında bulunan ve kaçma şüphesi bulunmayan kişilere karşı kullanılan silahın orantısızlığı yeniden gözden geçirilmelidir.

E. 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu²¹⁶; (TGYK) gerçek ve tüzel kişiler tarafından düzenlenecek toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin şekil, şart ve usullerini göstermek için çıkarılmış bir kanundur. 2911 sayılı Kanun'un 24. maddesinde ise, kanuna uygun olarak başlayan ve 23. maddede sayılan kanuna aykırı durumlardan bir veya birkaçının ortaya çıkması halinde, mülki amirin görevlendireceği güvenlik amiri, kalabalığa hitaben dağılması için ihtar yapar ve aksi takdirde zor kullanacağını belirtir. Topluluk dağılmazsa kademeli olarak zor kullanarak kalabalığı dağıtır. TGYK' nın 25. maddesinde ise; topluluk içinde suç işleyenleri yakalamak için ihtar yapılmasına gerek olmadan, doğrudan zor kullanılabileceğinden söz etmektedir.

2911 sayılı Kanunu'nun 32. maddesi 1. fıkrası ile kalabalık, yapılan ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederse, bireylere cezai yaptırım öngörülmüştür. Maddenin 2. Fıkrası ise, kolluk kuvvetlerine cebir ve tehdit

---

²¹⁶ Bkz. Resmi Gazete, 08.10.1983. S. 18185.

kullanılarak direnilmesi halinde, bu kişilere daha ağır bir cezai müeyyide uygulanacağından bahsetmektedir.

Anayasamızda da bir hak ancak o sınırlar içinde tanınmıştır. Mesela Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ancak onun “*silahsız ve saldırısız*” olması halinde mevcuttur. (m. 34) Bu sınırlar dışına çıkıldığı takdirde polisin zor kullanarak müdahalesi sonucu bu hakkın sınırlandırılması doğaldır. Bu konuyla ilgili AYM tarafından verilmiş olan kararlar da mevcuttur²¹⁷.

F. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu

1402 sayılı Kanun’un 4. maddesinde²¹⁸; Sıkıyönetim Komutanlığı emrinde görevli silahlı kuvvetler mensupları, genel ve özel kolluk kuvvetleri personeli verilen görevi yerine getirmeleri sırasında, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve ilgili Yönetmelik ile polis ve jandarmanın kendi kanun, tüzük ve yönetmeliklerindeki silah kullanmayı gerektiren durum ve şartlardan herhangi birinin meydana gelmesi hallerinde, görevlilere silah kullanma yetkisi vermektedir. Silah kullanmaya yetkili güvenlik görevlilerinin “*teslim ol*” ihtarına riayet edilmemesi veya silahla karşı koymaya yeltenilmesi veya meşru savunma durumuna düşülmesi hallerinde ise, görevlilerin doğrudan doğruya duraksamadan ateş açma yetkisi mevcuttur.

Sıkıyönetim halinde, olay mahallinde bulunan silah kullanmaya yetkili görevlilerden en küçük rütbelisinden en büyüğüne kadar, 211 sayılı Kanun’un 87. maddesine göre, sözlü olarak ateş emri vermeye yetkilidir. Emir veren daha sonra bu emrini yazılı olarak yineler. Her olay kendi şartları içinde değerlendirilir ve bu madde

²¹⁷ Anayasanın 34. maddesi, silahsız ve saldırısız olmak koşuluyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemenin herkesin hakkı olduğu kuralını koymuştur. Aynı maddenin dördüncü fıkrası, kamu düzenini ciddi olarak bozması, olaylar çıkması, milli güvenlik gereklerini ihlal etmesi muhtemel toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanabileceğini ya da ertelenebileceğini amirdir. Dağıtılması gereken topluluğun direnmesi, saldırıya yeltenmesi ya da saldırıda bulunması durumlarında zor kullanılabileceğini öngören inceleme konusu kural, Anayasanın 34. maddesinde belirtilen bu kısıtlama kapsamı içerisinde değerlendirilmelidir. Öte yandan, bu tür eylemler esasen suç niteliğinde olduğundan, kamu düzenini sağlamakla yükümlü polisin, olayı başka türlü engelleme olanağı kalmadığında, son çare olarak zora başvurusunun Anayasa ile bağdaşmadığı da söylenemez. http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=751&content=, (E.T.: 20 Ağustos 2014).

²¹⁸ Bkz. Resmi Gazete, 15.05.1971. S.13837.

kapsamında silah kullanan askere ve silah kullanma emrini veren yetkiliye sorumluluk yüklenemeyeceği açıklanmaktadır.

G. 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu

2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanununun Silah Kullanma Yetkisini düzenleyen 23. maddesinde²¹⁹ ; “*Olağanüstü hal ilanından sonra kolluk kuvvetleri ile kendilerine görev verilen özel kolluk kuvvetleri ve silahlı kuvvetler mensupları, görevlerini yerine getirirken kanunlarda silah kullanmayı icap ettiren hal ve şartlardan herhangi birinin tahakkuku halinde, silah kullanma yetkisini haizdirler.*

*Olağanüstü halin, bu Kanunun 3 üncü maddesinin (b) bendi gereğince ilan edilmesi halinde, silah kullanma yetkisini sahip bulunan güvenlik kuvvetlerinin teslim ol emrine itaat edilmemesi veya silahla mukabeleye yeltenilmesi veya güvenlik kuvvetlerinin meşru müdafaa durumuna düşmeleri halinde görevli güvenlik kuvvetleri mensupları doğruca ve duraksamadan hedefe ateş edebilirler...”*denilmek suretiyle yukarıda bahsettiğimiz sıkıyönetim kanununda belirtilen ifadelere benzer bir düzenleme yapılarak kolluk kuvvetlerine silah kullanma yetkisi verilmiştir.

Ğ. 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

5607 sayılı Kanun’un 22. maddesinde kolluğun silah kullanma yetkisinden söz etmektedir²²⁰. Bu maddenin 1. fıkrasında gümrük mevzuatınca belirlenen kapı ve yollardan başka, yurda girmek veya yurt dışına çıkmak isteyen kişilere karşı dur ihtarı yapıldıktan sonra, havaya ateş edilerek uyarı tekrar edilir. Kolluğa silahla karşı gelinmesi halinde saldırıyı etkisiz kılacak ölçüde silah kullanılır. Maddenin 2. fıkrasında ise, deniz araçları üzerinde aynı yöntemle silah kullanma yetkisi belirtilmektedir.

²¹⁹ Bkz. Resmi Gazete, 27.10.1983. S.18204.

²²⁰ Bkz. Resmi Gazete, 31.03.2007. S.26479.

H. 1481 Sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun

Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanununun 1. ve 2. maddelerinde²²¹ hem polise hem de jandarmaya silah kullanma yetkisi verilmiştir. Kanunun 1. maddesinde “Polis ve jandarma, diğer kanun ve tüzüklerde yazılı yetkileri saklı kalmak üzere, aşağıda yazılı hallerde de silah kullanmaya yetkilidirler:

A) 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 16. maddesinde yazılı hallerde,

B) (A) bendindeki yetkiler saklı kalmak üzere, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis veya ağır hapis cezasını gerektiren suçlardan bir veya bir kaçını işlemekten sanık veya hükümlü olup da haklarında tevkif veya yakalama müzekkeresi çıkarılan ve silahlı dolaşarak emniyet ve asayişini tek başına veya toplu olarak fiilen tehdit ve ihlal ettikleri anlaşılmalardan, teslim olmaları için İçişleri Bakanlığınca tespit edilen tarihte başlamak üzere 10 günden az ve 30 günden çok olmamak şartıyla verilecek mühlet ile ad, san ve eylemleri de belirtilerek sanık veya hükümlünün dolaştığı bölgelerde mutad vasıtalarla ve uygun görülen yayın organlarıyla radyo ve televizyonla da ilan edilenlerin belirtilen süre sonuna kadar adli makamlara, zabıtaya veya herhangi bir resmi mercie teslim olmamaları hallerinde.” denilmek suretiyle polise en kapsamlı silah kullanma yetkisi veren PYSK’ ya atıf yapılmış ve silah kullanma yetkisinin diğer şartlarının ne olduğunu hüküm altına almıştır.

Ayrıca kanunun 2. maddesinde “Birinci maddenin (B) bendinde sayılan hallerde: a. Sanık veya hükümlünün teslim olması için yapılan (Teslim ol) ihtarından sonra, b. Polis veya jandarmaya karşı silah kullanmaya fil hal teşebbüs etmeleri halinde ise ihtarla lüzum olmaksızın silah kullanılır. Müsademe sırasında; sanık veya hükümlüye müsademe veya kaçmada yardımcı olanlar haklarında da birinci fıkra hükmü uygulanır.” denilmek suretiyle polise silahlı saldırı olması durumunda teslim ol ihtarına lüzum olmaksızın doğrudan polisin silah kullanabileceğini belirtmiştir.

²²¹ Bkz. Resmi Gazete, 15.09.1971. S.13957.

2015 yılında ülkemizde tüm kolluk görevlilerini kapsayan zor ve silah kullanımı ile ilgili yeni bir yasanın yapılması gerektiği kanaatindeyim. Çünkü 1481 sayılı kanun Anayasamızın 17. maddesi ile çelişmektedir. 17. maddede yaşam hakkının korunacağı haller sayılırken 1481 sayılı yasanın 2. maddesindeki hallerde sayılmış ancak bu hallerde zorunlu ise silah kullanacağı belirtilmiştir. Oysa yukarıda madde metni bulunan yasanın 2. maddesinin a bendinde sanık ve hükümlüye teslim olması gerektiği bildirilip, teslim olmaz ise kolluk silah kullanabilmektedir. Buradaki sanık kavramı 1412 sayılı ceza Muhakemeleri Usul Kanunundan kalma olduğu için şüpheli kavramını da içerisine almaktadır. 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu suç şüphesi altındaki kişiye soruşturma aşamasında şüpheli, Kamu davasının açıldığı kovuşturma anından itibaren ise sanık demektir.

I. 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir. Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır. (HUMK m. 253)

2011 yılında çıkarılan ve 01. 10. 2011 tarihinde yürürlük maddesi olan, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 245. maddesinde de buna paralel, tanık olarak çağrılan herkes mahkemeye gelmek zorundadır. Usulüne uygun olarak çağrıldığı halde, mazeretini bildirmeden, gelmeyen tanık zorla getirileceği hüküm altına alınmıştır²²².

İ. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin (AÖAY) 28. maddesinin 6. fıkrasına göre; karar veya yazılı emir üzerine, üst veya eşya aramasının icrası esnasında, kişiler direnip üstünü veya eşyasını aratmak istemediği takdirde,

---

²²² Bkz. Resmi Gazete, 04.02.2011. S. 27836.

direnmenin durumu ile orantılı olarak kişilere kuvvet kullanılarak arama gerçekleştirilir²²³.

Yönetmeliğin 30. maddesi; konut, işyeri ve eklentilerinde arama yapılmasını düzenlemiştir. Maddenin 1. Fıkrası Danıştay 10. Dairesi tarafından 2007 yılında iptal edilmiştir. İptal edilen fıkrada; haklarında tutuklama, yakalama veya zorla getirme kararı bulunan kişilerin yakalanması için yapılacak aramalarda, ayrıca arama kararı verilmesinin gerekli olmadığı hükmü iptal edilmiştir.

Yönetmeliğin 30. maddesinin 7. fıkrasında ise; aramayla görevlendirilenlere, arama ile ilgili karşı çıkılması durumunda, orantılı olarak kuvvet kullanma yetkisi verilmektedir. Arama yapılacağına dair bilgilendirme yapıldıktan sonra, kapı açılmadığı takdirde güç kullanılacağı ihtar yapılır. Buna rağmen kapıyı açmamakta direnilirse, güç kullanılarak kapı açılır ve arama yapılır. Güç kullanma kademeli bir şekilde olmalıdır. Kapıyı açmak için, eşya üzerinde zor kullanılarak, gerekirse kapı kırılır. Kişiler, içeride arama yaptırmamak için direnirlerse, kişiler üzerinde de mukavemeti etkisiz kılacak ölçüde kademeli olarak kuvvet kullanılır.

J. 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu

772 sayılı halen yürürlükte olan 1966 tarihli yasanın 5. maddesi PVSK 16. Maddeye sadece silah kullanma yetkisine ilişkin bir hüküm bulunmaktadır²²⁴. Ancak bu çarşı ve mahalle bekçilerinin zor kullanma yetkileri olmadığı anlamına gelmemektedir. Kanımca burada “*zor ve silah* ” kullanmaya yetkili olduğunun belirtilmesi daha uygun bir ibare olacaktır.

Madde 5;Çarşı ve mahalle bekçileri 2559 sayılı Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen hallerde silah kullanabilir.

²²³ Bkz. Resmi Gazete, 01.06.2005. S. 25832.

²²⁴ Bkz. Resmi Gazete, 22.07.1966. S. 12355.

K. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği Ve Askerin Silah Kullanma Yetkileri

Türk Silahlı Kuvvetler İç Hizmet Yönetmeliği'nin 640 ile 661. maddelerinde; karakol nöbetçilerinin, devriyelerin, noktaya memur edilen askerlerin silah kullanma yetkisinin, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetler İç Hizmet Kanunu'nun 87-90 maddelerinde belirtildiği şekilde olduğu açıklanmıştır²²⁵. Yönetmelik ile askerlerin silah kullanma yetkisi düzenlenmiştir.

Askerlerin Silah Kullanma Yetkileri

“Madde 87 – (Değişik madde: 25/04/1972 – 1582/1 md.)Askerler karakol, karakol nöbetçisi, devriye, nakliyat muhafazası hizmetlerinde veya asayişini temin için görevlendirildiklerinde aşağıda gösterilen hallerde silah kullanmaya yetkilidirler.

I- Silah kullanılmasını gerektiren haller

a) Bu hizmetlerden birini yaparken müessir yapılmasına fiil ile taarruza uğranıldığı veya müessir bir fiil veya tehlikeli bir tehdit ile bu hizmetlerle yapılmasına edildiği takdirde bu taarruz ve mukavemetleri gidermek için,

b) Bir taarruz veya mukavemete hazırlanan ve silahını veya mukavemete elverişli bir aleti bırakmaya davet edildiği halde, bu davete derhal itaat etmeyen veyahut bıraktığı silahı veya aleti tekrar aleti eline almaya davranan veya alan kimseyi itaate zorlamak için,

c) Bu kanunun 80 ve 81 'inci maddeleri gereğince muvakkaten yakalanan bir şahsın veyahut muhafaza ve sevki kendisine tevdi edilmiş olan bir tutuklunun veya hükümlünün kaçması veya kaçmaya teşebbüs etmesi ve verilecek dur emrini dinlemediği görüldüğünde başka türlü ele geçirilmesi kabil olmadığı takdirde yakalanması için,

d) Kendi muhafazasına tevdi edilmiş olan insan ve her türlü eşyaya karşı vuku bulan taarruzu def etmek için,

²²⁵ Bkz. Resmi Gazete, 06.09.1961. S.10899.

e) *Bu madde sayılan görevleri yapan askerlere karşı, sözle yapılan sataşma veya hareketleri bertaraf edilmesi sırasında mukavemet, taarruz, müessir fiil veya tehlikeli bir tehdit ile karşılaşıldığında bu halleri gidermek için.*

II- Silah kullanma derecesi

Bu maddede yazılı hizmetlerin sırasında silah kullanılması için başkaca bir çare kalmaması veya zaruret olması ile şarttır.

1. *Şahıs veya topluluk silahsız ise; mukavemet, taarruz, müessir fiil veya tehdidin dercesine göre asayiş hizmeti ile görevli birlik komutanı gerekli uyarmayı yaparak silah kullanılacağını ihtar eder. Bu ihtara itaat edilmezse bunu sağlayacak dereceden başlamak üzere silah kullanılır.*

2. *Şahıs veya topluluk silahlı veya taarruzun önemli derece etkili kılacak şekilde aletleri taşıyorsa, silah ve aletlerin bırakılması ihtar olunur. Tecavüz taarruz veya mukavemet buna rağmen devam ederse, itaati sağlayacak dereceden başlamak üzere silah kullanılır.*

III -Silah kullanma tarzı

1. *Silah çeşitlerine göre etkili olabilecek şekilde kullanılır. Önce kesici ve dürtücü silahlar ile ateşli silahlar hedefe tevcih edilir, sonra ateşli silahların dipçik ve kabzaları kullanılır, daha sonra kesici ve dürtücü silahlar bir fiil kullanılır.*

2. *Silah kullanmak mutlaka ateş etmek değildir. Ateş etmek son çaredir. Önce hava ihtar ateşi yapılır. Sonra ayağa doğru ateş edilir, mukavemet veya taarruza veyahut tehlikeli bir tehdide varan mukavemet hali devam ederse hedef gözetilmeksizin ateş edilir.*

IV - Ateş emri ve kendiliğinden ateş etmek

1. *Ateş etmek bilhassa bunun için emir verilmiş olmasına bağlıdır.*

2. *Ateş emri verilmemiş olsa dahi her asker silahını kullanabilir. Ancak silahını kullanacağı zamanın ve kullanma derce ve tarzının tayini her olayın cereyan ettiği haller ve şartlar göz önünde tutularak silahını kullanacak asker tarafından bizzat takdir olunur.*

V -Ateş emri vermeye yetkili makamlar

1. Bu maddede yazılı görevleri yapmak için birliğe görev veren üst komutan olay yerinde bulunuyorsa sözle ateş emri vermeye yetkilidir. Komutan, bu emri yazı ile teyit eder.

2. Asayişe memur edilen kuvvetlerin olay yerinde bulunan birlik komutanları veya asayişe memur edilen birliğin parçalarına komuta eden en küçük komutan ve amirler dahi önceden emir verilmemiş olsa bile sözle ateş emri vermeye yetkilidir.

VI- Sorumluluk

Her olayın cereyan ettiği haller şartlar göz önünde tutulmak kaydıyla bu madde hükümlerine göre silahını kullanan askerlere ve silah kullanma emrini veren birlik komutanlarına sorumluluk yüklenemez.

VII - Soruşturma usulü ve adli yardım

(Ek fıkra:22/11/1990 – 3683/5 md.)silah kullanmak zorunda kalan asker kişiler hakkında, hazırlık soruşturması Asker Savcı, Cumhuriyet Savcısı veya yardımcıları tarafından yapılır. Haklarında dava açılan sanık asker kişiler duruşmadan vareste tutulabilir. Olayın mahiyetine ve kusurun derecesine göre sanığın mensup olduğu Bakanlıkça duruma uygun görülenlerin vekâlet verdiği avukatın ücreti, bu bakanlıkların bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Avukat tutma ve avukatlık ücretinin ödeme usul ve esasları, Milli Savunma ve İçişleri bakanlıklarınca bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 88 – (Değişik madde: 25/04/1972 – 1582/1 md.)

Silah kullanma yetkisini haiz bulunan her asker veya silah kullanma emrini vermeye yetkili her komutan kanunun tayin etmiş olduğu müsaadeleri yerinde ve zamanında kullanmaz veya silahlarından tamamıyla istifa etmezse fiilin mahiyetine göre cezalandırılır.

Madde 89 – 87' nci maddede gösterilen hallerden başka hizmete ait bir vazifeyi yaparken maruz kaldığı bir mukavemeti bertaraf etmek veyahut askere veya askeri eşyaya karşı yapılan bir tecavüze karşı koymak için silah kullanmak zarureti hâsıl olursa, her asker silah kullanmaya salahiyyetli ve vazifelidir.

Madde 90- 87 ve 89'uncu maddelerde gösterilen hallerden başka bir asker meşru müdafaa halinde silah kullanmaya salâhiyettardır."

TSK İç Hizmet Yönetmeliği, Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği ile hemen hemen aynı hükümleri içermektedir. Silah kullanma durumunu açıklarken tıpkı Jandarma yönetmeliğinde olduğu gibi havaya uyarı ateşi yapılmasını bunun fayda etmemesi durumunda ise etkisiz hale getirilecek kişinin ayağına ateş edileceği belirtilmiştir. Bu şekilde silah kullanma kademelendirilmiştir. Silah kullanma ayrıntılarını kademelik ilkesine göre önemli ise de nereye ateş edileceğinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Zira her somut olayda farklı durumlar oluşabilir. Bazen kişiyi etkisiz hale getirmek için ayağı yerine eline ya da vücudunun başka bir bölümüne ateş etmek gerekebilir.

L. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunun da ise bir hüküm bulunmamakta, buna karşın kanunun 5. maddesinde Sahil Güvenlik Komutanlığı görevlilerinin diğer kolluk kuvvetlerinin hak ve yetkilerine sahip olduğu belirtilmektedir²²⁶. Diğer bir ifade ile sahil güvenliğinin; polise, jandarmaya tanınan bütün yetkileri rahatlıkla kullanabileceği genel bir ifade ile anlatılmıştır. Ayrı bir madde ve yetki şeklinde düzenleme yapılmadan kanun yapılmıştır.

Madde 5 – Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları kendilerine bu Kanun ile verilen görevlerin yapılmasında; silah kullanma yetkisi dâhil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler.

M. Orman Kanunu

6831 sayılı Kanun'un 77. maddesinde, bu Kanun'daki suçların işlenmesinin engellenmesi, suç işlenmişse işlenen suçların kovuşturulması kapsamında, orman memurlarının kolluk görevlisi sıfatını taşıdığı belirtilmektedir²²⁷. Kanun'un 78.

²²⁶ Bkz. Resmi Gazete, 13.07.1982. S. 17753.

²²⁷ Bkz. Resmi Gazete, 08.09.1956. S.9402.

maddesinde de; orman memurlarının vazifelerini yerine getirirken TCK' da düzenlenen hakkın kullanılması, meşru savunma veya zorunluluk hallerinde silah kullanmaya yetkili olduğunu açıklamaktadır.

Orman Kolluğu Ceza Muhakemesi Kanununun 165. maddede belirtilen diğer kolluk birimlerindedir ve gerektiğinde ya da Cumhuriyet savcısının talebi üzerine adli kolluk görevi yaparlar.

Klasik anlamda olmasa bile, orman muhafaza memurları da Cumhuriyet Savcısının talimatı ile suç soruşturması yapmaktadırlar. 6871 Sayılı yasanın 77. maddesi uyarınca silah taşıma hak ve yetkileri mevcuttur. Anılan yasanın 78. maddesi ise orman muhafaza memurlarının silah kullanma yetkisinin kapsamını belirlemiştir.

Madde 78 – 77'nci madde mucibince silah taşımaya salahiyyetli olanlar vazifesini ifa sırasında aşağıda yazılı hallerde silahlarını kullanabilirler.

A) Türk Ceza Kanununun 49'uncu maddesinde yazılı hususlarda; (765 sayılı mülga Türk Ceza Yasasının 49. maddesi yürürlükteki Türk Ceza Yasasının 24. maddesine denk gelmektedir.)

B) Tecavüz ve taarruza yarayan alet ve silahları taşıyanlarla alet silahların derhal teslimi emredildiği halde bu emre riayet edilmeyerek fiilen tecavüz taarruzda bulunulması ve bu tecavüz ve taarruzun da başka şekilde def'ine imkân olmaması;

C) (B) bendi gereğince teslim edilen alet ve silahlara veya el konan müsadereye tabi nakil vasıtaları ile orman emvalini veya memurun silahını almak veya orman bölge ve muhafaza binalarına zorla girmek maksadıyla vaki tecavüz ve taarruzun başka şekilde def'ine imkân bulunmaması.

N. Köy Korucuları

Köy Korucularının da silah kullanma yetkileri mevcuttur. Köy Kanununun 77. maddesinde hangi hallerde bu yetkinin olduğu belirlenmiştir. Buna karşın Köy Kanunun da zor kullanma yetkilerinden bahsedilmemektedir.

442 sayılı Köy Kanunu, köy sınırları içinde kişilerin ırzını, canını, malını korumak için, köy korucuları bulundurulacağını belirtmiştir. (m. 68) Köy korucuları köyde genel ve mahalli idarenin temsilcisi olan muhtarın emrinde görev yapar ve resmi işlerde muhtarın her emrini yerine getirmekle yükümlüdürler²²⁸.

18/03/1924 tarihli köy kanununa dayanılarak 01/07/2000 tarihinde çıkartılan yönetmeliğin 10. maddesi ise yasanın aynı hükmünü içermektedir. Bölüm başlığında köy korucularının zor kullanma yetkilerinden de bahsedilmesine rağmen, ne 10. madde de ne de devam eden maddelerde buna ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Köy Korucularının Silah Kullanma Yetkisi

Madde 10 – Köy korucuları kendilerine verilen görevlerin ifası sırasında aşağıdaki hallerde silah kullanabilirler:

1) Görevini yaparken kendisine saldıran ve hayatını tehlikeye koyan kimselere karşı hayatını korumak için mecbur olursa,

2) Görevini yaparken ahaliden bir kimsenin can ve ırz tehlikesi altında kaldığını görür ve onu kurtarmak için başka çare bulamazsa,

3) Cürmü meşhutta (yani yapılırken veya yapıldıktan sonra henüz izi meydanda iken) bir cinayetin faalini yahut maznun bir şahsı yakalamak istediği halde, o kimse silahla karşı koyarsa,

4) Tutulan bir cani kaçır ve “dur” emrini dinlemez ve onu tekrar yakalamak için silah kullanmaktan başka çare bulamazsa,

5) Eşkîya takibi sırasında yatak olan yerlerden şüpheli bir adam çıkar ve korucunun “dur” emrine itaat etmeyip kaçarsa.

Korucular yukarıda sayılan hallerden başka silahını kullandığından dolayı ceza görecektir. Korucu silah kullanmaya mecbur olduğu zaman bile mümkün mertebe öldürmeksizin yaralayarak tutmaya dikkat eder.

Her iki madde metni irdelendiğinde hukuki olmaktan uzak olduğu gözlenecektir. Hem yasada hem de yönetmelik de “eşkîya” tabiri kullanmakta,

²²⁸ Bkz. Resmi Gazete, 01.07.2000. S. 24096.

canilerden bahsedilmektedir. Köy kanununun ve Yönetmeliğin dili hukuki olmadığı gibi içeriğinin de hukuki olmaktan uzak olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin yukarıda metni bulunan köy kanununun 77. maddesinin 5. fıkrasında “*Eşkiya takibi sırasında yatak olan yerlerden şüpheli bir adam çıkar ve korucunun ‘dur’ emrine itaat etmeyip kaçarsa*” hükmü bulunmaktadır. Salt şüphe üzerine birisinin bir yerden çıkıyor olması, nedeni ile eğitim durumu belli olan köy korucusunun, silah kullanması açıklanabilecek bir olay olmasa gerektir. Yine anılan yasanın 4. bendine göre silah kullanması durumunda köy korucusu, bu kişi bence bir cani idi, kaçtı bende vurдум. Der ise, ne yapılacaktır. Bu soru cevaplandırılması zor sorulardandır.

9 Ocak 2008 tarih ve 2008/1315 sayılı Geçici Köy korucuları yönetmeliği de geçici köy korucularının zor ve silah kullanımı ile ilgili hükümler içermektedir. 442 sayılı Köy Kanununun ek 18. maddesine dayanılarak çıkartılan yönetmeliğin 13 ve 14. maddeleri aşağıdadır.

Madde 13 – Geçici köy korucuları kendilerine verilen görevlerin ifası sırasında, hizmet özelliğine uygun ve görevin gereği olarak Kanununun 77’nci maddesinde sayılan hallerde silah kullanma yetkisine sahiptir. Ayrıca geçici köy korucuları, yapılan görevin devamı süresince bu yönetmelikte belirtilen esaslar doğrultusunda geçici olarak emrine girdiği güvenlik güçlerinin silah kullanmaları ile ilgili yetki ve sorumluluğunu belirleyen mevzuata tabi olurlar.

Köy Korucularının Zor Kullanma Yetkisi

Madde – 14

(1) Geçici köy korucuları görevlerin ifası sırasında kişileri yakalamak, saldırıya yeltenen veya saldırıda bulunanları etkisiz hale getirmek için kanunlara uygun olarak zor kullanabilirler.

(2) Geçici köy korucuları, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde bu direniş kırıma amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

(3) Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanabilirler.

O. Gümrük Muhafaza Memurları

Gümrük muhafaza görevlileri sorumlu oldukları hudut kapıları, havalimanları ve limanlarda narkotik madde kaçakçılığı veya diğer kaçakçılıkları önlemek amacıyla gerek genel kollukla işbirliği yaparak gerekse kendileri yakalama gözüaltına alma ve mahkemeye çıkarma işlemleri olan adli işlemler yapabilmektedir.

Adli Kolluk Yönetmeliğinin 3. maddesinde Adli Kolluk kapsamında değerlendirilen gümrük muhafaza memurlarının silah kullanma yetkileri bulunmaktadır. Gümrük Muhafaza Görev Yönetmeliğinin 8. maddesi silah kullanma yetkisini düzenlemiş 9. maddesi ise bunun usul ve esaslarını belirlemiştir her iki madde aşağıdaki gibidir²²⁹.

Silah Taşıma ve Kullanma Yetkisi

Madde - 8 Gümrükler Muhafaza Teşkilatında görevli Gümrük Muhafaza Amir ve Memurları; şef, muamele memuru, gemi personeli, şoför, yardımcı hizmetli

²²⁹ Bkz. Resmi Gazete, 07.11.2003.S. 25282.

personeli hariç olmak üzere görevleri sırasında ve görevleri dışında silah bulundurma, taşıma ve görevleri gereğince kullanma yetkisine sahiptirler.

Silah Kullanmanın Usul ve Esasları

Madde 9- Gümrük Bölgesine Gümrük Kanunu gereğince belirlenen kapı ve yollardan başka yerlerden girmek, çıkmak veya geçmek yasaktır.

Bu yerlerde rastlanacak kişi ve her nevi taşıma araçları yetkili memurlar tarafından durdurulur ve kişilerin eşya, yük üzerleri ile varsa taşıma araçları aranır.

“Dur” ihtarına uymayanlara karşı ilk önce ikaz mahiyetinde havaya ateş edilir. Burada maksat kaçan kişiyi korkutarak durdurmaktır. Kişiler bu ihtara uymazlarsa, durdurmayı zorlayacak şekilde; örneğin bir araç ise lastiklerine, kişi ise ayaklarına doğru ateş edilebilir. Doğal olarak silahla karşılık vermeye yeltenilmesi veya meşru savunma hallerinde doğrudan hedefe ateş edilebilir. Memurların silah kullanmalarından dolayı haklarında soruşturma ve kovuşturma açılması halinde, bağlı bulunduğu kurum tarafından avukat sağlanır ve avukatlık ücreti kurumlarınca karşılanır.

Trenler ile ilgili uygulamalarda ise; trenler raylardan çıkıp başka bir yere kaçamayacaklarından dolayı, arama ve kontroller istasyonlarda bekledikleri sırada yapılır. Demiryolu araçlarına ilişkin işlemler istasyonlardaki bekleme sırasında uygulanır.

Kaçakçılığı önleme, izleme ve soruşturmakla yükümlü olanlar, gümrük bölgelerindeki her nevi deniz araçlarına uluslararası deniz işaretlerine göre telsiz, flama, mors ve benzeri işaretlerle durması ihtar olunur. Bu ihtara uymayan deniz araçlarına uyarı mahiyetinde ateş edilir. Buna da uymayıp kaçmaya devam ettiği takdirde durmaya zorlayacak şekilde üzerine ateş edilir.

Ö. 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu

2004 sayılı İcra ve İflas yasasının 23, 24, 25, 26, 30, 31, 80, 81. maddeleri zor kullanmaya ilişkin hükümler taşımaktadır. 81. madde dikkat çekmektedir²³⁰.

İcra İflas Kanunu'nun 81. maddesinin 1. fıkrasında “*Zor kullanma hususunda bütün zabıta memurları icra memurunun yazılı müracaatı üzerine kendisine muavenet ve emirlerini ifa etmekle mükelleftirler.*” ibaresiyle icra iflas memurunun görevini ifa etmesine engel olan şahıslara yönelik polis zor kullanabileceği hüküm altına alınmıştır.

İcra İflas Kanunu'nun 23. maddesinde taşınır teslimi veya taşınmaz tahliye ve teslimine ilişkin icra emrinde, 24. maddede ise, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair icra emrinde, buna uyulmadığı takdirde, zorla yerine getirileceğinin ihtar mahiyetinde yazılması gerektiği belirtilmektedir. Yönetmeliğin 25, 26, 29, 32 ve 36.maddelerinde de buna benzer şekilde, icra emirlerinde, ödeme emrinde ve tahliye emirlerinde yerine getirilmediği takdirde icra işlemlerinin zorla yapılacağı yazılması gerekmektedir.

İcra İflas Kanunu'nun 88. maddesinde, duruşmaya gelmeyen tanıklar için, 89. maddesinde de duruşmaya gelmeyen sanıkların zorla getirilmesi amacıyla ihzar müzekkeresinin düzenlenebileceği belirtilmektedir.

III. TÜRK HUKUKUNDA KOLLUĞUN ZOR VE SİLAH KULLANMA ŞARTLARI

Demokratik bir hukuk devletinde kolluk yetkileri kullanılırken Anayasal ve yasal sınırlar aşılmaz. Bu nedenle kolluk aşırılıkları yaşanmaz. Kolluk personeli yetkileri kullanılırken ölçülülük ilkesine, kademelik ilkesine, orantılılık ilkesine aykırı hareket edilmez. Bilinmektedir ki, demokratik bir hukuk devletinde “*özgürlüklerin kullanılması kural, sınırlama ise istisnai*” dir. İstisnalar hiçbir zaman ve hiçbir şekilde geniş yorumlanamaz. Kolluğun zor ve silah kullanmaya yetkisi kapsamında uygulamada yer alan durumlar göz önünde bulundurulduğunda kolluk personelinin

²³⁰ Bkz. Resmi Gazete, 11.04.2005. S. 25783.

sorumluluk, soruşturmanın niteliği, kolluğun tutumları, almış olduğu eğitim ve olayların meydana geliş şartları önem arz etmektedir.

Kolluk personeli, görevi gereği şartlar oluştuğunda zor ve silah kullanma yetkileriyle donatılmıştır. Kolluk personeli kanundan aldığı bu yetkileri keyfi olarak kullanamaz. Kolluğun yapacağı vazifeye göre kolluk personeline yasalarda çeşitli zor kullanma yetkileri tanınmıştır. Bunlar ikaz, kelepçe takma, doğrudan kuvvet kullanmak, silah kullanmak vb. gibi yetkililerdir. Zor kullanmada bir bakıma direnişi kırmak ve saldırıyı bertaraf etmek için kuvvete karşı koyma, meşru savunmada bulunma durumlarına benzer bir hareket tarzı söz konusudur. Kolluk personeli zor kullanacağı zaman öncelikle zor kullanmaya mecbur kalmalıdır, silah kullanımı en son çare olarak düşünülmeli, zor kullanma tedbirleriyle olay arasında bir orantı olmalı ve zor kullanma kanuna uygun olmalıdır²³¹.

Kolluk personeline (*polis ve jandarma*) tanınan zor kullanma yetkisinin en etkili olanı ve en ağır sonuç doğuran yetki silah kullanma yetkisidir. Polisi ve Jandarmanın silah kullanma yetkisi sadece kendilerine ya da diğer kişilere yönelik olarak yapılacak herhangi bir saldırı sırasında meşru savunma durumuna ilişkin değildir. Bundan başka belirli hallerde kolluk kuvvetleri silah kullanma yetkisine sahiptir. Örneğin hakkında önemli bir suçtan dolayı yakalama ve tutuklama emri çıkarılan bir şahıs polise ve jandarmaya saldırıda bulunmasa bile dur ikazına uymayarak kaçmayı sürdürmesi durumunda şahsı yakalayacak ölçüde jandarma ve polis silah kullanabilir. Ancak orantılılık prensibine göre polis, her olayda silah kullanmaya gerek olup olmadığına karar verme aşamasında “*suçun ağırlığı*”, “*silah kullanmadan da kişi etkisiz hale getirilebilir mi*” , “*silah kullanmam gerekli mi?*” , “*silah hemen kullanılmalı mı*”, “*silah en son çare mi*”; “*elde edilecek fayda ile verilecek zarar arasında bir orantı var mı*” gibi soruların cevabını birlikte değerlendirmelidir. Netice olarak silah kullanma amaca ulaşmak için en son çare olmalıdır²³².

Kolluk personeline zor kullanma yetkisi bilindiği gibi en geniş kapsamda polise; PYSK'nun 16. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, polisin öncelikle

²³¹ ŞAFAK, Ali- BIÇAK, Vahit, “Ceza Muhakemesi Hukuku”, EGM Yayınları, Ankara2005,s. 34.

²³² ERYILMAZ- BOZLAK, a.g.e., s. 248.

kanunlarda kendisine verilen bir görevi yerine getiriyor olması gerekir. Kanundan aldığı bir görevi yerine getirirken kanunun tayin ettiği çerçevenin dışına çıkmaması gerekir. Bir diğer koşul ise; Polis, görevini yaparken direniş veya saldırıya maruz kalması gerekir. Bir başka koşul da; güç kullanmak için mecbur kalınmış olmalıdır. Burada da zaruretin tayin ettiği hududun dışına çıkılmamalıdır.

Yani polise yapılan saldırı ile polisin aldığı önlem ve saldırıyı defetmek için kullandığı güç arasında eşzamanlı olarak bir orantı olmalıdır. Silah kullanmak gerektiğinde diğer şartlara ilave olarak ayrıca silah kullanma için kanunda aranan şartların gerçekleşmiş olması ve silahın en son çare olarak kullanılması gerekir²³³. Zor ve silah kullanma konusunda önemli olan bir diğer husus ise zor kullanmayı gerektiren hallerin ortaya çıkmasında kolluğun kendisi bir sebep konumunda olmamalıdır.

Kolluğun zor kullanma yetkisinin genel sınırları Anayasamızın 13. maddesinde de öngörölmüştür. Bu maddeden kolluk makamlarının zor kullanma yetkisine sahip olabilmeleri için, bu durumun kanunla öngörölmüş olması, Anayasanın sözüne ve ruhuna aykırı olmaması, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması ve hakkın özüne müdahale etmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. En önemlisi de kolluk, söz konusu zor kullanma tedbirlerini durumun gerektirdiği ölçüde kullanmalıdır²³⁴.

Zor ve silah kullanma yetkisi için gerekli şartların neler olduğunu birkaç başlık altında değerlendirildiğinde, kolluğun zor ve silah kullanma yetkisi bir takım şartlara bağlanmıştır. Böylece, kolluk personeli söz konusu yetkisini kullanırken gereksiz yere güç kullanmasının önüne geçilmek istenmiştir. Bu bağlamda, kolluğun zor ve silah kullanırken dikkat etmesi gereken dört durum ortaya çıkmaktadır. Bunlar yetkinin kanunlara dayanması, müdahalenin zorunlu olması ve zor ve silah kullanmanın karşılaşılan fiile orantılı ve kademeli olmasıdır.

---

²³³ DURSUN, Serdar Kurban “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Türkiye Uygulamaları” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara 2006, s.27.

²³⁴ GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa 2007, s. 588.

A. Kanunlara Dayanması

Kolluk personeli faaliyetlerinin hukuk sınırları içerisinde tutulması, insan haklarının korunması açısından önemlidir. Zor kullanmanın niteliği gereği temel hak ve hürriyetlere, yani insan onuruna, beden bütünlüğüne ve yaşama hakkına fiili bir müdahale olduğundan bu yetki kanuna dayanmalı ve kanunla açıkça belirlenmelidir. Bu durum, zor kullanmanın şartları bakımından kanunilik unsurunu oluşturmaktadır.

Kanunilik unsuru; zor kullanacak görevliye kanunla zor kullanma yetkisinin tanınmış olmasını, görevin konusunun yasa bakımından zor uygulanması gereken nitelikte olmasını ve görevin yasalarda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yapılmasını kapsamaktadır²³⁵.

Zor ve silah kullanma; Anayasamızın 17. maddesinde yaşam hakkına, anayasamızın 12. maddesinde insanın kişiliğine ve temel hak ve hürriyetlere doğrudan bir müdahale olduğundan zor kullanmanın şartları ve sınırları kanunla belirtilmeli ve zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri usullere riayet ederek bu yetkisini kullanmalıdır.

Demokratik hukuk devletinde esas olan, kolluk görevlilerinin kanunla sağlanmasıdır. Kolluğun suçları önleme görevi, idarenin düzenleyici işlemleriyle veya kanunla sağlanır. Bu durumda kolluk personelinin faaliyetinin kaynağının kanun olması anlamına gelmektedir. Kolluk faaliyetlerini, kamu düzeninin sağlanması, genel güvenliğin, toplumsal barışın, genel ahlak ve sağlığın korunması dolayısıyla idari yolla ferdin hürriyetinin sınırlandırılmasını sağlamayan faaliyetler olarak algılamak gerekir.

B. Mecburiyet Olması

Kolluk personeli, görevini yerine getirirken zor kullanması gerektiğinde zorunluluk unsurunun var olması gerekmektedir.

---

²³⁵ YAŞAR, Yılmaz, "Açıklamalı Polis Meslek Hukuku" 2. Baskı, Ankara 1996, s. 295.

Zorunluluk, kolluğun adli veya idari görevini yerine getirirken görev yapmasının engellenmesi, saldırıya uğraması hali ile güvenliği ve kamu düzenini sağlamak amacıyla konulan kurallara ve uyarılara uymayanları engellemede zor kullanmadan başka çare kalmaması halidir. Zor kullanma şartları oluştuğunda kolluk zor kullanılmalıdır. Aksi takdirde otorite boşluğu doğar ve kendinden bekleneni veremez. Güvenlik ve asayiş hizmetlerinde aksama, halkta da kolluk personeline ve dolayısıyla da devlete karşı güvensizlik oluşur²³⁶.

Kolluk olaylara müdahale ederken bir direnç veya saldırıyla karşılaştığı zaman engeli ortadan kaldırmak için zorunluluk kuralı çerçevesinde kuvvet kullanmaktan başka alternatifinin kalmamış olması gerekir. Kullandığı kuvvetin “*makul ve uygun*” olarak kabul edilebilmesi için onun kullanımının kaçınılmaz ve son çare olması şarttır. Bu bağlamda polis ilk önce uygulanabilir bütün alternatifleri düşünmeli ve sonra kuvvet kullanmaya karar vermelidir²³⁷.

Silah kullanma ve öldürme ile ilgili AİHM’ nin kabul ettiği kriter ise zaman zaman karşımıza çıkan “*mutlak zorunluluk*” ilkesidir. AİHM zorunluluk ilkesini sözleşmenin diğer maddesinde de uygulamıştır. Örneğin Sözleşmenin 6. maddesindeki adil yargılama hakkı ile 5. maddedeki özgürlük ve güvenlik hakkında bu hakların kısıtlamasına ilişkin kriter “*Kesin Gereklilik*” tir. Yine sözleşmeye ek protokolün 1. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının uyguladığı kriter “*toplum çıkarlarını açısından makul gerekliliktir*”. Mutlak Zorunluktan amaç bir başka yöntemin kullanılmasının olanaksız olması, ihtimal dışında kalmasıdır.

Zaman zaman belirtildiği gibi polisin zor kullanma durumu ceza genel hukuku içerisinde “*Meşru Savunma*” ile eş değer tutulmuştur. Meşru savunmada nasıl haklı savunmadan söz etmek için saldırının o anda mevcut olması ve bunun başka türlü defetme imkânının bulunmaması koşulları gözetiliyorsa, burada da zorda kalan kamu görevlisi gerektiğinde silah dâhil zor kullanım araçlarını kullanacaktır²³⁸.

²³⁶ KARAGÖZ, Ahmet, “Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi- Özel Güvenlik Kuruluşları eğitimi, Görev ve Yetkileri ” Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları No:6, İstanbul 2005, s. 57.

²³⁷ ŞAFAK, Ali- BIÇAK, Vahit, “Ceza Muhakemesi Hukuku”, EGM Yayınları, Ankara 2005, s.12.

²³⁸ ŞAFAK, Ali, “Son Toplumsal Olaylar ve Gündeme Gelen Polisin Kuvvete Başvurma, Yetkisinin Sınırı Sorunu” Polis Dergisi, EGM Yayınları, Sayı 38, Ankara 2004.s.8.

Bir başka ifadeyle, burada kolluk güç kullanmamak için her türlü önlemi almış olmalıdır. Zor kullanma aslında kuraldan öte bir istisna olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, kolluk personeli karşılaştığı durumlara ilgili olarak elinden geldiği kadar zor kullanmaktan kaçınmalıdır.

C. Orantılılık Olması

Kolluk personelinin zor kullanımı konusundaki en önemli sihirli kelime orantılılıktır. Kolluğun karşılaştığı zorluklarda ne kadar, nasıl bir güç kullandığında makul ve uygun olacağını tespit etmek kimi durumlarda kolay değildir. Bu konuda yardımcı olacak kriterlerin başında kullanılan, gücün orantılı olması gelmektedir.

Orantılılık, polisin kuvvete başvururken elde etmek istediği amaca özdeş ve paralel güce başvurulması suretiyle sağlanabilir²³⁹. Orantılılık kolluğun kuvvete başvururken elde etmek istediği amaçla özdeş o paralellikte ve o yeterlilikte güce başvurusudur. Kuvvet başvurmak kolluk görevlisi için mutlak bir hal almış ve artık bir zorunluluk olmuş ise amacını gerçekleştirecek ölçüde güce başvuracaktır. Bunun ötesi hukuki olmayacaktır. Bu da kuvvet kullanmanın şiddet ve derecesi ile ilgilidir. Saldırının kapsamını aşan her türden tedbirin kendisi bir saldırı olarak kabul eldir.

Zor kullanma tedbirleri ve müdahale edilecek olan olay arasında bir orantılık söz konusu olmalıdır. Başka bir ifadeyle, zor kullanmanın şekli, derecesi ve görevin amacı arasında mevcut şartlar ve imkânlar karşısında bir uygunluk bulunmalıdır. Bu sınırların aşılması, şartlara göre suç niteliği taşıyabilir. Hangi ölçüde güç kullanılmasına ihtiyaç varsa, ihtiyaç kadar zor kullanılmalıdır. Bu yüzden, polisin zor kullanmasını gerektiren durumlar söz konusu olduğunda, gücü kademeli şekilde arttırması orantılık ilkesi açısından önem arz etmektedir. Örneğin Hidroelektrik Santrallerin yapılmasına yöresinde karşı çıkan Karadenizli köylülerin bu hususta açıklama yapmak istemelerine Jandarmanın coplarla müdahale etmesi orantısızlığa bir örnektir.

---

²³⁹ GÜZELOĞLU, Turan: Kolluğun Kuvvet ve Silah Kullanma Yetkisi, Kolluğun Orantısız Güç Kullanımı Sorunu, Ankara 2008, s. 97.

Kolluğun zor kullanma yetkisi, haliyle cebri vasıtalarla icra edilir. Bu cebri vasıtalar polisin bir kişiyi kolundan tutmasından onun üzerine ateş etmesine kadar durumun gereklerine göre değişebilmektedir. Bu bakımdan, vasıtaların seçiminde orantılık ilkesi önemli rol oynamaktadır. Örneğin, silahsız şekilde gösteri yürüyüşü yapan bir topluluğa polisin silah kullanarak dağıtması ölçsüz bir tedbirdir. Topluluğun üzerine ateş açan birisine engel olmak için veya adam öldürüp kaçan bir kişinin yakalanması için polisin silah kullanması ise durumla orantılı olabilecek bir tedbir niteliği taşımaktadır²⁴⁰. Ancak, bu durumda bile polisin kişilerin zarar görmemesi için elinden geleni yapmalıdır. Burada, polis yakalamaya çalıştığı kişinin ölümüne neden olmayacak şekilde ateş etmesi gerekmektedir.

Zor kullanma tedbiri ile somut olay arasında denge olmalıdır. Polisin kendisine yönelik olarak yapılan saldırılara karşı geliştirdiği haklı savunması haksız saldırıyı durduracak yeterlilikte olmalıdır. Örneğin polise yumruk ile yapılan saldırıya karşı silah kullanarak engellemek onu haklı çıkarmaz²⁴¹. Kolluk, hukukuna göre yasalara göre hareket etmek zorundadır. Zor kullanma yetkisi kapsamında orantılılığın derecesinin nasıl belirleneceği çok önemlidir. Burada önemli olan gereğinden fazla güç kullanılmamasıdır.

Bir tehdit, daha az zarar verebilecek bir araç ile bertaraf edilebilecek durumdayken, kişiler üzerinde daha etkili ve zararlı başka bir araç kesinlikle kullanmamalıdır. Bu orantılılık kavramını kolluğun görevini yerine getirmemesi demek değildir. Bu durumda kolluk görevini ihmal suçunu işlemiş olur. Bu sonuç da sorumluluktan kurtulamaz ve daha vahim sonuçların ortaya çıkmasına sebebiyet verir. Bu nedenle kolluk personeli aniden gelişen olayları çoğu zaman çok kısa süre zarfında kanuni ölçüler içerisinde orantılı bir şekilde bertaraf etmek çok iyi bir eğitim almasını ve mesleğinde profesyonelleşmesini gerekli kılmaktadır.

Kolluğun orantısız, yanlış ve dikkatsiz uygulamasına maalesef birçok örnek vardır. Ankara Ayaş karayolunda polis tarafından trafikte bekletilen Y.K. aracından inerek yola devam etmek istemiş ve görevli polislerle tartışmaya başlamıştır. Şahsın

²⁴⁰ GÖZLER, Kemal, İdare Hukukuna Giriş, Bursa 2002, s.251.

²⁴¹ KARAGÖZ, Ahmet, “Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi- Özel Güvenlik Kuruluşları eğitimi, Görev ve Yetkileri ” Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları No:6, İstanbul 2005, s.58.

yola devam etmek için ısrarcı olması ve tartışmaya devam etmesi üzerine, şahıs, muhafaza altına alınarak ekip aracına bindirilmiştir. Trafik polisiyle yaşadığı sözlü tartışma sonrasında “tansiyonum var yapmayın” demesine rağmen yere yatırılıp kelepçelenmek istenmesi sırasında yaşanan arbedede kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmiştir²⁴².

Benzer olayların sonucunda; görevini kötüye kullanan, yetki sınırlarını aşan, ölüme sebebiyet veren kolluk personeli hakkında inceleme, araştırma talimatı verilip yasal işlem yapılmaktadır. Bu tür olaylar, zaten yoğun çalışan kolluk personelinin işini zorlaştırdığı gibi, vatandaşın devlete olan güvenini sarsmaktadır.

D. Kademeli Olması

Orantılılık ilkesi ile kademelik ilkesi birbirlerini tamamlamaktadırlar. Orantılı kullanılacak gücün ulaşması gereken dengeye kadar kademeli olarak artan bir nispette olması da gerekmektedir. Kolluk görevlileri güç kullanırken karşılaştıkları somut olay ile bağdaşır ölçüde kuvvete başvuracaklardır. Kolluk görevlisinin amacı güç kullandığı kişiyi etkisiz kılmaktır.

Kolluk personeli zor kullanma yetkisini kademeli olarak uygulanması gerekmektedir. Örneğin PVSK'nun 16. maddesinde polis, zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde “*kademeli*” olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir denilmiştir. Bu ibareden de anlaşılacağı üzere kademelik, orantılılık için gerekli bir şarttır. Örneğin, silah taşımayan bir göstericiye yeterli sayıda polis tarafından maddi güç uygulanması yerine, tazyikli su ya da biber gazına başvurulması bu ilke ile bağdaşmayacaktır.

Kolluk görevlisinin amacı güç kullandığı kişiyi kendisine ve çevreye zarar vermeyecek şekilde belirleyeceği bir yöntemle etkisiz kılmaktır. Kişi etkisiz hale geldikten sonra güç kullanımı sona erecektir. Eğer belirlediği yöntem güç kullandığı

²⁴² <http://www.bugun.com.tr/gundem/soke-eden-iddia-haberi/1486469> (Erişim Tarihi 13.2.2015)

kişiyi etkisiz hale getirmiyor ise bir sonraki kademeye geçebilecek gücün dozajını artırabilecektir.

Silah kullanımı zor kullanım araçları içerisinde en son kademedeki bulunan bir araçtır. Silah kullanmanın aşamaları vardır. Silah kullanmadan önce kişinin duyacağı şekilde silah kullanılacağı uyarısı yapılmalıdır. Ancak uyarı yapılması, kolluk görevlisinin ya da diğer kişilerin yaşamını tehlikeye atacak ise uyarı yapılmadan da silah kullanılabilir (PVSK m. 16/8). Uyarıdan sonra karşı tarafın bu uyarıyı algılaması için kısa bir süre beklenmeli, olayın durumuna göre bu bekleme kolluk görevlileri ya da üçüncü şahısların yaşamını tehlikeye atıyor ise bundan da vazgeçilebilir. Uyarıdan sonraki aşama ise kolluk görevlisinin ne kadar ciddi olduğunu göstereceği havaya doğru yapılacak uyarı atışıdır. Sonraki kademe ise kişiyi yaşamsal olmayan bölgelerine ateş ederek etkisiz hale getirmektir. Kişi polis ve çevredekiler için çok tehlike arz etmiyorsa her zaman kişiyi öldürmek değil etkisiz kılmak amaçlanmalıdır. Kaçıyor ise ayağına ve bacağına, elinde silah ya da benzeri bir alet var ise eline veya koluna doğru ateş edilecek, her somut olayda bu değerlendirme kolluk görevlisi tarafından yapılacaktır. Kolluk görevlisi öldürmek amacını en son çare olarak götmeli, silahını yalnızca kendi ya da başkalarının yaşamını korumak için ateşlemelidir²⁴³. PVSK m. 17 de belirtildiği üzere silah kullanmak zorunda kalan polisin, mümkün olduğu kadar suçlunun öldürülmekten ziyade yaralı olarak yakalanmasına dikkat etmesi ve kalabalık yerlerde silah kullanmaktan imkân nispetinde sakınması gerekir.

Kolluk personeli, suçluları etkisiz hale getirilmek için, suçlu kişinin silah kullanmadan kolluk görevlisi silah kullanmamalıdır gibi bir anlam çıkarmak ise tamamen yanlıştır. Bu tür düşünce kolluk personelinin hayatına mal olabileceği gibi, devletin gücünü temsil eden kolluğu korkak ve güçsüz duruma sokabilir. Ülke, suçluların kol gezdiği, vatandaşın korku içerisinde yaşadığı bir hale gelir. Önemli olan kolluk görevlisinin son çare olarak kullandığı ateşli silah ile başkalarının ya da kendinin yaşamını korumayı amaçlamasıdır.

Bu değerlendirme yapılırken polisin ani karar vermek durumunda olduğu da hesaba katılır. Önemli olan kolluk görevlisinin son çare olarak kullandığı ateşli silah

---

²⁴³ GÜZELOĞLU, Turan, "Kolluğun Kuvvet ve Silah Kullanma Yetkisi" Seçkin Yayıncılık Ankara 2008 s.102.

ile başkalarının ya da kendisinin yaşamını korumayı amaçlaması ve kanunun tayin ettiği sınırın dışına çıkmamasıdır²⁴⁴.

Polisin silah kullanabileceği durumlar ve polisin yetkileri Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, ülkemizde olduğundan daha fazladır. Türk Polis Teşkilatının zor kullanma konusunda daha detaylı bir standarda ihtiyacı bulunmaktadır. Daha detaylı bir zor kullanma politikası, polisin zor kullanma sınırlarını daha keskin çizgilerle çizecek ve böylece polisteki zor kullanma durumları ile ilgili tereddütleri en aza indirgeyecektir. Polisin ve amirlerinin anlık karar vermesi gereken durumlarda daha önceden belirlenmiş bu sınırlara göre karar vermeleri daha kolay ve isabetli olacak ve bu durum zor kullanan polisin bu kararıyla ilgili hesap vermesini de kolaylaştıracaktır²⁴⁵.

Ülkemizde polisin görevini yapabilmesi için kanun gereği zor kullanma yetkisinin bir ihtiyaç olduğu ve mevzuatlardaki hukuka uygunluk halinin göz ardı edilmesi gerekir. Bunun da ötesinde kamuoyunda polis silah kullanıyorsa suçta işliyordur izlenimi oluşturmak polise büyük bir haksızlıktır. Çünkü polis kamu güvenliğini sağlamak için gerektiğinde canını feda etmekten kaçınmamaktadır. Hiçbir demokratik ülkede, silah kullanan şahıs veya şahıslara karşı, silahın dışında bir vasıta ile karşılık verme şartı getirilmediği gibi, polisin silah kullanması için önce karşı tarafın silahını ateşlemesi beklenemez. Çünkü devleti ve kamuyu temsil eden bir polisin yaşama hakkı, kendi isteği ile suç işlemeyi tercih eden, topluma zarar veren bir kişinin hayatından daha önemsiz olamaz. Bu itibarla, polisin ateş etmeden önce karşı tarafın ateş etmesini beklemesi düşünülmemelidir. Suç işleyen karşı tarafın ateşine, ateşle cevap verilirken de amaç, o kişiyi etkisiz hale getirmektir.

Amerika'da Polis Akademilerinde öğretilen ve pratikte de uygulanan ve adliyelerince kabul görmüş bir konu vardır. Bu konu: Güç kullanmadır. Silah kullanma hakkının ne zaman doğduğu meselesi, o kadar geniş yorumlanmıştır ki: "Kaçıyorsa vur... Durmuyorsa vur... Karşı geliyorsa vur... Şüpheli hareketleri varsa mesela elini bilinmeyen bir yere uzatıyorsa vur..." Örnekleri artırabiliriz. Mahkemede "*makul*

---

²⁴⁴ GÜZELOĞLU, a.g.e., s. 102.

²⁴⁵ AKDOĞAN, Hüseyin, Yasin Köse, Türk ve ABD Polis Teşkilatlarının "Zor Kullanma" Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İrdelenmesi, s.13.

şüpheli" ve/veya "*makul korkma*", yeterli mazeret kabul etmektedir. Dava ise polisin lehine kapatılmaktadır.

Görüldüğü gibi Amerika'da Polisin de bir insan olarak korkması durumlarında silah kullanabilmektedir. Hemen aklımıza Amerika'lı polisler silahı nasıl kullanıyor sorusu gelmektedir. Ülkemizde ki gibi "dur yoksa... Önce sesli ikaz... Havaya atış yapmak... Sonra yine ikna olmamışsa yere ateş etmek... Olmadı ayaklarına sıkmak..." mevzuatı yoktur. Amerikalı polislerin gerekçeleri çok basittir: Silah, tehlikeyi bertaraf etmek için kullanılır. Tehlike, ülkemizde ki gibi yukarıda sayılan aşamaları takip edilerek bertaraf edilememektedir. Tehlikeyi durdurmanın iki yolu vardır. Ya kafasına, ya da göğsüne (to the head or chest) ateş etmektir. Çünkü eğer ayağına sıkılırsa, bu durumda karşı taraf daha da öfkeli hale gelebilir ve kendisine ya da arkadaşına zarar verebilmektedir. Arkadaşının hayatını tehlikeye attığı için ayrıca da suçlu olmaktadır. Kıta Amerika'sının polisinin ve adliyesinin "*silah kullanma yetkisi*" ile ilgili yorumu bu şekilde yorumlanmaktadır. Ehliyeti olmadığı için ya da alkollü olduğu için durmayan ve polisi tahrik edip vurulan insanların sonu yaralanma ya da ölüm olmaktadır. Polis müdürü de açıklamasında "Bize, kendisini vurdurmaktan başka bir seçenek bırakmadı" diye açıklama yaparak dosyayı kapattıklarını kamuoyuna bildirmektedir. Amerika'da komşunun bahçesindeki, silahsız iki şüpheliyi öldüren polis, yılın polisi seçilmiştir. Polisin böyle müsamahasız davranmasının neticesinde sanıklar ve vatandaş şu konuyu iyi bilmektedir: polise yanlış, ani, şüpheli hareket yapılırsa, duyumsamazlıktan, görmemezlikten gelip kaçılırsa, polisin kedisine ateş edeceğini bilmektedir²⁴⁶.

Silah kullanma ile ilgili Amerika'dan birkaç örnek vermek istiyorum. Amerika'da devlet, devletin gücünü hissettirmek ve vatandaşına güven vermek için en küçük bir hırsızlık olayında bile kaçan suçlunun yakalanması için onlarca polis otosu ile anında olaya müdahale etmektedir. Bu açıdan her somut olay kendi şartlarında değerlendirilmek şartıyla zanlı silah kullanmadan da polis silah kullanabilir. 28 Kasım 2014 tarihinde A.B.D' nin Cleveland kentinde ihbar üzerine bir parkta tek başına oyuncak tabancayla oyun oynayan 12 yaşındaki siyah tenli çocuğu polis tereddüt

²⁴⁶ <https://www.facebook.com/notes/polis-memurlar%C4%B1-dayan%C4%B1%C5%9Fma-grubu/polisin-silah-kullanma-yetkisi-g%C3%BCn%C3%BCn-yaz%C4%B1s%C4%B1/10150237900290383> (Erişim Tarihi 03 Mart 2015)

etmeden öldürmüştür. Benzer bir olayda Missouri eyaletinde bulunan Ferguson kasabasında 18 yaşındaki silahsız siyah genç Michael Brown'un, beyaz bir polis tarafından durduğu araçta ellerini görünen yere (direksiyonun üzerine gibi) koymadığı için silah var zannedip öldürmüştür²⁴⁷.

İki olayın sonrası görülen mahkemelerde "*polisin yargılanmasına gerek olmadığı*" yönünde karar çıkmıştır²⁴⁸.

Güvenlik hizmeti her zaman tehlikelerle doludur. Bu nedenle bazen kolluk görevlileri silahını kullanamadan hayatlarını kaybetmektedir. Ülkemizde toplumun içinde bulunan teröristlerle ve psikolojik olarak hastalıklı kesimi ile polisimiz ve jandarmamız uğraşmaktadır. Son dönemde yaşanan terörle mücadele konusunda ve kişilerin çıkardığı şiddet olayları ile ilgili birçok örnekler vardır. Çanakkale'nin Biga'ya bağlı Sarnıç Köyü'nde, akli dengesi yerinde olmadığı ileri sürülen Y.A.'nın, eşi H.A.'ya şiddet uygulaması üzerine komşuları durumu jandarmaya bildirmiştir. Bunun üzerine köye giden Biga Merkez Karakol Komutanı Astsubay Başçavuş İ.Y.'i, ardından da kendisini yakalamak için gelen Astsubay Ö.Y.'i de pompalı tüfekle öldürerek şehit etmiştir²⁴⁹. İkinci şehit olan jandarma personeli cinayet suçlusunu yakalamak yerine etkisiz hale getirirse belki de şuan yaşayacaktı.

Benzeyen başka bir olay da 6 Ocak 2015 tarihinde İstanbul Sultanahmet Turizm Polisi Şube Müdürlüğüne önündeki nöbetçi kulübesine Dağıstan uyruklu bayan terörist (canlı bomba) saldırısı düzenlemesidir. Saldırı sonucunda polis memuru K.K. kaldırıldığı hastanede şehit olmuştur. Teröristin attığı ilk el bombasının ardından şehit polis teröristi ayağından vurmıştır. Terörist ikinci el bombasının attıktan sonra üzerindeki bombayı patlatmıştır²⁵⁰. Bu her iki olayda da kolluk görevlilerinin silah kullanma yetkisi doğmuştur. Polis memuru kendi can güvenliği için ayağına ateş etmek yerine saldırganı öldürmek amacıyla silahını kullansaydı belki de sonuç böyle olmayacaktı.

²⁴⁷ <http://haberler.grafiksaati.com/664.html> (Erişim Tarihi 4 Nisan 2015)

²⁴⁸ <http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler> (Erişim Tarihi 14 Kasım 2014)

²⁴⁹ <http://www.aksam.com.tr/guncel/karisini-doven-adam-iki-askeri-sehit-etti/haber-30099> (Erişim Tarihi 18 Nisan 2014)

²⁵⁰ <http://www.milliyet.com.tr/sultanahmet-meydani-nda-patlama--gundem-1995013> (Erişim Tarihi 06 Ocak 2015)

Hiç şüphesiz dikkat edilmesi gereken en önemli konu; devleti temsil eden kolluk görevlilerinin yaşam hakkıdır. Bu nedenle kolluk görevlileri kademeli olarak silah kullanabilecekleri gibi, kendi yaşamlarını korumak için, zorunlu ise direk öldürücü güçte kullanabileceklerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOLLUĞUN GENEL SORUNLARI, ÇÖZÜM VE ÖNERİLER

I. GENEL OLARAK

Devletin en temel görevi halkını koruyup kollamak ve insan haklarına bağlı olarak vatandaşlarını yönetmesidir. Devletin bu temel görevini yerine getirirken, en başta kendi kurum ve kuruluşlarının ve bünyesinde istihdam ettiği kişilerin insan haklarına saygılı olmasını sağlamak zorundadır.

Normal şartlarda insanlardan beklenen, karşılıklı ilişkilerinde barışçı ve hoşgörülü tavırlar sergilemeleridir. Böyle bir ortamda kolluk görevlilerine ihtiyaç duyulmayacağı aşikârdır. İnsanları karşılıklı olarak hak ve hürriyetlere saygılı olduğu bir durumda kargaşanın olması beklenmeyecektir. Bu sonuçla kamu düzeninin bozulması söz konusu olmayacağından kolluğun zor ve silah kullanmasına gerek kalmayacaktır.

Kolluğun görevlerini kabaca toplumu korumak, onun haklarını kollamakla ve kamu düzenini sağlamak diye özetleyebiliriz. Bu kapsamda gerçek patronu olan halkını korurken, ona kaba davranmasını çok trajikomik ve bir o kadar da çirkin bir davranış olduğu görülmektedir. Halkın verdiği vergilerden maaşını alan kolluk personeli, dolaylı yönden devlet aracılığıyla maaşını ondan aldığı vatandaşına karşı minnettarlıkla görevini yerine getirmelidir.

Her insan topluluğu gibi devlette canlı bir varlıktır. Devletinde bir bünyesi, bu bünye içerisinde çeşitli organların görevleri vardır. Görevlerinden birisi de zararlı maddeleri dışarı atmaktır. İnsan topluluklarının zararlılarını dışarı atma görevi de kolluğa düşmektedir. Bu nedenle bir bakıma suçlulukla savaş demek olan kolluk görevinin yapılması topluluğun kalabalık oluşuna göre değişir. Köyde başka, küçük ve büyük kentlerde de başka biçimde çalışma yönteminin uygulanması bu değişimindedir²⁵¹.

---

²⁵¹ KUNTER, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s.556.

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere her ne kadar teşkilat yapısı ve görev alanı farklılık gösterse de jandarma ve polis aynı vazife ile görevlendirilmiş iki kardeş kuruluştur. Bu iki kuruluşa yasal mevzuat içerisinde aynı yetki ve sorumluluklar tanınmıştır. Örneğin PVSK, her iki kuruluşun görev ve yetkilerini içeren ortak bir yasadır. Jandarma Kanunu; polis ve jandarmanın görev alanlarını belirtmekte, gerek İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ve gerekse de 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu; İçişleri Bakanı'nın emniyet ve asayiş görevlerini polis ve jandarma kanalıyla yerine getireceğine işaret etmektedir. Ancak bu birlikteliğe rağmen gerek kanunlardan kaynaklı gerekse de teşkilatların gelişimi ile alakalı olarak uygulama da yaşanan sorunlar mevcuttur.

Polis ve jandarma kolluk personeli yurdumuzun en ücra köşelerinde canı pahasına cefakâr ve fedakârca görev yapmaktadır. Aile fertlerinin de aynı kaderi kendileriyle paylaştığı mensuplarının ciddi ve birikmiş sorunları acil çözümler beklemektedir. Her geçen yıl artan bu sorunlar maalesef kanayan yara haline dönüşmüştür. Sorunlarına çözüm bulamayan ve çaresiz kalan kolluk personelleri seslerini duyuramamaktadır. Kolluk personeli bu hallere düşürmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Kolluk personeli ötekileştirilmemeli, yok sayılmamalı, eşitsizlikleri ve haksızlıkları gidermeye yönelik gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır. Kolluk personelinin sorunları ve çözüm yolları aşağıda açıklamaya çalışılmıştır.

II. KOLLUĞUN EĞİTİMİ

Kolluk görevi çok zor, bir o kadar tehlikeli, meşakkatli ve aynı zamanda kutsal bir görevdir. Kolluk görevlilerinin (özellikle polis ve jandarmanın) evin de mutlu huzurlu, mesleğinde mutlu ve başarılı olması için mesleğini bir yaşam biçimi olarak algılamalı ve görevlerini severek yapmalıdır. Bu faktörler tam olduğunda kolluk görevlilerinden en iyi şekilde verim alınacaktır.

En iyi yatırım, insana yapılan “*eğitim*” yatırımdır. Bu nedenle kolluk personeli için eğitim her şeyin başıdır. Eğitim, personelin gelişmesi ve bilgilenmesinin en etkin yoludur. Kolluk amirleri ve personeli son derece ciddi bir eğitimden geçirilmeli ve kolluk güçlerinin halkla bütünleşmesi sağlanmalıdır.

Polis, Jandarma, köy korucuları, gümrük koruma memurları vb. diğer bütün kolluk görevlilerinin, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, görsel ve sanal eğitimleri uluslararası standartlara uygun olarak yapılmalıdır. Bu eğitimler yapılırken teknolojinin bütün imkânları kullanılmalıdır. Personel, gerçek hayattaki olaylarla karşılaşmadan önce yeterli sayıda eğitimden geçmelidir. Tüm personelin istenilen standartlara ulaşması hedeflenmelidir.

Kolluğun diğer bir sorunu da kolluk tarafından kullanılan silah ve donanım malzemeleri ile ilgilidir. Kolluk tarafından kullanılan silah ve teçhizatlar teknolojik gelişmelere paralel olarak yenilenmelidir. Kolluk personeli görev ve niteliklerine göre yeterli sayıda silah ve malzeme ile donatılmalıdır. Kolluk personeli adli olaylara müdahale ederken yakalama ve tutuklama olaylarında olayın derecesine göre mutlaka iyi eğitilmiş ve tam teçhizatla personel ile olaylara müdahale etmelidir. Kendi emniyetlerini en üst seviyede tutmalıdır. Aksi takdirde sonucu telafi edilemeyen ölüm gibi, vahim durumları doğurabilir. Benzer bir olay da Aydın'da meydana gelmiştir. Yaralama ve kasten öldürme suçlarından aranan H.T.'nin Aydın Efeler ilçesine bağlı Eğrikavak Mahallesi'nde sakladığını tespit eden jandarma ekipleri, bölgeye operasyon düzenlemiştir. İl Jandarma Komutanlığı sorumluluk bölgesinde, H.T.'nin yakalama çalışmaları sırasında, Jandarma ekiplerinin bölgeye geldiğini görerek pusuya yatan H.T.'nin ateş açması sonucu bir jandarma astsubayın şehit olmuş, bir uzman jandarmanın hafif şekilde yaralanmıştır. H.T. olayın ardından kaçmıştır. Burada kolluk görevlileri yeterli personel, araç ve teçhizatla (çelik yelek, çelik başlık) olaya müdahale etselerdi beklide sonuç bu şekilde neticelenmeyecekti²⁵².

Kolluk güçlerinin yoğun bir şekilde teorik ve pratik eğitimden geçirilmesi gerekmektedir. Silah kullanılması gereken yerde silah kullanılmaması kolluğun görevini yerine getirmediğini gösterir. Bu yüzden devlet otoritesi sarsılacak ve kamu düzeni bozulmuş olacaktır. Bu duruma düşmemek amacıyla, polisler için bilgilerini artırıcı ve eğitim amaçlı çalışmalar yapılması gerekmektedir²⁵³. Personelin eğitimi (silah kullanımı, meslek eğitimi, insan hakları eğitimi, toplum psikolojisi, öfke kontrol

²⁵² <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1036291-aydinda-jandarmaya-silahli-saldiri> (Erişim Tarihi 14 Şubat 2015)

²⁵³ KOÇ, Cihan, Kolluğun (Jandarma- Polis) Adli Görevleri, Ankara 2002, s.423.

eğitimi) ok iyi planlanmalı ve bu eğitim uzman kişilerce verilmelidir. Gerektiğinde niversitelerden bilimsel destek alınmalıdır.

Belirlenen zaman aralığında personelin eğitimi periyodik olarak tekrarlanmalıdır. İhtiyaç duyulduğunda personele geri besleme eğitimi de verilmelidir. Dünyada yeni gelişen olaylar ve konular ile ilgili personelin dünya standartlarından geri kalmaması için gelişmiş ülkelere konuyla ilgili personel gönderilerek yerinde eğitim yaptırılmalıdır. Bu edinilen yeni bilgi ve tecrübeler ilgili diğer personele de aktarılmalıdır.

A. Eğitim Süresinin Yetersizliği ve Hizmet içi Eğitimi

Eğitim hususunda karşımıza çıkan sorun genel olarak memur sınıfı personelin eğitimi konusunda yaşanmaktadır. Çünkü polis memurlarının eğitiminde tam manasıyla belirli bir standardı yakalamak mümkün olmamıştır. Dolayısıyla meslekte kıdem almış eski personelin eğitimi bir tarafa bırakılsa bile, son yıllarda alımı yapılan personelin eğitiminde dahi yeknesaklık sağlamak mümkün olmamıştır. Bir kısmı iki yıllık Polis Meslek Yüksek Okulu mezunu olan polis memurlarının, diğer bir kısmı ise dört yıllık niversite mezunu olup altı aylık Polis Eğitim Merkezi'nde eğitim alan personelden oluşmaktadır. Dolayısıyla standart bir eğitime sahip olmayan ve hiyerarşik bir kurumda görev yapan personelin yönetiminde sorunlar yaşanmakla birlikte; verilen güvenlik hizmetinde standart sağlamakta da problemlerle karş karşıya kalınmaktadır²⁵⁴.

Jandarma teşkilatın da bu sorun görülmektedir. Çünkü jandarma personelinin yüzde 60'ı profesyonel meslek mensubu olmayıp zorunlu askerlik hizmetini yerine getiren erlerden oluşmaktadır. Bu personelin eksizsiz olarak eğitime tabi tutulması mümkün değildir. Ayrıca hiyerarşik bir kurumda görev yapan, eğitim ve uzmanlaşmanın temel unsurunu oluşturduğu i güvenlik, trafik, asayiş gibi hassas bir

---

²⁵⁴ DOĞAN, Fatih, Polis ve Jandarma Teşkilatları Açısından İ Güvenlik Yönetimi Sorunları ve Değişimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s.64.

görevin askerlik vazifesini yapmak üzere silâh altına alınmış erlere yaptırılması verilen güvenlik hizmetinde standart sağlayamamaktadır.

Bu konuda asıl sorun kolluk personelinin gerekli eğitimi alması ve aldığı eğitime göre her zaman istihdam edilmesidir. Kolluk personeline görevine göre eğitim verilmelidir. Başka bir ifadeyle hizmet içi eğitim istihdamla uyuşmalıdır.

Yeterli eğitimin alınmaması ve hizmet içi eğitimin eksikliği, okuma alışkanlığının olmaması gibi nedenler kolluk personelinin eksiklerini görememesi ve dolayısıyla gelişen olaylar karşısında yanlış eylemler yapmasına neden olmaktadır. Burada asıl görev amirlere düşmektedir. Üniversitelerden ve ilgili kurumlardan destek alınarak personel sürekli bilgilendirmeli ve eğitilmelidir.

Ülkemizde meydana gelen olaylar, özellikle yaşanan kötü tecrübeler personele geri bildirim olarak mutlak surette iletilmelidir. Zira genellikle tecrübe eksikliğinden ileri gelen bilgisizlik ve korku, gereksiz yere güç kullanmaya, yanlış ve hata yapmaya neden olmaktadır. Geribildirim aynı hatayı başka kolluk görevlilerinin de yapmaması için önemlidir.

B. Kolluk ve İnsan Hakları Eğitimi

Kamuoyu oluşturmaya ve toplumsal duyarlılığı geliştirmeye yönelik insan hakları eğitimi, hak ve özgürlüklerin korunmasında olmazsa olmaz bir şarttır. Bu eğitimde bilgilendirme kadar bilinçlendirme ve duyarlılık oluşturma da önemlidir. Bu bilinçlendirme sayesinde kolluğun (polis ve jandarma) insan hakları eğitiminde etkili sonuçlar elde edilecektir. Söz konusu eğitimi almayan kolluğun bazen farkında olmadan kendi eksik bilgisinden dolayı hukuk kurallarına aykırı faaliyette bulunması mümkündür. Bu nedenle gerekli eğitimi vermek devletin yükümlülüğüdür.

Kolluğun insan hakları konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aslında, kolluğun meşruluğu, insan haklarına saygılı olmaya dayanmaktadır. Bu kapsamda uygulamada yer alan sorunların çözülebilmesinde bilinen en etkili yollardan biri insan hakları eğitiminin verilmesidir. Söz konusu eğitim süreklilik arz etmeli ve bu eğitim gözden geçirilmelidir. Ayrıca,

polis ve jandarmaya verilen bu eğitim yeni tekniklerle beslenmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, örneğin polis sadece cop kullanan ya da grubu dağıtan bir güç değildir. Bunun yanında, adli ve toplumsal olayları, analiz edebilen, öncesi ve sonrasında bir bütün olarak olayları gözlemleyebilen bir güvenlik personeli olmalıdır²⁵⁵.

C. Toplumsal Olay Ve Provokasyonları Önleme Eğitimi

Kolluk kuvvetleri tarafından, toplumsal olayda veya provokatif eylemde öncelikli olarak, savunulan düşüncenin haklılığı veya haksızlığına bakılmaksızın, hukukun üstünlüğünün sağlanmalıdır. Kamu düzeninin yeniden tesisi hedeflenmelidir.

Ülkemizde son dönemde büyük çaplı toplumsal olay ve provokasyonlar meydana gelmiştir. Bu toplumsal olaylara (Gezi Parkı ve Kobani Olayları) müdahale esnasında mülki amirlerin, kolluk yöneticilerinin ve kolluk personelinin çok zor durumda kaldığı gözlemlenmiştir. Özellikle kolluk personeli toplumsal olaya müdahale esnasında bilgi eksikliği, topluluğa müdahale esasları, strateji belirleme gibi konularda eğitim eksikliğinden dolayı personelin yetersiz olduğu görülmüştür.

Herhangi bir toplumsal olay duyumu alan veya doğrudan karşılanan kolluk personeli, olay yerine intikal ederken ve ettikten sonra şu görevleri sırasıyla yerine getirmelidir²⁵⁶:

1. Bilgilenme: *Mümkünse olay yerine ulaşmadan önce, değilse en kısa zamanda, olayın mahiyetini öğrenmeye çalışmalıdır. Ancak daha önce bahsedildiği üzere, tarafları birbirinden ayırmadan ve uzaklaştırılmadan kendilerinden sormamalıdır.*

2. Haber Verme ve Yardım İsteme: *Olay yerine hareket edildiği andan itibaren, yaşanan gelişmeler üst makamlara haber verilmeli ve zamanında yardım istenmelidir. Haber verirken, olayın yeri, kalabalığın büyüklüğü, biliniyorsa mahiyeti, muhtemel gelişmeler açık ifadeler ile aktarılmalıdır. Haberleşme esnasında,*

²⁵⁵ BAL, İhsan, BEREN, Fatih, Polis Etiği, Ankara 2003, s.82.

²⁵⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi Bakanlığı, Toplumsal Olay ve Provokasyonları Önleme Rehberi, s. 22.

hissedilen tedirginlik, olabilecek tehlikeli gelişmeler ve bazı özel bilgilerin kalabalık tarafından duyulmaması için gereken titizlik gösterilmelidir.

3. Strateji Belirleme: *Mahiyetini öğrendiği toplumsal olayın sonlandırılması ve kitlenin dağıtılması için, nasıl davranması ve hangi yöntemleri uygulaması gerektiğine dair stratejisini belirlemelidir.*

4. Zamanı Doğru Kullanma: *Zaman kayıpları kitlenin katlanarak büyümesine fırsat vereceğinden, olay yerine ulaşmak için hızlı hareket etmelidir. Olay yerine ulaştıktan sonra, aceleci davranıldığı kalabalığa hissettirilmeden zaman hızlı kullanılmalıdır.*

5. Tahrik Unsurlarını Uzaklaştırma ve Kitleyi Yatıştırma: *Kitle ile temas sağlandıktan sonra, tahrike sebep olan gruplar ve kişiler önce birbirinden, sonra kitleden uzaklaştırılır. Kitle uygun yöntemlerle yatıştırılır ve dağıtılır.*

6. Kalabalığı Gözleme ve Gelişmeleri Takip Etme: *Toplumsal olay sona erdikten ve kitle dağılmaya başladıktan sonra, olayın sona erdiğini bizzat göstermek için olay yerinden ayrılmalıdır. Ancak, tamamen ve kontrolü kaybedecek şekilde uzaklaşmamalıdır. Belli bir mesafeden, tekrar toplanma ve olayın yeniden başlaması ihtimaline karşı tedbirli davranılmalıdır.*

Yukarıda belirtilen konularda kolluk personeli eğitimine dâhil edilmelidir. Belirli zaman aralığında eğitim tekrarlanmalıdır.

D. Kolluğun Profesyonelleşmesi

Kolluk personeli için profesyonellik olmazsa olmaz ilk şarttır. Demokrasi ve insan haklarının sürekli geliştiği ülkemizde yeni yasalara ve uluslararası yasal mevzuatlara uygun olarak kolluğun kamu düzenini sağlaması, kolluk personelinin profesyonel bilince ulaşması ile mümkün olacaktır.

Kolluk görevlileri olaylar karşısında yetki sınırlarını bilmelidir. Yasal sınırlar içersin de suçlarla, nasıl mücadele edileceğini, yasal sınırlar dışına çıkmayacağını bilincinde olmalıdır. Bu nedenle kolluk görevlilerine en iyi şekilde eğitim verilmeli ve profesyonel bilincin kazandırılması için gerekli tüm tedbirler alınmalıdır.

Kolluğun profesyonel bilince kavuşması yönünde ülkemizde ayrıntılı çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemizde ilk defa Osmanlı Devleti döneminde 1910 yılında Dersaadet Polis Mektebi muallimi İbrahim Feridun ÜSTÜNEL tarafından İstanbul Polis Mektebinde ders kitabı olarak okutulmak üzere Polis efendilere mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye isimli eser hazırlanmıştır. Bu kitapla polislerin olaylara müdahale ederken mesleki yönden belirli esaslara göre hareket etmeleri amaçlanmıştır. Böylece polis teşkilatında profesyonelliğe geçişteki ilk adımlar atılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet döneminde 1930'lu yıllardan sonra çıkarılan Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu ile Yasal düzenlemelerle de Türk Polis Teşkilatındaki profesyonellik ve yasal gücün tam anlamıyla teşekkül etmesi yönünde olumlu gelişmeler olmuştur²⁵⁷.

Kolluk personeli (polis ve jandarma) kanun ve mesleki mevzuatı çok iyi bilen, fizik gücü ve kondisyonu yüksek olan, adli olaylara doğru yöntemlerle müdahale edebilen, göreve tam teçhizatıyla çıkan ve teçhizatını doğru kullanabilen, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, sorumluluk bilinci tam olan kolluk görevlileri profesyonel kategorisinde değerlendirilebilir. Profesyonel bir polis ve jandarma olayın rüzgârına kapılmamalı, rüzgâra yön vermeyi çok iyi bilmelidir. Tahrik olmamalı ve tahrik etmemelidir. Kolluğun adli olaya müdahalesi esnasında, şüpheli yakalanmamak için kaçabilir, saklanabilir, taş atabilir, hakaret ve tehdit edebilir, söz ve tavırlarıyla küçük düşürücü hareketler de bulunabilir. Kolluk görevlileri şüphelileri kovalarken, yere düşüp yaralanabilir, kaza yapabilir. Bütün bu olumsuzluklara rağmen şüpheliyi yakaladığı anda, kanuni yetkileri çerçevesinde, olumsuz duyguların etkisi altında kalmadan rutin yakalama işlemini yapabilirse gerçekten işini profesyonel bir şekilde yapmış olur. Olaylara müdahale şekline şüpheli değil, kolluk görevlileri kendileri karar vermelidir.

Birebir halk ile temas halinde olan kolluğun profesyonellik eğitimi kriterleri, standartları belirlenmeli ve bu standartlar kolluk personeline ayrıntılı bir şekilde öğretilmelidir. Çünkü benzer olaylar karşısında görevlilerin farklı tepki vermesi kargaşa ortamı oluşturur. Örneğin ABD' de bir aracı durdurmanın dahi bir standardı

---

²⁵⁷ BOZKURT, Murat/KAYA, Ömür, Polisin Adli Olaylara Müdahale Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.1.

vardır. Herkes bu prosedüre uymakla mükelleftir. Her polis, araç durdurma işlemini aynı şekilde uygular ve halktan aynı davranışları bekler.

Burada jandarma teşkilatının profesyonelleşmesine değinmek istiyorum. Jandarma Genel Komutanlığı'nda 32 general, 6 bin 261 subay, 23 bin 966 astsubay, 22 bin 945 uzman jandarma, 14 bin 968 uzman erbaş, 113 bin 322 yedek subay ve erbaş/er görev yapmaktadır²⁵⁸.

Personel sayısı fazla görünse de; profesyonel personel ihtiyacı jandarma teşkilatının en önemli sorunlarından birisini oluşturmaktadır. Yukarıda görüldüğü gibi jandarma personelinin büyük bir kısmını askerlik görevini yapan “er” sınıfı askerler oluşturmaktadır. Mevcut jandarma personelinin yüzde 60'ı profesyonel meslek mensubu olmayıp zorunlu askerlik hizmetini yerine getiren erlerden oluşmaktadır.

Kolluk personeline başta uzmanlık ve tecrübe olmak üzere, hukuki ve mesleki bilgi yeterliliği, inisiyatif kullanma, temsil etme gibi özelliklerin bulunması gerekir. Jandarma subay, astsubay ve uzman erbaşların normal bir eğitim ve öğretimden geçmiş olmaları durumu hariç tutulursa, profesyonel kolluk bilgi ve becerisine sahip olmayan uzun dönem ve kısa dönem askerlerin çok kısa bir eğitim sonrası kendisini doğrudan görev şartları içerisinde bulan erbaş ve erlerin emniyet ve asayiş hizmetlerinde, terörle ve günümüzün örgütlü organize suçlarına karşı mücadelede başarılı olması mümkün gözükmemektedir. İdari görevlerin fazlalığı, artan suç oranı ve çeşitlerine karşılık karışık görevler üstlenen jandarma erinin mesleki açıdan yeterli olmadığı aşikârdır.

Görev alanları birbirlerinden ayrı olmakla birlikte asli görevleri kamu düzenini sağlamak olan polis ve jandarma arasında bu görevi yerine getirmeleri için gerekli eğitim birliğinin sağlanmamış olması, bir başka sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İç güvenliğin sağlanmasında temel kriterlerden biri, bu işlevi özel olarak eğitilmiş profesyonel güçlerin yapması gerektiğidir. Askerlik görevini jandarma çatısı altında yapacak olan erbaş ve erlerin eğitilmesi Jandarma Eğitim Birliklerinde gerçekleştirilmektedir. Jandarma Eğitim Komutanlığının komutasına verilmiş eğitim

---

²⁵⁸ <http://www.milliyet.com.tr/tsk-personel-sayisini-acikladi-gundem-1992802/> (Erişim Tarihi 9 Nisan 2015.)

birliklerine katılan erbaş ve erler, görev yapacakları birliklerin özelliklerine uygun ihtisas dallarında (Komando, Özel Asayiş, Asayiş, Turizm, Cezaevi Koruma, Muhabere, Sürücü vb.) eğitime tâbi tutulmaktadırlar. Erlerin (mecburi askerlik hizmeti yapan yani profesyonel olmayan askerlerin) bu amaçla aldıkları temel eğitim kısa süreli olmaktadır. Erlerin aldığı bu temel eğitimin kısa sürede verilmektedir. Yani 21 yaşına kadar lise veya üniversite eğitimi almamış, belirli bir eğitim düzeyine gelmemiş bir insana kısa sürede bu eğitimin verilmesi, konunun tartışmalı olduğuna dikkat çekmektedir.

Jandarma Teşkilatı çoğu temel hak ve hürriyetlerle doğrudan ilgili birçok yetkiyi kullanabilmektedir. Bu yetkilerin erler tarafından kullanılacağı dikkate alınırca, doğurabileceği sakıncalar açıkça görülmektedir. Profesyonelliğe geçişin önünde en büyük engel olarak sebep olacağı mali yük gösterilse de, başarısızlığın ve doğacak zararların getireceği yük muhakkak ki daha fazla olacaktır.

E. Kolluk Personelinin Üst ve Amirin Profesyonel Eğitimi

Kolluk personelinin özellikle üst ve amirlerinin profesyonel eğitimi çok önemlidir. Üst ve amirler, astlarını sevk ve idare ederken olaya hâkimiyetini kaybetmemelidir. Bir tiyatro sanatçısı gibi liderlik rolünü çok iyi oynamalıdır. Soğukkanlı olmalıdır. Olayın kontrolden çıkmasını engellemelidir. Astlarına, davranışlarıyla daima örnek olmalıdır. Aşağıda örnek verdiğim olay eğitimin önemini ve periyodik olarak sürekli yapılması gerektiğinin kötü bir örneğidir.

Gaziantep Şahinbey İlçesinde Eski Garajlar bölgesinde bulunan Sanayi Esnafına, Kentsel Dönüşüm Kapsamında Karataş Bölgesinde yeni işyerlerinin yapılması konusu ile ilgili olarak sanayi esnafı ve çalışanları, Şahinbey Belediye Binasına doğru yürüyüşe geçtikleri ihbarı gelmiştir. Kolluk personeli Şahinbey Belediye Binasında ve güzergâhta gerekli emniyet tedbirleri alarak, kalabalık grup ile yapılan mülakat sonucunda grubun herhangi bir olay çıkarmadan dağılımları sağlanmıştır.

Bahse konu grubun 12.02.2015 günü saat: 09.00 sıralarında tekrar Belediye önünde toplanacakları duyumu üzerine belirtilen yerde gerekli emniyet tedbirleri alınmıştır. Yaklaşık 70 kişilik bir grup Şahinbey Belediyesi önünde toplanmıştır. Daha sonra buradan dağılarak, ara sokaklardan tekrar birleşmek suretiyle Valilik Binasına doğru yürüyüşe geçmiştir. Kaldırımında yürümek yerine, yol üzerinde yürüyerek tamamen yolu trafiğe kapatmışlardır.

Ulaşımın aksaması üzerine kolluk güçleri ivedi olarak grubun bulunduğu yerde önlem almıştır. Kolluk görevlilerince defaten yolu açmaları konusunda ikaz edilmelerine rağmen grup uyarılara uymayarak, yolu tamamen trafiğe kapatmıştır. Grup, kolluk görevlilerince engellenmeye çalışıldığı esnada, amir tarafından gruba karşı müdahale talimatı verilmiştir.

Çıkan gerginlikte, bir amir, bir polis memurunu yakasından tutarak kalabalığa biber gazı sıkması için bağırmıştır. Ensesinden tuttuğu polisi esnafa doğru itmiştir. O sırada bir başka amir ise o polis memurunun sırtına vurmuştur. Ardından, polisi ensesinden tutan amir, “*Sık Ekrem sık! Sık lan sık*” diye bağırarak, polise gaz sıkırmıştır²⁵⁹.

Bu olayda amir sakinliğini ve sükûnetini kaybederek, polis memuruna yaptığı olumsuz hakaret ve davranışlarda bulunmuştur. Ortamın durumu daha da karmaşık hale gelmiştir. Hem kendini hem de meslektaşını zor durumda bırakmıştır. Ayrıca konuyla ilgili olarak Gaziantep valiliği olayla iliği soruşturma başlatmıştır.

Üst ve amir her zaman soğukkanlı olmalıdır. Liderlik rolünü çok iyi oynamalıdır. Astlarına güven vermelidir. Kendini, mahiyetinde çalışanları, insanlarımızı, silahımızı, görev alanlarımızı eksizsiz bilmelidir. Yaptığı her faaliyetin sonucunu düşünerek ayrıntılı planlamalıdır. Her olay en iyi şekilde analiz edilmelidir. Düşünmeden, planlama yapmadan kesinlikle hareket etmemelidir. Eski ve tecrübeli personelden her fırsatta yararlanılmalıdır.

---

²⁵⁹ <http://www.haberler.com/valilige-yurumek-isteyen-esnaf-grubuna-biber-gazli-6960634-haberi/> (Erişim Tarihi 3 Mart 2015)

F. Polis ve Jandarmanın Personel Eğitimi ve Kullanılan Teçhizat Farkının Kaldırılması

Polis ve jandarmaya verilen iç güvenlik hizmeti her ne kadar farklı kurumlar tarafından veriliyor olsa da, profesyonel bir düzeyde ve aynı standartlarda verilmelidir. Profesyonel olarak verilmesi gereken bu hizmet ayrıca suç ve suçluluktaki artışa ve değişime bağlı olarak kendisini geliştiren uzman personel tarafından verilmelidir. Uygulamaya bakıldığında, Polis ve Jandarma teşkilatları arasında personelin eğitim düzeyi ve içeriği, gerekse de güvenlik hizmetinin sunulması için kullanılan araç-gereç ve teçhizat açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu kapsamda aynı standartta eğitim almayan ve görev esnasında aynı standarttaki araç-gereç ve teçhizat kullanmayan iki farklı kurum tarafından aynı standartta bir güvenlik hizmeti almak pek mümkün görünmemektedir. Her iki kurumun görev alanı, eğitimi, teşkilat malzeme ve kadrosu ve bu kurumlarla ilgili yasalar zaman kaybedilmeden yeniden düzenlenmelidir.

III. KOLLUK PERSONELİNİN HAKLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ

A. Teşkilatlanmadaki Yetersizlik

Ülkemizde, özellikle polisin görev sahası her geçen gün yatay olarak genişlemiştir. Şehirleşme artmakta ve jandarma sorumluluk alanında bulunan bölgeler peyderpey polise devredilmektedir. Köyden şehre göç ve bunun sonucu olarak büyük şehirleri ablukaya alan çemberin büyümesi sonucu meydana gelen nüfus artışı sebebiyle polisin görev sahası yatay olarak artmıştır. Kırsal kesimden gelen ve geldikleri kesimin sorunlarını da birlikte getiren bu çevre halkı arasında görev yapan polis o zamana kadar şehir yaşamında karşılaşmadığı, kırsal kesimde rastlanan ve jandarmanın görev alanına giren bazı suç çeşitleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucu görev alanının süratli genişlemesi ve polis sayısının bu oranda artmaması ve bu yönde eğitilememesi nedeniyle etkisi azalmıştır. Polisin teşkilat (personel, araç, gereç, bina, bütçe vb.) açısından büyümesiyle sorumluluğuna aldığı bölgelerin artışı arasında yeterli bir orantı mevcut değildir. Bir yandan ihtiyaçların kısıtlı bütçe

imkânlarıyla karşılanması, diğer yandan emniyet teşkilatının yenilenmesi problemler yaratmaktadır. Bu durum sağlıklı bir planlama yapılmasını da engellemekte ve güvenlik hizmetlerinin aksamasına yol açmaktadır. Ancak bunun da çözümü, şehirleşen ve belediye sınırları içerisine dâhil olan bölgeleri jandarmadan polise devretmek değil, polis teşkilatının devraldığı bölgelerle doğru orantılı olarak gelişmesini ve genişlemesini sağlamaktır.

Görev alanının artması ile ilgili sorunların yansıması jandarma teşkilatı üzerinde de görülmektedir. Gelişmekte olan ülkemizde sanayileşmenin sonucu büyük şehirlerin belediye sınırları dışında polis denetiminden uzak jandarma denetimindeki kırsal kesimdeki üniversite kampüsleri ve fabrikalarda jandarmaya yabancı olan kent insanını kırsal kesime çekmiştir. Gerek üniversite kampüsleri ve gerekse de fabrikalar ve organize sanayi bölgeleri kuruluna kadar jandarma personeli kırsalda yaşanan klasik suç ve suçlulukla karşı karşıyayken söz konusu alanların polis denetimi dışındaki kırsal bölgelere yayılması ile birlikte jandarma personeli zorluk çekmeye başlamıştır. Gerçekten jandarma “*grev*” konusu ile ilgilenmemişken bu hadiselere konu olan fabrikaları korumaya gönderilmiş ya da öğrenci olayları ile karşılaşmamışken üniversitelerin güvenliğini almak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla karşılaştığı yeni suç ve suçlu profiline yabancı olan jandarma teşkilatının iç güvenliği sağlamada zorluklar yaşadığı görülmektedir. Bu yeni suç profili ile ilgi jandarma personeline eğitim verilmeli ve ayrıca ihtiyaç duyulan yeni donatım malzemeleri karşılanmalıdır.

B. Mesai Durumu ve Çalışma Ortamı

Mesai durumu ve çalışma ortamı polis ve jandarma personeli için önemli sorunlar taşımaktadır. Kamuda çalışan diğer memurların çalışma saatleri belirlidir. Memurlar yaşamlarını buna göre ayarlar. Oysa polis ve jandarmada hizmetin aksamaması için “*ikinci bir emre kadar mesai uygulaması*” yapılmaktadır. Bunun neticesinde personelin işe olan motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Özellikle nöbet hizmeti için sağlıklı ve düzenli bir ortam gerekir. Çünkü nöbet görevi dikkat gerektirir. Gereken dikkatin verilebilmesi için kolluk personelinin

fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı olması gerekir. Bu nedenle nöbetten sonra, bir sonra ki nöbete kadar sağlıklı ve yeterli dinlenme ve beslenme olanakları olmalıdır. Ayrıca istirahat saatlerinde de personele başka işler verilmemelidir.

Yurdumuzun en büyük şehirlerinden en ücra köşesinde görev yapan kolluk görevlilerinin (polis ve jandarmanın) personel sayısının yetersiz olmasından dolayı çok fazla mesai yapmaktadır. İş gücünün azaltılması ve personelin daha verimli çalışması için personel sayısının artırılması gerektiği kanaatindeyim. Örneğin yurdun dört bir yanında görev yapan Jandarma personeli için askerlik görevini yapan erbaş ve erlerin yerine bu konuda eğitim görmüş rütbeli personelin (Uzman çavuş) sayıları artırılabilir.

Kolluk görevlilerinin çalışma koşulları ve ortamı iyileştirilmelidir. Çalışma koşulları ve ortamı çok iyi olursa personel daha verimli çalışır. Aynı zamanda daha uzun süreli çalışabilir. Örneğin personelin yeme-içme, dinlenme ve spor yapabilme olanağının olması hizmette verimliliği olumlu yönde etkileyeceği kanaatindeyim. Ayrıca yapılan görevin niteliği ve yerine göre devamlı atama gören kolluk personeline; ailelerinin de daha az mağdur olmaları için lojman verilmelidir. İhtiyaç duyulan personel, araç ve malzeme eksikliği ise süratle tamamlanmalıdır.

C. Kolluk Personelinin Maddi Sorunu

Polisin en önemli sorunlarından biri de ücrettir. Polis ve jandarma halkın can güvenliğini korumak gibi önemli bir görevi yaparken üstelik kendi can ve güvenliği tehlikede iken gerçekten iyi bir maaş ve ek ücret aldıkları söylenemez. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde yapılan bir araştırmaya göre, polis memurlarının en büyük sorununun çok çalışıp az ücret alması olduğu, bu stres kaynaklarının “ *sebepsiz yere çok sinirlenmek* ” ve “ *saldırgan davranışlar sergilemek* ” gibi sonuçlar yarattığını ortaya koymaktadır²⁶⁰. Bu sorun başka maddi ya da maddi olmayan sorunları beraber getirdiği gibi, suç ve suçularla mücadelede başarısızlığa da yol açmaktadır. Buda polisin verimliliğini ve motivasyonunu da olumsuz yönde etkilemektedir. Kolluk görevlilerinin maaşı ve özlük hakları en azından tatmin edecek

²⁶⁰ KIREL, Çiğdem, Cengiz Ayşe AYTÜL, “ Trafik Polisleri Arasında Mesleki Stresin Kaynakları ve Sonuçları: Eskişehir trafik Polis Merkezinde Bir Araştırma” Polis Birimleri Dergisi cilt 8, sayı 2, Ankara 2006.

şekilde iyileştirilmelidir. Amerika Birleşik Devletlerinde New York eski belediye başkanı Rudolph Guiliani'nin Meksika'da verdiği bir konferansta belirttiği gibi “suçu önlemek istiyorsak ilk iş olarak polisin maaşını artırmak gerekir.” Bu haberi nakleden Ruhat Mengi'nin belirttiği gibi “suçu önlemek, arıca suçluların yakalanmasını ve hakkıyla cezalandırılmasını sağlamak için emniyet güçlerinin ve yargı mensuplarının geçim kaygısında olmaması gerekir²⁶¹.”

D. Motivasyon Eksikliği ve Psikolojik Sorunlar

Kolluk personelinin motivasyon eksikliği ve psikolojik sorunları üstünde önemle durulmalıdır. Çünkü en sağlıklı insan psikolojik olarak sağlıklı olmalıdır. Psikolojik rahatsızlık diğer sağlık sorunlarının yanında çözümü daha zor olan rahatsızlıktır. Tedavi edilmediği zaman beraberinde birçok sağlık sorununu getirebilir. Hatta maddi ve maddi olmayan sorunları da neden olabilmektedir. Psikolojik rahatsızlıklar son yıllarda polis ve jandarma mensuplarında intihar girişimlerinin olmasına yol açmıştır. Bu nedenle özellikle polisin psikolojik yardım alması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Nitekim İçişleri Bakanlığının yazılı soru önergesinde Emniyet Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında oluşturulan psikolojik destek birimlerinde toplam 144 psikolog ve psikolojik danışman görev yaptığını belirtmektedir. 2008 yılından 2012 yılının ilk altı ayına kadar olan dönemde 27.895 personel bu birilere müracaat ederek psikolojik yardım almıştır. Bunun neticesinde Emniyet Teşkilatında meydana gelen intihar olaylarının incelendiği araştırma sonucuna göre intihara yol açan faktörlerin toplum genelinde bulunan intihar girişimlerinden farklılık göstermediği görülmüştür²⁶².

Jandarma teşkilatında motivasyonu olumlu yönde etkileyecek çalışmalar yapılmaktadır. Komutan konumundaki personel ile astsubay ve uzman jandarma statüsündeki personel arasında sağlıklı iletişim kanalı oluşturmak, böylelikle söz konusu personelin taleplerine ve gelişimlerine daha sıhhatli, doğru çözümler üretmek

---

²⁶¹ MENGİ, Ruhat, “Guiliani ve Polis Maaşları”, Vatan 18 Ocak 2003.

²⁶² T.C. İçişleri Bakanlığı, 03 Nisan 2013 tarihli, B.05.1.EGM.0.12.67001(91250) Sayılı Yazılı Soru Önergesi

amacıyla, Jandarma Genel Komutanlığı Astsubayı ve Uzman Jandarması kadroları oluşturulmuştur²⁶³.

Kolluk personelinin ifa edilen görevlerinde etkinlik ve verimliliğin artırılması açısından, personelin moral ve motivasyonunu artırıcı önlemlerin bir an önce hayata geçirilmesi kaçınılmazdır.

IV. KOLLUK GÖREVLİLERİNİN MAĞDUR OLMA ENDİŞESİ

Ülkemizde bireysel silah kullanmanın yaygın olduğu ve silahlı suç işleme oranının yüksek olduğundan dolayı kolluk personelinin silah kullanma yetkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kolluk personelinin görev yapabilmesi için silah kullanma yetkisini tam ve doğru olarak bilerek uygulamalıdır. Orantılı güç ve silah kullanan kolluk görevlileri ödüllendirilmelidir.

Kolluk personelinin her olaya müdahale etme ve zor kullanma etkisinin, her olaya göre ayrıntılarıyla tahlil edilmesi pek mümkün olmamaktadır. Birçok konuda yüksek yargı kararlarının oluşmasını beklemeye ihtiyaç vardır. Örneğin polis memurunun plansız bir şekilde karşılaştığı ve panik, heyecan, korku, stres, kaygı ortamında ansızın karar vererek müdahale ettiği olay ve sonunda, çok uzun bir yargılama sürecinde mahkeme karara bağlamaktadır. Gelecek kaygısı polis memurlarının cesaretini kıran çok önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Polisin kaybedecek işi, aile hayatı, yaşam düzeyi toplumsal statüsü ve onuru onu frenleyen faktörlerdir. Örneğin polis genellikle silahını kullanmaktan çekinmektedir.

Bu çekinme, yetkinin sınırlarını ve kullanma şeklini bilememekten kaynaklandığı gibi, medyanın tutumundan korkmaktan ve özellikle bir olayda silah kullanma yetkisine başvurmaktan dolayı bir soruşturmaya maruz kalacak olursa mahkemelerde derdini anlatamamaktan kaynaklanmaktadır. “ ABD ve diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, kolluğun gerektiği zaman silahını kullanmasın, Türk hukuk

---

²⁶³ Jandarma Okullar Komutanlığı, Jandarma Dergisi, Haziran 2014, Sy. 139, s.57.

sistemi için de korkulan bir eylem olmaktan çıkma zamanı gelmiştir. Silah, kolluk görevlisinin görünüşünü tamamlayan bir aksesuar değildir; kollarına kendisine ve başkasının canına ve malına yönelik bir tehlikeyi bertaraf etmek için verilmiştir²⁶⁴.”

Kolların silah Kullanma yetkisi ile ilgili olarak İstanbul da düzenlenen bir seminerde üst düzey bir emniyet müdürü bir olay aktarmaktadır. Bir polis memuru bir olayda silahını kullanır ve bu nedenle de soruşturmaya uğrar. Polis Memuru “artık öleceğimi bilsem silah kullanmam” der ve gerçekten de İzmit’te bir olayda soyguncu ile karşı karşıya gelir silahını kullanmaz, soyguncu silahını kullanır ve polis memuru şehit olur. Üst düzey emniyet görevlisi bu olayı anlatırken “ silah kullanan kolluk görevlisinin çok fazla üzerine gidildiği, açığa alındığı, zor durumda bırakıldığını anlatmak istemektedir. Belindeki silahını hukuka uygun şekilde kullandığında bunun ödül getireceğini, kendisinin soruşturmaya uğramasının hukuka uygunluk açısından bir değerlendirme olduğunu birçok arkadaşının silah kullandığını için ödüllendirildiği, şehit polis memurumuz görse idi, beklisi de bu hikâyenin sonu böyle olmayacaktı²⁶⁵ .

Doğu Anadolu bölgesinde görev yaparken benzer bir olayda aynı şekilde benimde başıma geldi. 2010 Yılında Bitlis Mutki kırsalında operasyon bölgesine intikal ederken sorumlu olduğum time köyden ateş açılmıştır. Time ilk ateş edildiğinde asker olduğumuzu yüksek sesle ikaz ettim. İkazıma rağmen tekrar ateş edilmiştir. İkinci kez ateş edildiğinde havaya bir el uyarı ateşi yaptım. Tekrar yüksek sesle bir daha ateş edilirse hedef gözetmeksizin ateş edeceğimi bağıarak ikaz ettim. Ateş eden şahıs asker olduğumuzu anlayınca ateş etmeyi kesti. Bizde operasyona devam ettik. Burada sakinliğimi koruyarak uyarı ve ikazlarımı yapmasaydım sonuç çok vahim boyutlara ulaşabilirdi.

V. KOLLUK KUVVETLERİNİN BRANŞLAŞMASI

Branş kelime olarak özel yetenek, kollukta teknik bilgi ve beceri gerektiren özel hizmet alanları için uzmanlığı ifade eder. Kollukta hedefin en güzel, en doğru ve hukuka uygun şekilde yerine getirilmesi olmalıdır.

²⁶⁴ ERYILMAZ, M.B. , “ Yaşama Hakkı, Kolların Silah Kullanma Yetkisi” Yıl 8, Sayı. 19, (Eylül, Ekim, Kasım 2002), s.19.

²⁶⁵ GÜZELOĞLU, Turan, Kolların Kuvvet ve Silah Kullanma Yetkisi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s.108.

Suçu önleme, suç ve suçlularla mücadele ile aynı zamanda halkın memnuniyetini sağlama, görevde uzmanlaşmayla doğru orantılıdır. Dolayısıyla; Türk Polis Teşkilatı; suç önleme, suç ve suçlularla mücadele, destek ve yardım hizmet bölümlerine ve bu bölümlerde kendi içerisinde ihtiyaç duyulan hizmet branşlarına ayrılmalıdır²⁶⁶. 1937 tarihli 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanuna dayanılarak hazırlanan Emniyet Hizmetleri Sınıfı Branş Yönetmeliğinin Emniyet Hizmetleri Sınıfı Branş Yönetmeliği, 25 Ağustos 2011 tarihin de resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 8. maddesinde şu ayrıntılar yer alıyordu: *“Branşlı personel kural olarak branşıyla ilgili görevde istihdam edilir. Ancak branşta ihtiyaç fazlası istihdamın ortaya çıkması, diğer hizmet alanlarında personel ihtiyacı bulunması, personel hakkında branştan çıkarma ile sonuçlanacak bir işlemin başlatılması hallerinde branş konusu hizmette aksamaya yol açmamak ve branşlı personelin can güvenliğini tehlikeye düşürmemek şartıyla branşlı personel başka hizmetlerde istihdam edilebilir. Bu işlem gerekçeli olarak branşın bağlı bulunduğu daire başkanlığına bildirilir.”*

Branş yönetmeliği, emniyet hizmetleri sınıfı mensuplarının branşlaşma işlemlerini hizmetin gereklerine uygun, dengeli ve objektif kurallara bağlamak; branşlaşma işlemlerinin ne şekilde ve nasıl yapılacağına dair esasları tespit etmek ve yürütülmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Branş siteminin amacı gerçekte hizmetin etkin yürütülmesini sağlamaktır. Ancak branşın da çalıştırılmayan emniyet personelleri mevcuttur. Örneğin Olay yeri kursu olarak Olay yeri branşın da ve biriminde çalışan memurların amiri olarak verilen rütbelinin Olay yeri branşı olup olmaması göz ardı edilmektedir.

Diğer taraftan mevcut branşlı personellerin nasıl seçildiği ve nasıl branşa aktarıldığı hangi özel yetenek ve uzmanlıklarına göre değerlendirildiği ise ayrıca bahsedilmesi gereken bir konudur. Emniyette torpilli ve adamı olan memurların branşa

---

²⁶⁶ YÜKSEL, Alaattin, “Türk Polis Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması”, İdarenin Sesi, 1997, Sayı:61, s.36.

geçmesi daha kolay olduğu kanaati hâkim bulunmaktadır. Bu hakim kanaat bile başlı başına branş sisteminin düzgün uygulanmadığının göstergesidir.

Öncelikle branşlı birimlere seçilecek memurların eğitim ve geçmiş hizmetleri ile kişisel becerileri, uzmanlığı, hangi kriterlere göre seçileceği ve yapılacak bir sınavda başarı şartı getirilmesi gerekmektedir. Bu hususları yapmadığınız takdirde branşlaşmadan değil de keyfiyetten bahsedilecektir. Mevcut durumda zaten branş sistemi isteyen birim amiri istediği personeli alarak branş sahibi olmasına ve sonucunda ise istediği ile çalışıp istemezse birimde çalıştırmayacağı bir sistem halinde uygulanan sistemdir.

Sonuç olarak memur hangi branşa (*uzmanlık*) sahip olursa olsun çalıştığı ilde; İl Emniyet Müdürünün belirlediği birimde çalışmak zorundadır. Branşlı birimlerde görevlendirilen amirlerin branşlı olup olmamasına dikkat edilmemektedir. Branştan çıkarılma ile branş dışında görevlendirmelerin belirli usul ve esaslara bağlanmaması nedeniyle her ilde keyfi uygulamalar yapılabilmektedir. Yapılan keyfi uygulamalar sonucunda ise branş uygulaması amacı dışında kullanılmaya ve özel yetenek, teknik bilgi ve beceri gerektiren özel hizmet alanlarının çokta önemli olmadığını göstermektedir. Ayrıca Genel Müdürlük ve İçişleri Bakanlığı etkin şekilde uygulanmayacak bir yönetmeliği neden hukuki bir statüye aldılar. Resmi Gazete yayınlama zahmetine giren yetkililerin bu yönetmeliğe göre çalışan memurların keyfi uygulamalara karşı bir koruma kalkanı oluşturmaları çokta zor olmasa gerekir. Branşa alınacak personellerin seçiminde ve branşında çalışan memurlar görevi dışında meydana gelen olaylar nedeniyle birimden çıkışının engellenmesi ve bu ve buna benzer hususların özellikle belirtilerek uygulanması gerekmektedir²⁶⁷.

Branşlaşma polisin ve jandarmanın olmazsa olmazıdır. Branşlaşma, polisliğin yapısal reformlarından. Ancak 3 Mart 2014 de yapılan son düzenlemeyle Emniyet Teşkilatında branşlaşma kaldırılmıştır.²⁶⁸ “Branşlı personel kural olarak branşıyla ilgili

²⁶⁷ Osman AK <http://polisolakistiyor.com/polislikte-branslasmama/> (Erişim Tarihi 10 Nisan 2015)

²⁶⁸ Resmi Gazete Sayı:28930, Yönetmelik, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Hizmetleri Sınıfı Branş Yönetmeliğinde, Değişiklik Yapılmasına Dair, Yönetmelik, **MADDE 1** – 25/8/2011 tarihli ve 28036 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Emniyet Hizmetleri Sınıfı Branş Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. “ç) Branş: Emniyet Teşkilatındaki görevlerin yerine getirilebilmesi amacıyla oluşturulan özel hizmet alanlarını,” **MADDE 2** – Aynı Yönetmeliğin 8 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. **MADDE 3** – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer. **MADDE 4** – Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/201403032.htm> 11 Nisan 2015.

görevde istihdam edilir” hükmü (8. Maddeden) kaldırılmıştır. Türkiye’de güven ve düzenin sağlayıcısı olan polisin kabiliyet ve yeteneklerinin artmasında büyük etkisi olan branşlaşmanın İçişleri Bakanlığı tarafından kaldırılması, sanki zaman tüneline geriye dönüş gibi olmuştur²⁶⁹.

Her geçen gün yeni suç türlerinin oluştuğu günümüzde, polis ve jandarmanın mesleğin icrası için daha fazla donanım gerekmektedir. Bu donanımı sağlayan şey ise branşlaşmadır. Örneğin, bir özel harekât polisinin görev ve yükümlülükleri diğer alanlarda görev yapan polislerden farklıdır. Dolayısıyla da görev ve sorumluluklarını eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmesi için kendi alanına özel, detaylı bir branş eğitimi alması gerekir. Bu eğitim başlangıçta beş aydan oluşur ve bu eğitimler her sene farklı oranlarda tekrarlanır. Aynı durum narkotik, mali suçlar, terör, istihbarat, olay yeri inceleme ve bomba imha inceleme gibi alanlarda da devam etmektedir. Emniyet teşkilatı içerisindeki bu branşlaşma bir bakıma tıptaki uzmanlık gibi değerlendirilebilir. Türkiye’nin bu konuda kaydettiği ilerlemeyle pek çok ülkeye branş eğitimi verebilecek seviyeye ulaştığı ortadadır. Branşlaşmanın emniyet birimlerine, dolayısıyla da toplumsal güvenliğin tesisine katkısı ortadayken iptal edilmesi zihinlerde ciddi soru işaretleri oluşturmaktadır. Emniyet mensuplarının bilgi ve tecrübe sahibi oldukları alanların dışındaki mevkilerde görevlendirilmelerinin sebep olacağı güvenlik risklerini göz ardı edemeyiz. Böylesi bir karar polisin kabiliyetlerini azaltacağı gibi bu zamana kadar elde ettiği birikimlere de büyük zarar verecektir. Her konudan biraz bilgi sahibi olmaktansa, belli bir konuda derinlemesine bilgi sahibi olmak, bilgi sahibi olunan bu hususta da uzmanlığını artırmak iç güvenlik yönetimindeki hedeflerimizden birisi olmalıdır.

Jandarma Genel Komutanlığı’nda ise 08 Mayıs 2011 tarihinde Jandarma Lojistik Eğitim Merkezi Komutanlığı teşkil edilmiş ve mesleki eğitim kursları düzenlemiştir. Bu komutanlık 01 Temmuz 2013 Tarihinde Jandarma Teknik ve Yardımcı Sınıflar Eğitim Merkezi Komutanlığına dönüştürülmüştür. Öğretim Başkanlığınca; Muhabere, İstihkam, Bakım, İkmal, Maliye ve Personel sınıfları olmak

---

²⁶⁹ <http://www.haberturk.com/yazarlar/ihsan-bal/927807-polisin-branslasmasi-tercihten-ote-zorunluluktur> (Erişim Tarihi 10 Nisan 20015)

üzere (6) ayrı sınıfta ve bu sınıflara ait (16) farklı branşta istihdam edilecek astsubayların temel eğitimleri ile Jandarma Genel Komutanlığınca talep edilen branş ve konularda mesleki gelişim kursları düzenlenmektedir. Eğitim Merkezi Komutanlığında 21'inci yy. şartlarında gerekli olan mesleki bilgi ve beceriyi kazandıran bir eğitim verilmektedir²⁷⁰. Jandarma Teşkilatında trafik ve narkotik gibi güvenlik hizmetlerinde uzmanlaşma yoluna gidilmiştir. Ancak artan nüfus ve işgücüyle birlikte suç ve suç çeşitlerindeki artış jandarmanın da personel istihdamında uzmanlaşma ve branşlaşmayı gerekli kılmaktadır.

Emniyet Teşkilatında olduğu gibi Jandarmada da, uzmanlığı artırmak iç güvenlik yönetimindeki hedeflerimizden birisi olmalıdır. Kısacası polisin ve jandarmanın branşlaşması tercihten öte bir zorunluluktur.

VI.KOLLUK TEŞKİLATININ GEREKSİZ ALT YAPI HARCAMALARI

Ülkemizdeki iç güvenlik yönetimimiz polis ve jandarma olmak üzere iki ana teşkilata dayanmaktadır. Her iki teşkilatta aynı işi yapmakla görevlendirilmiş ancak sorumluluk sahaları ayrılmıştır. Bu sebeple aynı hizmeti vermek üzere gerekli olan alt yapı harcamaları farklı iki kurum için ayrı ayrı yapılmaktadır. Örneğin çoğunluğu yurtdışı menşeli pahalı cihazlar ile kurulabilen kriminal laboratuvarları aynı alanda hizmet vermekle birlikte polis ve jandarma tarafından ayrı ayrı kurulmakta ve bu laboratuvarlarda çalışmak üzere istihdam edilen personel ayrı ayrı çalıştırılmaktadır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Burada anlatılmak istenen aynı hizmeti vermek üzere kurulan birim ve tesislerde çalıştırılan işgücü ve cihazlar göz önüne alındığında büyük bir israf yaşanmakta, iç güvenlik yönetimi için ayrılan bütçenin gereksiz yere harcanmasına sebebiyet verilmektedir²⁷¹.

²⁷⁰ Jandarma Okullar Komutanlığı, Jandarma Dergisi, Haziran 2014, Sy. 139, s.30.

²⁷¹ DOĞAN, Fatih, Polis ve Jandarma Teşkilatları Açısından, İç Güvenlik Yönetimi, Sorunları ve Değişimi, Yüksek lisans Tezi, Ankara 2010, s.81-82.

VII. MAĞDURUN VE DEVLETE OLAN GÜVENİN KORUNMASI

Demokratik bir hukuk devletinde sınırsız, sorumsuz ve denetimsiz bir baskı rejiminin kurulması düşünülemeyeceği gibi, kanundan doğan yetkilerini aşan ya da kötüye kullanan kamu görevlileri de düşünülemez. Dolayısıyla kolluk personelinin yetkilerini usulüne uygun kullanmaları, insan haklarını iyi bilip uygulamaları ve kolluk aşırılıkları yapmamaları gerekmektedir. Ancak ve ancak halkla bütünleşen ve halkın güvenini tam olarak kazanan bir kolluk rejimi başarıya ulaşabilir.

Kolluk görevlileri görevlerini icra ederken vatandaşların özgürlüklerini gereksiz yere sınırlandırmamalıdır. Suçla ilgisi olmayan bireyler mağdur edilmemelidir. Yasalarda suç sayılan bir fiili işlemiş bulunsa bile hakkında suç işlediğine dair şüphe bulunan şahısların hakları özenle korunmalıdır. Bu hususların yanında sorumlular mutlaka yakalanmalıdır. Suç delilleriyle beraber adalete teslim edilmelidir.

Kolluk görevlilerinin yaptığı eylemler çok zor ve risklerle doludur. Çünkü kolluk görevinin icrasında hem şüphelinin hakları ihlal edilmemeli, hem olay aydınlatarak kamu düzenini sağlanmalı ve mağdurun hakları da korunmalıdır. Örneğin saldırgan bir şüpheliye bir şans tanımak için mağdurun hayatı tehlikeye atılmamalıdır. Bunların hepsini başarmak çok zor ve hassas bir iştir. Bu yüzden kolluğun (polis ve jandarmanın) halkla muhatap olduğu andan itibaren uygulayacağı davranış biçimi üzerinde çalışmalar yapılmalıdır. Kolluğun “ *makul şüphe* ” oluşmasını müteakip yapılması gerekenler bir şekle sokulmalı, koruma tedbirlerinin nasıl alınacağı, müdahalenin nasıl yapılacağı, direnme derecelerine göre ortaya konmalıdır. İtaat eden şahıslar, pasif direnen şüpheliler, etkin direnen şüpheliler, her türlü saldırı şekilleri ayrı ayrı ele alınarak müdahale şekilleri geliştirilmelidir.

Orantısız güç kullanımı sonucu ortaya çıkan haksızlık ile ilgili mutlak suretle etkin soruşturma yapılmalıdır. Bunun yanı sıra kolluk güçlerinin demokratik hesap verebilirliği ve buna ilişkin kurumlarda ortaya konmalıdır²⁷². Toplumun tepkisini

²⁷² Demokratik Hesap Verebilirlik; genel olarak, bir ülkedeki organ ve birimlerin, yaptıkları işlem ve eylemlerin gerekli olduğunu ispata ve göstermeye hazırlıklı olmasını ifade eder. Dolayısıyla, demokratik hesap verebilirlik, sadece güvenlik

çekmemek, olayın daha da büyümemesi için, kabahatli personel geciktirilmeden yargı önüne çıkartılmalıdır²⁷³. Ülkenin gündemini uzun süre meşgul, eden devamında çok farkı boyutlara varan B.E. olayı buna acı bir örnektir. B.E. Taksim Gezi Parkı protestoları sırasında, 16 Haziran 2013 tarihinde, polis tarafından atılan göz yaşartıcı gaz kapsülünün başına isabet etmesi üzerine 269 gün boyunca komada kaldıktan sonra hayatını kaybetmiştir. E'nin ailesi olayın ekmek almaya giderken yaşandığını söylemiş, bazı haberlerde de olayın bu şekilde gerçekleştiği belirtilmiştir. 11 Mart 2014'te, 15 yaşındayken 16 kiloda vefat etmiştir.

E.'nin davası mahkemede kararın uzaması sonucunda olay uluslararası boyuta taşınmıştır. Ölümünün ardından Türkiye'nin 26 ilinde ve yurtdışın da ise 30 şehirde çeşitli protestolar düzenlenmiştir. Uluslararası basında ülkemizin imajı zedelenmiştir. Ülkemizde protestolar sırasında biri sivil, biri polis olmak üzere iki kişi hayatını kaybetmiştir. 102 kişi ise tutuklanmıştır²⁷⁴.

Bu gibi benzer olayların sonucunda yetki sınırlarını aşan, yasaların verdiği görevi kötüye kullanan hatta ölüme sebebiyet veren kolluk personeli hakkında vakit kaybetmeden inceleme ve araştırma talimatı verilip yasal işlem başlatılmalıdır. Ülkemizin huzurunu bozmak isteyenlere fırsat verilmemelidir.

Mağdurun devlete olan güvenin korunması konusunda jandarma teşkilatında olumlu yönde çalışma yapılmıştır. Jandarma Genel Komutanlığının insan haklarına verdiği önemin bir göstergesi olarak Jandarma İnsan Hakları İhlallerini İnceleme ve Değerlendirme Merkezi (JİHİDEM) kurulmuştur. JİHİDEM görevlerin icrası esnasında meydana gelebilecek insan hakları ihlalleri iddialarını araştırmak, iddiaların doğruluğu halinde hukukî çerçevede adli ve idarî soruşturma başlatmak üzere ilgili adli ve idarî makamlara bilgi vermekle görevlidir²⁷⁵.

---

kuvvetleri ile ilişkili olmayıp bütün kurumlar ile ilişkili bir kavramdır. Hesap verebilirliğin özünde ise; bilgi alabilme, kontrol etme, yön verme, nihayetinde bireysel ve sosyal güven arayışı vardır. Diğer yandan, güvenlik güçlerinin hesap verebilirliği güvence altına alabilmek için, bağımsız mekanizmaların kurulması gerektiği yine ittifakla kabul edilmektedir.

Karaosmanoğlu Fatih “Güvenlik Güçlerinin Demokratik Hesap Verebilirliği ve AİHM’ nin Satk & Türkiye kararı”

www.geocities.com/fkaraosmanoğlu/makaleler/mak.2htm-61k (Erişim tarihi 26 Ocak 2015)

²⁷³ <http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/cizrede-12-yasindaki-cocuk-vurularak-olduruldu> (Erişim tarihi 26 Ocak 2015)

²⁷⁴ <http://www.a24.com.tr/haber/berkin-elvan-kimdir-40020722.html?h=1> Bu olaylar bununla da bitmemiştir. (Erişim Tarihi 9 Nisan 2015)

²⁷⁵ Jandarma Okullar Komutanlığı, Jandarma Dergisi, Haziran 2014, Sy. 139, s.56.

1982 Anayasasında, Anayasa ile tanımlanmış hak ve özgürlüklerin kolluk görevlileri tarafından haksız olarak sınırlandırılması durumunda bunun devlet tarafından tazmin edileceği, akabinde devletin yetki ve görevini yanlış ve hatalı kullanan kolluk görevlisine rücu ederek bu tazminat bedelini alacağı belirtilmektedir. Burada tazminat hukuku düzenli olarak işletilmelidir²⁷⁶.

Nihayetinde, emniyet hizmeti bir “*kamu hizmeti*” niteliğindedir. İfa edilirken doğan zararlardan idare (devlet) sorumludur. Emniyet hizmeti profesyonel olarak sunulur ve yargısal denetimi, kural olarak idari yargı mercilerince yapılır. Kolluk personeli, çalışmalarını vatandaşın kendisini güvende hissedeceği ve suç korkusu yaşamayacağı bir ortam oluşturmak için yönlendirmelidir.

VIII. KOLLUK KUVVETLERİNE SİYASİ MÜDAHALELER

Dünyanın her ülkesinde dolaylı da olsa kolluk kuvvetlerine yürütme organları hükümetler tarafından siyasi müdahaleler yapılmaktadır. Bu müdahaleler, ülkelerin siyasi yapısı, anayasal düzeni, jeopolitik konumu gibi daha çeşitli faktörlere göre etkileri değişiklik göstermektedir.

Demokratik rejimlerde ise polis, hukuk düzeninin bir koruma mekanizması konumunda görev yapmaktadır. Demokratik rejimlerde polisin başlıca fonksiyonu toplum düzeninin korunmasını sağlamaktır. Bu da polisin siyasal gücün dışında kalmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, demokratik ülkelerde polis ve siyaset kaynaşmış bir haldedir. Polisin siyasal müdahalelere açık olması ve bunun doğurduğu olumsuzluklar geçmişten günümüze kadar süregelen tartışmaların en başında gelmektedir. Çünkü siyasi bir konuma sahip olan İçişleri Bakanı polisten sorumlu en üst makamdır. Aynı zamanda içişleri bakanı hükümetinde bir üyesidir.

---

²⁷⁶ 28 Aralık 2011 tarihinde, kaçakçılıkla işgal ettikleri belirtilen 34 kişinin Şırnak Uludere’de gece saatlerinde Irak sınırından Ülkemize giriş yaparken Hava Kuvvetlerine ait savaş uçaklarıyla bombalanmak suretiyle öldürülmüştür. Mahkeme Sonucunda devlet ölen kişi başına ailelere yüz on dört bin Türk Lirası tazminat ödeme kararı almıştır.

Seçimle iş başına geçen siyasilerin, devlet hizmetlerine olumsuz bir şekilde müdahalesinin ciddi bir problem olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Her şeyin bir bedeli olduğu gibi demokrasilerinde bir bedeli vardır. Gerçekte problem, siyasilerin idarecilere müdahalesi değil, bu müdahalenin içeriğidir. Meseleye daha geniş açıdan baktığımızda en az “güvenlik hizmeti” kadar önem arz eden “eğitim” ve “sağlık” hizmetlerinde de siyasi müdahale sonucu olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Diğer taraftan halk kendisine hizmet vermesi için seçtiği siyasilerden hizmetlerde yaşanan aksamalara ve sorunlara müdahale etmesi görevini de yüklemiştir. Dolayısıyla olumsuz müdahaleleri engellemek için siyasilerin güvenlik hizmetleri üzerindeki etkisini tamamen kaldırmak demokratik anlayışa uymayacaktır.

Jandarma teşkilatının eğitim ve öğretim yönünden Genelkurmay Başkanlığı'na, emniyet ve asayiş işleri ve diğer görev hizmetleri yönünden de İçişleri Bakanlığı'na bağlı olduğunu belirtmiştik. Teorik olarak, Jandarma Genel Komutanlığı emniyet ve asayiş işleri ve diğer görev ve hizmetlerinin yerine getirilmesi yönünden barış zamanında şeklen İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapan silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvveti iken savaş zamanında Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Gerçekte ise JGK, TSK'nın fiilen bir parçası olup silahlı kuvvetlerle ilgili görevleri, örgütlenme biçimi, bütçesi, terfi sistemi, personel eğitim ve öğrenim açısından Genelkurmay Başkanlığı'na bağlıdır.

Uludere'de 34 vatandaşın terörist sanılarak F-16 jetlerinin bombardımanı sonrasında ölümüyle sonuçlanan olayın ardından basına konuşan Uludere Kaymakamı Naif Yavuz'un “İlçenin mülki amiri olarak bana iletilmiş bir bilgi yoktur. Sadece şahsi temaslardan edindiğim bilgiler vardır. Olayla ilgili askerler bana bilgi vermedi.” açıklaması hükümeti bu düzenleme üzerinde çalışmaya yönlendirmiştir. Hükümet, sivilleşme politikalarına ivme kazandırıcı nitelikte bir adım atmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı'nın İçişleri Bakanlığı'na bağlanması için yasal düzenlemeyi yapmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı'nın, fiilen TSK'ya bağlı olması, bu askerî kolluk biriminin ne ölçüde valinin talimatlarına uyacağı ve uyduğu konusunu da gündeme getirmiştir. Kaymakam Naif Yavuz'un bu sözleri, jandarmanın, Başbakanlık talimatına rağmen eski uygulamayı sürdürdüğünü ortaya koyan son gelişme olmuştur.

Bunun üzerine Jandarma Genel Komutanlığı üzerindeki tam hâkimiyeti elde etmek için kurumun İçişleri Bakanlığı'na bağlanması gündeme gelmiştir. Hükümet bu sayede hem iç güvenlikteki zafiyeti ortadan kaldırmak hem de demokratikleşmek adına bir adım atılmıştır²⁷⁷.

Kamuoyunda İç Güvenlik Paketi olarak bilinen kanun Meclis'te kabul edilmiştir. Buna göre yasadaki 51. madde ile Jandarma teşkilatı, İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Generallerin ataması hariç komutanların atamalarını vali yapacaktır.

Kısaca İç Güvenlik Paketi olarak adlandırılan 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı kabul edilmiştir. Meclis oturumunda en fazla tartışmaya neden olan 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda değişiklik yapan bu beş maddeye göre Jandarma teşkilatı, İçişleri Bakanlığı'na bağlanacak ve general seviyesi haricindeki jandarma komutanların atamalarını vali yapacaktır.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda değişiklik yapan bu beş madde ile Valiler ildeki jandarma personelinin sicil amiri olacaktır. Böylece Jandarma personelinin görevden alma işlemleri İçişleri Bakanlığı'na devredilmiştir. Jandarma, personel kaynağını yine TSK'dan karşılamaya devam edecektir.

Muhalefetin bu beş maddeye itirazları olmuştur. Muhalefet vekilleri görüşmeler sırasında, 51. madde ile jandarmanın sivilleşmek yerine siyasallaşacağını belirtirken, jandarmanın belli bir süre sonra iktidarın hükmetmesiyle zabıta konumuna indirgeneceği endişesini taşıdıklarını vurgulamışlardır²⁷⁸.

Jandarma ve Sahil Güvenlik komutanlıklarının İçişleri Bakanlığı'na bağlanmasını içeren "*İç güvenlik Paketi*"²⁷⁹ ile ilgili Türk Silahlı Kuvvetlerinin özellikle 3 konuda endişesi ön plana çıkmaktadır.

²⁷⁷ <http://www.mynet.com/tv/jandarma-icisleri-bakanligina-baglaniyor-vid-2425323> (Erişim Tarihi 10 Nisan 2015)

²⁷⁸ <http://www.bianet.org/bianet/siyaset/162906-ic-guvenlik-te-51-madde-gecti-jandarma-icisleri-bakanligina-baglandi> (Erişim Tarihi 10 Nisan 2015)

²⁷⁹ KANUN NO:6638-MADDE 50- 2803 sayılı Kanunun 14. Maddesi şu şekilde değiştirilmiştir: " Madde 14- General Subay Astsubay uzman erbaş atamaları; a) Jandarma Genel Komutanının Ataması; Genelkurmay Başkanının teklifi, İçişleri Bakanının inhası, Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı müşterek kararname ile, b)Generallerin atamaları, Jandarma Genel Komutanının luzum görmesi, Genelkurmay Başkanının teklifi, İçişleri Bakanının inhası, Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı müşterek kararname ile, c) General rütbesinde olmayan daire başkanları ve il ve ilçe jandarma komutanlarının atamaları, yer değiştirmeleri içişleri bakanlığınca yapılır. Diğer subay,

Genelkurmay Başkanlığının Başbakana gönderdiği yazıyla ilgili bilgiye göre, Jandarma personelinin atama yetkisinin İçişleri Bakanlığı'na bağlanmasıyla teşkilatın siyasi etkilere açık hale gelebileceğini belirtilmektedir. Askeri hiyerarşiye göre yapılanmış Jandarma'nın, askeri teamüllerden uzak siviller tarafından atama ve sicil bakımından değerlendirilmesinin sağlıklı olmayacağı değerlendirilmektedir.

Dikkatle değerlendirilmesi istenen bir diğer nokta, Irak ve Suriye'deki IŞİD tehdidinin güvenlik sorunlarında zafiyet yaratacağıdır. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu'da PKK ile mücadele eden birliklerin çoğunlukla Jandarma ve Kara Kuvvetleri personeli karmasından oluşmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Jandarma'nın İçişleri Bakanlığına bağlanması durumunda emir komutada ciddi boyutta aksaklıklar yaşanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca özellikle Sahil Güvenlik Komutanlığı'nda uzman personel sıkıntısı doğabileceği de belirtilmiştir. Jandarma'nın İçişleri Bakanlığı'na bağlanmasıyla bir savaş halinde TSK personeline yaklaşık 200 bin kişilik bir azalma olacağı uyarısı da yapılmıştır²⁸⁰.

Kamu düzeninin korunmasını sağlamak, emniyet ve asayiş görevini yapmak için kurulan jandarma teşkilatının içişleri bakanlığına bağlanması konusun da şu konulara dikkat edilmesi kanaatindeyim.

Ülkemiz bulunduğu coğrafya ve komşularının özelliği ve çokluğu nedeniyle, başta terör olmak üzere (Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki devam eden terör örgütünün varlığı) aşırı ideolojilerin, insan kaçakçılığının, uyuşturucu-silah kaçakçılığının, ülkemizin jeopolitik konumunun, siyasi yapısının, komşu ülkelerin durumu (Suriye'de iç savaş, Irak' ta ki IŞİD savaşı) mutlaka değerlendirilmelidir.

Demokratik ülkelerde yasama, yargı ve yürütmenin ayrımında olduğu gibi kolluk kuvvetlerinin de mutlaka bir ayrımı olmalıdır. Kolluk kuvvetlerinin ayrılması devlet için bir güvenlik tedbiridir. Böylece tüm yetki tek bir kurumda toplanmamaktadır. Bu durum aynı zamanda savcıya da amaca uygun olarak adli

---

astsubay ve uzman erbaş atamaları Jandarma Genel Komutanlığınca yapılır. Madde 55- Ek madde 2: İl jandarma komutanı ile iç jandarma komutanına kaymakamın değerlendirilmesi alınarak, iş valisi tarafından her yılsonunda söz konusu kişilerin askeri görevleri haricinde diğer görevleri ile ilgili olarak değerlendirme raporu düzenlenir. Değerlendirme raporları;

personelin terfi ödüllendirme atama ve yer değiştirmesinde dikkate alınır.
²⁸⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/27446002.asp>. (Erişim Tarihi 10 Nisan 2015)

soruşturmanın yürütülmesi için hangi kuvvetin görevlendirileceğini seçme konusunda yeterli bir inisiyatif sağlamaktadır²⁸¹.

Değerlendirme neticesinde jandarma teşkilatının en etkin şekilde görev yapabilmesi için; iç güvenlik görevi, kamu düzeninin sağlanması, eğitimi vb. hizmetler yönünden siyasi baskı altında kalmadan, objektif ve tarafsız olarak hizmet edebilmesi için bugünün şartlarında TSK'ne bağlı olarak görev yapması gerektiği kanaatindeyim.

IX. POLİS VE JANDARMANIN HALKLA İLİŞKİLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ

Kolluk personeli görevin niteliğinden dolayı sürekli olarak halkla diyalog içerisinde olmayı gerektirmektedir. Polislik ve jandarma mesleği, sorumluluk ve güven düzeyi yüksek olan meslekler arasında yer almaktadır. Bu mesleklerin toplumda saygınlık kazanması, halka güven verebilmesine ve onunla işbirliği yapabilmesine bağlıdır. Avrupa Birliğine girme adına çok büyük adımların atıldığı ülkemizde kaliteli, yeterli, objektif kısaca demokratik ve toplumla iç içe bir polis ve jandarma teşkilatının oluşturulması çok önemlidir.

Bu konuda halkla ilişkilerde proaktif yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Proaktif yaklaşımı; örgütü olumsuz bir biçimde etkileyebilecek herhangi bir olay, kriz, uygulama ya da düzenlemenin henüz ortaya çıkmadan öngörülerek gerekli önlemlerin alınması olarak tanımlayabiliriz²⁸².

Proaktif halkla ilişkiler uygulamaları kolluk teşkilatının, varlığını tehlikeye düşürebilecek ve beklenmeyen bir zamanda ortaya çıkabilecek problemlerin henüz oluşmadan engellenebilmesine imkân verir. Bu sayede teşkilata zarar gelmemesi de sağlanmış olur.

Suçun önlenmesindeki temel amaç, kamu düzeni ile emniyet ve asayişini sağlamaktır. Suç işlenmesini önleyici faaliyetleri, yaklaşımları, halkın katılımını

²⁸¹ Jandarma Okullar Komutanlığı, Jandarma Dergisi, Haziran 2014, Sy. 139, s.71.

²⁸² PELTEKOĞLU, F. B. , Halkla İlişkiler Nedir, Beta Basım Yayım, İstanbul 1998, s.48.

sağlamaya da gerektirmektedir. Bu düşünceden hareketle, yeni bir kolluk anlayışı olarak ortaya çıkan, kolluk-halk işbirliğine dayanan ve halkla ilişkilerin önemi üzerine kurulan, Toplum Destekli Kolluk Hizmeti karşımıza çıkmaktadır. Toplum Destekli Kolluk anlayışının temeli, sosyal kontrol kavramına dayanmaktadır.

Proaktif kolluk, suçla mücadelede herkesin sorumluluğu temeline dayanır. Suçu sosyal bir problem olarak algılayıp kontrolünün de sosyal yöntemlerle mümkün gören önleme stratejilerini de içinde barındırmaya uygundur. Bundan dolayı suç ve suçlulukla mücadele tek başına kolluğun işi olmaktan çıkıp, sorumluluğun diğer kurum ve kuruluşlara paylaşımını sağlar²⁸³.

Proaktif kolluk uygulaması, insan hakları ihlalleri konusundaki kaygılar da göz önüne alınarak yapılan bir tercih olarak ortaya çıkmaktadır. Reaktif kolluk anlayışında ortada somut deliller olmadan yapılan araştırma ve soruşturmalar da masum insanların temel hak ve hürriyetlerinin ihlâli söz konusu olabilmektedir.

Toplum destekli kolluk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, kolluk personelinin görev yaptığı toplumun örf ve âdetlerini, gelenek ve göreneklerini, sosyoekonomik yapısını çok iyi bir şekilde analiz ederek, her yerleşim bölgesi için tek bir yöntem yerine farklı yöntemler kullanması gerekmektedir.

Polis ve Jandarma personeli kendisine çeşitli yollardan intikal eden, her türlü olaya süratle müdahale etmeli, vatandaşın her zaman her yerde yanında olduğunu göstermelidir. Varlığını ve faaliyetlerini sorumluluk bölgesinde hissettirmelidir.

Polis ve Jandarma personelinin suçu önlemeye yönelik halkla ilişkiler faaliyetlerinde, halkın güven ve sempatisini kazanmak için halkın istekleri doğrultusunda, olumlu tutum ve davranışlar sergilemesi gerekmektedir. Bu tutum ve davranışlar aşağıdaki şekilde düzenlenebilir:

- *Vatandaşa yasalar eşit uygulanmalıdır. Yetkiler kötüye kullanılmamalıdır.*
- *Polis ve Jandarmanın yapmış olduğu başarılı operasyon ve faaliyetler hakkında, halka bilgi verilmelidir.*

---

²⁸³ KIZILCA, Ümit, Suç ve Suçlulukla Mücadelede Halkla İlişkilerin Önemi. Ankara 2006.

- *Polis ve Jandarmanın 24 saat görevli ve halkın yanında olduğunu gösteren, Jandarma ve halkla beraber çekilmiş fotoğraflı tanıtım afişleri bastırılmalıdır.*
- *Tüm vatandaşların çekinmeden Polis ve Jandarma karakollarına gelmesi sağlanmalıdır.*
- *Vatandaşlara hitap tarzında kaba olunmamalıdır. Güler yüzlü ve vatandaşa değer verildiği hissettirilmelidir.*
- *Vatandaşlar gereksiz yere yorulmadan, işlemler tamamlanmalıdır.*
- *Vatandaşlardan görev dışında hiçbir şey talep edilmemelidir.*
- *Vatandaşların karakollarda beklerken oturabileceği uygun yerler ayarlanmalıdır.*
- *Vatandaşlara her konuda yol gösterilmeli, yardımcı olunmalıdır.*
- *Tarafsızlık her zaman muhafaza edilmeli, bu konuda şüpheye yer verilmemelidir.*
- *Bölgede bulunan şehit ve gazi, bütün polis ve asker aileleri ile yakından ilgilenilmelidir.*
- *Şikâyet, ziyaret gibi gelişlerde, emniyet tedbirleri alınarak, halkın girişi kolaylaştırılmalıdır.*
- *Olaylara masa başında değil, olay yerine gidilerek müdahale edilmeli, mevcut yetkiler kullanılarak olaylar en kısa sürede çözümlenmelidir.*
- *İlköğretim, lise ve üniversitelerde Polis ve Jandarmanın faaliyetlerini tanıtıcı konferanslar verilmelidir.*

Güvenlik kavramını ve güvenliği ne için sağladığını bilen, güvenlik felsefesini anlamış ve görevi esnasında etik değerlerle bunu hayata geçirebilen bir kolluk personeli, halkın desteğini de yanına alarak başarıyı yakalayacaktır. Sonuç olarak toplum ile polisin ve jandarmanın bütünleşmesi ülkemizdeki huzurun sağlanması noktasında vazgeçilmez bir şarttır.

X. MEVCUT YASALARIN YENİDEN DÜZENLENMESİ VE KADEMELİLİK İLKESİNİN DÜZENLENMESİ

A. Genel Olarak Yasaların Yeniden Düzenlenmesi

Devletin var oluşundan itibaren günümüze kadar birincil görevi olarak kabul edilen güvenlik hizmeti diğer bir ifadeyle kolluk yetkisi, son derece dikkatli ve titiz kullanılması gereken bir yetkidir. Bu bağlamda uluslararası hukuk kuralları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, iç hukuktaki yargı kararları ve doktrin, kolluk gücü mensuplarına görevlerini ifa ederken yasal dayanak oluşturmaktadır.

Son dönemde ülkemizde terör olaylarının tırmanışa geçmesinin ardından kolluk gücü mensuplarının mevcut yetkilerinin arttırılması kamuoyunda gündeme gelmiştir. Özellikle gezi parkı olayları, terör örgütü yandaşlarının çıkardığı Kobani olayları, resmi kolluk gücü olan polislerin yetkilerinin yetersiz kaldığı görüşlerini kuvvetlendirmiştir.

Ülkemizde, demokratikleşme sürecinde alınan mesafe ile paralel olarak, kolluk görevlilerinin yetki ve sorumlulukları ve yetkilerini kullanırken uygulayacakları yöntem ve tekniklerin evrensel standartlara uygun olarak yapılması gerekir.

Yürürlükte olan bütün zor ve silah kullanma yetkisinin tüm kolluk görevlileri kapsayacak şekilde tek bir yasayla sade bir şekilde yeniden yapıp düzenlenmelidir. Bu yasalar yapılırken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve uluslararası yasal mevzuatlar dikkate alınarak yapılmalıdır.

Yeni yazılacak yasada; kolluğun güç kullanımının en son çare olduğu ve mutlak zorunluluk halinde orantılı, kademeli bir güç kullanımının meşru olacağı mutlaka yer almalıdır. Orantısız güç kullanımının suç olduğu belirtilmelidir.

Belirtmek gerekir ki, Polis Vazife ve Salahiyet kanununun 2.6.2007 tarihli ve 5681 sayılı Kanunla değiştirilen 16. maddesi hükmü hariç, mevzuatımızda kolluk görevlilerinin silah kullanma yetkisi düzenlenirken meşru müdafaa ile sair haller bakımından bir ayırım gözetilmemiştir. Bu nedenle, hukuk sistemimizde, çeşitli kanunlarda yer alan kolluk görevlilerinin silah kullanma yetkisine ilişkin

düzenlemeler, çeşitli yönlerden yanlışlıklar içermektedir²⁸⁴. Bu yüzden bütün kolluk teşkilatını kapsayacak şekilde, zor ve silah kullanma yetkisinin yeniden yazılması gerektiği kanaatindeyim.

B. Kademelik İlkesinin Yenilenmesi Ve Hayata Geçirilmesi

Ülkemizde son zamanlarda meydana gelen olaylarda kademelik ilkesinin yenilenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle zor ve silah kullanma kademeleri gelişmiş ülkeler seviyesine çekilmelidir. Özellikle silah kullanmanın daha minimize hale getirilmesi için kademelik ilkesinin gerçek anlamda hayata geçirilmesiyle sağlanabilir. Örneğin ABD’ de kullanılan elektro şok tabancası silah kullanımını azaltmıştır. Ayrıca kolluk görevlilerinin yaralanma oranını düşürmüştür²⁸⁵. Fakat bazı olaylarda kolluk görevlisinin keyfi olarak şok tabancasını kullandığı da görülmüştür. Neticesinde orantısız güç kullanımı meydana getirmiştir.

Kolluğun özel durumlar hariç silah taşımadığı ülkelerin; mevcut yasaları, kademelik esasları ve toplum seviyesi incelenmelidir. Örneğin Norveç, İngiltere ve İzlanda polisin silah taşımadığı üç Batı Avrupa ülkesidir. Norveç suç oranlarının dünyada en düşük olduğu ülkelerden biridir. Haziran 2015’ te yayınlanan istatistiklere göre Norveç’te 2014 yılında polis, sadece iki kez silahını kullanmıştır. İki olayda da ölen ya da yaralanan olmamıştır. Sakin Kuzey Avrupa ülkesi için bu alışılmadık bir durum değildir. Zira 2013 yılında da ülkede polis sadece üç kez silahını kullanmıştır. Ülkede on iki yıl boyunca polis kurşunuyla hayatını kaybeden sadece 2 kişi bulunmaktadır. Norveç yasalarına göre polis memurlarının şeflerinden silah taşımak için özel izin almaları gerekmektedir. Suç oranını yok denecek kadar az olmasından

²⁸⁴ YENİSEY, Feridun, Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, Mukayeseli Hukuk, AİHM Kararları, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, İstanbul 2005, s.104.

²⁸⁵ 25 Elektro şok tabancasına en fazla iki soket takılır. Art arda iki soket kullanılır. Sonra iki soket daha takılır. Her soketin ucunda iki iğne vardır. Bu iğnelerin ucu iklime göre değişir. Kışın uzun uç takılır. ABD’ nin birçok eyaletinde elektro şok tabancasının kullanımı hukuki olarak düzenlenmiş ve polisin hangi şartlarda, nasıl kullanılacağı belirlenmiştir. Polis ifadesiyle elektro şok tabancası kullanımı polislerin sağlık sigortası(health insurance) ateşli silah kullanımı ise hayat sigortasıdır(life insurance).Polis sağlığına zarar verecekse elektro şok, hayatını tehlikeye sokacak bir durumsa ateşli silah kullanmaktadır. 2003-2004 yılları arasında Pinella County bölgesinde polis elektro şok tabancası kullanarak çıkan olaylarda yaralanma oranını yüzde 37 azaltmıştır. (The Florida Senate İnterim Project Report,2006).Ünlü Ali, “Amerikan Polisinin Tabanca Kullanımı” <http://www.isref.org/index.php?pid=43&page=view&id=756> (Erişim Tarihi 15 Nisan 2015)

dolayı, polislerin birçoğu buna gerek duymamaktadır. Sadece devriyeye çıkan polislerin silah taşıma yetkisi bulunmaktadır²⁸⁶.

İdarenin hedefi; toplumun kanunlara uyan, kolluk görevlilerine saygılı ve kolluğun da yasaların izin verdiği ölçüde aşırılığa kaçmadan yetkilerini kullanması hedeflenmelidir. Zor ve silah kullanma oranı, gelişmiş ülkeler seviyesine getirilmelidir.

---

²⁸⁶<http://www.milliyet.com.tr/polislerin-silah-tasimasina-hala-karsi-cikiyorlar/dunya/dunyadetay/27.07.2011/1419193/default.htm> (Erişim Tarihi: 27.04.2015)

SONUÇ

İnsanlar toplum halinde yaşamaları için belli bir düzen ve disipline ihtiyaç duymaktadır. Kolluk teşkilatı, toplum yaşamının devamı ve gerekli düzen ve disiplini sağlamak adına ortaya çıkmıştır.

Kolluk, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması ile görevli bir kamu hizmeti faaliyetidir. Kamu düzeni; kamu güvenliği, kamu sağlığı ve dirlik ve esenlik ve ahlaktan oluşmaktadır.

Kolluk genel olarak idari kolluk ve adli kolluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İdari kolluk diğer bir ifadeyle önleyici kolluk, kamu düzeninin sağlanması, korunması ve kamu düzeni bozulduğunda eski durumuna gelmesi için bireysel ve toplumsal davranışların düzenlenmesi, toplum düzenine aykırı eylemlerin kuvvet kullanılarak önlenmesi için kamu gücüne dayanılarak yapılan idari faaliyettir. İdari kolluk faaliyetinin amacı, kamu düzeninin sağlanması ve korunmasıdır. Buna karşılık adli kolluk, suç işlenmesi halinde suçun ve suçlunun ortaya çıkarılması ve suç delillerinin bulunarak adli makamlara teslim edilmesine yönelik bir faaliyettir. Adli kolluğa “*suç kolluğu*” da denilmektedir.

İdari kolluk kendi içerisinde genel idari kolluk ve özel idari kolluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ülkemizde genel idari kolluk personeli polis ve jandarmadır. Özel idari kolluk ise sadece belli bir bölgede veya belli bir konuda hizmet veren kolluk teşkilatıdır. Özel idari kolluk personeli, her biri için kendi özel mevzuatlarında belirtilen görevlilerdir. Örneğin orman kolluğu, gümrük muhafaza kolluğu, av kolluğu, belediye kolluğu ve köy korucuları bunların bazılarıdır.

Demokratik bir hukuk devletinde kolluk yetkileri kullanılırken Anayasal ve yasal sınırlar aşılmaz ve bu nedenle kolluk aşırılıkları yaşanmaz. Kolluk yetkileri kullanılırken ölçülülük ilkesine aykırı hareket edilemez.

Modern toplumlarda devletler kamu düzenini, kamu güvenliğini, hür demokrasi düzenini ve temel hak ve hürriyetlerin özgürce kullanılmasını sağlamak ve bunları korumakla mükellefler. Devletler bu koruma ve kollama görevini kolluk

birimleri vasıtasıyla gerçekleştirirler. Bu yetkiler zor ve silah kullanma yetkileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kolluğun görevlerine bakıldığında hizmet sunan hem de güç kullanan bir birim olduğu görülmektedir. Bu güç, hizmetin yerine getirilmesi için kullanılması zorunlu olan kanunî zorlamalardır. Ancak amaç güç kullanmak değil, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini kullanabilecekleri huzur ve güven ortamını, sağlayacak güvenlik hizmetini kanun ve yasaların izin verdiği yetki sınırıyla yerine getirmektir.

Zor ve silah kullanma yetkilerin bir sınırı ve ölçüsü vardır. Kolluk görevlileri kamu düzeninin bozulmaması için bir takım tedbirler alırlar. Kamu düzeni bozulduğunda ise gerektiğinde bozulan kamu düzenini tekrar sağlarlar. Zor kullanma tedbirlerinin kolluğun kendisine verilen görevleri yerine getirmesinde yetersiz kalması ve en son çare olarak silah kullanılmasının zorunlu olduğunun açıkça anlaşılması durumunda, kademeli olarak silah kullanılabilmesi kanunlarımızda açıkça belirtilmiştir.

Kolluğun silah kullanma yetkisi, direkt olarak yaşam hakkıyla ilgili bir husustur. Kolluğun silah kullanma yetkisi, her hal ve şartta en son çare olarak, başka bir çözüm yolu bulunamamışsa kullanılabilir bir yetkidir. Bu konuda yapılacak düzenlemelerin özenli olması, bireyler açısından son derece önemlidir. Gerçekten de doğrudan silah kullanma yetkisi, yasal çerçevesi iyi belirlenmesi ve uygulamada özellikle dikkat edilmesi gereken bir durumdur.

Zor ve silah kullanma yetkisinin kötüye kullanıldığında çok büyük sorunların ortaya çıkacağını belirtmek isterim. Zor ve silah kullanma yetkisi sınırlı olması gereken bir yetkidir. Polis ve jandarma bu yetkiyi kullanırken titizlikle yerine getirmelidir. Aksi takdirde Emniyet ve Jandarma Teşkilatı zor durumda kalabilir. Yakın zamanda bunun çok acı örnekleri olmuştur. Çıkan olayların devamında ise olayın boyutu çok farklı şekilde değişmiştir. Berkin Elvan olayı acı bir örnektir. Dikkatsiz davranılan bir olayın neticesinde konu ile hiç ilgisi olmayan iki masum vatandaşımız (savcı ve çocuk) ölmüş ve yüzün üzerinde kişi tutuklanmıştır. Vatandaşlarımızın bu tür olaylar karşısında sağduyulu olması gerekmektedir. Haklarını hukuki yollardan aramalıdır. Kolluk personelimiz ise görevlerini yaparken

daha dikkatli ve bilinçli olmalıdır. Suç işleyen kolluk personeli zaman kaybetmeden hâkim karşısına çıkarılmalı ve en kısa zamanda hakkında karar verilmelidir.

İyi eğitilmiş, görevinin bilincinde, yasaları ve insan haklarını iyi bilen kolluk görevlileri, kendilerine verilen her türlü görevi en iyi şekilde yerine getirecektir. İhtiyaç duyulan konularda ilgili üniversitelerden bilimsel destek alınması son derece önemlidir. Bu kapsamda kurumsal bir geçmişi olan Polis Akademilerinin ve Polis Kolejlerinin kapatılmasının yanlış olacağı kanaatindeyim. Geçmişten günümüze gelen bilgi ve tecrübenin bir anda silinmesi demektir ki, bunun da ileride çok büyük sorunlar çıkaracağı su götürmez bir gerçektir.

Kolluğun sorunları ve çözüm yolları kısaca şu şekilde sıralanabilir: Bu sorunların çözümünde eğitim ilk sırada yer almaktadır. Eğitim süresinin yetersizliği, hizmet içi eğitim eksikliği, insan hakları eğitimi, toplumsal olayları önleme eğitimi yeniden planlanarak eğitim tekrar verilmelidir. Ayrıca kolluğun profesyonelleşmesi için acilen gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.

Toplumsal olaylara müdahalelerde profesyonel yöntemlerin uygulanması konusunda dünya standartlarına ulaşılmalıdır. Kolluk personeline olaylar karşısında profesyonelce düşünüp hareket edebilme kabiliyeti kazandırılmalıdır.

Toplumun bilinçlenmesi adına eğitim uygulamaları gerçekleştirilmelidir. Toplumun yönlendirilmesinin önüne geçebilmek için, olayların daha iyi kavranması için onların yasal hakları ve bunların çerçeveleri konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Kolluk kuvvetlerinin de uygulanan ve uygulanacak olan teorik ve pratik eğitimlerle toplumsal olaylardaki provokasyonlar, onlara karşı psikolojik olarak karşı kalabilmenin yolları ve yasal yollardan uygulayacakları zor kullanma esasları aşamalı olarak sürekli öğretilmelidir.

Huzur ve güvenliğimizin teminatı olan kolluk personeli, sürekli değişen ve çeşitlenen görevler ile toplumun beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda güncellenen, dinamik ve modern bir eğitim ve öğretim sistemi içerisinde Polis ve Jandarma okullarında en iyi şekilde yetiştirilmelidir. Bu eğitim sürecinde, Polis ve Jandarma

personelinin en üst seviyede eğitim alması için, her türlü teknoloji desteğinden yararlanılmalıdır.

Kolluk personelinin maddi ve maddi olmayan birçok sorunu vardır. Kolluk personelinin moral ve motivasyonunun yüksek olması, halkla ilişkilerinin iyi olması, görevlerinde başarılı ve verimli olabilmesi için başta ücret, kullandığı teçhizat ve çalıştığı ortamın vb. iyileştirilmesi gerekmektedir. Kısaca kolluğun ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlarına çözüm getirilmelidir. Kolluk personelinin halkla ilişkileri iyileştirilmelidir.

Geleceğin güvenlik ortamında, olayların gerisinden koşan değil, güvenlik felsefesini anlamış ve içselleştirmiş, neyi ne için yaptığını bilen, olayları çok yönlü ve geniş bir açı ile değerlendirip sistematik olarak yaklaşabilen, suç önleme stratejilerini kavramış ve uygulayabilecek kolluk personeline ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç olarak; huzur ve güvenliğimizin teminatı olan kolluk kuvvetlerinin zor ve silah kullanması evrensel bir olgudur. Tüm demokratik devletlerde, hukuki gereklilikler oluştuğunda, toplumun ve bireylerin genel menfaatlerinin korunması amacı ile kolluk kuvvetlerine zor ve silah kullanma yetkisi verilmiştir. Ancak toplumsal olaylarda güç kullanma son çözüm olmalıdır. Makul olan, olması gereken prensibi gözetilerek güç kullanmaya ihtiyaç duyulmadan olayların önlenmesidir. Birlik, beraberlik ve barış içinde yaşamının en temel yolunun kanunlara riayet etmekten geçtiği bütün vatandaşlarımız tarafından hiçbir zaman unutulmamalıdır. Ayrıca yurdumuzun en ücra köşelerinde canı pahasına cefakâr ve fedakârca görev yapan kolluk personelinin sorunları yetkili makamlar tarafından zaman kaybetmeden çözümlenmelidir. Sorunları çözümlenen polis ve jandarma personeli, bilgi ve tecrübesi ile birlikte kurumsal kapasitesi güçlenerek vatandaşların ihtiyaç duyduğu güvenlik hizmetini daha kaliteli bir şekilde sunma imkânına kavuşacaktır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Füsün Sokullu**, Polis Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi Polis Alt Kültürü ve İnsan Hakları, İstanbul 1990.
- AKYILMAZ, Bahtiyar**, İdare Hukuku, Sayram Yayınları, Konya 2003.
- ALYOT, Halim**, Türkiye’de Zabıta, Kanaat Basımevi, Ankara 1947.
- ATAY, E. Ethem**, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2006.
- AYCI, Emrullah**, Kolluğun Güç Kullanma Yetkisi ve İşkence Yasağı, Yargıtay Dergisi, Cilt:33 Yıl 2007, Sayı 1-2.
- AYDIN, A. Hamdi**, “Polis Meslek Hukuku” Doğu Matbaacılık, Ankara-1996.
- BAL, İhsan**, Beren Fatih, Polis Etiği, Ankara 2003.
- BİLGİN, Ahmet**, “Osmanlı Devletinde Güvenlik Anlayışı”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3/2003.
- BUCAKTEPE, Adil**, Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2008.
- CERRAH, İbrahim**, “Toplumsal Olaylar ve Çevik Kuvvet Eğitimi”, Amme İdaresi Dergisi, C. 30, S. 3, Eylül 1997.
- CİN, Emine**, Türk Hukukunda Kolluk Yetkisinin Kullanılması ve Sınırlanması, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2008.
- CUMHURİYETİN 50. YILINDA TÜRK POLİSİ**, Ankara 1973.
- ÇOMOĞLU, A. Oğuz**, Türk Polisinin Tarihi Gelişimi ve Kolluk Kuvvetleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985.
- ÇUFALI, Mustafa**, “Türk Polis Tarihi”, Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis, Seçkin Yayınevi, Ankara 2002.
- DEMİR, Fevzi/KARATEPE, Şükrü**, Anayasa Hukukuna Giriş, 2. Basım, Evrim Basım Yayın-Dağıtım, İstanbul 1989.

- DERDİMAN, Ramazan Cengiz**, Polis Yönetimi ve Hukuku: Görev ve Yetkiler, Tokat 1997.
- DOĞAN, Fatih**, Polis ve Jandarma Teşkilatları Açısından İç Güvenlik Yönetimi Sorunları ve Değişimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DÖNMEZER, Sulhi**, Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi ve İnsan Hakları, Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları No:6, İstanbul 2005.
- DURAN, Lütfi**, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1982.
- DURUN, Serdar Kurban**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı Çerçevesinde Polisin Zor Kullanma Yetkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- ERDOĞAN, Mustafa**, Anayasal Demokrasi, İkinci Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997.
- ERYILMAZ, Bozlak/DURUN, Kurban Serdar** “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Türkiye Uygulamaları” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara 2006.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin**, Hukuk Tarihimizde Temel Haklar, Mimoza Yayınları, Konya 2004.
- FINDIKLI Remzi**, Polislik Mesleğinin Özellikleri ve Mesleki Kimlik Olgusu, Polis Bilimleri Dergisi, Yıl: 2000, Sayı 5-6.
- GENÇ, Turan**, Polis Meslek Etiği, 21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, Ankara 2000.
- GİRİTLİ, İsmet/BİLGİN, Pertev/AKGÜNER, Tayfun**, İdare Hukuku, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Der Yayınları, İstanbul 2006.
- GÖKSU, Turgut/BİLGİÇ, Veysel K.** ,Polislik Mesleği ve Etik Kuralları, Polis Meslek Etiği, Ankara 2002.
- GÖZLER, Kemal**, İdare Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2005.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref**. Yönetim Hukuku.24. Bası. Ankara, 2006.
- GÜNDAY, Metin**, İdare Hukuku, 6. Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara 2002.

- GÜRİZ, Adnan**, Hukuk Başlangıcı, 9. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2003.
- GÜZELOĞLU, Turan**, Kolluğun Kuvvet ve Silah Kullanma Yetkisi, Kolluğun Orantısız Güç Kullanımı Sorunu, Ankara, 2008.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki**, İnsan Hakları, Polis Görev ve Yetkisi, Ankara Hukuk Dergisi, Cilt 44, Yıl:1995, Sayı 1-4,
- IŞIK, Hüseyin**, “Cumhuriyetin 50’nci Yılında Jandarmamız”, Türk İdare Dergisi, Yıl:44.
- İNAYET, Pehlivan Aydın**, Polis Meslek Etiği İlkeleri, Polis Meslek Etiği, Ankara 2002.
- JANDARMA OKULLAR KOMUTANLIĞI**, Jandarma Meslek I. Ders Kitabı, Ankara 1999.
- JANDARMA OKULLAR KOMUTANLIĞI**, Jandarma Dergisi, Haziran 2014.
- KALABALIK, Halil**, İdare Hukuku Dersleri, Değişim Yayınları, Sakarya 2004.
- YENER, Orhan**, Ceza Yargılaması Polis ve Jandarma Mevzuatı, (Yayınevi belirtilmemiş), Ankara 1998.
- KAPANİ, Münci**, Kamu Hürriyetleri, Yetkin Yayınları, Yedinci Baskı, Ankara 1993.
- KARAGÖZ, Ahmet**, “Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi- Özel Güvenlik Kuruluşları Eğitimi, Görev ve Yetkileri ” Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları No:6, İstanbul 2005.
- KARAKUŞ, Osman**, “Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, Ord. Prof. DÖNMEZER Sulhi Armağanı, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı ve Türk Ceza Hukuku Derneği, 2. Cilt Ankara 2008.
- KIRATLI Metin**, Koruyucu İdari Hizmetler, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1973.
- KIREL, Çiğdem/CENGİZ, Ayşe Aytül**, “ Trafik Polisleri Arasında Mesleksel Stresin Kaynakları ve Sonuçları: Eskişehir trafik Polis Merkezinde Bir Araştırma” Polis Birimleri Dergisi cilt 8, sayı 2, Ankara 2006.

- KIZILCA, Ümit**, Suç ve Suçlulukla Mücadelede Halkla İlişkilerin Önemi, Ankara, 2006.
- KOCASAKAL, Ümit**, “Özel Güvenlik Görevlilerinin Silah Kullanma ve Bazı Zorlayıcı Önlemlere Başvurma Yetkisi”, GS Üniversitesi, Yıldızhan Yayla’ya Armağan, GS Üniversitesi Yayınları, Armağan Serisi No:4, İstanbul 2003.
- KOÇ, Cihan**, Kolluğun (Jandarma ve Polisin) Adli Görevleri, Ankara 2002.
- KOÇER, Hasan Ali**, Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi(1773-1923), İstanbul,1991.
- KUBAT, Ferit**, “Kolluk Hizmetleri”, İç Düzen Genel Rapor Kitap:1, T.C İçişleri Bakanlığı İç Düzen Yayınları: 4.
- KUNTER, Nurullah**, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978.
- OKANDAN, Recai Galip**, Umumi Amme Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1173, İstanbul 1966.
- ONAR, Sıddık Sami**, İdare Hukukunun Umumi Esasları, c. III, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966.
- ÖZAY, İlhan**, Günışığında Yönetim, Alfa Yayınları, İstanbul 1994.
- ÖZÇELİK, Selçuk A.** , Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, Birinci Cilt, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1974.
- ÖZER, Attila**, Anayasa Hukuku, Geliştirilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2005.
- ÖZGENÇ, İzzet**, “Emniyet Görevlilerinin Silah Kullanma Yetkisi Üzerine Düşünceler”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 68, Sayı: 1-12, İstanbul 1994.
- ÖZTAN, Bilge**, Medeni Hukukun Temel Kavramları, Turhan Kitabevi, 8. Bası, Ankara 2002.
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan.** Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku.12. Baskı. Ankara, 2008.
- PELTEKOĞLU, F. B.** , Halkla İlişkiler Nedir. Beta Basım Yayım, İstanbul 1998.

- RUHAT, Mengi**, “Guiliani ve Polis Maaşları”, Vatan 18 Ocak 2003.
- SÖNMEZ, Nevzat**, “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de İnsan Haklarının Korunması ve Türk Polisine Yansımaları”, Polis Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 2003, Yıl: 9.
- SÖNMEZ, Nevzat**. Emniyet Teşkilatı ve Polis Meslek Hukuku ile Polisin Görev ve Yetkileri, Ankara 2005.
- ŞAFAK, Ali/ŞAFAK, Ahmet Şükrü**, Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı, Polisin El Kitabı, Genişletilmiş İlaveli 8. Baskı, Selim Kitapevi, Ankara 2003.
- ŞAFAK, Ali/BİÇAK, Vahit**, “Ceza Muhakemesi Hukuku”, EGM Yayınları, Ankara 2005.
- ŞAFAK, Ali**, Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Ankara 2002.
- ŞAFAK, Ali**, “Son Toplumsal Olaylar ve Gündeme Gelen Polisin Kuvvete Başvurma, Yetkisinin Sınırı Sorunu” Polis Dergisi, EGM Yayınları, Sayı 38, Ankara 2004.
- ŞAHİN, Eyüp**, 1907’den 2000’e Polis Okulları, Emniyet Genel Müdürlüğü.
- ŞENER, Esat**, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001.
- TERZİOĞLU, Alaeddin**, İdari Kolluk Faaliyetleri, Jandarma Okullar Komutanlığı Yayınları, Ankara 1984.
- TÜRK DİL KURUMU**, Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara 2005.
- VURAL, Mehmet Zeki**, Polis Görev ve Yetkileri, İstanbul, 1973.
- YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa**, “Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu” Cilt 1 ve 5, (Madde 1-44 ve Madde 205-256), Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- YAŞAR, Yılmaz**, “Açıklamalı Polis Meslek Hukuku” 2. Baskı, Ankara 1996. Yayınları, Ankara 2001.
- YAYLA, Yıldızhan**, Anayasa Hukuk Ders Notları, Filiz Kitabevi, İstanbul 1986.
- YENİSEY, Feridun**, Kolluk Hukuku, Beta İstanbul Aralık 2009.

YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU Ayşe/GÜZEL İdris, “Kolluk Yetkileri Güvenlik ve Hukuk”, Nergiz Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2004.

YÜKSEL, Alaattin, “Türk Polis Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması”, İdarenin Sesi, 1997, Sayı:61.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=33449&l=1>,E.T. (15.02.2015)
- Emniyet Genel Müdürlüğü. «EGM 2009 Faaliyet Raporu.» www.egm.gov.tr.2010.
- http://www.egm.gov.tr/Duyurular2010/2009_faaliyet_raporu.pdf
E.T.(29.12.2010)
- Jandarma Genel Komutanlığı. «Jandarma Genel Komutanlığı'nın Tarihçesi.» 2011.
- <http://www.jandarma.gov.tr/> E.T.(01.01. 2014)
- <http://www.egm.gov.tr/daire.ozelharekat.asp>, EGM, Özel Harekât Dairesi Başkanlığı, E.T. (29.08. 2014).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni%C3%A7eri>, E.T.(05.10. 2014)
- http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=751&content=,E.T. (20 Ağustos 2014)
- <https://www.facebook.com/notes/polismemurlar%C4%B1dayan%C4%B1%C5%9Fma-grubu/polisin-silah-kullanma-yetkisi-g%C3%BCn%C3%BCn-yaz%C4%B1s%C4%B1/10150237900290383> E. T. (03.03.2015)
- <http://haberler.grafiksaati.com/664.html> E.T (04. 04. 2015)
- http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/11/141126_ferguson
E.T.(11.12.2014)
- <http://www.aksam.com.tr/guncel/karisini-doven-adam-iki-askeri-sehit-etti/haber-300991> Akşam Gazetesi haberi E.T.(18.04.2014)
- <http://www.milliyet.com.tr/sultanahmet-meydani-nda-patlama--gundem-1995013> E. T. (06.01. 2015)
- <http://www.bugun.com.tr/gundem/soke-eden-iddia-haberi/1486469> E.T. (13.02.2015)
- <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1036291-aydinda-jandarmaya-silahli-saldiri> E.T. (14.02.2015)
- <http://www.milliyet.com.tr/tsk-personel-sayisini-acikladi-gundem-1992802/>
E.T. (09.04. 2015)
- <http://www.haberler.com/valilige-yurumek-isteyen-esnaf-grubuna-biber-gazli-6960634-haberi/> E.T. (03.04. 2015)
- http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140303_2.htm E.T.(11.04. 2015)

- <http://www.haberturk.com/yazarlar/ihsan-bal/927807-polisin-branslasmasi-tercihten-ote-zorunluluktur> E.T. (10.04. 2015)
- www.geocities.com/fkaraosmanoğlu/makaleler/mak.2htm-61k E.T.(26.01. 2015)
- <http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/cizrede-12-yasindaki-cocuk-vurularak-olduruldu> E.T.(26.01.2015)
- <http://www.a24.com.tr/haber/berkin-elvan-kimdir-40020722.html?h=1> Bu olaylar bununla da bitmemiştir. E.T. (09. 04. 2015)
- <http://www.mynet.com/tv/jandarma-icisleri-bakanligina-baglaniyor-vid-2425323/> E.T. (10.04.2015)
- <http://www.bianet.org/bianet/siyaset/162906-ic-guvenlik-te-51-madde-gecti-jandarma-icisleri-bakanligina-baglandi> E.T.(10.04.2015)
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/27446002.asp>. E. T. (10.04. 2015)
- <http://www.isref.org/index.php?pid=43&page=view&id=756> E.T. (15.04.2015)
- <http://www.milliyet.com.tr/polislerin-silah-tasimasina-hala-karsicikiliyorlar/dunya/dunyadetay/27.07.2011/1419193/default.htm> (Erişim Tarihi: 27.04.2015)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Rıza KAYA

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı

Doğum Tarihi ve Yeri: 22.03.1979, KAYSERİ

Medeni Durumu: Evli

E-posta: rizakaya3838@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Melikşah Üniversitesi SBE	2015
Lisans	Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi	2004
Önlisans	Anadolu Üniversitesi	2014
Lise	Çankırı Astsubay Hazırlama Okulu	1996

YABANCI DİL

İngilizce